Likkumi

Widsemmes Semneekeem

dohti.

/: Lieb. Bauer-Verordnung de Ao 1819 :/

Acc. 41,452.

5A

~~19121~~

BIBLIOTH: ACADEM: DORPAT:

Widſemmes Leelkungi un Muiſchneeki, ſanahkuſchi us ſawu ſinnamu Landagu jeb Runnas-Deenu 1818tâ Gaddâ, Juhni Mehneſſi, weenprahtigi irr apnehmuſchees un ſpreeduſchi: ka wiſſi Widſemmes Semneeki taptu atlaiſti no Dſimtsbuhſchanas, un ka tee Kungi gribb atſazziht wiſſahm tahm Wallahm, kas lihdſ ſchim dſimteem Kungeem bija pahr ſaweem dſimteem Laudim. Muhſu wiſſuſchehliga Keiſera Keiſeriſka Gohdiba tahdu Spreedumu irr apſtiprinajuſi un tadehl pawehlejuſi, lai ihpaſchi tahda Kommiſſihje taptu eezelta, kas iſdohmatu jaunus Likkumus, prohti tahdus, kà waijaga buht wiſſeem par brihweem atlaiſteem Widſemmes Semneekeem, lai tee nu irr Krohna-Muiſchu-Semneeki woi Muiſchneeku-Semneeki, woi tahdi, kas dſihwo us Pilsſehtu- un zittu kahdu Beedribu-Muiſchahm. Schai eezeltai Kommiſſihjei bija uswehlehts, tahdus jaunus iſdohmajamus Likkumus preekſcha likt, tai no jauna ſa-aizinatai Landagai, jeb teem us Runnasdeenu ſanahkuſcheem Muiſchneekeem, lai tee ſchohs jaunus Likkumus pahrraudſitu.

Un tas tà notikke taî paſchâ 1818tâ Gaddâ, Dezember Mehneſſi. Tee jauni Likkumi tappe preekſcha laſſiti, pahrnekleti; tas, kas winnu dehl weenam woi ohtram bij japeeminn, tikke peeminnehts un klauſihts; un beidſoht noſpreeſts, ka ſchee jauni Likkumi tà, kà winnus taggad laſſa, labbi eſſoht.

Tapehz tad nu Widſemmes Leelkungi un Muiſchneeki, kas teem no ſawas Widdus, ko winnu Konwenti ſauz, ihpaſchi to Warru bij dewuſchi, ſchohs Likkumus uſnemt pee Landagas Aktehm jeb Landagas Spreedumu-Rakſteem, tohs uſnemm par tahdu Spreedumu, kas ſawu Spehku irr dabbujis us to Landagu, kas 1818tâ Gaddâ Juhni Mehneſſi tappe turrehts. Turklaht tikke noſpreeſts ka ſchee Widſemmes Semneekeem dohti Likkumi, tà kà winni taggad irr laſſami, wiſſi no pirma lihdſ pehdigam, tai wiſſuſchehligai Keiſeriſkai Gohdibai eſſoht preekſcha neſſami us Apſtiprinaſchanu, ar to Sinnu: ka wiſſi Widſemmes Leelkungi un Muiſchneeki weenâ Prahtâ winneem eſſoht peekrittuſchi.

Mehs, Landrahti, Landmarſchalks, tee no Leelkungu Puſſes us to noſuhtiti Kungi, jeb Deputihrti, kas mehs eſſam tee, ko Leelkungu Konwenti ſauz, un arri no Rihges Rahtes-Kungeem tas, kas par Rihges Pilsſehtas-Muiſchahm un par wiſſahm zittahm Widſemmes Pilsſehtahm, kam Muiſchas irraid, to Padohmu dewe, mehs kà tahdam augſtam Spreedumam waijaga, ſchai Landagas-Aktei, jeb ſchim Landagas-Spreedumam, appakſcha eſſam likkuſchi ſawus Wahrdus un Seegelus, Ritterſchapts Sekretehra-

Kungs sawu Wahrdu irr Gallâ lizzis un wissa schi Akte wehl irr apseegeleta ar Ritterschapts leelaku Seegeli. Rihgâ, us Ritteruhsi 1818tâ Gaddâ, 21mâ Dezembrî.

(L. S.) Moritz von Gersdorf, wezzakais Landrahts.
(L. S.) O. M. von Richter, Landrahts.
(L. S.) R. von Liphardt, Landrahts.
(L. S.) B. von Berg, Landrahts.
(L. S.) Baron Schoultz, no Aiskraukles, Landrahts.
(L. S.) W. F. Baron Ungern-Sternberg, Landrahts.
(L. S.) Gustav Johann von Buddenbrock, Landrahts.
(L. S.) J. von Nummers, Landrahts.
(L. S.) H. E. A. von Hartwiß, Landrahts.
(L. S.) C. von Transehe, Landrahts.

(L. S.) F. von Loewis, Landmarschalks.

(L. S.) Baron von Ungern-Sternberg, no Tehrpatas Teesas.
(L. S.) Baron von Löwenwolde, no Tehrpatas Teesas.
(L. S.) Reinhold Samson von Himmelstiern, no Pehrnawas Teesas.
(L. S.) G. Baron von Campenhausen, no Rihgas Teesas.
(L. S.) Friedrich von Grote, no Rihgas Teesas.
(L. S.) George Carl von Jarmerstedt, no Zehse Teesas.
(L. S.) Carl von Smitten, no Zehse Teesas.
(L. S.) Sigismund Baron von Wolff, no Zehse Teesas.
(L. S.) Burgemeisters Johann Joachim Rolssen, no Rihges Pilsfehtas un no wissahm zittahm Widsemmes Pilsfehtahm.

George Anhorn von Hartwiß,
Widsemmes Ritterschapts Sekretahrs.

Schè appakschâ irr Widsemmes Ritterschapts leelais Seegelis.

Us paſcheem pirmajeem Rakſteem ſtahw rakſtihts ar ihpaſchu Keiſeriſkas Gohdibas Rohku:

Tà buhs buht

Peterburgâ, Alekſanders.

tannî 26ta Merz Mehneſcha Deenâ, tannî 1819tâ Gaddâ.

Likkumi Widſemmes Semneekeem dohti.

Pirma Dallа.

Brihwlaiſchana.

Pirma Nodallа.

Likkumi, kas ar ihſeem Wahrdeem norahda, kà ta Dſimts-buhſchana buhs tapt nozelta.

I.

Widſemmes un Sahmuſemmes Leelkungi atſakka us muhſchigeem Laikeem wiſſahm tahm Wallahm, kas winneem, Dſimtkungeem buhdameem, lihdſ ſchim bija par ſaweem Dſimtslaudim. Tomehr Muiſchneeki wiſſu Grunti un Semmi ſewim paturr kà peederredamu Mantu, ar ko winni warr darriht kà paſcheem patihk, tà kà winni no wezzeem Laikeem ſcho Wallu irr eemantojuſchi par ihpaſchigu Muiſchineeku Peederrumu, un tapehz, ka tahda Walla winneem nahkahs pehz pirmeem Widſemmes Teeſaslikkumeem un arridſan irr apſtiprinata no wiſſaugſtakeem ſchahs Semmes Walditajeem. Tadehl tad nu tee 1804tâ Gaddâ zelti un wiſſaugſtaki apſtiprinati Likkumi preekſch Widſemmes Semneekeem, tàpat kà tee 1809tâ Gaddâ tur wehl peedohti Likkumi, wairs ne paſtahwehs, ne kà tikkai ween eekſch tahm Leetahm, kur tee taggad zelti jauni Likkumi noſakka, ka buhs wehl kahdu Laiku paſtahweht.

II.

Pehz wiſſu ſchehliga Keiſera wiſſaugſtas Noſazziſchanas arri Krohnis atlaiſch par Brihwlaudim wiſſus Semneekus, kas peederr pee Krohnamuiſchahm Widſemmê; un to paſchu arridſan Widſemmes Pilsfehtas darra ar ſaweem Pilsfehtas- un Rahtsmuiſchu Semneekeem.

III.

Tàpat arridſan teek atlaiſti par Brihwlaudim wiſſi tee Dſimtlaudis, kas peederr woi tahdeem Kungeem, kam pawiſſam Muiſchas naw, woi tahdeem, kas naw peeſtaitami pee Widſemmes Leelkungeem, woi nu ſcheem Kungeem Muiſcha buhtu woi ne.

IV.

Tomehr irr saprohtams, ka wissus Dsimtkaudis, zeek ween winnu irr, ne warr atlaist par Brihwlaudim us reisi. Jo ja tà gribbetu darriht, neween ta waijadsiga Semmes Apstrahdaschana, kas teem Laudim Maisi dohd, taptu aiskaweta, bet arridsan wehl dascha Sajukschana Lauschu starpâ zeltohs un dasch Neapdohms Ahtrumâ notiktu, kas tad ne tikkai weenam un ohtram-Zilwekam buhtu par Nelaimi, bet gan katram un wisseem kohpâ. Tadehl

1) tudalin pehz scho Likkumu Sluddinaschanas Pagasti tiks isschkirti un Teesas zeltas, un tannis pirmôs tschetrôs Gaddôs wissas Leetas tiks sagahdatas, kas irr waijadsigas pee Brihwlaischanas.

2) Kad papreekssch wiss tas Skaischkis jeb Skaitlis, to pee weenas Muischas peederredamu Saimneeku irr kluis nodallihts diwâs lihdsâs jeb tikpat leelâs Dallâs, tad tannî 1823schâ Gaddâ, Jurgôs, ta pirma Saimneeku Dalla Brihwestibu dabbu, un 1824tâ Gaddâ, Jurgôs, ta ohtra Dalla to dabbu. Tàpat arri Kalpu- un Muischassaimes Skaischkis kluhs nodallihts diwâs lihdsâs Dallâs, no kurrahm 1825tâ Gaddâ, Jurgôs, ta pirma Dalla, un 1826tâ Gaddâ ta ohtra Dalla, brihwâ teek atlaista; tà kà tannî 1826tâ Gaddâ, us Jurgeem, wissi Widsemmes Semneeki irr Brihwlaudis, lai winni nu buhtu bijuschi peerakstiti par Dsimtslaudim woi pee Krohna- woi pee Kungu-Muischahm, woi pee zittahm kaut kahdahm, un lai buhtu Kihlam eerakstiti pee Krohna Kassehm un pee Kungeem, woi ne.

V.

Wissi Widsemmes Semneeku Behrni, kas peedsemm tad, kad schee Likkumi jau irr darriti sinnami, tee jau no sawas Dsimschanas irr turrami par Brihwlauschu Behrneem. Behgli, kas preekssch scho Likkumu Sluddinaschanas aisbehguschi, paschi no sewis nahk atpakkal, tee ne tohp strahpeti, un wissas Widsemmes Semneeku Brihwibas un Wallas dabbu preekssch sewim.

VI.

Pirms Semneeki irr atlaisti brihwi, winneem jakalpo un jaklausa saweem Kungeem pehz tahm Wakku- jeb Rullu-Grahmatahm, lai nu tahs irr norakstitas pehz Semmes Mehrischanas, woi pehz teesigahm Norunnaschanahm starp Kungeem un Semneekeem. Pehzlaikâ, kad Laudis jau irr atlaisti brihwi, tad Kungi un Semneeki sawâ starpâ Klausischanas warr norunnaht, kà ween paschi warr salihgt.

VII.

Tatschu naw aisleegts nei Gruntskungam nei Semneekam, jau, kamehr wehl to Brihwlaischanu sataisa, ko norunnaht sawâ starpâ par Klausischanahm un Dohschanahm, un schahdas Norunnaschanas pastahwehs arridsan tad, kad jau wissi buhs atlaisti brihwi. Tomehr us Krohna Muischahm tee, kas tahdas Muischas turr us Renti, un arri tee, kam tahs irr dohtas us Muhscha-Laiku, tahdas Saderreschanas ne warr norunnaht zittadi, ne kà ar Kameralteefas *) Apstiprinaschanas. Renteskungi us Kungumuischahm ar Semneekeem jaunu Klausischanu ne warr saderreht bes Gruntskunga Labbpatikschanas. Mahzitaji jeb Basnizaskungi jaunu Klausischanu par sawahm Mahzitajamuischahm ne warr norunnaht, bes ka tee pee Draudses peederrigi Muischaskungi sinna par to un irr ar Meeru, weenalgâ, woi tahdas Mahzitajamuischas stahw appaksch Krohna Apgahdaschanas, woi appaksch Kungu Apgahdaschanas.

VIII.

Tik lihds, ka schee jauni Likkumi irr sluddinati, Muischneeki teek atlaisti no wissas Apgalwoschanas par wissahm sawu Semneeku Dohschanahm un Klausischanahm pee Krohna, tik labbi no Galwoschanas par tahm, kas Semneekam janess un jadohd par sew paschu, kà par tahm, kas janess par to Semmi, ko winsch turr. No ta Laika arridsan Muischneekus wairs ne warr peespeest, Semneekeem ko aisdoht, un teem palihdseht.

IX.

Wiss, kas pee Muischassemmes peederr, un tapatt arridsan tee Semneeku Mahjassemmes Gabbali, kas Muischaslaukeem irr peedalliti, tapehz, ka scheem wehl peetruhke tas no Mehrischanas Teesas nospreests Sehjums, ne maksa ne kahdu Nohmu. Schis Likkums geld arridsan tad, kad brihwi Semneeki tahdu Semmi woi irr eemantojuschi par ihpaschi winneem peederredamu Mantu, woi Auglu pehz to irr nehmuschi us Renti; ko tadehl tahda Kunga Gruntš lihds schim naw nessuši, to ta arri ne nessihs us preekschu, tà kà Zellu-bruggeschana, Schkuhtu-dohschana un tà jo prohjam. Bet us to Semmi, kas irr peedallita pee Semneeku Mahjahm jeb Sehtahm; us to stahw kà paleekams Parrads wissas Krohna-dohschanas un Krohna klausischanas, kaut kahdas buhdamas. Schis Parrads paleek ir tad, kad arridsan tahdi Laudis, kas sawas Kahrtas pehz zittadi gan ne kahdu Maksaschanu Krohnam ne maksa, woi tahdus Semmesgabbalus sewim eemanto par ihpaschu winneem peederredamu Mantu, woi Auglu pehz tohs us Renti nemm

*) Kameralteesa irr ta Teesa, kas sinna par Krohna Mantahm un Muischahm eeksch Gubernementes.

un us kahdu Laiku ween walda. Tadehl wiſſas Krohna-dohſchanas, kas us Muiſchneeku Muiſchahm ſtahw us to pee Semneeku Sehtahm peedallitu Semmi; irr isrehkeneſjamas, ne no Lauſchu Skaiſchka jeb Galwahm, bet no Semmes, pehz tahs Semmes Wehrtibas, tà kà Mehriſchanas Teeſa to irr noſazzijuſi un eelikkuſi Wakku jeb Rullugrahmatâs. Kad nu, pehz ſchihs Noſazziſchanas Widſemmes Arklis tohp turrehts lihdſigs 80 Daldareem, un tahs Krohna-dohſchanas teek eedallitas pehz tahdeem Arkleem, tad ta Isrehkeneſchana buhs gattawa un arweenu israhdihs Taiſnibu. Turpretti tahdas Dohſchanas, kas jadohd tik pat no Krohna-Muiſchahm kà no Kunga-Muiſchahm, teek isrehkenetas pehz Galwahm un liktas us wiſſu wihriſchku Zilweku Skaiſchki.

X.

Tahs Kungu-Muiſchas, kas taggad irr, paturr ſawas Leelkungeem peederredamas wezzas Brihwibas un Wallas; prohti: Widſemmes Leelkungeem peeſkaitams Muiſchneeks ſawu Padohmu klaht leek pee wiſſahm Jſmekleſchanahm un Runnahm un Notaiſiſchanahm, kas Ritteruhſi jeb Leelkungu Rihges Nammâ tohp usnemtas. Bet Muiſchneeks, kas ne peederr pee Widſemmes Leelkungeem, tas tik ween tad warr ſawu Padohmu klaht doht, kad Kungi ko gribb norunnaht un noſazziht par kahdahm labprahtigahm Dohſchanahm. Ja no kahdas tahdas Muiſchas Muiſchasſemme ween teek nodallita, tad tam, kam tahda nodallita Semme peederr, lai winſch buhtu no kaut kahdas Kahrtas buhdams, naw ta Walla, arri ſawu Padohmu doht pee tahm norunnajamahm labprahtigahm Dohſchanahm.

Tahdeem, kam wehl us preekſchu dallami Muiſchaslauki lihdſ ar Semneeku Mahjasſemmi peederrehs, lai nu tahdas nodallitas Semmes buhtu, woi leelas, woi maſas, tahdeem tad ween irr lauts, us Leelkungu Landagahm jeb leelahm Saeeſchanahm un us Kreis-Konwentehm jeb maſakahm Sapulzeſchanahm, ko lihdſ notaiſiht, kad winneem, kamehr winni tahda nodallitu Muiſchu walda, tahda Brihwiba irr nowehleta zaur leelaku Puſſi to Leelkungu, kas ſanahkuſchi us Landagu.

XI.

Katra, us tahdu Wihſi nodallita Muiſchas dalla, ja pee winnas peederr klaht wiſſ maſaki 120 mehretas Puhru weetas arramas Semmes, un 160 Dalderi Semneekuſemmes Wehrtibas, ta eemanto no Leelkungu Muiſchas Wallahm jeb Brihwibahm ween ſchahs; prohti, ſawu Padohmu doht eekſch Draudſchu- jeb Kirſpehlu-Kungu Sanahkſchanahm, Brandwihnu dedſinaht, Krohdſinus jeb Schenkus eetaiſiht us ſcho ſawu nodallitu Semmi, ja ſchee ween naw tuwaki, ne kà Likkumi to pawehl, pee zitta Kunga Krohgeem, kas ar Waldiſchanas Sinnu irr ustaiſiti, Dſirnawas jeb Sudmallas eekohpt,

Jakti jeb Meddischanu turreht. Masakahm Muischas Nodallahm tahdas Wallas naw. Turpretti Lohpu muischas jeb Pussmuischas kurrahm jau taggad Iskrohgeschanas Walla irraid, tahs to paturr, kaut arri winnahm, kà nodalliteem Muischas-gabbaleem ne buhtu tik daudsch arramas Semmes kà pirmiht irr pawehlehts.

XII.

Tik drihsch, kà schee Likkumi buhs pasluddinati, wissas Semneeku Tihkoschanas un Meklejchanas, dehl Mahjas- jeb Sehtas-Usnemschanas, kas noteek Raddneezibas woi kahda zitta Semesla dehl, tiks nozeltas un aisleegtas un tadehl, arridsan tiks atmestas wissas par to taggad pee Teesahm eesuhdsetas Strihdibas leetas.

XIII.

Schee Likkumi tudalin, kad irr pasluddinati, arri Likkumu Spehku dabbu, un wisseem Laudim jaturrahs pehz winneem, prohti pehz teem Brihwlaischanas- un Teesaschanas-Likkumeem. Tomehr wissas Klausischanas un Dohschanas paleek tapatt, kà irr nosazzihts eekisch Rullu jeb Wakkugrahmatahm, lihds tam Laikam, kur buhs brihw Kuntraktus *) jeb Saderreschanas par Dohschanahm un Klausischanahm uszelt kà patihk.

XIV.

Pee teem preekschajeem Likkumeem, kas taggad teek nozelti un teek turreti, itt kà ne mas nedohti, turklaht arridsan peederr tahs Galwoschanas, ko tahdi Muischneeki, kam Muischas wehl bija nemehritas, irr usnehmuschees un kurreem schi Apgalwoschana 1804tâ Gaddâ un arri wehl pehz tam, tikke uslikta. Schahs Apgalwoschanas nu gluschi un pawissam irr nozeltas.

XV.

Ja zaur scheem jauneem Likkumeem kahdas Kildas, starp Muischneekeem un Renteskungeem jeb Rentineekeem zeltohs, par to starp abbeem norunnatu Renteskuntrakti, un Renteskungs schkistu, ka winsch wairs ne spehtu darriht, ko eekisch Kuntrakta bija apnehmees, un ja paschi ne salihgst un ne paleek ar Meeru, tad tahds Kuntrakts tudalin warr isnihkt, kaut arridsan tee nosazziti Gaddi wehl ne buhtu pagallam.

*) Kuntrakts irr zeeta un skaidra Norunnaschana starp diweem Zilwekeem par jeb kahdu Leetu, kur katris katram ko sohla. Kas Kuntrakti pahrkahpis, paleek wainigs un warr zaur Teesu kluht peespeests, ka winsch darra, ko Kuntrakti bija apnehmees.

Ohtra Nodalla.

Likkumi, kas wehl plaschaki mahza, kà Widsemmes dsimteem Laudim buhs eenahkt eekſch Brihwlauſchu Kahrtu.

§. 1.

Widsemmes Semneeki nodallifees eekſch Pagaſteem, kam ihpaſchi Wezzaki buhs, un kas ſtahw appakſch Pagaſta-Teeſahm. Pahri pahr ſchahm wehl Draudſchu-Teeſas, jeb Kirſpehlu-Teeſas teek eezeltas, pahri pahr Draudſchu-Teeſahm ſtahw tahs Kreisteeſas, un wehl pahr wiſſahm ſchahm Teeſahm augſtaka buhs eekſch Opgerikts, jeb Rihges Pilsteeſas weena Nodalla, kurrai ta pehdiga Pahrraudſiſchana eekſch Semneeku Teeſaſchanahm peederr, tà kà turpmak wehl plaſchaki tiks mahzihts.

§. 2.

Saimneeki irr wiſſi tee, kas par teem ſinnameem Semmes-Gabbaleem, Sweijahm jeb Juhrmallas Strehkeem, ko Kungs winneem eedewis us Augleem, Kungam klauſa, tà kà Rullu- jeb Wakkasgrahmatas to noſakka un noſpreeſch. Saimneeku Puſchelneeki, eekſch tahm us Brihwlaiſchanu ſarakſtijamahm Rullehm (luhko Munſturi B.) teek uſnemti, ne par Saimneekeem, bet par Kalpeem, turpretti Altraitne Saimneeze, kas Mahju jeb Sehtu walda, peederr pee Saimneeku Kahrtas.

§. 3.

Pee Deeneſtneekeem jeb pee Mahjas Saimes peederr wiſſi, kas Saimneekeem kalpo, arridſan Wallineeki jeb Cebuhweti, jeb Pirtneeki un Ammatneeki no wihriſchkas un no ſeewiſchkas Kahrtas; woi tee nu kalpotu par Lohni un Maiſi, woi par eedohteem Semmes Gabbaleem (Bandineeki) woi par Ruhmi, ko Saimneeks dohd bes Makſas, un tà jo prohjam. Schè klaht arridſan peederr Rekruhſchu Behrni, kas eekſch Laulibas dſimmuſchi preekſch ſawu Tehwu Nodohſchanas. Muiſchasſaime jeb Muiſchaslaudis irr tee, kas ſtahw Deeneſtâ pee ſaweem Dſimtskungeem paſcheem, lai ſcheem nu Muiſchâ buhtu woi ne; un kas par to woi Lohni un Maiſi dabbu, woi kahdus Muiſchas-Semmes-Gabbalus ſtrahda, un no teem usturrahs.

§. 4.

Saimneekam naw aisleegts ee-eet Kalpu- un Muiſchas-Lauſchu- jeb Muiſchas-Saimes Kahrtâ, un atkal Kalpeem un Muiſchaslaudim naw aisleegts ee-eet Saimneeku-Kahrtâ. Pee ſchihs ſawas Kahrtas Pahrmihſchanas winneem teek peerehkinati tee Gaddi, ko winni eekſch Brihwbuhſchanas ee-eedami jau irr isdſihwojuſchi, pehz tahm Noſpreeſchanahm, kas atrohdamas I. IV. Nummurâ.

§. 5.

Deh̃l tahs pirmas Brihwlaiſchanas, kas notiks 1823ſchâ Gaddâ, us paſcheem Jurgeem, Muiſchneekeem buhs wiſſwehlaki 22trâ Janwarâ tai paſchâ Gaddâ, Grahmatu ſarakſtiht, pehz ta Munſtura B., un to noſuhtiht us to Draudſchu-Teefu, kurras Aprinki winna Muiſcha irraid. Schinnî Grahmatâ jeb Rullê buhs eerakſtiht pee Wahrdeem, to weenu Dallu to Saimneeku, kas buhs tee pirmi pee Brihwlaiſchanas. Scheem Saimneekeem lihdſi ee-eet eekſch Brihwbuhſchanas arridſan winnu Seewas un tee no winnu Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi.

§. 6.

Ja pee tahdas Usnemſchanas atraſtohs, ka pee pehdigas Galwasnaudas Usrakſtiſchanas jeb Rewihſijes weens woi ohtrs Zilweks newilloht buhtu paliz̃z̃is ne peerakſtihts, tad tahds taggad teek usnemts, un ta netihſcha pirma Neusnemſchana ne buhs ne weenam buht par Launu.

§. 7.

Ja kahdas Muiſchas Saimneeku Skaiſchki ne warr eedalliht diwâs tik patt leelâs Dallâs, bet weens, tà ka leeks pahri paleek, tad Muiſchneeks to peeſkaita tai pirmai, ne tai ohtrai Dallai. To paſchu arridſan turpmak buhs darriht pee Kalpu un Muiſchas-Lauſchu jeb Saimes Iſraudſiſchanas us Brihwlaiſchanu.

§. 8.

Muiſchas Kungs teem Semneekeem, kas irr iſraudſiti us Brihwlaiſchanu, Mikkelôs preekſch tam, to Sinnu dohd par ſcho nahkamu winnu Dſihwes-Kahrtas Pahrmihſchanu.

§. 9.

Tapatt arridſan irr jadarra, prohti Wahrdu-Rulles janoſuhta us peederrigu Draudſchu-Teefu (§. 5) kad 1824tâ Gaddâ Jurgôs ta ohtra Saimneeku Dalla teek atlaiſta brihwa un 1825tâ Gaddâ Jurgôs ta pirma Dalla to Deeneſtneeku jeb tahs Mahjuſaimes un tahs Muiſchas-Saimes, un 1826tâ Gaddâ Jurgôs ta ohtra Dalla tahs Mahju- un Muiſchas-Saimes.

§. 10.

Dſimti-Kungi, kam Muiſchas naw, lai nu dſihwotu us Semmehm, woi Pilsſehtâs, un kurru Laudis peederr pee Kalpu- un Muiſchas-Lauſchu-Kahrtas, tee ſawu Lauſchu Wahrdu-Rulli noſuhta turp, kur 1825ta Gadda un 1826ta Gadda Sahkumâ, ſchee buhs usnemti pee Galwasnaudas.

§. 11.

Tai Pollizeijes *) Waldiſchanai par Atweeglinaſchanu eekſch Usluhkoſchanas un Lauſchu Pawaldiſchanas irr waijadſigs, ka katra Semneeka-Zilts ſaweem Kriſtibas-Wahrdeem wehl weenu Uswahrdu peeleek, un ka arridſan katris Weentulis, kas pats par ſewim ſinna un ſawas Leetas pats walda, ſewim tapat tahdu Uswahrdu peenemm. Jo pehz teem Kriſtibas-Wahrdeem ween, kas tik daudſeem irr tee paſchi, ne warr wiſſ labbi iſſchkirt un paſiht wiſſus Pagaſta-Laudis. Tas Uswahrds, ko katris ſewim buhs peenehmis, tad wairs naw pahrmihjams ar zitta, bes Waldiſchanas Palauſchanas. Pee ſcheem tahdeem Uswahrdeem tee Laudis, kas irr iſraudſiti us Brihwlaiſchanu, teek uſnemti Wahrdu-Rullê (luhko Munſturi B.).

§. 12.

1826tâ Gaddâ, wiſſi Laudis no wihriſchkas Kahrtas un no ſeewiſchkas, kas us Semnehm dſihwodami peederr pee kahda Pagaſta, tiks uſrakſtiti no jauna, un tahda Uſrakſtiſchana ik treſchâ Gaddâ atkal notiks no jauna. Schinnîs Rullês ikreiſe irr jauſrakſta tee, kas pee Pagaſta no jauna irr uſnemti, un tee jaisdſeſch, kas irr atſtahjuſchees. Pee ſchahm Uſrakſtiſchanahm tahm Pagaſtu-Teeſahm peenahkahs gahdaht par to, ka tahs Wahrdu-Rulles jeb Rewihſijes-Rulles **) tohp farakſtitas. Schahs Rewihſijes-Rulles, Draudſchu-Teeſas jeb Kirſpehles-Teeſas-Nottehrs ***) noraksta treijôs ihpaſchôs un ſkaidrôs Rakſtôs, no kurreem weenu Kammeral-Teeſa dabbu, ohtru Draudſchu-Teeſa un to treſchu Pagaſta-Teeſa paturr pee ſewim. Tannîs Uſrakſtiſchanas Gaddôs lihdſ pirmam Auguſtam ſchahm Rullehm waijaga buht nodohtahm pee tahs Kommiſſihjes ****), kas winnas pretti nemm. Ta Kammeral-Teeſa winnas pahrluhkohs lihdſ nahkoſcham pirmam Janwarim, tà kà nahkoſchâ Merz-Mehneſchâ wiſſas makſajamas Krohna Dohſchanas, kà

---

*) Pollizeije irr tas Waldiſchanas Spehks, kas pawiſſam luhko us to, ka ne weenas Draudſes-Beedris jeb pee Draudſes peederrigs Zilweks, ne ko ne darra, kas irr pretti Lauſchu Weſſelibai, un meerigai un drohſchai Dſihwoſchanai. Turpmak eekſch Likkumeem wehl wairak laſſiſi par to.

**) Rewihſijes-Rulles ſauz tahs Grahmatas, kur wiſſi weena Pagaſta-Laudis teek eerakſtiti pee Wahrdeem, Galwas Naudas Makſaſchanas pehz.

***) Nottehrs. Tà teek ſaukts Draudſchu-Teeſas Skrihweris.

****) Kommiſſihje irr tahda Teeſa, kas tohp eezelta us maſu, drihſ pahreedamu Laiku. Tà arri ta Prettinemſchanas Kommiſſihje beigſees tik drihſ, kà wiſſas Uſrakſtiſchanas Rulles buhs winnas Rohkâ.

Galwasnauda u. t. j. p. pehz ſchahm Rullehm warr buht eedallitas un peerahditas. Us preekſchu wairs ne waijaga tahdas Rulles nolikt pee Kreis=Rentereiehm *), kà lihdſ ſchim bija pawehlehts, un tahs, kas no preekſchajeem Gaddeem wehl tur irr, tahs buhs isdoht Draudſchu=Teeſahm 1826tâ Gaddâ, ka ſchahs Teeſas no tahdahm Rulleem Paligu warr nemt pee jaunahm Usrakſtiſchanahm. Beidſoht ſchè wehl japeemin, ka katrs pee Semmes=Pagaſta peerakſtihts Zilweks, pee ſawa Uswahrda tohp usnemts, tik pat labbi eekſch ſchahm Wahrdu=Rulleem, ka eekſch Baſnizas=Grahmatahm.

§. 13.

Katram par brihwi atlaiſtam Zilwekam, lai buhtu bijis Saimneeks, Kalps, woi no Muiſchaslaudim, ja winſch jau preekſchlaika ne buhtu apnehmees zittadi, tam irr ta Walla ſawu lihdſ ſchim walditu Mahju woi ſawu Deeneſti uſſaſziht un zittur ſaderretees, woi Mahju nemdams us Renti, woi us Klauſiſchanahm, woi eedams Deeneſtâ pee zitteem. Bet tam janemm wehrâ, ka tannîs pirmôs treijôs Gaddôs, winnam ne buhs iſeet no ſawas Draudſes, jeb no ſawa Kirſpehles un Rahts=Teeſas Aprinka, nedſ arridſan tannîs treijôs nahkamôs Gaddôs winnam atkal ne buhs iſeet no tahs Bruggumeiſtera=Teeſas Aprinka, pee kurrâs ta Muiſch peederr, kur winſch bija par dſimtu. Kad ſchee ſeſchi Gaddi apkahrt, tad winnam ſeſchus Gaddus japaleek taî paſchâ Gubernementê. Kur no kahdas Muiſchas zitti Semneeki peederr pee zittahm Baſnizas=Walſtim jeb Baſnizas=Draudſehm, ne kà ta Muiſcha peederr, tur, dehl Brihwlaiſchanas un Teeſaſchanas, tahdi Semneeki teek peeſkaititi pee tahs Baſnizas=Walſts jeb Draudſes, kur patti Muiſcha peederr.

§. 14.

Tahdi Kunga Deneſtneeki, kas 1825ta Gadda Eeſahkumâ, eekſch Widſemmes Rewihſijes=Rullehm wehl irr peerakſtiti par dſimteem Laudim, un kas pederr tahdeem Kungeem, kam paſcheem Muiſcha naw, tee irr Kalpeem un Muiſchas=Laudim peeſkaitami un 1825tâ un 1826tâ Gaddâ par brihweem atlaiſchami un dabbu to Wallu, Mikkelôs preekſch tam, ſaweem Kungeem to Deeneſti uſſaſziht un nahkoſchâ Gaddâ Jurgôs atſtahtees no winneem. Ja winni pehz tahdas Wallas gribb atſchkirtees, tad tannîs treijôs pirmôs Gaddôs, kur winni irr atlaiſti par Brihweem, winni warr appakkal dohtees us to Baſnizas=Walſti, kur ta Muiſcha peederr, pee kurras winni bija peerak=

*) Kreis = Rentereie irr Krohna = Nauda = Kambaris katrâ Widſemmes Teeſâ, tà kà Rihges teeſa, Zehſu teeſa u. t. j. p.

ſtiti. Tannîs treijôs nahkamôs Gaddôs, winneem japaleek taî Bruggumeiſtera-Teeſas Aprinki, kur ta Muiſcha peederr. Tee Kungi, no kurreem winni ſchkihruſchees, tam Pagaſtam, kur winni irr peerakſtiti, ſinnu dohd no ſchihs winnu Aiſeeſchanas.

§. 15.

Preekſch Jurgeem 1832trâ Gaddâ neweens Saimneeks, Kalps un Deeneſtneeks, ne drihkſt, Semmesdarbus pamesdams, jaunu Dſihwi Pilsſehtâs uſnemt. Ja kas pehzaki tannî noliktâ Laikâ Pilsſehtâs Dſihwi uſnemm, tad tam buhs papreekſch ſawam Pagaſtam apleezinaht, ka Pilsſehtas-Draudſe ar to irr ar Meeru, un ka winſch tiks eerakſtihts winnas Rullê.

§. 16.

Pagaſta Teeſahm jaluhko us to, ka lihdſ 1832tram Gaddam neweenâ Mahjâ jeb Sehtâ pahraki Darba-Zilweki ne tohp turreti, zittahm Mahjahm par Skahdi; prohti ne wairak, kà weens us trihs Dalderu Semmes Wehrtibu, ja ne, jau preekſch Brihwlaiſchanas, to Lauſchu tik daudſ bija, ka turreja par labbu, wairak Darba-Zilwekus peeſchkirt, ne kà Likkumi neſs; woi arridſan tad, ja wiſſi ſchee Mahjas-Zilweki buhtu Saimneeks un winna meeſigi Behrni. Ja bes ſchahm nu pat peeminnetahm Noſazziſchanahm ſchim Likkumam taptu pretti darrihts, tad Pagaſta Teeſai buhs Sinnu doht Muiſchas-Waldineekam un ſchis peedſenn 1 Sudrabas Rubbuli Strahpesnaudas par katru pahrleeku turretu Darba-Zilweku us katru Neddelu, un ſchi Nauda nahk Pagaſta-Lahdê.

§. 17.

Kad kahds Saimneeks, Kalps, jeb Muiſchas-Saimes-Zilweks us Mikkelcem, to Sinnu irr dabbujis, ka us nahkoſcheem Jurgeem winſch tiks atlaiſts par brihwu (§. 8); tad pirmôs Mahrtinôs winnam buhs ſawam Kungam teikt woi winſch gribb palikt un klauſiht tà, kà lihdſ ſchim, woi pehz tahs Wallâs, ko irr dabbujis, tuhdalin pehz ſawas Brihwlaiſchanas zittur Dſihwi woi Deeneſti gribb uſnemt. Ko winſch tadehl irr nodohmajis, tas teek iſteikts wiſſas Pagaſta Teeſas preekſchâ, lai pehz ne kahdas Prettirunnaſchanas ne zellahs.

§. 18.

Saimneekam, kas irr tizzis brihws, tam eekſch teem trim pirmeem ſawas Brihwibas Gaddeem, kur jo arri winnam wehl japaleek taî paſchâ Baſnizas-Walſtî, irr ta Walla ſawu Mahju jeb Sehtu paturreht par tahm Klauſiſchanahm, kas noſazzitas eekſch Wakkugrahmatas, bet ja to ne gribb, tad us Mahrtineem preekſch ſawas Brihwlaiſchanas winnam buhs ſawam Kungam atſazziht.

§. 19.

Bet, ja tas Saimneeks ne irr atſazzijis ſawam Kungam, tà kà §. 18 irr paweh-lehts, tad jadohma, ka winſch to Mahju jeb Sehtu wehl gribb paturreht par tahm Klauſiſchanahm, kas noſazzitas eekſch Wakkugrahmatas, un tad tannîs treijôs pirmôs ſawas Brihwibas Gaddôs, winnam japaleek pee tahm. Bet ja arridſan Saimneeks buhtu to Mahju jeb Sehtu atſazzijis, tatſchu nekahdu jaunu Weetu ne dabbujis, tad winnam peenahkahs, turpat palikt, un wiſſas Wakkugrahmatâ noſazzitas Dohſchanas un Klauſiſchanas doht, un klauſiht, kamehr tas Muiſchneeks, kam winſch lihdſ ſchim peederreja, winnam wehl lauj tanni Mahjâ dſihwoht.

§. 20.

Ja tahds Semneeks kas jau irr atlaiſts par Brihwu, tannîs treijôs pirmôs Brihwi-bas Gaddôs kahdu Kuntrakti par Mahjas- jeb Sehtas-Waldiſchanu norunna ar ſawu wezzu Kungu, tad ſchi Norunnaſchana, kas noteek pehz abbeju labba Prahta warr buht tahda, kahda Abbeem irr patihkama, bet ja Zilweks, tizzis brihws, tahdu Kuntrakti uszelt ar ſweſchu Muiſchneeku, tad tannîs treijôs pirmôs ſawas Brihwbuhſchanas Gad-dôs, winnam ne buhs ne kahdas zittas Klauſiſchanas norunnaht, bet wenn tahs, kas ſtahw Wakkugrahmatâ.

§. 21.

Ja kahds Saimneeks, kas iſraudſihts us Brihwlaiſchanu pee ſawa Kunga irr krit-tis Parradôs, tad winnam peenahkahs us Mahrtineem preekſch ſawas Brihwlaiſchanas ſchohs Parradus iſlihdſinaht, woi arri ſawam Kungam peenemmigu Galwineeku uſrah-diht.

§. 22.

Ja kahds Mahjas-Kalps jeb Mahjas-Deneſtneeks eekſch teem trim pirmeem ſa-was Brihwibas Gaddeem, taî paſchâ Baſnizas-Walſtî, kur lihdſ ſchim winſch irr dſih-wojis, atkal no jauna par tahdu ſaderr ar Saimneeku, tad ne buhs norunnaht leelaku Lohni pahr to Lohni, ko taî Baſnizas-Walſtî Kalpeem dohd.

§. 23.

Wiſſeem tahdeem Kuntrakteem arri waijaga buht norunnateem wiſſ maſaki us weſſelu Gaddu. Ja, pirms Gads pagallam, tas, kas to Kalpu bij ſaderrejis, mirſt, un winna Mantineeki to wairs ne gribb paturreht pehz Kuntrakta Norunnaſchanas, tad tas brihw atlaiſts Kalps, woi Muiſchas Zilweks, par to Laiku, kas wehl truhkſt no Gadda, war zittur kur eekſch tahs paſchas Baſnizas-Walſts deeneht; bet kad tas Gads pagallam, tad winnam buhs atkal Deneſtu ſaderreht us weſſelu Gaddu.

§. 24.

Kad tee trihs pirmi winna ihpaſchas Brihwibas Gaddi pagallam, tad tahs Noſazzifchanas, kas atrohnamas taî 22trâ §., wairs ne paſtahw; un tahds brihws Deeneſtneeks un Muiſchas-Saimes Zilweks, tannî winnam eerahditâ Aprinki (§. 13), Kuntrakti warr norunnaht pehz ſawa labba Prahta, un pehz labba Prahta ta, kas winnu neinn ſawâ Deeneſtâ.

§. 25.

Kad kahds Deeneſtneeks gribb peeturretees pee zitta Pagaſta, tad irr waijadſigs, ka tik labbi Muiſchneeeks, kâ Pagaſts irr ar Meeru; ja tomehr Kungs Pagaſta preekſchâ uſnemmahs, galwoht par Deeneſtneeka Dohſchanahm, tad ne waijaga wehl ihpaſchi Pagaſta Lauſchanu mekleht.

§. 26.

Muiſchneeks brihwi tikkuſchu Muiſchasſaimes Zilweku warr atlaiſt no ſewis; bet tas Pagaſts, kur winſch irr peerakſtihts, ne drihkſt winnu iſſtumt no ſewis, ja winſch ne irr ne kahds netikls Zilweks.

§. 27.

Muiſchasſaimes Laudîm, kas irr Meiſteri un Ammatneeki, teem buhs ſawam Kungam, ja winſch winnus irr lizzis iſmahziht, un ja winſch us to ſtahw, wehl trihs Gaddus pehz panahktas Brihwibas kalpoht ar ſawu Ammatu, par Drehbehm, Uſturri un par to Lohni, kahdu winni lihdſ ſchim dabbujuſchi. Tohs Ammatu Rihkus, kas no Kungeem winneem irr Rohkâ, tohs buhs atkal Kungam atdoht.

§. 28.

Kas pehz eenahktas Brihwibas ne paleek pee ſawa wezza Kunga, bet zittur Deneſtu ſaderr, tam waijaga, pirms winſch ſawu Atlaiſchanu praſſa, parahdiht to jaunu Deneſta Kuntrakti, ko winſch irr norunnajis. Schinnî Kuntraktî arridſan waijaga buht eerakſtitam kurp tas Zilweks noeet dſihwoht un us kahdu Kalpoſchanu un Deneſti winſch irr padewees.

Treſcha Nodaļa.

Likkumi, deht pirmas Mahju Atdohſchanas, deht Mahjumantas un deht Parradeem.

§. 29.

Katram Saimneekam, kas Mahju walda, pee ſawas Mahjas buhs glabbaht to pee Mahjas un pee winna buhdamu Mantu no Sirgeem, Lohpeem un Sehklas, lihdſ tam Laikam, kur warr buht us preekſchu ta Mahja buhs jaatdohd. Winnam tadehl ne buhs iſſchkehrſt ittin ne ko no ſchihs Mahjasmantas, woi zittadi to paſaudeht.

§. 30.

Ja weenam Saimneekam, kas Mahju walda, no tahdahm Mantahm irr wairak ne kà, pehz winna Semmes Wehrtibas, tee Likkumi ta nofakka, prohti ja winnam irr

wairak kà

1 Sirgs, 4 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 6 Puhri Waſſaraju=Sehklas us 8 lihdſ 13 Daldereem Semmes Wehrtibas;

wairak kà

2 Sirgi, 5 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 8 Puhri Waſſaraju=Sehklas us 13 lihdſ 20 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

wairak kà

2 Sirgi, 8 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 12 Puhru Waſſaraju=Sehklas us 20 lihdſ 25 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

wairak kà

2 Sirgi, 12 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 20 Puhri Waſſaraju=Sehklas us 25 lihdſ 45 Daldareem Semmes=Wehrtibas;

un ja tas pats Saimneeks ſawam Kungam ne irr ne ko Parradâ, tad ar to, kas winnam wairak irr, winſch warr darriht, kà gribbedams.

§. 31.

Zaur ſcho Likkumu tahda Mahju=Manta tà ſakkoht, teek apkihlata un Kungam paglabbata, lai tas Skahdi ne zeeſch, ja daſchkahrt tas brihw tizzis Saimneeks, pee Mahjas Atdohſchanas un pehdigas Jſlihdſinaſchanas ar ſawa Kunga, pee ſcha, woi buhtu krittis Parradôs pats, woi Kungam wainigs palizzis zaur Palaiſchanu un fliktu Mahjasapkohpſchanu. Schi Mahjasmanta tadehl arri ne warr tapt apzeetinata un apkihlata par zitteem kahdeem Parradeem, lai buhtu bijuſchi kaut kahdi un krahti pee kaut ka.

§. 32.

Tiklihdſ kà Muiſchneeks un Semneeks irr zehluſchi ſawâ ſtarpâ to pirmu Kuntrakti par Mahjas=Waldiſchanu, Saimneekam wairs ne peenahkahs ſcho Mantu glabbaht, kà tahdu, kas peederr pee tahs Mahjas, un kas irr peeglabbajama, jo no ta Laika geld, ko par tahdu Mantu Kungs un Semneeks ſawâ ſtarpâ buhs norunnajuſchi.

§. 33.

Semneekam, kas iseet no weenas Mahjas, buhs to Mahju atdoht tà, kà ſchè teek pawehlehts, prohti:

a) Rudſu Laukam waijaga buht labbi apſtrahdatam un apſehtam; tà kà tas iseedams Saimneeks pats, tannîs treijôs pehdigôs Gaddôs to irr apkohpis. Schè

klaht peederr arri tee Meſchuſemmes Lauki un Gabbali, kas ikgaddôs, pehz kahrtas, tikka apſtrahdati, un no kurreem tee, kas Nuddenî bij jaapſehj, arridſan apſehti irr ja atdohd.

b) Tàlihdſ arridſan Ruggajeem waijaga buht usarteem, ja tas par to Widdu tà irr eeraſts.

c) Wiſſahm Mahjasſehtahm waijaga buht labbi apkohptahm un taiſitahm, un ja ne buhtu taiſitas, tad tomehr tai Sehtas Malkai waijaga buht peeweſtai; bet kad jau preekſch ſcho Likkumu Sluddinaſchanas Saimneeks to ne buhtu warrejis padarriht, woi tahdas Sehtasmalkas Truhkuma dehl, woi tapehz ka Muiſchas Kungs par to zittadi buhtu noſazzijis, tad to arri ne warr uſſpeeſt winnam, kad tas to Mahju atdohd.

d) Wiſſahm pee tahdas Mahjas peederredamahm Plawahm waijaga buht tihri israhtahm no wiſſeem nederrigeem Kruhmeem un no wiſſeem krittuſcheem Kohkeem, ja zittadi ne zaur Muiſchas Malkaszirſchanu tahdas Plawas buhtu tappuſchas peekrautas.

e) Tai dſihwojamai Iſtabai, tà kà arridſan wiſſahm zittahm pee Mahjasbuhſchanas waijadſigahm Ehkahm waijaga buht pareiſi apkohptahm.

f) Pee tahdas Mahjas arri jaatſtahj wiſſi Suhdi, un kas no Seena, Salmeem un Pellawahm wehl irr atlizzis, tà kà arridſan

g) Ta waijadſiga Rihjesmalka, jeb kur Malkas naw, tee waijadſigi Schaggari lihdſ Zella Laikam.

§. 34.

Kad kahds Saimneeks, Mahju atſtahdams un to atdohdams tam Kungam kam ta Grunts peederr, ſkaidri warr parahdiht, ko winſch no Leeldeenas 1804tâ Gaddâ ſkaitoht, pats no ſawa Padohma irr iſmakſajis pee Mahjas Kohpſchanas, lai nu buhtu woi no jauna uszirtis weenu pee Mahjasbuhſchanas ittin waijadſigu Ehku, woi tahdu kreetni iſlahpijis; tad Muiſchneeks to atlihdſinahs un tahdam Saimneekam par katru no zittas Muiſchas pirktu, un teeſcham eeliktu Balki, to atdohs, ko tam Saimneekam maksa. Tomehr par to ikgadskahrtigu Bruhkeſchanu puſſtreſchas Prazentes *) teek norehkinatas un nowilktas. Par to Uszirſchanu jeb Usbuhweſchanu ne kas ne teek makſahts un ja tee Balki irr dohti no paſcha Muiſchas Meſcha, tad tahdas Ehkas Kungam

*) Prazentes teek ſaukta ta Naudas dalla, kas us ſimts Naudasgabbaleem teek woi wirſu dohta un peemakſata, woi no ſimts Naudasgabbaleem nonemta.

peederr. Tomehr ſchis tam Saimneekam ismakſa to, ko tas pee tahdas Mahjas Uskohpſchanas buhtu aismakſajis par Keegeleem par Glahſi un par Dſelſu, bet par to Bruhkeſchanu tam Saimneekam atkal japeezeeſch puſstreſchas Prazentes par Gaddu. Ja no Leeldeenas 1804tâ Gaddâ ſkaitams, weens Saimneeks few irr usbuhwejis gluſchi gattawu dſihwojamu Ehku un tihri par ſawu Naudu ween, tad winnam japeezeeſch 5 Prazentes par katru Gaddu, ko winſch tur eekſcha irr dſihwojis, un tahs teek norehkenetas no tam, ko ta Ehka winnam makſa un ko winſch, kà ſawu Isdewunnu pee tahs, ſkaidri warr parahdiht.

Tahdas Ehkas, ko tas Saimneeks gan irr uszirtis, bet kas naw ihſti waijadſigas pee Mahjasbuhſchanas, winſch warr noweſt, ja winſch tahs Makſas dehl ne ſalihgſt ar ſawu Kungu; turpretti tahdas Ehkas, kas pee Mahjasbuhſchanas irr ittin waijadſigas ne buhs wiſſ noweſt, un ja Kungs un Semneeks winnu dehl ne ſalihgſt, tad Draudſchu-Teeſai buhs takſeereht *) tahs Ehkas un noſpreeſt, zik Kungam par tahm buhs ismakſaht.

§. 35.

Ja kahds Semneeks, Saimneeks buhdams, woi ſawu Mahju leek pakriſt, woi kà Palaidens iſſchkehrſch to Mantu, kam pehz Wakkasgrahmatahm buhs buht pee tahs Mahjas, un ja zaur Pagaſtateeſas Iſmekleſchanu winſch arri tahds wainigs teek atraſts: tad Muiſchaskungam irr ta Brihwiba tahdam Saimneekam to Mahju atſazziht tudalin pehz ſcho Likkumu Sluddinaſchanas un wehl preekſch ta §. 19 noſpreeſta Laika, tapehz, ka tam Kungam peenahkahs tahdu Mahju iſglahbt no Isnihkſchanas. Ar tahdu appakkal nemtu Mahju jeb Sehtu, Kungam irr Walla darriht, kà gribb; ja zittadi ne tas Saimneeks tam Kungam peerahda zittu kahdu geldigu un pilnigu Galwoſchanu.

§. 36.

Widſemmes Leelkungi un Muiſchneeki ſaweem Semneekeem atlaiſch wiſſus tohs Parradus, ko tee krahjuſchi lihdſ 1mu Januari 1813. — Bet tee Parradi, kas pehz ſcha peeminneta Laika irr krahti, Semneekeem irr jaatmakſa; un ja par tahdu Atmakſaſchanu kur Kildas zellahs, tad Teeſahm tahs irr jaiſſchkirr pehz ſcho Likkumu Noſazziſchanahm.

§. 37.

Dehl to Parradu, kas Krohnamuiſchu Semneekeem buhtu, wiſſ paleek tàpat, kà eekſch teem preekſchajeem Rentes-Kuntrakteem irr noſazzihts. Tomehr teem Krohna-

*) Takſeereht irr tik daudſ, kà iſmekleht weenas Leetas Wehrtibu un par to noſpreeſt.

muiſchu Semneekeem pee Parradu Atlaiſchanas par Labbu nahk, kas §. 36 Kunga Semneekeem irr wehlehts.

§. 38.

Wehl ſtahw pee Krohna, ka atlizzis wezzais Parrads, ta Seena un Statſies dohſchana, kas zitkahrt bija jadohd, bet kas tappe nozelta zaur to wiſſaugſtaku Keiſera Ukkaſi no treſcha Dezember Mehneſcha Deenas, 1801mâ Gaddâ. Schis Parrads Krohna- un Kungu-Muiſchahm wehl lihdſ ſchim par tahdu irr uſnemts un eekſch Krohna-Rullehm cerakſtihts; par ko tad taggad un beidſami teek notaiſihts, ka Kammeral-Teeſa no ſaweem Rehkenejumeem un Rullehm to par wezzu un beiguſchu Leetu buhs atrakſtiht un isdſehſt, tapehz ka tannî augſtâ un ſchehligâ Keiſeriſkâ Pawehleſchanâ no treſcha Auguſta Mehneſcha Deenas 1814tâ Gaddâ, muhſu augſti waldidams Keiſers ſawu augſtu Prahtu par to irr darrijis ſinnamu, un pawehlejis, ka ſcho Parradu par gluſchi atlaiſtu buhs turreht.

Zettorta Nodalka.

Likkumi par Semneeku Klauſiſchanahm, pirms wehl irr atlaiſti par brihweem.

§. 39.

Jau ſcho Likkumu Eſahkumâ (luhko Nummuri VI.) ar ihſeem Wahrdeem irr noſazzihts, ka Semneekeem ſaweem Kungeem irr jaklauſa pehz tahm Wakku- jeb Rullu-Grahmatahm, ko Rewihſijes-Kommiſſihje *) irr dewuſi un ka tur, kur tahs wehl ne buhtu isdallitas, Semneekeem irr jaklauſa pehz tahm Klauſiſchanas- jeb Wakku-Grahmatahm, kas tikke dohtas lihdſ tam Laikam, kur Muiſchu Mehriſchana buhtu pabeigta, bet ka tur, kur arri ſchahs Wakku-Grahmatas wehl ne buhtu isdohtas, ta Klauſiſchana tapat paleek, kâ winna lihdſ ſchim irr bijuſi. Bet wiſſas ſchihs Klauſiſchanas geld ween lihdſ tam Laikam, kur Kungi un Semneeki ſawâ ſtarpâ norunnahs Kuntraktus jeb Saderreſchanas par Klauſiſchanahm, kahdas Abbeem buhs patikkamas un kâ warrehs ſalihgt.

---

*) Rewihſijes-Kommiſſihje bija ta us Laiku eezelta Teeſa, kas iſklauſinaja Semneeku Klauſiſchanu un winnu Semmes Wehrtibu, un pehz ſchahm dabbutahm Sinnahm us mehritahm Muiſchahm tahs us Laiku dohtas Klauſiſchanas Grahmatas, bet us mehritahm Muiſchahm tahs ihſtenas Klauſiſchanas jeb Wakku-Grahmatas farakſtija.

§. 40.

Mehrischanas-Teesas *) Darbam buhs buht pabeigtam lihds 1823schu Gaddu, kà jau irr peeminnehts. Bet sinnams, ka winnas Darbs lihds schim daudz tikke aiskawehts zaur to pahrluhkoschanu, kas bija uswehleta tahm Kommissihjehm, kas Pehterburgâ un Rihgâ us to bija eezeltas. Tapehz tad, un arri tapehz ka wissas Wakkugrahmatas ween geldehs lihds tam Laikam, kur Kungi un Semneeki paschi par Klausischanahm saderrees, taggad schahs Kommissihjes teek nozeltas un taî Weetâ pawehlehts: ka tahs no Mehrischanas-Teesas isdohtas Wakkugrahmatas buhs geldigas buht, tik drihs kà Eeweschanas-Teesa **) winnas buhs apstiprinajusi un Widsemmes wissaugstakais Teesasleetu Walditais sawu Wahrdu winnam buhs appakschâ lizzis un tahs ar sawu Pitschaku apseegelejis. Tapehz arridsan tudalin pehz scho Likkumu Sluddinaschanas, us Walku pee Mehrischanas-Teesas irr janosuhta wissas Muischas kahrtas, Wakkugrahmatas, Rulles, un kas wehl no waijadsigeem Rakstteem lihds schim stahweja appaksch Kommissihju Atslehgahm.

§. 41.

Kad lihds schim wehl mas Krohnamuischas irr tappuschas mehritas, tad tahdahm nemehritahm Krohnamuischahm to Klausischanu norahda tahs us Laiku dohtas Wakkugrahmatas, un kur arri tahs wehl ne buhtu, tahs Krohna Wakkugrahmatas no 1758ta Gadda.

§. 42.

Kad pawissam irr waijadsigs, ka Mehrischanas-Teesas Darbs labbaki schkirrahs, tad arri wehl schè klaht teek nosazzihts un likts:

Tik drihs, ka us preekschu kahda Starpiba un Strihdiba zellahs par Robbescheem starp kahdu Krohnamuischu un kahdu Kunga Muischu, tad Mehrischanas-Teesa par to Sinnu dohd Widsemmes Kammeralteesai. Schi tudalin israuga par to Krohna-muischu weenu Jsschkihreju, un Muischneeks par sawu Muischu atkal weenu, kas abbi kohpâ to Leetu ismekle, un kur irr waijadsigs, arridsan usnemm, kas no weenas Pusses teek prassihts, un no ohtras atbildehts.

*) Mehrischanas-Teesas Darbs irr to Mehrneeku Darbu pahrluhkoht un winnu woi atmest, woi peenemt, un kad irr peenemts, Semneeku Klausischanas un Dohschanas isrehkeneht un Wakkas Grahmatâ eelikt.

**) Eeweschanas-Teesa, jeb Eeweschanas-Kommissihje irr ta Teesa, kas taggad irr eezelta us to, us Brihwbuhschanu wissu sagahdaht un to Brihwbuhschanu, tà sakkoht, Semneeku Widdû eewest.

Ja abbeju Isschkihreju Padohmi saeetahs jeb weenadi irr, tad winni to, kà sawu Spreedumu nosuhta us Eeweschanas-Teesu; bet ja winnu Padohmi ne irr weenadi, tad katrs sawu Padohmu nosuhta us to paschu Teesu. Schi, ja irr waijadsigs, gahda, ka ta Leeta us teem Rohbeschcem paschcem, wehl weenreis teek pahrraudsita un tad nospreesch par to Isschkihreju Padohmu, woi schis nn buhtu weenads bijis, woi daschads. Schis Spreedums noteek pehz ta Padohma, kam tas leelakais Pulks to Teesaskungu peekriht, un teek preekschâ zelts Widsemmes wissuaugstakam Teesasleetu Walditajam, lai tas to apstiprina. Bet kad Winnam leekahs, ka schis Spreedums wehl ne buhtu pilnigs, tad winsch, to Wainu parahdidams, to appakkal suhta us Eeweschanas-Teesu, lai schi wehl ohtrureis Wissu pahrmekletu. Ko winna tad, to padarrijusi, kà sawu beidsamu Wahrdu aisfuhta Widsemmes wissuaugstakam Teesasleetu Walditajam, to winsch woi apstiprina woi Augsti waldidamam Senatam us beidsamu Spreeschanu preekschâ zell.

§. 43.

Saprohtams irr, ka wisslabbaki un drohschaki warr apstrahdaht un turreht tahdu Semmi ween, kam tik skaidri un sinnami Rohbeschi irr, ka ne kas ne teek pretti runnahts. Wisseem tadehl un wissuwairak teem Rentineekeem par labbu, kas us preekschu Mahjas nems us Renti, teek nosazzihts un likts; ka Mahjas Pagabbali, kas gull woi zittu Semneeku Rohbeschôs woi Muischassemmes starpâ, warr kluht pahrmihti arri us tahdu Muischneeku Muischahm, kurru Wakku-Grahmatas jau buhtu bijuschas gattawas, kad tas Laiks atees, kur brihw buhs Mahjas jeb Sehtas us Renti isdoht, kurram patiks. Bet sinnams, kur noteek tahdas Pahrmihschanas, tur arridsan waijaga buht kahda Islihdsinaschana woi zaur Semmi, woi, ja zittadi ne warretu, zaur kahdahm atlaistahm Klausischanahm, tà kà ta Takse to eekssch Likkumeem norahda; un kad Semneeki daschkahrt ne buhtu ar Meeru ar tahdu Islihdsinaschanu, tad Kirspehles-Teesai buhs to Leetu isschkirt.

§. 44.

Jodeenas jo wairak irr redsams, ka wissa Meschasemne teek nopohstita un ka wissa Meschutaupischana ne ko ne palihds, zaur to, ka Semneeks bes wissas Sinnas un ka ween gribbedams ar sawu Meschasemmi darra, tà ka behdigs Malkastruhkums jau dauds Weetâs rahdahs.

Lai nu tahdas Semmes Bailes taptu nogreestas un ta waijadsiga Malka un Meschasemne teem glabbata, kas us preekschu Mahjas waldihs, tapehz teek zelts schis Likkums: Kur Kungeem isleekahs buht par labbu, tur Muischneekeem

tàpat kà Krohna-Muischu-Waldischanai buhs buht brihwi, appakkal nemt to zettortu Dallu tahs eemehritas Meschuſemmes, weenalgâ, woi Mesch buhtu wirſu audſis woi ne, un taî Weetâ no tahm Klauſiſchanahm tik daudſ atlaiſt, kà tas pehz Wakku-Grahmatas Takſes isneſſ. Bet lihdſ 1826tu un 1827tu Gaddu, kur wiſſi Saimneeki buhs atlaiſti par brihweem, Muiſchneekam us nekahdu Wihſi ſcho Semmi ne buhs aiskahrt tapehz, ka winna irr appakkal nemta ween us to, ka Meſch taptu taupihts. No tahs Meſchaſemmes, kas wehl pee Mahjahm paleek, Semneekam ikgaddus wairak kà to 24tu Dallu ne buhs bruhkeht, us treiju Auglu Nonemſchanu, woi to Meſchu nolihſdams woi Schkuttês dedſinadams.

§. 45.

No teem eekſch Widſemmes Gubbernementes dohteem Meſcha-Likkumeem, waijaga noſchkirt wiſſu, kas Semneekeem pee Meſchaſemmes Apſtrahdaſchanas, pee Plawu un Gannibas Iſtihriſchanas prettim un kaitigs irr, tomehr Meſchahm un winna Taupiſchanai ne kahdu Labbumu ne atneſſ. Tai Eeweſchanas-Teeſai irr tapehz usdohts, pahrraudſiht tohs daſchus par Meſchuaudſinaſchanu dohtus Meſcha-Likkumus un turpretti turreht tahs Weetas un weetigas Waijadſibas, kas wiſſur ne irr weenadas, un beidſami tur, kur peenahkahs, zaur Widſemmes wiſſuaugſtaku Teeſasleetu Walditaju luhgtees, ka zaur Teeſaslikkumeem noſazzihts taptu, ka tahdi Meſcha-Likkumi woi zittadi tohp isdohmati, woi tam Truhkumam, kas pee winneem wehl rahdahs, palihdſehts.

§. 46.

Kas us preekſchu ar Krohna Muiſchahm taps ſchehligi apdahwinati, teem peenahkahs pirms trihs Gaddi pagallam no tahs Deenas ſkaitoht, kur ta Muiſcha winneem zaur Teeſu tappe eerahdita, ſchahs Muiſchas zaur Mehrneekeem likt mehriht un winnas Dalderu Semmes Wehrtibu likt isrehkeneht zaur Mehriſchanas-Teeſu un ja ſchi jau buhtu nozelta, zaur to Semmes teeſu, appakſch kurras ta Muiſcha peederr. Tas noteek tapehz ka tahdas Muiſchas arri pehz ſawas Semmes Dalderu Wehrtibas tà ka zittu Muiſchneeku Muiſchas ſawu Dallu warr peelikt pee Krohna Dohſchanahm.

Ohtra Dalla.

Brihwbuhſchana.

Pirma Nodalla.

Jhpaſchas Widſemmes Semneeku Brihwibas un par Semneeku Teeſahm.

§. 47.

Widſemmes Semneeki, zitti pakkal zitteem atlaiſti par brihweem, irr weena ſawada Brihwlauſchu Kahrta.

§. 48.

Pee Semneeku Kahrtas peederr katrs, kas pee kahda Semneeku Pagaſta irr peeraſtihts. Winna ihpaſchas Brihwibas un Wallas dabbu arridſan winna Seewa un Behrni no wihriſchkas un ſeewiſchkas Kahrtas. Tomehr Seewiſchkas ween lihdſ tam Laikam, kad apprezzejahs jeb apwihrojahs, jo apprezzetas, tahs eenahk ſawu Wihru Kahrtâ.

§. 49.

Jau zaur to Wahrdu Jhpaſchu Brihwibu irr noprohtams, ka brihws Zilweks ne peederr pee Muiſchas, un ka brihw tizzis Widſemmes Semneeks ne warr wairs lihdſ ar Muiſchu kluht pahrdohts.

§. 50.

Wiſſeem weena Semneeku-Pagaſta Beedri jeb Laudis, eekſch Widſemmes Gubbernementes buhs kluht teeſateem eekſch pirmas Jſteeſaſchanas no tahdahm Teeſahm, ko paſchi no ſawa Widdus iſrauga, un eekſch ohtras un treſchas Jſteeſaſchanas no tahdahm, kam arridſan Teeſaswihri jeb Biſſitteri klaht teek iſraudſiti no winnu Kahrtas un zaur winneem paſcheem.

Kakladarbu Jſteeſaſchana paleek pee tahm Teeſahm, kam ta lihdſ ſchim bija pawehleta.

§. 51.

Widſemmes Semneekam peenahkahs wiſſas Krohnadohſchanas un Klauſiſchanas pilnigi doht un padarriht; tik labbi tahs, kas winnam janeſſ un jadohd par ſewi, kà arri tahs, kas jaklauſa Krohnam par Semmi jeb Grunti, ko Semneeks walda; un wiſſam Pagaſtam, ar wiſſu, kas tam peederr, irr jagalwo un jaſtahw par teem no ſaweem Beedreem, kas makſaht ne ſpehtu. Ween zaur ſcho Likkumu warr aiſſargaht, ka teem,

kam tahdas Klauſiſchanas jadſenn un tahdas Krohnu Makſas jaſanemm, ne kad ne buhs buht Truhkums jeb zitta kahda Waina pee tahm.

§. 52.

Widſemmes Semneeks Krohnam ne buhs doht leelakas Dohſchanas un wairak makſaht, ne kà wiſſeem Muiſchneeku Semneekeem par wiſſu Kreewu Walſti irr jamakſa. Tapat arridſan pee wiſſahm isteeſajamahm Semneeku=Leetahm ne buhs kluht makſati Poſchlini *) Kreposti **) un Stempelpapihra ***) Nauda, no neweena no tahdeem kas Kuntraktus zell, woi par Mahjas Uſnemſchanu us Renti, woi par Semmes Eepirkſchanu un winnas Atlaiſchanu us ohtru.

§. 53.

Semneekam irr ta Walla pehz ſcho Likkumu Noſazziſchanahm, uszelt Kuntraktus par Deeneſtu, par Mahjasnemſchanu us Renti un wehl par zittahm Saderreſchanahm, ja tahs ween naw pretti tahm zaur ſcheem Likkumeem dohtahm Brihwibahm un Wallahm.

§. 54.

Widſemmes Semneekam irr ta Walla nekuſtamu Mantu ****) eemantoht ſewim un ſaweem Pehznahkameem, tomehr nekahdu Leelkungu Muiſchu.

§. 55.

Kuntrakti, ko Widſemmes Semneeki uszelt par tahdu, woi pirktu, woi kihlam nemtu nekuſtamu Mantu, teek ſluddinati bes Makſas, Latweeſchu un Iggaunu Awwiſes *****) (par tahm luhko §. 203), tikkai no tahs Kreisteeſas, appakſch kurras tas pahrdohts woi kihlam nemts Semmesgabbals peederr, un ja tahdi Gruntsgabbali peederr appakſch Rahts=Muiſchahm, tad ta Rahtsteeſa, kam par to waijaga ſinnaht, to leek isſluddinaht.

---

*) Poſchlini irr Prozentes, kas irr jamakſa Krohnam pee nekuſtamas Mantas Pirkſchanas un Pahrdohſchanas pehz ſchihs Mantas Wehrtibas.

**) Krepoſti irr tik daudſ kà Apſtiprinaſchanas=Nauda, kas teek makſata Krohnam par to, ka kahds Kuntrakts teek apſtiprinahts pee Teeſahm.

***) Stempelpapihrs irr tas Pappihrs, kam Kreewu walſts Stempelis jeb Seegelis irr wirſu.

****) Nekuſtama Manta irr, Semmesgrunts, Nams, Mahja u. t. j. p. Pee kuſtamas Mantas peederr wiſſas zittas Mahjas=Leetas, Labbiba, Lohpi, Sirgi, Drehbes, Nauda, Rihki, Selts, Sudrabs u. t. j. p.

*****) Awwiſes irr drikketas Neddela Lappinas, kur waijadſigas Sinnas wiſſeem teek dohtas.

§. 56.

Ja Muischassemmes Gabbali woi ar Semneeku Mahjassemmi woi bes tahs, Semneekam irr kluüschi pahrdohti, tad Widsemmes Leelkungu=Beedriba sew sarga to pehz Teesas=Likkumeem tai peenahkamu Wallu, tahdus pahrdohtus Semmes Gabbalus peepirktees par to paschu Naudu, ko Pirzeis irr dewis. Tomehr ja Semneeku Mahjassemme ween irr pahrdohta kahdam Semneekam, tad tas Muischneeks, pee ka Muischas schee Gabbali peederr, ween tad scho sawu Wallu warr nemt wehrâ, kad tahda Semme atkal teek pahrdohta. Tomehr winnam to darriht buhs pirms Gads un seschas Neddelas apeet no tahs Deenas skaitams, kad ta Pahrdohschana tikke sluddinata.

§. 57.

Widsemmes Gubernementes Semneekeem irr jaeedalkahs eeksch Pagasteem, kas appaksch Pagasta=Teesahm stahw; un tam buhs notikt tà:

a) Pee Muischas=Pagasta teek peeskaititi wissi eeksch weenas Muischas Rohbescheem dsihwodami Semneeki, lihds ar teem Peedsihwotajeem jeb Wallineekeem, kas eeksch tahm pee Muischas peederredamahm Mahjahm irr, lai arridsan buhtu, ka zittas Mahjas Pagabbalôs un pahri pahr Muischas Rohbescheem buhtu.

b) Semneekeem no wairak kà weenas Muischas, kas wissas weenam Kungam peederr, irr jasabeedrojahs weenâ Pagastâ, ja Muischneeks to gribb, un Muischu Tuwums to palauj.

c) Masas Muischas, kas ne gribb ihpaschi Pagasti buht, warr ar sawu Kungu Lauschanu, kohpâ sabeedrotees eeksch weena Pagasta, woi arri peedallitees pee leelakahm Muischahm un tà ar zitteem Pagasteem saweenotees. Turpretti leelahm Muischahm naw aisleegts, eeksch wairak kà weena Pagasta eedallitees.

§. 58.

Ja Mahzitaju= jeb Basnizaskungu Muischas un tahdas Muischinas, kam masaki kà simts wihrischku Dwehselu irr, ne teek peenemti no Nahburgu=Muischahm, pee kurrahm ar sawu Pagastu gribbeja peedallitees; tad no tahdas Neusnemschanas pirms tschetras Neddelas apeet, Sinna irr jadohd Kreisteesai, lai schi par to nospreesch.

§. 59.

Kaut nu gan us tahdu Wihsi weens Pagasts buhtu sabeedrojees ar diwju woi wairak Muischu peedalliteem Pagasteem, tad tomehr katras Muischas Semneekeem paschcem sawa starpâ ar wissu, kas teem peederr, jagalwo par tahm Krohna=Dohschanahm un Klausischanahm, kas us winneem nahk; tapatt teem arri buhs pee sewim sawu Pagasta=Lahdi turreht.

§. 60.

Semneeki, kamehr pee Pilsfehtahm irr peerakſtiti un Pilsfehtâs dſihwo, peederr pee Pilsfehtâs-Draudſehm un ſtahw appakſch Pilsfehtâs-Pollizeijes un Teeſahm; bet Semneeks, kas pehz 1832rrâ Gaddâ Dſihwi gribb usnemt Pallatâs jeb tahdôs Meeſtôs, kas pee Kungu Pillim peederr, tam irr japeerakſtahs woi pee Pilsfehtahm woi pee Semneeku Pagaſteem. Ja tahds pee Semneeku Pagaſta peerakſtahs, tad winſch arridſan ſtahw appakſch Semmes Semneeku-Teeſahm.

§. 61.

Pagaſta Beedris wairak kà weenâ Pagaſtâ nekuſtamu Mantu warr eepelnitees, woi kahdu Rentesſaderreſchanu norunnaht. Sawas Semmes Dohſchanas un Klauſiſchanas pehz, tahds tad ſtahw appakſch tahm Teeſahm, appakſch kurrahm ta Rentas-Leeta woi ta nekuſtama winnam peederredama Manta ſtahw; bet tahs Makſas un Dohſchanas pehz, kas winnam paſcham par ſewi jadohd, tahds ſtahw appakſch tahm Teeſahm, appakſch kurrahm winſch peerakſtijees, un eekſch Iſteeſaſchanas Leetahm pahr winnu paſchu tahds peederr appakſch tahm Teeſahm kur pats dſihwo.

§. 62.

Semneekeem, kas woi Mahjas us Renti nemm, woi Deeneſtneeki buhdami, us Semmehm Deeneſtu ſaderr, teem tàpatt, kà wiſſeem brihweem Kreewu-Walſts-Appakſchneekeem irr lauts, eebeedrotees eekſch to Semneeku Pagaſtu, kas winnus gribb pee ſewis peenemt. Kad irr eebeedroti, winneem par Labbu nahk wiſſas ſcha Pagaſta Brihwibas un Teeſas, tomehr teem arri us ſawu Dallu janeſs, kas Pagaſtam darriht un doht peenahkahs: Kolloniſti, tas irr, tahdi Laudis, kas pehz Kreewu-Walſts Likkumeem, no ſweſchahm Semmehm irr atnahkuſchi un Kreewuſemmê eedſihwojuſchees, tee warr arridſan eekſch Semneeku-Pagaſteem kluht usnemti. Ja irr usnemti, tad teem par Labbu nahk wiſſas Pagaſta Brihwibas un Wallas, tomehr winneem arri lihdſ janeſs wiſs, kas Pagaſteem neſt un darriht peenahkahs.

§. 63.

Muiſchneekam peederr ta Pollizeijes-Waldiſchana pahr wiſſu ſawas Muiſchas-Pagaſtu, un pahr katru no winna Beedreem (luhko §. 134 un tahlaki).

§. 64.

Kad kas kahdâ Pagaſtâ gribb eebeedrotees un Muiſchneeks gribb galwoht par ta usnemmama Zilweka Dohſchanahm, tad Muiſchneeks ween warr winna Usnemſchanu noſazziht, bet ja Muiſchneeks ne gribb galwoht, tad arri pee Pagaſta ſtahw, woi tahdu gribb peenemt, woi ne.

§. 65.

Katram Semneekam irr lauts iseet no ta Pagasta, kur peederreja, un eekſch zitta eebeedrotees, bet winnam waijaga peerahdiht, pirmâ Kahrtâ: ka ſchis Pagasts winnu irr peenehmis un ohtrâ Kahrtâ, ka winſch irr tizzis lihdſigs ar ta Kunga un ar ta Pagasta, kur lihdſ ſchim winſch bija peerakſtihts, un tad pirms winſch iſſchkirrahs, winnam wehl irr jagahda pilniga Galwoſchana par to, ka tam Pagastam, kas winnu atlaiſch, us preekſchu ne kahdas Sajukſchanas un Strihdibas ne buhs par to, kas winnam par ſewi un zittadi wehl Krohnam bija jamakſa un jaklauſa.

§. 66.

Katram Semneeku-Pagastam irr ta Walla jaunus Beedrus ſewim peenemt; luhko §. 64.

§. 67.

Nei Pagastam nei Muiſchneekam ta Walla peederr, kahdu Zilweku no Pagasta iſſlehgt, ja pee winna naw tahdas Wainas atrohdamas, kas §. 26 irr peeminnetas.

§. 68.

Kad 1832trais Gads buhs beidſees, tad ta pilna Brihwiba buhs klaht un tad arri Semneekam buhs lauts, peerakſtitees pee Pilsſehtahm un eekſch Gildehm *).

§. 69.

Widſemmes Semneeks, kas us Saldatu Ammatu jeb par Rekruhti irr iſraudſihts, tam irr lauts, woi zittu luhgt, lai tas winna Weetâ eetu, woi pats pawiſſam no Rekruſcheem iſpirktees, par to Naudu, ko Kurſemmes Gubbernementê par to makſa. Woi weenu, woi ohtru darridams, winſch tudalin dabbu to pilnu Brihwibu, un teek atſwabbinahts us muhſchigeem Laikeem no Saldatu Deeneſta, tà kà winſch ne kad wairs par Saldatu warr tapt, nedſ iſraudſihts nedſ neemts.

Widſemmes Semneeks, kas irr Saldahts bijis, un no ſawa Deeneſta tappis atlaiſts, tas warr Dſihwes-Kahrtu usnemt kahdu pats gribb, woi arri pee Pagasta no jauna likt peerakſtitees un eebeedrotees pee ta.

§. 70.

Widſemmes Semneekam japaleek Widſemmes Gubbernementê, kamehr wehl us preekſchu ih, aſchas augſtas Pawehlefchanas par to taps ſinnamas. Ja tomehr pa tam

*) Gildes irr tahdas Nodallas to Pilsſehtu Eedſihwotaju, kur tam, kas eekſch winnahm teek usnemts, Krohnam ne Galwasnauda bet Prazentes irr jamakſa, par ko winſch tad arri leelakas Wallas eekſch Kohpmannu Buhſchanas dabbu.

Laikam, kahdam brihwam Semneekam gadditohs, ka winnam waijadsetu, zittâ Gubbernementê Dsihwi usnemt, tapehz ka sawadi Notikkumi pee winna winnu us to speesch, tad tahdam no Pagasta jaisnemm Grahmata, kam Muischas-Kungs sawu Wahrdu appakschâ leek un eekſch kurras Pagasts apleezina, ka winsch, to winnam peenahkamu Klausischanu un Dohschanu pehz, ar wisseem irr tappis lihdsigs. Schi Grahmata winnam japarahda Rihgâ us Ritteruhsi, tam klahtbuhdamam Landrahtam, kas to pahrluhko un ismekle, woi winnam teescham tahda Waijadsiba irr, us zittu Gubbernementi aiseet; un ja teescham tahda buhtu, tad tas winnam Wallas Grahmatu paraksta, kas tam Semneekam japarahda Gubbernementes-Waldischanai, ka lai ta winnam Paschporti jeb Passi gahda.

§. 71.

Tapehz, ka wissas Nosazzischanas eekſch scheem Likkumeem weenlihdsi geld un irr dohtas tà par Krohna- kà par Muischneeku Semneekeem; tapehz tad arri Widsemmes Kammeralteesai, kas pahrstahw wissu Grunts Kunga Wallu un wissas winna Brihwibas, peederr us Krohna Muischahm wissa ta Waldischana, ko schee Likkumi Grunts Kungam peeleek; un tadehl arri pee Kammeralteesas stahw, kam winna atkal us katru Krohna Muischu, scho Waldischanu un Teesu gribb uswehleht.

Ohtra Nodalla.

Par Pagasta Sanahkschanahm un par tahm Wallahm, kas sanahkuscham Pagastam peederr.

§. 72.

Ja Muischas Waldineekam isleekahs waijadsigs buht, ka woi wiss Pagasts sanahk, woi weena no Pagasta Nodallahm (tà kà Saimneeki); tad Muischai ta Walla irr tohs saaizinaht, un teem kahdas norunnajamas Leetas preekschâ likt, par ko teem jasarunnajahs un par ko kas janospreesch pehz ta Padohma, kam tas leelakais Pulks no winneem peekriht.

§. 73.

Kad woi Pagasta Teesai woi Pagasta-Wezzakeem jeb Preekschneekeem isleekahs labbi buht, ka wiss Pagasts tiktu saaizinahts, tad teem peenahkahs Muischas Waldineekam papreekſch to Sinnu doht, ka winni dohma to darriht un kapehz winni tà dohma, un tad turklaht pee Muischas Waldineeka isklaußht woi schis arridsan laus to darriht. Bet Muischa ne warr to aisleegt, ja tam Pagastam irr jasanahk tapehz, kà waijadsigi Teesas-Wihri woi zitti kahdi Pagasta Amnatu-Wihri irr jaisrauga.

§. 74.

Kas bes Muischas Waldineeka Sinnas un Laufchanas, Pagastu leek sapulzinatees, woi sleppeni, woi Azzim redsoht, tas teek turrehts par Dumpineeku, teek sanemts un us Bruggunneistera-Teesu aisfuhtihts, lai ar to pehz Teesas-Likkumeem darra.

§. 75.

Kad Pagasts teek sapulzinahts, tad Pagasta-Teesas Preekschneeks to walda. Pee tahdahm Sapulzinaschanahm ne buhs zittus sawâ Weetâ stelleht, bet pascham janahk. Atraitnes ween, kas Saimneezes buhdamas, Mahjas walda, tahdas ween sawas Wallas un sawu Labbumu leek aistahweht zaur Weetneekeem; tomehr, kad Pagasts ko nospreesch, tad tahdi Weetneeki par few pascheem ween sawu Padohmu dohd.

§. 76.

Ja tas sapulzinahts Pagasts teek usrunnahts kahdas Leetas dehl, tad tas sawu Patihkschanu woi Nepatihkschanu pee tahs nosakka pehz ta Padohma, kam Pagasta leelakais Pulks peekriht.

§. 77.

Ja Pagasts kahdas Leetas pehz irr usrunnahts, kas Saimneekeem jeb Mahjas-Rentineekeem ween warr par Labbu woi par Launu buht, tad arridsan scheem ween ta Leeta jaisschkirr pehz ta Padohma, kam winnu leelakais Pulks peekriht. Bet ja schi Leeta wissam Pagastam warr buht woi par Labbu woi par Launu, tad no wisseem, kas ween irr sanahkuschi un kam irr peederrigs Wezzums, ta Leeta irr jaisschkirr, pehz ta Padohma, kam to Sapulzinatu leelakais Pulks peekriht. Pee schihs Isschkirschanas katrs sawu Padohmu dohd.

§. 78.

Ko sapulzinahts Pagasts us tahdu Wihsi irr nospreedis, tas tad ween Spehku dabbu, kad Muischaswaldineeks to arridsan apstiprina.

§. 79.

Ja Muischaswaldineeks useet, ka kahda Pagasta-Nospreeschana woi Teesas-Likkumeem irr pretti, woi ka irr tahda, zaur ko Pagastam kahda Kaite jeb Skahde warr zeltees, tad winsch warr pastahweht us to, ka Pagasta Preekschsehdetais to Leetu wehl ohtru reisi usnemm, un Pagastam preekschâ nes, lai labbaki to ismekle un labbaki apdohmajahs.

§. 80.

Ja Muischaswaldineeks tam, ko Pagasts irr nospreedis, sawu Apstiprinaschanu leedsun Pagastam isliktohs, ka tahda Leegschana winna Brihwibahm un Wallahm buhtu pretti, tad Pagastam ne irr aisleegts pee Draudschuteesas Paligu mekleht.

§. 81.

Ja tas, ko Pagasts irr nospreedis, arridsan irr tappis apstiprinahts, tad peenahkahs katram Pagastubeedram ar to buht ar Meeru, un tad ween irr lauts arri pa weenam eet pee Draudschu-Teesas par to suhdsetees un schehlotees, kad tas Suhdsetais skaidri warr parahdiht, ka Pagasta-Nospreeschana irr prettim tahm Brihwibahm, kas zaur Likkumeem irr dohtas, wissam Pagastam un katram, kas pee ta peederr. Tomehr kad Draudschu-Teesa to ismekle un tas pehz israhdahs, ka tas Suhdsetais welti irr suhdsejis, tad Draudschu-Teesa to Wainigu strahpe, tà kà winsch irr pelnijis.

§. 82.

Kad Pagasts tahdu Leetu deht teek usrunnahts, kas ne peederr pee sinnamahm Dohschanahm un Klausischanahm, bet kad winnam ko buhs norunnaht un notaisiht zittas kahdas Dohschanas pehz, tad Pagastabeedrus ne warr wiss peespeest tahdai Nospreeschanai peekrist, ja diwi Dallas to sapulzinatu Lauschu ne irr ar to ar Meeru.

§. 83.

Pagastam irr lauts suhdsetees pee Teesahm, kad winnam leekahs ka winna Brihwibahm un Wallahm kas pretti turrahs. Bet pee tahdas Suhdseschanas wissahm Pagastam un katram no winna Laudim jeb Beedreem labbi jaleek wehrâ, ko Teesaschanas Likkumi par tahdahm Suhdseschanahm pawehl un preekschraksta, un wisseem jasargahs, ka augstakas Teesas Paligu ne mekle, kad ne warr drohschi un skaidri parahdiht, ka tahs Teesas, kam ta pirma Jsmekleschana peekriht, winnus ar sawahm Suhdseschanahm, Teesas-Likkumeem pretti, irr atrahdijuschas.

§. 84.

Talihds — ja pateescham un ittin waijadsigs buhtu, Pagastam wehl irr lauts, diwus Wihrus no sawa Widdus israudsiht un tohs nosuhtiht us Widsemmes wissaugstaku Teesas leetu Walditaju, suhdsetees un Schehlastibas luhgtees pee winna, jo tanni wissaugstaka, Keiserista Pawehleschanâ, kas Gubbernementes Waldischanas pehz irr dohta, IVtâ Nodallâ, tà irr lassams: „ka augstam Gubbernementes Preekschneekam labpraht buhs peenemt to, kas wissai Semmei par Labbu irr, un ka winnam tohs Apspeestus buhs aisstahweht.“ Par tahdeem nosuhtijameem Wihreem pawissam irr israudsijami Pagastu Wezzaki jeb Preekschneeki; tatschu arridsan Teesneschus warr us to israudsiht,

ja winnu Teesaschanas Darbs zaur to ne teek aiskawehts un ja winni ne irr paschi tee Wainigi, par kurreem teek suhdsehts. Par tahdu Nosuhtischanu jadohd Sinna Muischas Waldineekam un schim zaur rakstitu Grahmatu irr ja=apleezina, ka tahdu Sinnu irr dabbujis. Bes tahdas Apleezinaschanas=Sihmes no Muischas, ta Suhdseschana pawissam ne teek peenemta; bet kad Muischas=Waldineeks leedsahs, tahdu Sihmi doht, tad Draudschuteesa Muischas Weetâ to isdohd.

§. 85.

Pagasta=Wezzaki, kam waijaga labbi likt wehrâ wissu to, kas tadehl irr preekschrakstihts un nupatt peeminnehts, irr sawa Pagasta ihsteni Pahrstahweji, tik labbi Teesu preekschâ kà arridsan zittur, kur irr waijadsiga. Pagastam tapehz arri peenahkahs nospreest, zik winneem no Pagasta=Lahdes buhs ismaksaht par to Laiku, kamehr winni schinnî Pahrstahweja Ammatâ stahw.

§. 86.

Kad Pagastam irr jasuhds prett sawu Pagastu= jeb Walsts=Teesu, tad tas noteek zaur teem Pagasta=Wezzakeem pee Draudschuteesas.

§. 87.

Katram Pagastam jau no sewis peederr pehz §. 54ta, ta Walla sew nekustamu Mantu jeb Semmesgrunti eepirktees, to turreht un pehz sawas Gribbeschanas waldiht. Pagastam arri neween ta Walla irr bet winnam arridsan buhs turreht pee sewis weenu Pagasta=Lahdi; jeb sawu Pagasta=Naudu waldiht. Weens Pagasts arri ar zittu Pagastu warr sabeedrotees us to, kohpâ sewim eepelnitees Mantu un zittas ihpaschi peederredamas Leetas, tà kà arridsan kohpâ usnemtees, ar zitteem kahdeem Zilwekeem ko saderreht.

Treschа Nodalla.

Par Pagasta=Wezzakeem.

§. 88.

Katram Pagastam sewim ja=israuga diwi Wezzaki, kas Pagasta Weetâ irr, un winna Wallas un Brihwibas pahrstahw wissur, kur ne waijaga wissam Pagastam sanahkt.

§. 89.

Schee Wezzakee, zik ween warr buht, teek nemti no Saimneeku=Kahrtas un winneem waijaga buht, ja warr notikt, turrigeem, un pawissam prahtigeem, gudreem, un tahdeem Gohdawihreem, kam ne ko ne warr pahrmest.

§. 90.

Pee winnu Israudsischanas un Apstiprinaschanas noteek tapat, kà pee Israudsischanas un Apstiprinaschanas to Pagasta Teesaswihru jeb Teesneschu, kà turpmak §. 98ta un eeksch teem zitteem tohp mahzihts.

§. 91.

Tahdam Pagastam, kam masak kà simts wihrischku Dwehselu irr, irr lauts tikkai weenu Pagasta Wezzaku sewim israudsiht, bet pawissam bes Wezzaka palikt pat tahdam Pagastam naw lauts, kas Isteesaschanas pehz ar leelakas Muischas Pagastu irr sabeedrojees. Ja no tahda Pagasta, kam weens Wezzakais ween irr, ne weens irr israudsihts par Pagasta Teesaswihru, tad schim weenam Pagasta Wezzakam ja = usnemmahs sawu Pagastu eeksch Pollizeies = Leetahm usluhkoht un waldiht, kas kà §. 116tâ tohp mahzihts zittadi Pagasta=Teesas Peesehdetajeem peekriht.

§. 92.

Pagasta Wezzakam sawâ Ammatâ trihs Gaddus jastahw. Kad tee pagallam irr, un winsch no jauna us to teek israudsihts, tad, ja gribb, wehl trihs Gaddus tannî paschâ Ammatâ warr palikt. Tomehr ilgaki kà seschus Gaddus no Weetas winsch tannî Buhschanâ ne warr buht, bet ja pehz teem seschem Gaddeem trihs Gaddi starpâ irr, un tad gadditohs, ka winsch atkal no jauna par tahdu Wezzaku tiktu israudsihts un apstiprinahts, tad winsch ne drihkst leegtees to Ammatu no jauna usnemt.

§. 93.

Pagasta Beedris par Pagasta Wezzaku israudsihts ne drihkst arridsan leegtees, scho Ammatu usnemt, ja winnam naw tahdas Isrunnaschanas un tahdas Aisbildinaschanas, kà §. 106 mahza, un kas weenam us Pagasta=Teesnescha Ammatu israudsitam Pagastawihram waijaga buht, ja winsch gribb tikt atswabbinahts no ta Ammata, us ko winsch kluä israudsihts.

§. 94.

Pagastam pascham par to jasinna un jaspreesch woi saweem Wezzakeem arri par winnu Darboschanu kahdu Islihdsinaschanu gribb sagahdaht.

§. 95.

Kad tad nu, kà jau irr peeminnehts, schee Pagasta Wezzaki sawa Pagasta Weetneeki irr wissur, kur Pagasts pats ne irr sapulzinahts, tad winneem Pagasta Weetneekeem buhdameem, arridsan un ihpaschi peenahkahs pakkal luhkoht, kà ar to, kas

Pagaſtam peederr un ar winnu Mantahm eekſch Pagaſta Lahdes, Labbibas Magaſihnes u. t. j. p. ne kà netaiſni un weegli teek dſihwohts, bet wiſs tà, kà peenahkahs, waldihts un apkohpts. Turklaht teem arri jaluhko us to, ka wiſſas Krohna-Dohſchanas un Klauſiſchanas ar Taiſnibu un pehz Kahrtas teek eedallitas un teem paſcheem buhs arridſan pahrſtahweht wiſſas ſawa Pagaſta Brihwibas, wiſſur, kur winneem leekahs ka ſchahs Brihwibas teek tà, kà aiskahrtas un eewainotas. Par ſcho Pahrſtahweſchanu wehl turpmak eekſch Likkumeem wairak un plaſchaki kluhs pawehlehts.

§. 96.

Ja Draudſchu-Teeſa irr pahrleezinata, ka tas Pagaſta Wezzakais woi pawiſſam to ne darra, kas winnam darriht peenahkahs, un Teeſas Pamahzſchanu ne behda, woi kad Teeſa panahk, ka winſch ar ſawu Warru wairak to ween darra, kas labbi ne irr un kas naw peeklahjigs, tad Draudſchu- jeb Kirſpehlu-Teeſa tahdu no ſawa Ammata warr nozelt. Winna tad Kreisteeſai par to Sinnu dohd, un Pagaſtam paweht ar Muiſchneeka Apſtiprinaſchanu winna Weetâ iſraudſiht zittu tamehr, kamehr Kreisteeſa par to ko buhs noſpreeduſi.

Zettorta Nodalla.

Par Pagaſta- jeb Walſts-Teeſahm.

§. 97.

Us katru Muiſchu un ja wairak Muiſchas eekſch weena Pagaſta buhtu ſabeedrojuſchees us wiſſahm ſabeedrotahm Muiſchahm kohpâ Weena Pagaſta- jeb Walſts-Teeſa teek eezelta. Schai peederr ta wiſspirmaka Jſmekleſchana un Jſteeſaſchana eekſch Semneeku Teeſas- un Strihdibas-Leetahm, tik patt eekſch tahm, kas appakſch Pollizeijes Waldiſchanas ſtahw, kà arridſan eekſch zittahm wiſſahm ja tee iſteeſajami Darbi ween ne irr Kakladarbi. Muiſchas-Laudis, kas Muiſchas Deeneſtâ irr, arri tik labbi ſtahw appakſch ſchihs Teeſas.

§. 98.

Pee tahdas Pagaſta- jeb Walſts-Teeſas peederr trihs Teeſaswihri jeb Teeſneſchi, no kurreem tas pirmais tas Preekſchſehdetais, un tee diwi winna Pehſehdetaji jeb Bihſitteri irr. Tas pirmais jeb Preekſchſehdetais no Saimeneku Kahrtas zaur Pagaſtu teek iſraudſihts, tee Peeſehdetaji teek nemti is wiſſa Pagaſta Laudim no kaut kahdas Kahrtas tee irr.

§. 99.

Ikkatrs Pagastabeedris, kas jau 25 Gaddus wezs un kas irr Gohdawihrs, warr kluht israudsihts par Teesneschu, tomehr ja no Muischassaimes kahdu par Teesneschu gribb eezelt, tad tam ween warr notikt, kad Muischas=Kungs to lauj.

§. 100.

Tahdeem Pagasteem, kam 500 lihds 750 Wihrischku Dwehseles irr, Preekschsehdetajam klaht buhs israudsiht trihs Peesehdetajus; Pagasteem, kam 750 lihds 1000 Wihrischku Dwehseles irr, buhs israudsiht tschetrus u. t. j. p.

§. 101.

Semneeku Pagasts, sawu Teesneschu Israudsischanas pehz sanahzis, sawus Pagasta Teesaswihrus, weenu pakkal ohtru us tahdu Wihsi israuga: katrai Teesneschu Weetai trihs Wihri teek israudsiti, un Muischas=Waldineekam darriti sinnami, kurram tad peederr weenu no winneem eezelt un apstiprinaht. Bet ja Muischas=Waldineeks wissus trihs atmett, tad Pagastam trihs zitti irr jaisrauga un weens no scheem tad irr japeenemm un jaapstiprina par Teesneschu.

§. 102.

Ja eeksch tahda Pagasta, kas ar zittas Muischas Pagastu irr sabeedrohts Kungi ne warr salihgt, kurru no teem us Teesas=Ammatu israudsiteem Wihreem buhs apstiprinaht, tad tas Galla=Wahrds peederr tai Muischai, pee kurras Pagasta wairak Wihrischku Dwehseles irr.

§. 103.

Katrs Pagastabeedris no Wihrischku Kahrtas, kam peederrigs Wezzums, un kas lihds ar teem zitteem irr sapulzinajees, lihds ar teem arri sawu Padohmu dohd pee Teesneschu Israudsischanas, tomehr tas ween irr turrams par to Israudsitu, kam tas leelakais Pulks peekritte.

§. 104.

Wissi Pagasta Teesaswihri teek us trim Gaddeem eezelti.

§. 105.

Ja kahds no Pagasta Teesaswihreem pehz teem trim pirmeem sawa Ammata Gaddeem, par tahdu atkal no jauna teek israudsihts un apstiprinahts, tad, ja winsch pats gribb, tam gan warr notikt, bet winnu peespeest ne warr. Bet ja pehz teem trim pirmeem isdsihwoteem Teesneschā Gaddeem, trihs Gaddi irr starpâ, kur pee winna Teesneschā Ammats ne bija, un winsch tad atkal us to teek israudsihts, tad winsch ne drihkst noleegtees.

§. 106.

Ne weenam Semneekam, kas woi par Teesneschu woi us kahdu zittu Pagasta Ammatu tohp eezelts un apstiprinahts, naw brihwi, bes wissas Wainas un bes peenemmigahm Isrunnaschanahm noleegtees to Ammatu usnemt. Tahdas geldigas Isrunnaschanas ween warr buht, kad zits pahri pahr 60 Gaddeem irr wezs, woi kad tannis pehdigôs treijôs Gaddôs jau kas irr stahwejis tai paschâ Pagasta-Deenestâ, pee ka winnu no jauna aizina, woi arri kad winnam kahda Pehrmindera Buhschana irr, kur winnam kahdas Mahjaskohpschanas par saweem Bahrineem irr janemm wehrâ, woi pehdigi, kad winsch tahds Wahjigs irr, kas ne spehj daudz Laukâ iseet.

§. 107.

Tee par Pagasta-Teesneschem israudsiti un apstiprinati Teesaswihri, wissas Draudses preekschâ teek noswehrinati no sawa Mahzitaja, sawâ Draudses Basnizâ, kad Spreddikis irr pagallam. Draudschu-Teesas Kungs, kam arri pascham waijaga klaht buht, nosakka to Swehtdeenu, kad tam buhs notikt. Bet kad us preekschu kahdi Pagasta-Teesneschi pa weenam ween teek israudsiti, tad tahdi no sawa Mahzitaja warr tapt noswehrinati, kaut arri Draudschu-Teesas Kungs pats klaht ne buhtu, tomehr zittur ne kur, kà eeksch tahs Basnizas, pee kurras tee Teesneschi un pats Pagasts peederr.

§. 108.

Pee katras Pagasta-Teesas arridsan wehl diwi Weetneeki teek eezelti, kas, kà jaunaki Peesehdetaji teek usaizinati us Teesaschanu tad, kad kas no teem ihsteem Teesaswihreem neweffels buhdams, woi zaur zittahm kahdahm itt leelahm Waijadsibahm aisturrehts, pats pee Teesaschanas nahkt ne warr; schee Weetneeki us Teesaschanu arridsan tad teek usaizinati, kad ihstam Teesnescham jaatkahpjahs tadehl ka tas Zilweks, kurra Leeta teek ismekleta, no ta Teesnescha tuweem Raddeem irr. Schee Teesnescha Weetneeki us tahdu paschu Wihsi teek israudsiti, apstiprinati un noswehrinati kà paschi Teesneschi un zitti, kas Pagasta Ammatôs stahw.

§. 109.

Ja kahdam Pagastam tahdi Laudis peetruhkst, kas leeti derr, un ja tadehl wisseem Pagasta Ammateem pehz Pawehleschanas derrigus Wihrus atrast ne warr, tad Draudschu-Teesai par to jasinna un janotaisa tà, kà Pagastam par Labbu warr buht; bet tad ween tà waijaga darriht, kad arri it pateescham tahdu derrigu Lauschu Truhkums irr, zittadi ne.

§. 110.

Kad weens no Pagasta Teesaswihreem wehl Ammatâ buhdams, nomirst, woi kad winnam zittas kahdas Wainas pehz gluschi jaatkahpjahs no sawa Ammata, tad tuhdalin winna Weetâ, jauns irr jaisraugâ.

§. 111.

Katrs Pagasts nosakka to Lohni, ko winna Teesaswihri dabbuhs. Weetneeks ween tad par sawu Darrischanu Teesnescha Lohni warr mekleht, kad winsch wairak kà diwi Neddelas stahweja winna Weetâ.

§. 112.

Ja no teem Teesneescheem pascheem neweens ne proht rakstiht un rehkinaht, tad Pagastam jagahda, ka Skrihweris teek peenemts, kas Pagasta-Teesai neween palihds wissur, kur kas irr jaisrehkina, tà kà pee Maggasihnes- un Pagastalahdes-Waldischanas, bet kas arridsan usskrihwe jeb sarakstà to, kas Pagasta-Teesas preekschâ noteek, un wissu to, kas bes tam wehl Rakstôs irr jausnemm, tà kà: zeek Behrni ikgaddus ar weeglahm Bakkehm teek pohteti.

§. 113.

Pee Usrakstischanas to Leetu, kas preekisch Teesas teek ismekletas, waijaga tà darriht: Eekisch weenas sawadas Grahmatas, kas irr eeseeta un kur katra Lappa ar Zihpareem irr apsihmeta, ikreisi, kad kahda Leeta preekisch Teesas teek usnemta, Latweeschu Wallodâ teek eerakstitas:

1) Ta Deena, kad ta Leeta teek preekschâ nemta.
2) Tee Wahrdi to Teesneschu, kas klaht irr.
3) Suhdsetaja un Apsuhdseta Wahrdi.
4) Ta suhdsama Leeta jeb ta Suhdsiba, tà kà Teesai ta irr israhdijusees.
5) Ta Teesas-Spreeschana.
6) Muischneeka Nosazzischana.

Par tahdahm Teesasleetahm, kas peederr pee Pollizeies Usluhkoschanas, tad ween Rakstôs kas teek peeminnehts, kad winnas newarreja us reisi pagallam isteesaht; tomehr Pagasta Teesahm ne warr usspeest tahdus Protokollus sarakstiht, kà pee augstakahm Teesahm irr jarakstà.

§. 114.

Pagastam arri jagahda un janosakka, ka arweenu weens no winna Teesneschem stahw Muischâ, kas tohs no augstakahm Teesahm nahkdamas Pawehleschanas Jsrakstischanas, Patentes u. t. j. p. Pagasta-Teesai noneks. Tahdam Teesneschem arri

jau tadehl waijaga arweenu Muischai pee Rohkas buht, ka Muischa un Pagasta-Teesa, kur waijadsigs, sew Sinnas warr doht un dabbuht.

§. 115.

Pagasta-Teesai ik Sesdeenâs Preekschpusdeenâ us Teesaschanu ja-sanahk Muischâ, un bes tam arridsan wehl ikreis, kad irr waijadsigs un Muischas-Waldineeks to gribb. To Weetu, kur ta Teesa jaturr Muischa gan eerahdihs un sagahdahs. Bet kur irr waijadsigs, tur Pagastam ihpaschi weens Pagasta-Nams irr ja-usbuhweh.

§. 116.

Us to, ka jo labbaki weiktohs Pollizeijes Spehks un Usluhkoschana, buhs Pagasta-Teesas Peesehdetajeem appaksch sewim wissu to Pagastu tà eedalliht, kà appaksch katra Peesehdetaja Usluhkoschanas weena no schahm Pagastu Dallahm stahw. Schim Usluhkotajam peenahkahs wissai Pagasta-Teesai tuhdalin Sinnu doht par wissahm tahm Pahrkahpschanahm, ko winsch sinna un turklaht gahdaht, ka tai pirmâ nahkohschâ Teesas deenâ tas Pahrkahpeis atnahk preekssch Teesas.

§. 117.

Pagasta-Teesai, tapehz ka ta arridsan Pollizeis-Teesa irr, peenahkahs pakkal luhkoht, ka wiss apkahrt eekssch Pagastà meeriga, drohscha, gohdiga Dsihwoschana irr, un ka Pagasta Labbums eet Wairumâ. Winnai tadehl zik spehdamai jagahda, ka ne weens teem tapehz dohteem Likkumeem ne turrahs pretti, un ko Pagasta-Teesa deht tahda Labbuma nospreesch, to winnai buhs Muischai sinnamu darriht; winnai arridsan peederr tas Spehks eekssch wissahm ihstenahm Pollizeijes Teesaschanas-Leetahm skaidri ismekleht wissu, kas meerigai un drohschai Dsihwoschanai buhtu bijis prettim darrihts, un winna usnemm tahdu Jsmekleschanu ne ween tad, kad no Waldischanas winnai teek pawehleta, woi kad Laudis paschi tahdu Leetu pehz suhdsahs un apsuhdsahs, bet patti no sewis kur un kad ween tahda Jsmekleschana irr waijadsiga.

§. 118.

Pagasta-Teesai, kas arridsan ta Teesa irr, kas to Pollizeijes Waldischanu turr peederr, zaur katru no saweem Teesaswihreem wehl ihpaschi pakkal luhkoht:

1) Ka ne kur eekssch Pagasta ne peemiht un slehpjahs tahdi Laudis, kam woi Paschportu jeb Zellagrahmatu pawissam naw, woi kam winna Paschporti wairs naw riktigi jeb geldigi, nei arridsan zitti kahdi Deedelneeki, Wasatneeki jeb Wasanki, Behguli un kas no Saldateem buhtu isbehgusschi. Tik drihs, ka useet tahdus, Pagasta-Teesaswihri tohs sanemm, Muischas-Waldineekam nodohd un gahda,

ka winni teek apwakteti un aisweſti us to Teeſu, pee kurras Muiſchas-Waldineeks tohs norahda.

2) Tai peederr gahdaht, ka Leelzelli, Baſnizaszelli un zitti Zelli arweenu labbi teek kohpti, un bruggeti. Pagaſta-Teeſa tadehl, lai tas jo labbaki tiktu padarrihts, eezell weenu Saimneeku par Zella-Uſraugu, kam waijaga wirſu ſtahweht, ka Teeſas-Pawehleſchanahm teek paklauſihts.

3) Tai peederr tuhdalin Sinnu doht Muiſchas-Waldineekam, par to, kad Kaptſchi jeb Kuppitſchi, Eſchas Akmini un Mehrki teek woi pahrzelti woi iſarti, woi us kautkahdu zittu Wihſi aiskahrti.

4) Tai peederr gahdaht Glahbſchanu Ugguns-Grehkôs un pakkal luhkoht, ka teek paklauſihts tahm turpmak wehl laſſamahm Pawehleſchanahm, kas preekſch-rakſta, kà irr jadarra, kad Ugguns wallâ nahk woi Mahjâs woi Meſchôs, un kà atkal tad irr jaſargahs, kad Sirgu- woi Lohpu-Sehrga kur rahdahs.

5) Tai peederr ſinnaht par Pagaſtalahdi un Pagaſta Labbibas-Magaſihni, un tahs pehz teem tadehl dohteem Likkumeem waldiht; arridſan gahdaht, ka Pagaſta-Nabbagi teek uſturreti un kohpti.

6) Tai peederr ſarakſtiht iktreijôs Gaddôs ihpaſchâs Rullês:
   a) zik Behrni eekſch Pagaſta irr dſimmuſchi,
   b) zik Zilweki nomirruſchi,
   c) zik jauni Beedri pee Pagaſta uſnemti,
   d) zik no teem, kas bija peerakſtiti, irr atſtahjuſchees.

Tahdas Rulles irr jaſarakſta pehz kahda ihpaſcha Munſtura, un tahm arweenu ſkaidri buhs parahdiht, zeek Laudis pee Pagaſta peederr, jo pehz ſchahm Rullehm wiſſas Krohna- un Rekruhſchu Dohſchanas irr jaiſrehkena un jaeedalla, tà kà arridſan wiſſas zittas Dohſchanas, kas pehz Galwahm irr jadohd. Schahs pehz Munſtura ſarakſtitas Rulles, wiſſu wehlaki lihdſ 10tu Maiju irr janodohd pee Muiſchas Waldineeka, lai winſch tahs noſuhta us tahm Teeſahm, kam winnas ſanemt peenahkahs.

7) Tai peederr ſalaſſiht no Pagaſta beedreem tahs Krohnam nahkamas Makſaſchanas. No ſaweem Muiſchaslaudim Kungi paſchi to ſanemm. Pagaſta-Teeſai, tapehz, ka ta irr Pollizeijes-Teeſa, arri jaatbild par wiſſahm Krohna Klauſiſchanahm un par wiſſu to, kas wiſſam Pagaſtam darriht peenahkahs; tomehr Pagaſtam paſcham irr lauts noſazziht, ka ſchahs Klauſiſchanas un Dohſchanas ihpaſchi us katru buhs eedalliht. Tahda Walſta Pagaſtam nahk zaur to, ka

winnam arridſan ar wiſſu, kas winnam peederr, irr jagalwo par wiſſahm tahdahm ſinnamahm Krohna Klauſiſchanahm un Dohſchanahm. Pee winnu Eedalliſchanas irr jaleek wehrâ, ka tahdas kahrtigas Dohſchanas jaleek ween us Wihriſchku Galwahm un janemm ween no winneem. Pee ſcheem tomehr ne irr peeſkaitami: Deeneſtneeki, Behrni, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi, wezzi Laudis, kas pahri pahr 69 Gaddeem irr wezzi, un wehl arri pawiſſam Neſpehzigi, kas no Pagaſta Wezzakeem teek usdohti par tahdeem. Bet pee teem pawiſſam Neſpehzigeem ne peederr Saimneeki un Rentineeki, kas gan arri pahri pahr 60 Gaddeem irr wezzi, bet kas woi paſchi, woi zaur ſaweem Behrneem wehl Mahjas walda.

8) Tai peederr peewaldiht wiſſus Pagaſta Beedrus un katru ihpaſchi, ka ne weens Krohnam klauſiht ne leedſahs pee Schkuhtu-Dohſchanas, Neſtantu- jeb Zeetumneeku-Waddiſchanas, Saldatu-Eekohrteleſchanas u. t. j. p.

9) Tai peederr ſanemt no Pagaſta to Teeſu, kas Mahzitajam, Skohlmeiſteram un zitteem Baſnizas-Kalpeem nahkahs no Pagaſta, tà kà arridſan ſanemt to Stazziji, kas jadohd us Paſti, un ſagahdaht wiſſu, kas wehl irr waijadſigs pee Paſtes-Apkohpſchanas un kas tadehl irr jadohd un jamakſa.

10) Tai peederr iſklauſiht no Baſnizas-Pehrmindereem, woi tas Pagaſts arri buhwe un apkohpj tà, kà peenahkahs un kà irr pawehlehts ſawu Baſnizu, Skohlu, Mahzitaja Muiſchu u. t. j. p.

11) Tai peederr ſanemt un nodoht Rekruhſchus, pehz teem, ſchihs Nodohſchanas dehl dohteem ſinnameem Preekſchrakſteem.

§. 119.

Kad Semneeki Pollizeies Likkumeem darra pretti, tad Pagaſta-Teeſa tahdas Pahrkahpſchanas ſohdidama, woi bahrgi norahj to Pahrkahpeju, woi arri tam Wainigam usleek peeluhgt to, ko winſch bij apkaitinajis, woi arridſan pawehl appakal nemt kahdu nelabbu Wallodu un iſlihdſinaht to padarritu Skahdi.

Meeſasſtrahpes, ko Pagaſta-Teeſa, kas tapehz irr kà Pollizeies-Teeſa, warr noſpreeſt, irr: 30 Sitteni ar Speeki, bet jo ne wairak; — Strahdaſchana bes Atlihdſinaſchanas un us ta Wainiga paſcha Maiſi, Pagaſtam par Labbu, bet jo ne ilgaki ne kà us trim Deenahm; — Noteeſaſchana us Zeetumu, ja daudſ us trim Deenahm un woi pee ſilta Ehdeena woi pee Uhdens un Maiſes.

Tee eekſch Muiſchas-Lohnes ſtahwedami Deeneſtneeki, tà kà arridſan Muiſchas-Usraugi un Meſchaſargi ſtahw tik labbi appakſch Pagaſta-Teeſas un Iſteeſaſchanas, to-

mehr teem ne warr to nosazzitu Strahpi uslikt, pirms Muischas-Waldineeks tahdu Spreedumu irr apstiprinajis. Ja Pagasta-Teesa schim Likkumam darra pretti, tad paleek wainiga un tai irr jaatbild par to.

§. 120.

Pee tahdahm Nostrahpeschanahm Pagasta-Teesai buhs weenu Deenu eeksch Zeetuma turreht lihdsu 10 Sitteneem ar Speeki. Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi un Seewischkahm ja daudz — 20 Sittenus ar Behrnurihkstehm warr nospreest.

Pee Meesas strahpes ne pawissam ne warr noteesaht

1) tahdus Pagastabeedrus, kas stahw eeksch kahdeem Pagasta-Ammateem.

2) Wezzus Laudis, kas pahri pahr 60 Gaddeem irr wezzi.

3) Wahjigus un Wahrgulus, un Seewas, kas staiga us gruhtahm Kahjahm.

Pagasta-Teesai arri labbi jaisschkirr, kad un kur to Meesas- un Zeetuma-Strahpi warretu laut zeest ar Naudu, un kad tam warr notikt, tad 10 Sitteni woi weena Deena eeksch Zeetuma teek turreti lihdsi diweem Rubbuleem Kapparanaudas.

§. 121.

Schè klaht pawissam irr japeekohdina, ka Pagasta-Teesai peenahkahs pee Noteesaschanas us Strahpi sawu Warru ne darriht ne weenam par gruhtu un ka ne weens ne teek wairak strahpehts, ne kà winsch irr apwainojees; jo tahs Strahpes, kas schè eeksch Likkumeem teek nosazzitas, tahs irr arweenu tahs leelakas, kas ween warr kluht nospreestas no katras Teesas. Prohti: Likkumi ween ko warr runnaht un nosazziht par Pahrkahpschanahm, bet kurra un kahda katra Pahrkahpschana buhs, tas pehz tam, kà ta Waina israhdahs preeksch Teesas, irr jaisschkirr tam, kas to ismekle un to Teesu nes, un tadehl irr japalaujahs us winnu, ka winsch prattihs, woi ko warr atlaist no tahm eeksch Likkumeem nosazzitahm Strahpehm.

§. 122.

Ja kas no Pagasta Laudim, Pollizeies Pawehleschanas irr pahrkahpis, tad winnam jazeesch ta Strahpe tur, kur Pagasta-Teesa sehsch, ja pehz Teesas-Likkumeem daschkahrt ne irr jadarra zittadi.

§. 123.

Pagasta-Teesai arridsan peederr ta Warra, peespeest us Paklausischanu to no sawa Pagasta Laudim, kas to ne darra, kas winnam jadarra, woi arridsan to, kas zittadi irr kahds Prettineeks prett Teesu. Ja waijadsigs, tad par to arri Sinnu warr aislaist us Draudschu-Teesu.

§. 124.

Eekſch wiſſahm zittahm Teeſaſchanas-Leetahm un Strihdibahm, kas ne peederr pee Pollizeies Leetahm, wiſſi Laudis, kas ween peeſkaitahs pee Pagaſta, arri tapatt ſtahw appakſch Pagaſta-Teeſas Jſteeſaſchanas.

§. 125.

Kad Semneeks zits zittu pee Pagaſta-Teeſas uſſuhdſahs eekſch tahdahm mpat peeminnetahm Leetahm, tad ſchai jaluhko, kà ween warr, tohs ſameerinaht zaur labbu un mihligu Padohmu. Ja winnus ne warr ſameerinaht, tad Pagaſta-Teeſa iſklauſina to weenu un to ohtru un iſmekle, ko katris iſteikdams iſſakka few par Labbu, un arri kahpehz winſch to eſſoht dohmajis woi darrijis. Pehz tam, Pagaſta-Teeſa ſanemm to peeweſtu Leezineeku Leezibu un kad papreekſch labbi irr pahrdohmajuſi wiſſu to Strihdabuhſchanu, tà kà winnas preekſchâ irr iſrahdijuſees, tad winna beidſoht ſawu Spreedumu ſpreeſch. Pee ſcha Spreeduma teem, kas apſuhdſahs, buhs apmeerinatees, un ne buhs cet ſchehlotees pee augſtakas Teeſas, ja tahs Strihdaleetas Wehrtiba ne welk augſtaki pahr 5 Sudraba Rubbulcem.

§. 126.

Eekſch tahdu Leetu Jſteeſaſchanas, kas ne peederr pee Pollizeies-Buhſchanas un Teeſaſchanas, Pagaſta-Teeſai naw nekahda Dalla wairak, ne kà ſchee Likkumi winnai dohd. Winnai tadehl irr aiſleegts, tahdu Leetu Jſteeſaſchanu patti no ſewis uſnemt; un tad ween winnai tahda Jſteeſaſchana peekriht, kad pee winnas papreekſch par to irr ſuhdſehts, woi no kahda Pagaſta, woi no kahda Muiſchas-Waldineeka, woi no zitteem kahdeem Laudim, un wehl, kad winnai tahda Jſmekleſchana ihpaſchi teek pawehleta no zittahm Teeſahm un no Waldiſchanas.

§. 127.

Kad tas, kas pee Pagaſta-Teeſas to Wirsrohku irr dabbujis, luhdſahs, lai Pagaſta-Teeſa ſawu Spreedumu, kad tas ſawu Spehku irr dabbujis, iſdarra; tad Pagaſta-Teeſa to darra un ne gaida ne kahdas zittas Pawehleſchanas par to.

§. 128.

Tapatt arri Pagaſta-Teeſai peederr, us augſtakas Teeſas Pawehleſchanu — kad ta Nakſtòs irr dohta, tohs Spreedumus iſdarriht, ko augſtakas Teeſas irr ſpreeduſchas, kad Laudis tahlaku Teeſu un augſtaku Pahrraudſiſchanu irr meklejuſchi.

§. 129.

Pee Pagaſta-Teeſas arridſan irr ta Apgahdaſchana par wiſſeem teem no ſawa Pagaſta Laudim, kas nepeeauguſchi, paſchi ſawas Leetas wehl ne warr apkohpt un waldiht.

Kad tadehl Behrneem Wezzaki nomirſt, un winni Bahrini paleek pakkal, tad Pagaſta-Teeſai bes Kaweſchanas jausrakſta to Nomirrufchu-Mantas. Scho Mantu Waldiſchanu winna pawehl Pehrmindereem, kas teem Bahrineem teek israudſiti; un gahda, ka ar tahdu Mantas-Waldiſchanu tà noteek, kà Likkumâ 375tâ un zittôs irr pawehlehts.

§. 130.

Ja Muiſchas-Waldineeks ſuhdſedams par kahdu no ſaweem Saimneekeem pee Pagaſta-Teeſas ſtahw us to, lai winſch zaur Teeſu taptu nomeſts no Mahjaswaldiſchanas, woi winna Rentes Kuntraktis atnemts, tapehz, ka winſch ſawu Mahju labbi ne waldoht, woi zaur to, ka tahs Ehkas leek pakriſt, woi zaur to, ka ſawus Laukus pareiſi ne apſtrahda, woi zaur to, ka winſch tahs peederrigas Klauſiſchanas un Dohſchanas ne klauſa un ne dohd, woi zittas kahdas no Teeſas peenemmigas Wainas pehz, un ja Pagaſta-Teeſa ſcho Suhdſibu ſkaidri iſmekledama, to Saimneeku teeſcham atrohd wainigu, tad winnai peenahkahs tahdam Saimneekam to Mahjaswaldiſchanu nemt, un winna Renteskuntrakti atnemt. Tam nomeſtam Saimneekam jeb Rentineekam nu gan zaur to ne irr aiſsleegts, par ſcho Leetu wehl ſchehlodameeſ pee-eet pee augſtakas Teeſas, bet Pagaſta-Teeſai peenahkahs, tuhdalin un bes Kaweſchanas to Mahjas-Waldiſchanu winnam atnemt, un zaur to aiſfargaht, ka tahda Mahja gluſchi ne aiſeet pohſtâ lihdſ tam Laikam, kur augſtakas Teeſas Spreedums par to buhs kluſs ſinnams. Turklaht Pagaſta-Teeſa arridſan no ta nomeſta Saimneeka Mantahm tik daudſ aiſkihla, kà, warr buht, waijadſehs augſtakas Teeſas Spreeſchanu iſdarriht.

§. 131.

Ja Muiſchas-Waldineeks Pagaſta-Teeſai wirſû ſtahw, lai ta ſcho woi to Teeſas-Leetu iſdarra, kas winnai iſleekahs buht tahda kas ne buhtu jadarra, un kad winna Muiſchas-Waldineekam to gan buhtu likkuſi pee Sirds, bet Muiſchas-Waldineeks to Wahrdu ne peenehmis, tad Pagaſtu-Teeſai bes zittas Prettrunnaſchanas japaklauſa Muiſchas-Waldineekam, kam paleek ta Atbildeſchana us winna Galwu. Bet pehz tam, kad Pagaſta-Teeſa irr paklauſijuſi, winnai peenahkahs Draudſchu-Teeſai to usdoht un luhgtees, ka tahda no Muiſchas pawehleta Noſpreeſchana taptu nozelta un ka Muiſchas-Waldineeks taptu peeturrehts, to Skahdi atlihdſinaht, ja zaur to kahda Skahde kam buhtu notikkuſi. Draudſchu-Teeſai atkal peenahkahs ſcho Leetu woi iſſchkirt ar Labbu, woi arridſan tà, kà §. 172trâ irr nolikts, un tamehr wiſſu to pawehleht un apgahdaht, kas irr waijadſigs.

§. 132.

Ja Muiſchas-Waldineeks uſeet, ka Pagaſta-Teeſas Noſpreeſchanas ne irr labbas un ka tahs teem Likkumeem irr pretti, tad Muiſchas-Waldineekam, bet us ſawu paſchu

Galwu un Atbildeschanu, ta Wakta irr tahdas Nospreeschanas uskaweht lihds tam Laikam, kad Draudschu-Teesa atkal sawu Teesu turrehs, un schai tad peederr scho Leetu isschkirt, woi us Muischas-Waldineeka woi us Pagasta-Teesas Luhgschanu.

§. 133.

Kad woi Muischas-Waldineekam woi Pagastam irr jasuhds par to, ka woi wissi Pagasta-Teesneschi woi zitti no winneem ne irr darrijuschi, kas winneem darriht peenahzehs, tad tahda Leeta pee Draudschu-Teesas irr ja-eesuhds, un schai irr ta Warra, to Wainigu, ja irr waijadsigs, nozelt no sawa Ammata un Weetneeku eezelt us to Laiku, kamehr Kreis-Teesa par scho Leetu, ko Draudschu-Teesu isnekleja, buhs nospreedusi, un to lihds Gallam isschkihrusi.

Peekta Nodalla.

Likkumi par Muischas-Pollizeies Waldischanu.

§. 134.

Tahs Muischas-Pollizeies Waldischana teek ustizzeta Muischas-Waldineekam. Kad Muischneeks scho Pollizeies-Waldischanu atkal zittam kam ustizz, tad winnam scha sawa Weetneeka Wahrds Draudschu-Teesai jausdohd. Us Krohnamuischahm Kammeral-Teesa scho Pollizeies-Waldischanu warr uswehleht kam gribb, bet tai waijaga Draudschu-Teesai Sinnu par to doht.

§. 135.

Muischas-Kungam paschām naw aisleegts, schai Pollizeies-Waldischanai atsaziht us kahdu winnam paschām patihkamu Laiku, un Draudschu-Teesai Sinnu par to doht. Ja tà noteek, tad schi Waldischana ar wissu sawu Spehku un sawu Darrischanu teek pahrzelta us Pagasta-Teesu.

§. 136.

Muischas-Waldineekam peenahkahs luhkoht us to, ka eeksch winnas Robbeschēem Meers walda, un ka teek dsihwohts pehz Likkumeem. Tam peekriht usraudsiht wissu to Pagastu un wissas Pagasta Pollizeies-Leetas, tam peederr wakteht, ka wisnotak wiss teek padarrihts, kas irr pawehlehts, woi Pagasta-Lauschu deht, woi Grunts un Semmes pehz. Kad Pagasta-Laudis Pagasta-Teesai ne klausa un no winnas ne warr kluht peewalditi, tad Muischas-Waldineeks tahdus pahrgalwigus un nepaklausigus Laudis leek sanemt un aisweſt us Draudschu-Teesu, lai ta ar winneem darra pehz Teesas-Likkumeem.

§. 137.

Tahdi Pagasta-Laudis, kas sawu leelaku Noseegumu pehz ne warr kluht noteesati un nostrahpeti no Pagasta-Teesas, teek sanemti zaur Muischas-Waldischanu un aisweſti us Draudschu-Teesu, lai ta ar winneem darra, kà pehz Teesas-Likkumeem patti sinna.

§. 138.

Muischas-Waldineekam peenahkahs likt safeet un aisweſt us Bruggumeistera-Teesu Dumpineekus eekſch Pagasta; un tam buhs notikt bes Luhkoschanas us winnu Buhschanu un Ammatu. Bruggumeistera-Teesa darra ar tahdeem, kà waijaga un winnus, kad teeſcham irr atrasti par Dumpineekeem, nosuhta us Gubbernementes-Waldischanu, kas par to gahda, ka winni to Strahpi dabbu, kas pehz Teesas-Likkumeem winneem peenahkahs.

§. 139.

Muischas-Waldineekam ta Walka irr, zeeti sanemt tahdus Laudis no semmakas Kahrtas, kà Ammatneeki un zittus, kas, kautschu peerakſtiti pee Pilsehtahm Darba-Wihra Okladê, us Muischas-Grunti un Semmi ko darra, kas Pollizeies-Likkumeem irr pretti. Zeeti sanemti, winni Pagasta-Teesai teek nodohti, lai ta winnus nostrahpe pehz sawahm Pahrkahpschanahm.

§. 140.

Muischas-Waldineekam irr uswehlehts, zeeti sanemt wiſſus Laundarritajus, lai tee nu buhtu bijuschi woi no Semneeku- woi no zittu Lauschu-Kahrtas un tohs likt aisweſtus Bruggumeistera teesu, ka ar winneem tur jo prohjam noteek, kà Teesas-Likkumi to nes.

§. 141.

Pawehleschanas un Patentes, kas no Semmes-Waldischanas Muischas-Waldineekam teek nosuhtitas, lai winsch tahs darra sinnamas, tahs no Muischas-Waldineeka atkal teek usdohtas Pagasta-Teesai, ka schi no tahm Sinnu dabbu un Sinnu warr doht. Ja tahdahm Pawehleschanahm ne teek paklauſihts, tad Muischas-Waldineekam par tahdu Nepaklausischanu ween tad irr jaatbild, kad winsch irr uskawejees Sinnu doht par tahdahm Pawehleschanahm.

§. 142.

Tahs Rewihsijes- jeb Galwasnaudas-Rulles, kas Pagastu-Teesahm iktreschâ Gaddâ irr jasaraksta, Muischas-Waldineeks nosuhta us Prettinemschanas Kommiſſihje; tik lihds, ka winsch tohs skaidrôs Rakſtôs irr dabbujis no Draudschu-Teesas Notehra.

§. 143.

Muiſchas-Waldineekam buhs arri luhkoht us to, ka pareiſi un tà, kà irr pawehlehts, teek dſihwohts ar Pagaſta-Lahdes un Labbibas-Maggaſihnes, un ja Muiſchas-Waldineeks tur kahdas Sajukſchanas nomanna, tad winnam tas irr jausdohd Draudſchu-Teeſai.

§. 144.

Muiſchas-Waldineeks isdohd Paſchportes jeb Parahdiſchanas-Grahmatas tahdeem, kas pehz Likkumu Noſazziſchanahm woi pawiſſam iſchkirrahs no Pagaſta, woi us kahdu Laiku ween atſtahjahs no ta, ka tee bes Kawekleem warr ſawu Zellu eet. Tapat Muiſchas-Waldineeks zaur Pagaſta-Teeſu leek wakteht tik pat par to, ka bes tahdas Paſchportes ne weens no winnas Pagaſta ne iseet us zittu Draudſi jeb Kirſpehli, kà arridſan wakteht par to, ka neweens no ſweſchas Draudſes ne eenahk winnas Pagaſtâ un tur kur peemiht, bes ka winnam buhtu tahdas Parahdiſchanas-Grahmatas.

§. 145.

Schahm Paſchportehm waijaga buht drikketahm, bet us neſtempeletu Papihri, un apſeegeletahm ar Muiſchas-Seegeli. Tur eekſchâ waijaga uſſihmeht to, kam ta Paſchporte irr dohta, kahds winſch irr no Auguma, no Waiga, no Azzim, no Matteem u. t. j. p.

Pee tahdeem Pagaſta-Laudim, kam Muiſchas-Waldineeks drohſchi warr uſtizzeht, tahdas Paſchportes warr palikt, lai winneem, kam daudſreiſ kahdas Eeſchanas un Darriſchanas warr buht, zaur to kahds Atweeglums irr, bet tad irr japeeraſta us zik ilgu Laiku tahdas Paſchportes geld. Turpretti lai tahdas Paſchportes ne paleek Rohkâ tahdeem Laudim, us ko Muiſchas-Waldineeks ne warr daudſ palautees, bet no teem lai winſch tahs ikreiſi ſanemm, glabba; un katrureiſi kad atkal teek iſnemtas, lai winſch peeraſta us zik ilgu Laiku buhs buht geldigas.

§. 146.

Muiſchas-Waldineekam ne buhs isdoht tahdas Paſchportes Deeneſtneekeem, jeb Saimes-Laudim, pirms irr iſklauſijis, woi arridſan tee, kurru Deeneſtâ ſchee Laudis ſtahw, irr ar Meeru ar to.

§. 147.

Muiſchas-Waldineekam peenahkahs, tam, kas Paſchporti luhdſahs, to isdoht, pirms 24 Stundas irr pagallam; ja ween tahdai Luhgſchanai Likkumi naw pretti. Ja winſch to ne darra, tad tas, kam to Paſchporti aisleedſ, warr ſuhdſetees par to pee

Draudſchu=Teeſas, kas par tahdu Aisleegſchanu no Muiſchas=Waldineeka Atbildeſchanu praſſa, un kas, kad to Leetu irr iſmeklejuſi, woi patti winnam Paſſi eedohd, woi winnu atrahda.

§. 148.

Ja zits no Pagaſta=Laudim nohſt paleek pahri pahr to eekſch Paſchportes noſazzitu Laiku, woi ja kahds bes Sinnas iseet ahrâ no Pagaſta, tad Muiſchas=Waldineeks tahdu warr likt ſaukt Baſnizâ, kà Waſatneeku, un ſtahweht us to, ka winſch teek isdohts.

§. 149.

Par wiſſu, kas ſawadi eekſch Pagaſta noteek, un kur ihpaſcha Padohma waijaga, Muiſchas=Waldineekam bes Kaweſchanas, tà, kà lihdſ ſchim, buhs Sinnu doht Bruggumeiſtera=Teeſai un Padohmu praſſiht.

§. 150.

Wiſſaugſtakais Widſemmes Teeſasleetu Walditais Muiſchas=Waldineekam un Pagaſta=Teeſai ſawas Pawehleſchanas dohd, woi zaur Draudſchu=Teeſu, woi arridſan teeſcham no ſewis, kad winnam tà labbaki leekahs buht. Ja winſch ſawas Pawehleſchanas aislaiſch no ſewis teeſcham, tad Muiſchas=Waldineekam un Pagaſta=Teeſai peenahkahs winnam Sinnu appakkal rakſtiht un isteikt, kà winna Pawehleſchanas irr isdarritas.

§. 151.

Muiſchas=Waldineekam ta Walſta dohta ſawus Muiſchas=Laudis un Darbineekus pahrmahziht ar weeglahm Strahpehm, lai zaur to Paklauſiſchana un gohdiga Dſihwoſchana eekſch Muiſchas teek uskohpta, un turpretti pahrwaldita wiſſa Nepaklauſiſchana, wiſſa Nebehdaſchana, Nezeeniſchana, un Slinkoſchana, zaur ko Muiſchas=Laudis daſchkahrt, woi few paſcheem, woi Muiſchas=Kungam leelu Skahdi warr padarriht. Schahs Strahpes, ko Muiſchas=Waldineeks warr noſpreeſt, irr:

1) Apzeetinaſchana pee Uhdens un Maiſes us diwi Deenahm, bet tahdâ Weetâ, kas Zilweka Weſſelibu ne maita.
2) Pahrmahziſchana woi ar peezpazmits Sitteneem ar Speeki us gehrbtu Meeſu, woi ar tikpat Sitteneem ar Behrnurihkſteem, ja tee ſtrahpejami Zilweki irr Seewiſchkas un Behrni, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi.

§. 152.

Schahs Strahpes warr noſpreeſt:

1) Kad Muiſchas=Laudis woi arridſan tee Semneeki, kas irr pee Muiſchas=Darba, kaut tee arridſan buhtu Saimneeki woi Rentineeki, zaur Dſerſchanu woi zittahm

Negantibahm, Muiſchâ Nemeeru un Trohkſni darra, woi arri Muiſchas-Kungam zaur to padarra Skahdi.

2) Kad winni zaur Beskaunibu un Nepaklauſibu Kungam to peenahkamu Gohdu leedſ.

3) Kad pee laiskas woi zittas nelabbas Strahdaſchanas Strahpi irr pelnijuſchi.

Kad ſchahs Wainas naw, un tahs Pahrkapſchanas ne eet taiſni prett Muiſchas-Kungu woi winna Weetneeku, bet tahs ween irr zitta kahda negohdiga Buhſchana, tad tahds Pahrkahpeis teek noteeſahts us Strahpi ween zaur tahs Teeſas Spreedumu pee kurras ta Leeta peederr. Us Krohna-Muiſchahm tas ſtahw pee Kammeral-Teeſas, kam winna to Pahrmahziſchanu Muiſchâ gribb uswehleht.

§. 153.

Kad daſchkahrt Muiſchas-Waldineeks to noſazzitu Wallu pee Pahrmahziſchanas buhtu pahrkahpis, tad tohp lauts un wehlehts, ka warr eet ſuhdſetees pee Draudſchu-Teeſas Preekſchſehdetaju, kam jaluhko, woi winſch to Leetu ne warretu iſſchkirt ar Labbu, un ja to ne warretu, tad tam buhs bes Kaweſchanas pawehleht, kas irr waijadſigs. Us to Suhdſeſchanu Muiſchas-Kungam woi paſcham woi zaur Weetneeku jaatbild, woi Mutti prett Mutti, woi ar Rakſteem.

§. 154.

Muiſchas-Waldineeks to Pollizeies-Waldiſchanu us ſawu Grunti un Semmi, ween tad warr pa'audeht us kahdu noſazzitu Laiku, kad Opgerikts-Nodalla, kas Semneeku-Teeſas-Leetas isteeſa, pehdigi to tà irr noſpreeduſi. Pee ſchihs augſtakas Teeſas tomehr arridſan ſtahw, pehz ſawa Padohma, Muiſchas-Waldineekam to Pollizeies Waldiſchanu aisleegt un Pagaſta-Teeſai to pawehleht, jau kamehr ta Leeta wehl teek isteeſata.

§. 155.

Ja ſchi Opgerikts-Nodalla, kas Semneeku Teeſas-Leetas pehdigi isteeſa, ſcho Pollizeies-Waldiſchanu, woi us kahdu Laiku, woi gluſchi aisleedſ tam no Muiſchneeka liktam Weetneekam, tad Muiſchneeks ſcho Waldiſchanu warr uswehleht kam gribbedams, ja winſch to ne gribb doht eekſch Pagaſta-Teeſas Rohkahm.

§. 156.

Tomehr ja ſchis Weetneeks kam pahraki darritu eekſch ta winnam pawehleta Waldiſchanas-Ammata, tad Muiſchneekam ta Strahpesnauda par winnu irr jaismakſa ja tas Weetneeks to makſaht pats ne ſpehj; bet tam Kungam ta Walla paleek, ſcho iſmakſatu Strahpesnaudu atkal peedſiht no ſawa Weetneeka.

Sesta Nodalla.

Likkumi par Draudschu- jeb Kirspehlu-Teesahm.

§. 157.

Eekſch wiſſas Widſemmes, dehl Semneeku-Teeſas-Leetu Jſteeſaſchanas, tahs waijadſigas Draudſchu-Teeſas taps eezeltas, tà kà Munſturis C. to iſrahda. Pee katras Draudſchu-Teeſas peederr weens Preekſchſehdetais no Leelkungu-Kahrtas un trihs Bihſitteri jeb Peeſehdetaji no teem pee Draudſehm peederredameem Saimneekeem woi Rentineekeem.

§. 158.

Ja eekſch wiſſahm tahm Draudſehm, kas kohpâ to Preekſchſehdetaju iſrauga, neweens Muiſchneeks ne atraſtohs, kas buhtu no Widſemmes- woi no Kreewuſemmes Leelkungeem, tad to Preekſchſehdetaju arri warr iſraudſiht no zitteem Draudſchu-Kungeem, kas ne irr no Leelkungu-Kahrtas, woi winnu arridſan warr iſraudſiht no tahdeem Leelkungeem, kas gan paſchi ne dſihwo eekſch ſchahm Draudſehm, tomehr pee winnahm irr tik tuwu klaht, ka drihſ irr aiſſneedſami teem, kas Teeſu mekle.

§. 159.

Appakſch wezza Draudſchu-Teeſas Preekſchſehdetaja Uſraudſiſchanas tas jaunais Preekſchſehdetais teek iſraudſihts zaur teem Leelkungeem, kas peederr woi pee Widſemmes- woi pee Kreewuſemmes Leelkungeem un dſihwo tannîs Draudſês, kas kohpâ irr ſabeedroti us weenu Draudſchu- jeb Kirſpehlu-Teeſu. Muiſchneekam, kam peederr wairak kà weena Muiſcha taî paſchâ Draudſchu-Teeſas Aprinki, tam pee tahdas Iſraudſiſchanas buhs ſawu Padohmu doht tikkai par weenu Muiſchu ween, un kas pats ne warr nahkt, tas ſawu Padohmu warr atſuhtiht Rakſtòs. Us Draudſchu-Teeſas Preekſchſehdetaja Pawehleſchanu, Pagaſta-Teeſaswihri, appakſch Baſnizas-Pohrſteëra-Kunga-Waldiſchanas, iſrauga tohs Draudſchu-Teeſas Peeſehdetajus. Kur wairak kà trihs Draudſes peederr appakſch weenas Draudſchu-Teeſas, tur Draudſchu-Teeſas Preekſchſehdetajam buhs ſcho Draudſchu-Pagaſtus nodalliht eekſch trim Dallahm, kam waijaga buht weenadahm jeb tikpat leelahm pehz Lauſchu-Skaiſchka jeb pehz Lauſchu-Galwahm, zik ween tas warr notikt. Katra no ſchahm Nodallahm appakſch weena Baſnizas-Pohrſteëra-Kunga Waldiſchanas weenu Wihru iſrauga par Peeſehdetaju, tà ka no weenas Draudſes tikkai weens Peeſehdetais teek iſraudſihts, ja zitkahrt ſchim Likkumam naw pretti, kas §. 165ta teek mahzihts.

§. 160.

No tahdu Muischu Pagasteem, kas peederr woi Draudschu=Teesas Preekschsehdetajam woi winna Weetneekam, ne buhs israudsiht Peesehdetajus eekschDraudschu=Teesas.

§. 161.

Tas irr ja=eezelt us Teesas=Ammatu, kam pee tahdas Jsraudsischanas tas leelakais Pulks peekriht; bet kad weenam Jsraudsitam tik patt daudz Kungi woi Laudis peekriht, kà ohtram, tad irr janeeslo, un tas irr ja=eezelt, us ko tee Mesli kriht.

§. 162.

Kas zaur Draudschu=Kungu leelaku Pulku irr israudsihts par Draudschu=Teesas=Preekschsehdetaju, tas teek darrihts sinnams Opgeriktam jeb augstai Semmes=Teesai, lai ta winnu apstiprina par tahdu; bet kas tikkai irr israudsihts par Peesehdetaju, tas Kreisteesai teek darrihts sinnams, lai schi winnu apstiprina. Kad tas irr notizzis, tad Kreisteesa noswehrina wissus Draudschu=Teesas Beedrus. Pee tahs nu noteekamas pirmas Jsraudsischanas, Kreisteesas Weetâ Semmes=Teesa gahdahs, ka wissi Teesasbeedri teek noswehrinati.

§. 163.

Draudschu=Teesas Preekschsehdetajam waijaga buht saws Weetneeks un tapatt arri katram no winna Peesehdetajeem saws. Schee Weetneeki teek israudsiti, apstiprinati un noswehrinati us tahdu paschu Wihsi, kà tee ihsteni Teesaswihri.

§. 164.

Schinni Teesâ pee paschas Jsmekleschanas un Teesaschanas allaschin tik ween buhs buht tas Preekschsehdetais, un diwi Peesehdetaji, jo tas tà tohp turrehts, ka tas Peesehdetais no tahs Draudses, no kurras ta suhdsama Leeta tohp ismekleta, allaschin atkahpjahs un ne kahdu Dallu ne nemm pee Teesaschanas.

§. 165.

Kur tikkai diwi Draudses peederr appaksch weenas Draudschu=Teesas, tur ik treschâ Gaddâ pamihschu teek israudsiti diwi Peesehdetaji no weenas Draudses, un weens no tahs ohtras.

§. 166.

Draudschu=Teesas Preekschsehdetais tik labbi kà winna Peesehdetaji teek eezelti us triss Gaddeem. Kad tee irr pagallam, tad winni atkal no jauna warr tapt usaizinati us zitteem triss Gaddeem, prohti, ja paschi arridsan ar to irr ar Meeru.

§. 167.

Ta Draudſchu=Teeſa allaſchin ſanahk pirmâ Mandagâ eekſch katra Mehneſcha un paleek kohpâ tik ilgi, kamehr wiſſas eeſuhdſetas Leetas irr nodarritas. Ja woi Preekſchſehdetajam paſcham woi winna Weetneekam tahdi Kawekli buhtu, ka nei weens, nei ohtris warretu nahkt us Teeſas=Turreſchanu, tad tam Preekſchſehdetajam waijaga to likt ſluddinaht Baſnizâ to Swehtdeenu papreekſch un noſazziht kurrâ zittâ Deena winſch to aiskawetu Teeſas Darriſchanu usnems. Eekſch ſawadahm Waijadſibahm Preekſchſehdetais iſrakſta arridſan ihpaſchas Deenas woi us Teeſas=Turreſchanu woi us kahdahm waijadſigahm weetigahm Apraudſiſchanahm.

§. 168.

Draudſchu=Teeſas Weetneeks, kad tas Preekſchſehdetaja Weetâ ſtahw, turr to kahrtigu Teeſu tur, kur tee Teeſas Rakſti un Papihri ſtahw.

§. 169.

Ja kahds no teem Peeſehdetajeem zaur Neweſſelibu woi zaur zitteem kahdeem preekſch Teeſahm peenemtameem Kawekleem teek aiſturrehts, tà ka ne warr pats nahkt, tad tam pee Laika buhs Sinnu doht ſawam Weetneekam, lai tas eet winna Weetâ.

§. 170.

Kad Draudſchu=Teeſa zaur to Sihmi, kas Suhdſetajam irr janoneſs pee winnas, irr atradduſi, ka winna ſuhdſama Leeta jau tappuſi iſmekleta no Pagaſta=Teeſas, tad Draudſchu=Teeſa to Leetu arridſan iſmekle, to pagallam noteeſa un to pabeidſ

Draudſchu=Teeſas Darbs irr tadehl ſchis:

1) Ta noteeſa wiſſas tahdas Strihdibas Leetas, kas daſchkahrt irr bijuſchas, woi Semneeku paſchu ſtarpâ, woi ſtarp Pagaſta un kahdu Semneeku, woi arridſan kad Semneeks ſuhdſ prett Pagaſtu.

2) Ta noteeſa un pabeidſ wiſſas tahdas Suhdſeſchanas, kas warr buht Pagaſtam irr prett ſawu Pagaſta=Teeſu un prett Pagaſta=Wezzakeem, woi arridſan Pagaſtu=Teeſai un Pagaſtu=Wezzakeem prett Pagaſtu.

3) Ta noſpreeſch par Kunga Suhdſeſchanahm, kad winſch ſuhdſahs, woi prett wiſſu Pagaſtu, woi prett kahdu no Pagaſta=Laudim, woi arridſan prett Pagaſta=Teeſu un Pagaſta=Wezzakeem.

4) Ta darbojahs, ar Labbu iſſchkirt tahdas Suhdſeſchanas, kas woi wiſſam Pagaſtam woi kahdam no winna Laudim, woi Pagaſta=Teeſai woi Pagaſta=Wezzakeem irr prett Muiſchu un Muiſchas=Waldineeku. Bet kad ne warr ar Labbu

isschkirt, tad Draudschu=Teesa par to Sinnu aisſaisch us Kreisteesu, lihds aissuhta to par scho Leetu usnemtu Protokolli, un sawu paschu Padohmu arri aisraksta.

5) Tai peenahkahs gahdaht par to, ka ta Kuntraktu=Grahmata, kas irr glabbajama pee Draudschu=Teesas, peeklahjigi teek sarakstita un turreta. Schinnî Grahmatâ teek eerakstiti wissi Kuntrakti jeb Saderreschanas, ko woi Pagasts, woi weens no winna Beedreem jeb Laudim uszelt par Rentesdohschanahm, par Rentesnemschanahm un par Parradeem. Tomehr ween tahdi Kuntrakti teek eerakstiti, kam Likkumi ne irr pretti.

6) Tai arridsan irr jaisdohd tee Protokolli, kas tikke usnemti par tahm winnas preekschâ ismekletahm Leetahm, ja Muischas=Waldineeks woi Pagasts, woi weens no Pagasta=Beedreem to isluhdsahs.

7) Tai peenahkahs likt aiswest us tahm peederrigahm Teesahm tohs Laudis, kas pee winnas tappe atsuhtiti un apsuhdseti, un kas zaur winnas Jsmekleschanu irr atrasti par tahdeem, kas Kakladarbus irr darrijuschi.

8) Tai arridsan ta Warra, ja irr waijadsigs, us kahdu Laiku un kamehr Kreisteesa par to buhs nospreeduſi, Pagasta=Teesneschus, winnu Weetneekus, Pagasta=Wezzakus un paschus Draudschu=Teesas Peesehdetajus nozelt no winnu Ammata, kad winni sawâ Ammatâ gruhti irr noseeguschees, woi arridsan zittadi negohdigi un nelabi dsihwojuschi.

9) Tai buhs zauri luhkoht tohs Rehkenumus, kas teek turreti par Pagasta=Lahdes Eenemschanahm un Jsdohschanahm, un tai arri buhs luhkoht pehz sawa Aprinka=Magasihnehm.

10) Tai peenahkahs zaur sawu Notehri likt norakstiht tihrôs skaidrôs Rakstôs tahs no Pagasta=Teesahm Galwas=Naudas Dohschanas pehz sarakstitas Rulles un apleezinaht, ka tik patt daudſ Dwehseles irr usnemtas no Notehra, kà bija eekſch Pagasta=Teesas=Rullehm.

11) Tai peederr apstiprinaht par Pehrmindereem tohs, kas Bahrineem irr israudsiti par tahdeem. Draudschu=Teesai arri ne warr leegt pahrluhkoht, Pehrmindera Rehkenumus, kas ikgaddus winnai jaleek preekschâ.

12) Zaur sawu Preekschneeku Draudschu=Teesa weenreis par Gaddu us tahm Muischahm paschahm pahrrauga tahs Pagasta=Lahdes un Magasihnes, woi arridsan teescham tik daudſ irr eekschâ, kà usdohd. Pee tahdas Apkahrtbraukschanas Draudschu=Teesas Preekschsehdetais no Muischas us Muischu teek schkuhtehts

bes Makſas; un ja winnam zittas kahdas ihpaſchas Darriſchanas pehz irr jabrauz, tad winſch tohs Schkuhtsſirgus bes Makſas dabbu no ta Pagaſta, kur winnam ta Darriſchana irraid.

13) Beidſoht Draudſchu=Teeſai peenahkahs paklauſiht un to padarriht, kas eekſch Semneeku Teeſaſchanas Leetahm no augſtakahm Teeſahm winnai teek pawehlehts un us ko winna teek usaizinata. Ta arridſan isdarra ſawus paſchus Spreedumus, kad teem ne irr pretti runnahts un tee ſawu Spehku irr dabbujuſchi.

§. 171.

Eekſch wiſſahm Pollizeiës=Leetahm ta Pollizeiës=Waldiſchana pahr tahm pee katras Draudſchu=Teeſas peederredamahm Draudſehm jeb Kirſpehlehm irr pee Draudſchu=Teeſas Preekſchſehdetaja. Winſch Naudasſtrahpi warr uslikt, lihdſ 12 Rubbuleem Kapperanaudas, un likt ſtrahpeht pee Meeſas ar tik daudſ Sitteneem, woi ar Zeetumu us tik daudſ Deenahm, kà tas pehz tahs §. 120 noſazzitas Strahpes Takſas isneſs lihdſ 12 Rubbuleem.

§. 172.

Tammî 170ta §. gan irr noſazzihts, ka eekſch Lauſchu Suhdſibahm prett Muiſchas=Waldineeku, Draudſchu=Teeſai ne peederr, ko pagallam notaiſiht un noſpreeſt; bet ka tai ween buhs dohtees us to, ka Meeru ſaderretu ſtarp Suhdſetaju un Muiſchas=Waldineeku. Ja tomehr Draudſchu=Teeſas Preekſchſehdetajam isleekahs, ka waijadſetu par tahdu Leetu tuhdalin jel ko notaiſiht, tapehz ka zaur Aiskaweſchanu woi weens woi ohtrs no teem, kas ſuhdſahs, warr nahkt Skahdê; tad winnam ta Warra irr, ſchahs Waijadſibas pehz tuhdalin ko ſpreeſt un pawehleht, bet turklaht winnam Sinna jaaislaiſch us Kreisteeſu.

§. 173.

Kad Draudſchu=Teeſas Spreedumeem un Pawehleſchanahm ne teek paklauſihts, bet kad teem pretti turrahs, tad winna usaizina Bruggmeiſtera=Teeſu, lai apwalda tohs Nepaklauſigus.

§. 174.

Ja kahdas eeſuhdſetas Leetas Wehrtiba ne irr augſtaka pahr 10 Sudraba Rubbuleem, tad ar ſchihs Leetas Iſſchkirſchana buhs palikt, tà kà Draudſchu=Teeſa to noſpreede un par to ne drihkſt tahlaku Teeſu mekleht.

§. 175.

Pee Draudſchu=Teeſas peederr arri weens Skrihweris, ſauzams Notehrs, ko Draudſchu=Teeſas Preekſchſehdetais weens pats israuga un ko tas arri warr atlaiſt, ja tas winnam ne patihk. Schis Skrihweris jeb Notehrs teek eeſwehrinahts no Draudſchu=Teeſas. Tomehr ja pats Preekſchſehdetais gribb usnemtees, arri Notehra Ammata=Darbu padarriht, tad tam gan warr notikt.

§. 176.

Draudſchu=Teeſas Notehra Ammatu ne warr uswehleht nei Mahzitajam jeb Baſniz=Kungam, nei arri zittam kam no Baſnizas=Kalpeem, lai tee ne teek aiskaweti eekſch ſaweem Ammata=Darbeem.

§. 177.

Draudſchu=Teeſas Notehra Darbi irr: Sarakſtiht to Protokolli jeb Teeſas=Grahmatu par wiſſahm preeſch Draudſchu=Teeſas iſmekletahm Leetahm, un ſkaidrôs Rakſtôs turreht un apkohpt to Kuntraktu=Grahmatu, kas pee Draudſchu=Teeſas teek ſarakſtita un glabbata. Appakſch Draudſchu=Teeſas Preekſchſehdetaja Usluhkoſchana winſch pa Kahrtam un ſkaidrôs Rakſtôs norakſta tahs Rewihſijes= jeb Galwasnaudas=Rulles par wiſſahm Draudſchm un Pagaſteem, kas peederr appakſch ſchihs Draudſchu=Teeſas. Winnam arri peenahkahs iſrakſtiht tohs gadskahrtigus Rehkenumus par tahm Pagaſta Labbibas Magaſihnehm, kas irr Draudſchu=Teeſas Aprinki, un ja pee ſchihs Teeſas wehl zittas kahdas Rakſtiſchanas un Iſrehkeneſchanas gadditohs, tad tas wiſs no winna irr jaapkohpj un jadarra.

§. 178.

Draudſchu=Teeſa tur ſewim klaht weenu Grahmatu=Neſſeju, kas ſawu Lohni dabbu no teem Pagaſteem pehz winna Lauſchu Skaitla, pehz Draudſchu=Teeſas Iſrakſtiſchanas.

§. 179.

Kahdu Lohni Draudſchu=Teeſas Peeſehdetaji un tas Notehrs dabbuhs, to tahs Draudſes jeb Kirſpehles paſchas noſakka pehz ſawu Dwehſelu Skaiſchka. Notehra Lohne teek maksata us puſſi no Muiſchneekeem un us puſſi no Pagaſteem. Bes ſchihs norunnatas Lohnes winſch wehl dabbu 5 Kappeekus Kapparanaudas par katru woi wihriſchku woi ſeewiſchku Dwehſeli, ko winſch tahs Galwasnaudas=Rulles kohpdams, tur irr eerakſtijis (§. 175). Scho Maksu winſch tomehr dabbu tikkai tad, kad wiſſas Rulles irr norakſtitas treijôs ſkaidrôs Rakſtôs, kad tahs irr prettinemtas no Prettinem=

ſchanas Kommiſſihjes, un irr atraſtas par labbahm. Par ſcho Makſu winnam paſcham arri jagahda Pappihrs un wiſſas zittas rakſtamas Leetas.

§. 180.

Kad weens Draudſchu-Teeſas Peeſehdetais tai ſinnamâ Teeſasdeenâ nohſt paleek un winna Aiſbildinaſchana ne irr preekſch Teeſahm peenemmama, tad tam jamakſa eekſch ſawas Pagaſta-Lahdes 1 Sudraba Rubbulis par katru Deenu, ko winſch irr nohſt bijis.

§. 181.

Peeſehdetaju Weetneeki tad ween to Teeſneſchu Lohni, zik tas nu par to Laiku iſtaiſa, warr praſſiht, kad winni weſſelu Puſſmehneſchu ar weenu irr gahjuſchi Teeſneſchu Weetâ.

§. 182.

Draudſchu-Teeſa, kur irr waijadſigs, Semmes-Teeſai un Kreis-Teeſai Sinnu dohd un winna Grahmatas aiſlaiſch us Bruggmeiſtera-Teeſu un to uſaizina par Paligu, kur irr waijadſigs.

Septita Nodaļa.

Likkumi par Kreisteeſahm.

§. 183.

Eekſch katras no teem tſchetreem Teeſas-Aprinkeem eekſch kurreem wiſſa Widſemme teek eedallita, (ko Wahzwallodâ ſauz Kreiſes) un tapat arri eekſch Sahmuſemmes, Semneeku Teeſaſchanas Leetu pehz weena Kreisteeſa teek eezelta. Pee ſchihs Teeſas peederr weens Preekſchſehdetais no Leelkungu-Kahrtas un tſchetri Peeſehdetaji, diwi no Leelkungu-Kahrtas un diwi no Semneekeem.

§. 184.

To Kreisteeſas-Kunga Preekſchſehdetaju jeb Kreisrikteri un winna Peeſehdetajus no Leelkungu-Kahrtas jeb Aſſeſſerus tee Muiſchneeki iſrauga, kas dſihwo tannî Widſemmes-Teeſâ, un kam paſcheem Muiſchas irraid. Tohs Peeſehdetajus no Semneeku Kahrtas iſrauga tee Peeſehdetaji pee tahm Draudſchu-Teeſahm, kas irr tannî paſchâ Widſemmes Teeſâ. Schi Teeſas Kungu Iſraudſiſchana noteek ik treſchâ Gaddâ tai ſinnamâ leelâ wiſſu Muiſchneeku Saceſchanas Deenâ jeb Landagâ; un ja pa tam ſtarpam, kahda Truhkuma dehl buhtu waijadſigs kahdu weenu woi ohtru Teeſas Kungu iſraudſiht, tad tas noteek us Muiſchneeku maſakahm Saceſchanahm, ko ſauz Kon-

wentes. Un tahda Israudsischana tad noteek pehz teem Preekschraksteem, kas 1802trâ Gaddâ par wissahm tahdahm Israudsischanahm no Leelkungu Pusses irr dohti. Bet scho reisi pee scho Likkumu un wissu scho Leetu pirmas Eeweschanas un Eetaisischanas, katras Widsemmes Teesas Landrahtis, kam tas augstais Basnizas Pohrsteëra Ammats irr, sawâ Teesâ un sawas Teesas Pilssehtâ israkstihs weenu tahdu masaku Muischneeku Saeeschanu, kur appaksch scha Landrahta Usluhkoschanas, tee pirmi no scheem jauneem Teesas-Kungeem taps israudseti.

§. 185.

Tas no tahdeem Kungeem, kam Leelkungu leelakais Pulks irr peekrittis un kas us tahdu Wihsi irr israudsihts par Teesas-Kungu, tas teek darrihts sinnams tam wissuaugstakam Teesasleetu Walditajam, un schis luhgts, lai tas winnu apstiprina par tahdu. Tee, kas irr israudsiti par Peesehdetajeem no Semneeku Kahrtas, teek apstiprinati par tahdeem zaur to Opgerikts-Nodallu, kas Semneeku Leetas isteesa.

§. 186.

Wissi pee Kreisteesas peederredami Teesaswihri scho reisi teek noswehrinati pee Semmesteesas un us preekschu tam buhs notikt pee Kreisteesas.

§. 187.

Kreisteesas Preekschsehdetais jeb Kreisrikters un arri tee Peesehdetaji teek eezelti us trim Gaddeem. Kad tee pirmi trihs Gaddi pagallam, tad winni atkal no jauna warr tapt usaizinati us zitteem trim un wehl wairak Gaddeem.

§. 188.

Kreisteesa sawu Teesu turr tannî Widsemmes Teesas Pilssehtâ, kur Leelkungi to buhs nowehlejuschi, un schi Teesas-Turreschana noteek ikgaddôs pirmâ Swetschu-Mehneschâ jeb pirmâ Wewrara-Deenâ, atkal pirmâ Seena-Mehnescha jeb Juhli-Deenâ, un atkal pirmâ Salnas-Mehnescha jeb Nowembera-Deenâ. Sanahkusi, ta paleek kohpâ, kamehr tahs Leetas irr nodarritas un nobeigtas, par kurrahm tee Teesaschanas-Raksti jeb Akti pee katras Teesu-Turreschanas irr eenahkuschi. Ja tomehr Kreisteesas Preekschsehdetajam isleekahs waijadsigs buht, ka wehl bes tam un sewischki ta Teesa taptu saaizinata, tad winsch to sa-aizina zaur Raksteem un to Teesu turr, woi pee sewis sawâ Muischâ, woi zittur kur, kur irr waijadsigs, tà kà winnam pascham irr patihkams, un tà kà ta Leeta to isness.

§. 189.

Kreisteesa, buhdama augstaka Teesa, ween tad Suhdsibas Leetu peenemm, kad woi Semneeki prett Semneekeem, woi Muischas-Kungs prett Semneekeem, woi Pa-

gasts un kahds no winna Beedreem, woi arridsan kahds Pagasta-Ammata-Wihrs prett Muischas Kungu irr gahjuschi schehlotees pee winnas. Par wissahm tahdahm Leetahm Kreisteesa, ja buhtu waijadsigs, woi Draudschu-Teesahm uswehle, lai tahs tahdas Suhdseschanas us Weetu paschu ismekle, woi arridsan patti tur noeet to ismekleht. Schai Teesai arridsan ta Warra, pehz Teesas Nospreeduma nomest no Ammata nederrigus Pagasta-Teesneschus, nezeenigas Draudschu-Teesas-Peesehdetajus un tahdu Teesneschu Weetneekus. Beidsoht Kreisteesa arridsan wissus sawus Teesas-Spreedumus isdarra lihds Gallam, ja scha Spreeduma dehl ne kas ne irr gahjis, pee augstakas Teesas schehlotees.

§. 190.

Ja gadditohs — ko tomehr gan drihs ne warr dohmaht — ka pats weens no Semneeku Peesehdetajeem eeksch Kreisteesas buhtu tahds negohdigs un nezeenigs, ka waijadsetu winnu atstahdinaht no Teesas-Ammata, tad Kreisteesa tahdu nozell tamehr, kamehr Opgerikts-Nodalla, kam Sinna par to irr dohta, buhs pawehlejusi, kà buhs palikt ar tahdu.

§. 191.

Ko Kreisteesa nospreesch eeksch wissahm tahdahm Strihdibas-Leetahm, kurru Wehrtiba welk ween lihds 50 Sudraba Rubbuleem, tam arri tà buhs palikt, un ne warr pee augstakas Teesas pee-eet schehlotees par tahdu Spreedumu.

§. 192.

Ta Lohne, ko schihs Teesas Beedri dabbu un kas wehl waijaga pee winnas Buhschanas, to augstais Krohnis maksa, tà kà Munsturis D. to israhda.

§. 193.

Tee Kreisteesa-Sekretahri pawissam teek nemti no tahdeem Widsemmes Leelkungeem, kas Widsemmes augstâ Skohlâ irr fataisijuschees us Teesaschanas-Leetahm un Teesas-Kungu-Ammatu, un to irr ismahzijuschees.

§. 194.

Tahds Kreisteesas Sekretahrs teek peenemts us trim Gaddeem un kad tee pagallam, tad winsch atkal no jauna warr tapt usaizinahts us to paschu Ammatu.

§. 195.

Kreisteesa aislaisch Rakstus us Semmes-Teesu, winna zaur Raksteem uswehl Draudschu-Teesai, un winna tàpat Bruggumeistera-Teesu usaizina par Palihgu prett Nepaklausigeem.

§. 196.

Zittas Teesas, appakſch kurrahm nei Kreisteesas, nei Draudschu-Teesas stahw, ne buhs schahm abbahm ne kahdas zittas Darrischanas pawehleht, kà ween tahdas, kas schinnîs Likkumôs irr peeminnetas ar ihpascheem Wahrdeem. Tadehl nei Kreisteesai nei Draudschu-Teesai, kam ween peenahkahs Semneeku-Leetas isteesaht, buhs tapt apspeestai ar tahdahm Darrischanahm un Pawehleschanahm, kas winnu ihstu Darbu un Darrischanu aiskawe.

Astota Nodalla.

Likkumi par Opgerikts-Nodallu jeb par to sawadu Teesu, kam eekſch augſtakas Semmes-Teesas buhs isteesaht Semneeku Teesaschanas-Leetas.

§. 197.

Par pehdigu un augſtaku Teesu eekſch Semneeku Teesaschanas-Leetahm teek atschkirta weena sawada Teesa jeb Nodalla eekſch Opgerikta, jeb augſtakas Semmes-Teesas, kas wiſspehdigi, un tà, kà pahr winnas Spreedumu naw wairs wehl tahlaka Teesasmekleschana, nospreedihs eekſch tahdahm Strihdibas-Leetahm, kas irr woi starp Semneekeem un Semneekeem, woi starp Semneekeem un Muischas-Kungu, woi starp Muischas-Kungu un Semneekeem.

§. 198.

Pee schihs sawadas Teesas eekſch Opgerikta peederr Opgerikta Preekſchneeks, tas Landrahts, kas Ritteruhsî dſihwo, un kas tapatt gan drihs irr kà wiſſu Landrahtu Wahrdâ, un tee trihs Landrahti, kas tapat jau irr Peesehdetaji jeb Aſſeſſeri pee Opgerikta.

§. 199.

Pee schis Opgerikts-Nodallas, kas Semneeku Teesaschanas Leetu dehl teek eezelta, peederr arridsan weens Sekretahra-Kungs, kam buhs schahs Semneeku Teesas-Leetas

apgahdaht un par tahm sawadu Protokolli jeb Teesas-Grahmatu turreht. Schis Sekretahra-Kungs us Landagu teek israudsihts un nemts no tahdeem Widsemmes Leelkungeem, kas augstâs Skohlâs irr sataisijuschees us tahdu Amnatu, un to ismahzijuschees. Winna Lohni, tà kà to, ko wehl weens Skrihweris, kas appaksch winna stahw, dabbu, un kas wehl jaisdohd par schihs augstakas Teesas-Rakstischanahm, to Krohnis makfa, tà kà to Mumsturis D. israhda.

§. 200.

Schi sawada Teesa eeksch Opgerikta, tà kà lihds schim, sawu Teesu turrehs Ritteruhsî.

§. 201.

Kad tad nu schee jauni Likkumi wisseem Widsemmes Semneekeem irr dohti, lai tee nu dsihwotu appaksch Krohna- woi appaksch Kungu-Muischahm un winni wissi arridsan irr padohti appaksch tahm nu isteiktahm daschadahm Teesahm; tad nu arridsan us preekschu nei Kammeral-Teesai nei Kreiskommissehreem buhs eejauktees eeksch tahdahm Teesas-Leetahm, kas gaddisees starp Krohna-Muischu un Kungu-Muischu-Semneekeem, un winneem tadehl eeksch tahdahm Leetahm ne buhs wairs no sewis woi ko pawehleht woi ko aisleegt zitteem Muischneekeem un zittahm Muischahm.

§. 202.

Schee Likkumi, kas wisseem Widsemmes Semneekeem irr dohti, arridsan, kà prohtams, irr eezelti Rihges Rahts Muischu-Semneekeem par Labbu, tomehr zaur scheem tahdeem jauneem Likkumeem Rahts Teesahm pahr sawahm Muischahm ne kas ne buhs tapt atrauts, un tapehz wehl schè teek peeminnehts ar ihpascheem Wahrdeem, ka teem us tahm ihstenahm Rihges Rahts Muischahm dsihwodameem Semneekeem arri ihpaschi Pagasti un ihpaschas Draudses irr, kas eeksch Teesaschanas-Leetahm, Kreisteesas Weetâ, stahw appaksch Rihges zeenigas Rahts Semmes-Teesas, un atkal Opgeriktas-Teesas Weetâ appaksch wissas Rahts augstakas Teesas. Bet tahs Rihges Pilsehtas-Muischas, kas irr paschâ Widsemmê, tahs paleek appaksch tahm daschadahm Semneeku Semmes-Teesahm, tà kà schinnîs Likkumôs irr isskaidrohts un pawehlehts.

§. 203.

Widsemmes Semneekeem par Labbu tahdas drikketas Neddelas Grahmatinas jeb Alwihses tiks isdohtas, kas tiks sarakstitas Latweeschu un Iggaunu-Wallodâ, lai Sem-

neeks weegli un bes Makſas warretu Sinnu dabbuht par wiſſahm tahdahm Leetahm, kas winnam eekſch ſawas Brihwbuhſchanas derretu ſinnaht, woi ſawas Mahjas- jeb Sehtas-Waldiſchanas, woi ſawas Teeſas-Leetu pehz.

Schinnîs Neddelas un Sinnas Grahmatinâs tadehl ne kahdas ſweſchas un nepeederrigas Sinnas ne tiks usnemtas un eerakſtitas; bet ween kas irr waijadſigs ſinnaht, tà kà

1) Sluddinaſchanas par Kuntrakteem, kas irr tikkuſchi uszelti dehl Pirkſchanas, dehl Rentudohſchanas un Rentinemſchanas.
2) Tahdu Leetu Jsdahwaſchanas, ko zits gribb pahrdoht woi isdoht us Renti, un atkal Mekleſchanas pehz tahdahm Leetahm, ko zitti atkal labpraht gribb pirkt woi nemt us Renti.
3) Sluddinaſchanas par kahda Nomirruſcha pehdigu Mantu Nowehleſchanu jeb Teſtamenti, un par tahm Mantahm ko irr atſtahjis, tà kà arridſan tahdu Zilweku Saukſchanas, kas irr kahda Nomirruſcha neſinnami Mantneeki.
4) Tahdu Lauſchu Saukſchanas, no kurreem ne irr ſinnams, kur winni peemiht; un arri tahdu Lauſchu, kas bes Sinnas irr atſtahjuſchees no Pagaſta.
5) Sluddinaſchanas par ſagtahm un atraſtahm Leetahm.
6) Pawaizaſchanas dehl Deeneſtneekeem kas woi Deeneſti mekle woi tohp mekleti us Deeneſti, un Atbildeſchanas us to.
7) Tahdas Sluddinaſchanas no Teeſas un Waldiſchanas Puſſes, kas woi ſchahdam tahdam Weenam Semneekam waijaga ſinnaht woi wiſſeem. Tahdas Leetas zaur tahm Awihſehm taps darritas ſinnamas, un kas wehl tahdahm Leetahm warr buht lihdſigs.

No tahdahm Neddelas-Grahmatinahm jeb Awihſehm weena drikketa Lappa jeb weens tahds Bohgens tiks isdohts ikmehneſchôs un, ja irr waijadſigs, ik pahr pahri Neddelahm. To, ko ta Drikkeſchana makſahs, un kas wehl turklaht buhs jaismakſa, to Widſemmes Leelkungi un Muiſchneeki nemn us ſewi.

Tee Rihges- un Tehrpatas-Kreisteeſu Sekretahri appakſch ſawu Teeſu Preekſchneeku Usluhkoſchanas ſarakſtihs ſchahs Neddela-Grahmatinas un winni par tahdu ſawu Darbu ikkatris dabbuhs ſimts Sudraba Rubbulus no Widſemmes Leelkungu-Lahdes. Abbeem ſcheem Sekretahra-Kungeem ſcho Grahmatinu Jsdohſchanas pehz irr tà kà jaſabeedrojahs un winneem waijaga gahdaht, ka ikreiſ, kad tahda Lappa teek isdohta, weena tahda Awihſe teek noſuhtita Widſemmes augſtakam Teeſas-Leetu

Walditajam, weena ikkatrai Keiseriskai Teesai, weena katrai Basnizasdraudsei, un weena katram Pagastam. Kad tad nu tà kà schè irr nosazzihts, schinnîs Grahmatinâs ne kahdas zittas swescha Leetas un Sinnas ne teek usnemtas, bet ween tahdas, ko sinnaht ne weenam naw aisleegts, un kas pawissam ween Semneeku un Muischneeku Waijadsibas eekssch Semmes Apkohpschanas Leetahm peeminn, tad tahs arri warr tapt drikketas bes ka irr waijadsigs Grahmatu Teesas Lauschanu mekleht.

Kad schahs Grahmatinas irr atnahkuschas eekssch Basnizasdraudses, tad tannî pirmâ nahkamâ Swehtdeenâ, kad Basniza pagallam, Basnizas-Skohlmeisteris tahs sawai Draudsei lassa preekschâ.

Ja kas zaur schahm Grahmatinahm ko gribb likt darriht sinnamu un issluddinaht, kas teem nupat nosazziteem Preekschraksteem naw pretti, tad winnam waijaga to usdoht ar sawu appakschraksstitu Wahrdu woi Draudschu-Teesai, woi Kreisteesai, kas schahs Sinnas aisfuhtihs tahlaki. Bet par zittu Zellu tahdas Sinnas aislaist ne irr lauts un tam buhs ween notikt zaur tahm peeminnetahm Teesahm.

Trefcha Dalla.

Teefaſchanas un Isteefaſchanas Likkumi.

Pirma Grahmata.

Kas mahza, kà Teefaſchanas preekſch Teefahm buhs usſahkt un iswest.

§. 204.

Pee Semneeku Teefas-Leetu Isteefaſchanas, winneem par labbu, pawiſſam diwi Leetas jaleek wehrâ, prohti:

1) ka winnu Strihdibas-Leetas drihſ teek isteefatas; un

2) ka ta Isteefaſchana daudſ ne maksa.

Tapehz irr aisleegtas wiſſas leelas garras Rakſtiſchanas ſchurp un turp, un wiſſu Awkahtu *) Cejaukſchana.

Wiſſahm Semneeku Suhdſibas- un Strihdibas-Leetahm tapehz buhs kluht nodarritahm zaur paſchas Teefas jeb paſchu Teefneſchu ſkaidru Jsmekleſchanu, Mutti prett Mutti. Tadehl ikkatram Teefatajam jeb Teefneſcham, jau pehz fawa Ammata peenahkahs palihdſeht teem, kas Teefu mekle, ja winni no Negudribas un Neſinnaſchanas ko aplam un few par Skahdi darra un runna. Teefatajam tapehz peenahkahs tohs, kas zits prett zittu ſuhdſahs, mihli usſkubbinaht, lai Meeru ſaderr un ſalihgſt. Ja Teefatais useet, kà ta Teefa, pee kurras weenas Leetas pirma Jsmekleſchana bija, kahdu neleetigu Spreedumu buhtu ſpreeduſi, tad winnam peederr tahdu Spreedumu pahrwehrſt, un ja winſch atrohd, ka tee Suhdſetaji paſchi daſchkahrt irr aismirſuſchi ſchahdas tahdas Leetas peeminneht, kas Likkumeem ne irr pretti un kas winneem warretu ko palihdſeht, tad winnam peenahkahs tahdas aismirſtas Peeminneſchanas usnemt un ſawu Spreedumu ſpreeſt pehz tam, ko winſch pats, weenam woi ohtram no teem Strihdedameem par Labbu, irr usgahjis un usnehmis; tà kà, kad zits buhtu luhdſis maſaku Teefu un Atlihdſinaſchanu ne kà winnam nahkahs un winſch warreja praſſiht; woi arri, kad zittam daſchas Aisbildinaſchanas nahktu par Labbu, ko winſch irr peemirſis peeminneht; tà kà, kad ta Strihdibas-Leeta eekſch ſenn Gaddeem ne irr kluuſi usnemta un tadehl pa-

*) Awkahti irr gudri Sinnatneeki, kas us augſtahm Skohlahm irr iſmahzijuſchees, Strihdibas-Leetas eefuhdſeht un aisſtahweht.

likuſi par wezzu, woi arridſan kad zits, kas Parrada dehl irr usſuhdſehts, us to jau ko buhtu nomakſajis, woi kad winnam kas buhtu norehkenajams prett to Parradu un winſch to ſkaidri ne buhtu usdewis u. t. j. p.

Tàpatt arri Teeſatajam irr jaluhko us to, kas pee Jſteeſaſchanas Bahrineem un Seewiſchkahm nahk par Labbu, un ka teem ne teek pahraki darrihts u. t. j. p. Tadehl tad nu arridſan Teeſatajam paſcham buhs to Strihdibas leetu usnemt un iſſkaidroht; kur klaht tad peederr, ka winſch tikpat to Suhdſeſchanu kà ta Apſuhdſeta Aisbildinaſchanu pats labbi pahrklauſa, un to ihſtu Strihdibas-Leetu gudri un drihſ iſſchkirr no wiſſeem Neekeem un Neekawahrdeem, kas ne ko ne iſſkaidro un tahs Leetas Noteeſaſchanu ween pawilzina.

Tomehr, kad kahdam Teeſas- jeb Teeſataju Spreedumam buhs geldeht un ne kluht atmeſtam itt kà neleetigam un kas ne kam ne derr, tad pee katras iſteeſajamas Leetas irr jaleek wehrâ un arweenu irr jadarra tà kà nu tohp mahzihts.

1) Papreekſch tas Suhdſetais eeſuhdſ ſawu Suhdſibu pee tahs Teeſas, kam ihpaſchi pehz ſcheem Likkumeem peederr, tahdu Leetu usnemt un to iſmekleht.
2) Tas Apſuhdſehts pehz tam irr jaiſklauſina un jadſird, ko winſch ſazzihs un ko atbildehs us to Suhdſeſchanu.
3) Kad tas irr notizzis, tad atkal Suhdſetajam buhs peerahdiht, ka winna Suhdſeſchana eſſoht taiſna.
4) Pehz tam, tam Apſuhdſetam irr jalauj, wehl atbildeht un pretti runnaht, ja winnam kahds Wahrds wehl pretti buhtu.
5) Un kad tas wiſſ irr notizzis, tad ta Teeſa, kam peenahkahs to Leetu iſſchkirt, beidſoht ſawu Spreedumu ſpreeſch.

Pirma Nodaļa.

Likkumi kas mahza, ka eekſch Semneeku Jſteeſaſchanahm ihpaſchi buhs notikt preekſch katras no tahm Teeſahm, kas Semneeku Strihdibas iſteeſa.

A. Pagaſta-Teeſas Preekſchâ.

§. 205.

Pagaſta-Teeſa wiſſas Strihdibas- un Jſteeſaſchanas-Leetas nodarra un iſſchkirr zaur Jſmekleſchanu Mutti prett Mutti, un bes wiſſas newajadſigas un neleetigas Aiskaweſchanas; tomehr winnai jaluhko us to, ka wiſs tas teek wehrâ likts, kas Jſteeſaſchanas dehl 204tâ Likkumâ irr preekſchrakſtihts. Pagaſta-Teeſai peenahkahs, pahr

wiſſahm Leetahm tohs, kas pee winnahm Teeſu mekle, isſchkirt ar Labbu. Tam tomehr buhs notikt bes wiſſas Usſpeeſchanas un peeſpeeſchanas Usrunnaſchanas. Ja papreekſch tahda Jsſchkirſchana ar Labbu ne irr isdewuſees, tad wehl Pagaſta-Teeſa ſahk ihſti isteeſaht to Leetu, isklauſinadama papreekſch to Suhdſetaju un to Apſuhdſetu. Schai Jsklauſiſchanai no Teeſataju Puſſes buhs notikt ar pazeetigu un usmannigu Prahtu, bes Usluhkoſchanas us Zilweku Radneezibu, Draudſibu un zittu Buhſchanu, tà kà arridſan bes wiſſas netaiſnas Pahrſtahweſchanas un neapdohmigas Tizzeſchanas woi par Labbu, woi par Launu. Pehz tam, kad tee, kas ſuhdſahs, irr isklauſinati, tee Leezineeki teek itt ſkaidri pahrklauſiti, un kad tas irr notizzis, tad Pagaſta-Teeſa to labbi apdohmadama, kas no abbahm Puſſehm irr parahdijees, pehz ſawas wiſslabbakas Atſihſchanas un ſinnamas Sirds ſawu Spreedumu ſpreeſch.

§. 206.

Pagaſta-Teeſahm, tapehz ka tahm arri ta Pollizeies-Waldiſchana irr uswehleta, irr wiſs jaleek wehrâ, zaur ko wiſſa Pagaſta Labbums un katra pee ta peederredama Zilweka Labbums warr peeaugt un wairotees, zeek warr.

§. 207.

Par tahm Rakſtiſchanahm pee Pagaſta-Teeſas, un kas tadehl irr jaleek wehrâ, jau irr noſazzihts un pawehlehts §. 113.

§. 208.

Pee Pagaſta-Teeſas wiſſas Leetas irr janodarra ar Wahrdeem un Mutti prett Mutti; ko tomehr usrakſtiht waijaga, tas teek ſarakſtihts Latweeſchu-Wallodâ.

§. 209.

Pagaſta-Teeſa ſawu Spreedumu ſpreeſch pehz ta Padohma kam ſawu Teeſneſchu leelakais Pulks peekriht.

§. 210.

Suhdſetajam tikpatt kà Apſuhdſetam waijaga paſcham nahkt Teeſas preekſchâ un no tam ween warr tapt atlaiſts pehz tahm Noſazziſchanahm eekſch §. 257. Muiſchneekam ween irr lauts ſuhdſeht zaur Weetneekeem, tà kà §. 216 to israhda.

§. 211.

Ja kahds no Pagaſta-Laudim, aizinahts no Teeſas winnas preekſchâ, ne paklauſa un ne nahk; tad winnam par ſawu Nepaklauſiſchanu irr jazeeſch un winnam woi wiſſai Teeſai woi weenam no winnas Teeſneſcheem jaatlihdſina ta Aiskaweſchana, kas zaur tahdu Nepaklauſiſchanu irr nahkuſi; luhko par to wehl §. 254.

§. 212.

Kad Pagasta=Teesas Spreedumam buhs buht geldigam un spehzigam, tad irr waijadsigs, ka pee winnas Spreeschanas wissi Teesneschi irr klaht, un ja, kà §. 100 irr nosazzihts, wairak kà trihs Teesneschi peederr pee weenas Pagasta=Teesas, tad wissmasaki trim Teesneschcem waijaga buht kohpâ, zittadi ta Spreeschana ne geld un ne irr pilniga.

§. 213.

Ja weens no teem, kas Teesu bij meklejuschi, ne irr ar Meeru ar to, ko Pagasta=Teesa bij nospreedusi un ja ta Strihdibas=Leeta eeksch sawas Wehrtibas wairak welk kà 5 Sudrabu Rubbulus, tad winnam buhs, tannî pirmâ Sesdeenâ kas nahk, Pagasta=Teesai to Sinnu noneſt, ka winsch gribb augstakas Teesas Paligu mekleht. Ja tad Pagasta=Teesa ar to irr ar Meeru un tahdam Zilwekam eeksch Raksteem apleezina, ka winsch tai scho Sinnu irr dewis, tad winnam buhs sawu Leetu Draudschu=Teesai usdoht pirms astonas Deenas pagallam, un schahs Teesas Notehrs eeraksta to par Atgahdaschanu, ja gadditohs, ka tannî Deenâ Draudschu=Teesa ne sehsch.

§. 214.

Tam Pagasta=Teesas Teesneſcham, kas bes teesigeem Kawekleem tai sinnama Teesasdeenâ paleek nohst, tam eekſch sawas Pagasta=Lahdes irr jamaksa 1 Kappara Rubbulis par Strahpes=Naudu.

§. 215.

Ko Pagasta=Teesa irr nospreedusi, to, pirms schis Spreedums teek isdarrihts, Teesas Preekschsehdetajam buhs nest preekschâ Muischas=Waldineekam, lai sinna par to.

B. Draudschu= jeb Kirspehlu=Teesas preekschâ.

§. 216.

Suhdseschana, jeb kas pee Suhdseschanas, Draudschu=Teesas preekschâ irr jaleek wehrâ.

Kas gribb eesuhdseht pee Draudschu=Teesas kahdu Suhdsibu, tam tas irr jadarra taî sinnamâ Teesasdeenâ un winnam buhs scho sawu eesuhdsajamu Leetu usdoht ar Wahrdeem, un skaidri isstahstiht, par ko winsch suhds un kapehz; turklaht arri jausdohd, kà ta Strihdiba irr zehlusees un arri, kà winsch gan dohma sawu Suhdseschanu aisstahweht. Ja abbi, Suhdsetais un Apsuhdsehts, irr no Semneeku=Kahrtas, tad winneem pascheem janahk Draudschu=Teesas preekschâ. Muischas Waldineeks, ja winsch pats irr tas Suhdsetais (woi arridsan kad buhtu apsuhdsehts) warr woi pats

nahk pee Teesas un sawu Suhdsibu eesuhdseht ar Wahrdeem, woi arridsan to usdoht eekssch Rakstеem, woi arridsan Teesas preekschâ sawu Leetu likt aisstahweht zaur kahdu Weetneeku.

§. 217.

Draudschu-Teesa saraksta to Suhdseschanu un ko tas Suhdsetais wehl klaht buhtu peeminnejis. Kad tas irr notizzis, tad Draudschu-Teesai peenahkahs labbi pahrdohmaht:

Imâ Kahrtâ. Woi tas Apsudsehts, sawas Buhschanas pehz peederr appaksch schihs Teesas, un tad atkal, woi ta Suhdsibas-Leeta tur peederr. Ja ne, tad Draudschu-Teesa to Suhdsetaju norahda us to Teesu, kam peenahkahs scho Leetu issschkirt.

Bet ja Draudschu-Teesai peederr scho Leetu isteesaht; tad winna

Uhtrâ Kahrtâ isklausina no ta Suhdsetaja: woi ta Leeta, par ko winsch suhds ne irr daschkahrt jau eesuhdseta pee zittas kahdas Teesas; woi winna ne buhs jau issschkirta zaur to, ka Suhdsetais un Apsuhdsetais paschi irr salihgusschees; woi ne buhs jau tappuschi noteesata zaur kahdas Teesas Spreedumu, kas sawu Spehku jau irr dabbujis; un beidsoht wehl arri tas irr jaisklausina: woi tahda Leeta, par ko nu suhds, ne zaur ilgeem Gaddeem jau irr palikkusi par wezzu un par tahdu, kas naw wairs usnemmama pee Teesas.

Ja tad atrohnahs, ka ta Leeta jau irr eesuhdseta pee zittas Teesas, tad Draudschu-Teesa to Suhdsetaju norahda us to Teesu kur ta Leeta jau irr peenemta. Ja atkal useet, ka ta Suhdsibas Leeta jau irr tikkusi issschkirta, woi zaur Salihgschanu, woi zaur kahdu Teesas-Spreedumu, woi ka winna irr tahda, ko, kà wezzu ne warr wairs peenemt pee Teesas, tad Teesa tahdu Suhdsetaju atraida ar to Pamahzischanu: ka winna Suhdseschana pawiffam irr neleeta un ne peenemmama.

Bet ja ta Suhdsiba irr peenemmama, tad Draudschu-Teesai

IIIschâ Kahrtâ irr jaismekle: Woi tas Suhdsetais arri, sawas Buhschanas pehz, irr tahds, kam irr ta Walla, Teesai suhdseht; jo tahda Walla ween irr katram tam, kas pats proht sawu Mantu waldiht, bet Ahrprahtigeem, Nejehdsigeem un kas naw pee pilna Prahta, Kurleem un Mehmeem, teem, kas zaur Teesahm irr nosaukti par sinnameem Issschkehrdejeem, kà arridsan tahdeem, kas irr isklihdusschi; wiffeem tahdeem waijaga Weetneeki buht, kas preekssch Teesahm winnus un winnu Leetas aisstahw. Bahrinu Weetâ winnu Pehrmindereem irr jaeet. Laulatahm Seewahm ne buhs eet teesatees bes saweem Wih-

reem, un ja kahdai Seewai jaſuhdſ prett paſchu ſawu Wihru, tad tai buhs lihdſ nemt zittu kahdu Wihriſchku, kas runna preekſch winnu. Atraitnes un Meitas, kaut ſchahm arri peederrigs Wezzums buhtu, ne warr Teeſas preekſchâ ko notaiſiht, kas buhtu geldigs, ja winnu Aisſtahwetaji ne arridſan irr klaht bijuſchi. Kur Weetneeki irr peenemmami eekſch Teeſaſchanas Leetahm, tur teem arri waijaga israhditees par tahdeem woi zaur Apleezinaſchanas Rakſteem no teem kurru Weetâ winni irr nahkuſchi, woi arridſan zaur to ka winni par Weetneekeem teek eerakſtiti Protokolli jeb Teeſas-Grahmatâ. Pehz tam

IVtâ Kahrtâ. Dſeedſchu-Teeſai peederr iſmekleht, woi tas Suhdſetais arri teeſcham irr tas, kam ta Suhdſibas-Leeta reehj, un kam peederr, to uſnemt un mekleht preekſch Teeſas. Ja winſch to ne warr apleezinaht, tad winſch no Teeſas teek norahdihts, kamehr ſkaidri buhs parahdijis, ka winſch irr tas, par ko winſch iſteizahs. Kad wiſſas ſchahs Iſmekleſchanas pagallam, tad

Vtâ Kahrtâ. Draudſchu-Teeſa iswaiza no ta Suhdſetaja, woi winnam weenam paſcham ween irr jaſuhdſ par ſcho Leetu, jeb woi wehl zitti kahdi Suhdſetaji par to irr, un woi tas Uſſuhdſehts weens pats ween irr apſuhdſams ſchihs Leetas dehl jeb woi wehl zitti kahdi arridſan irr apſuhdſami, un woi tas Apſuhdſehts naw daſchkahrt tahds, kas pats ſawas Leetas ne ſpehj aisſtahweht, un kam tadehl Pahrſtahweja waijaga. Scho wiſſu Teeſai waijaga ſinnaht, ka lihdſ nahkoſchai Teeſas Deenai warr likt ſaaizinaht preekſchâ wiſſus, kam ween irr Dalla pee ſchihs Leetas Iſteeſaſchanas.

VItâ Kahrtâ. Kad waijadſigs irr, ka tam Suhdſetajam kahda Galwoſchana irr jausrahd, tà kà §. 250 irr mahzihts, tad Teeſa winnam pawehl to ſagahdaht tà kà tas tannî Likkumâ irr noſazzihts. Beidſoht un

VIItâ Kahrtâ. Draudſchu-Teeſa wehl Suhdſetajam preekſcha laſſa winna Suhdſeſchanu, tam pee Sirds leek, wehl labbi apdohmaht wiſſu, ko winſch irr iſſazzijis un woi tur naw nekahda Netaiſniba klaht, kas pehz winnam paſcham warretu buht par leelu Wainu. Teeſa arri wehl winnam to peeminn ka welti un wiltigi teeſatees muhſcham ne warr labbus Auglus neſt; un tad winna wiſſ pehdigi wehl ſarakſta wiſſu to, ko warr buht tas Suhdſetais wehl atminn un kas ne irr atmettams no Teeſahm.

§. 218.

Aizinaſchana preekſch Teeſas, jeb kà ar tahs buhs notikt.

Draudſchu=Teeſa to Deenu jeb Termihnu noſakka, kur ta eeſuhdſeta Leeta kluhs teeſata. Scho Deenu winna tam Suhdſetajam ſinnamu darra ar Wahrdeem, un zaur Teeſas Sullaini ar Wahrdeem leek aizinaht preekſch Teeſas to Uſſuhdſetaju, tohs Leezineekus, tohs kam wehl kahda Dalla turklaht irr, un ja waijaga, arridſan tohs Pahrſtahwejus un Paligus. Ja ſchee ne dſihwotu taî paſchâ Teeſas Aprinkî, tad zaur Grahmatahm uſaizina to Teeſu, appakſch kurras winni peederr, lai ta winnu Atſtelleſchanu us ſcho Draudſchu=Teeſu ſagahda. Katrai Teeſai peenahkahs, tahdahm Uſaizinaſchanas Grahmatahm, kas no Teeſahm us Teeſahm teek rakſtitas, paklauſiht, un ja kahda Teeſa to ne darritu, tai irr jaatbild par tahdu Nepaklauſiſchanu.

§. 219.

Atbildeſchana us to Suhdſeſchana, jeb kas tur irr janemm wehrâ.

Ja tas Apſuhdſehts, kam Draudſchu=Teeſa wiſſu to Suhdſibu irr darrijuſi ſinnamu, leedſahs to darriht ko tas Suhdſetais praſſa, tad tam Apſuhdſetam jaatbild jeb jadohd ſawu Atbildeſchanu prett to Suhdſeſchanu, winnam ſawas Cerunnaſchanas jadarra ſinnamas un wiſſu zaur ko winſch dohma ſchahs apſtiprinaht un ta Suhdſetaja Suhdſeſchanu iſnihzinaht.

Ja waijaga ſinnaht, woi tas, kas irr nahzis Teeſas preekſchâ kà tas Apſuhdſehts, arri pateeſcham irr tas pats kas bija apſuhdſehts u. t. j. p. tad tapatt irr jadarra, kà pee ta Suhdſetaja.

§. 220.

Iſmekleſchana un us kahdu Wihſi tai buhs notikt.

Ja ta Teeſa welti irr darbojuſees ſalihdſinaht to Suhdſetaju un to Apſuhdſetu, tad winna to Leetu ſahk iſmekleht jeb to Teeſas=Iſmekleſchanu uſnemm un tuhdalin pehz tam ſawu Spreedumu ſpreeſch, ja ta Strihdibas=Leeta irr tahda, kas zaur kahda Likkuma Saprafchanu ween weegli warr kluht iſſchkirta, jo Likkumus ſinnaht un ſapraſt wiſſeem Teeſatajeem peenahkahs. Bet kad ta isteeſajama Strihdibas=Leeta irr tahda, pee kurras ſchis woi tas irr notizzis, ko papreekſch wehl waijaga dſillaki iſmekleht un iſpraſt, tad ta Teeſa pawiſſam turrahs pee tahs Leetas, kurrahs dehl ta Strihdiba irr zehluſees un ſewim iſſkaidro wiſſu, kas winnas pehz irr no izzis, un us ko abbeju, ta Suhdſetaja un ta Apſuhdſeta Suhdſeſchana un Atbildeſchana ſtahw.

Kad tad nu tà ta ihſta Strihdibas=Leeta irr atraſta un iſſkaidrota; tad Draudſchu=Teeſa jo prohjam pahrrauga tohs Leezibasrakſtus kas daſchreiſ no Abbeem irr peeneſti,

noſwehrina un pahrklauſa Suhdſetaja un Apſuhdſeta Leezineekus, iswaiza, ja irr waijadſigs, arri wehl tohs, kas teeſajahs, paſchus, un kur wehl waijadſetu ko iſpraſt zaur Iſmekleſchanu us Weetas, tur Teeſa noeet un to isdarra un ja ir tad wehl ihſti ne warr panahkt to Pateeſibu, tad Teeſa, tà kà ta Leeta to isneſs, woi Suhdſetajam woi Apſuhdſetam usleek ſwehreht, woi par Taiſnoſchanu woi par Iſſkaidroſchanu.

Pee tahdas Iſmekleſchanas Teeſa paleek paſtahwigi un tik ilgi, kamehr to Taiſnibu woi Netaiſnibu, woi ittin ſkaidri irr atraddufi woi ja to arri ne warreja, tomehr tik ilgi kamehr wiſſu buhtu darrijuſi un uſnehmuſi, ko ween ſinnaja, un ko ween pehz Likkumeem warreja darriht, ka to Pateeſibu un Taiſnibu panahktu.

Pehz, kad ta Iſmekleſchana irr pabeigta, tad Teeſa iswaiza tohs, kas teeſajahs, woi winneem warr buht wehl kas eſſoht japeeminn, ko uſneemt geldetu, un ja atrohdahs, to arri wehl ſaraksta.

Ja zits no teem, kas teeſajahs dohma, ka winnam, kamehr ta Leeta wehl ne irr pagallam iſſchkirta, no Draudſchu=Teeſas eſſoht pahraki darrihts zaur kahdu no winnas Pawehleſchanahm, tad tahdam gan naw aiſleegts pee=eet pee Kreisteeſas un luhgtees, ka ſchi augſtaka Teeſa to zittadi notaiſitu; bet zaur to ne warr kluht aiskaweta ta ihſtena Iſmekleſchana pee Draudſchu=Teeſas.

§. 221.

Teeſas=Spreeſchana, jeb kà pee tahs irr jadarra.

Kad ta Iſmekleſchana irr pabeigta un tee kas teeſajahs to Teeſas=Spreedumu gaididami irr atkahpuſchees, tad tee Teeſataji ſawâ ſtarpâ ſarunnajahs par to Leetu, un ſawu Spreedumu ſpreeſch pehz ta Padohma, kam to Teeſataju leelakais Pulks peekrite.

Schis Spreedums no Notehra teek eerakſtihts Protokolli un tur klaht peeminnehts ar ihſcem Wahrdeem kapehz tee Teeſataji ſawu Spreedumu irr ſpreeduſchi tà un ne zittadi. Schis Spreedums teem, kas teeſajahs woi tuhdalin teek darrihts ſinnams woi wehl us preekſchu kahdâ ihpaſchi noſazzijamâ Deenâ, kurrai wiſſu wehlaki, waijaga buht tai aſtotai Deenai pehz pabeigtas Iſmekleſchanas.

§. 222.

Kad Draudſchu=Teeſa ne gribb, ka winnas Spreedumu buhs atmeſt par tihri neleetu un negeldigu; tad irr waijadſigs, ka Teeſas Preekſchſehdetaja Padohmam wehl diwi Peeſehdetaji jeb Bihſitteri irr peekrittuſchi.

§. 223.

Prett tahdu Draudſchu=Teeſas Spreedumu augſtakas Teeſas Paligu mekleht, ween tad irr wehlehts, kad tas Spreedums irr Gallaſpreedums par weenu tahdu Leetu, kurras Wehrtiba welk pahri pahr deſmits Sudraba Rubbuleem.

§. 224.

Pehz tam, kad tahds Draudſchu=Teeſas Spreedums irr ſluddinahts, prett ko wehl warr pee=eet pee augſtakas Teeſas, Draudſchu=Teeſa teem kas bija teeſajuſchees ſinnamu darra wiſſu, kas irr janemm wehrâ, kad wehl gribb pee=eet pee augſtakas Teeſas, un winneem peeminn, kahdâ Skahdê tas nahks, kas to Mekleſchanu uskawe, woi kad parwelti pawilzina to Jſteeſaſchanas Gallu. Teeſas=Protokolli teek arri eerakſtihts, ka teem kas bija teeſajuſchees tahda Peeminneſchana irr tappuſi dohta.

§. 225.

Ta augſtaka Teeſa pee kurras warr pee=eet prett Draudſchu=Teeſas Spreedumu, eekſch tahdahm Leetahm, kur wehl irr wehlehts augſtakas Teeſas Jſſchkirſchanu mekleht, irr Kreisteeſa.

§. 226.

Kas augſtakas Teeſas Paligu gribb mekleht, tam, ja ſchai Wallai ne buhs winnam ſuſt, waijaga Draudſchu=Teeſai par tahdu Mekleſchanu Sinnu doht, pirms aſton Deenas pehz Draudſchu=Teeſas Spreeduma Sluddinaſchanas irr pagallam. Turklaht winnam arri janoleek Teeſas=Glabbaſchanâ diwi Rubbuli Kapparanaudas, kas eekſch winna Prettineeka Pagaſta=Lahdes tiks iſmakſati, ja winſch woi pee augſtakas Teeſas atkal teek atraſts par wainigu, woi arridſan tad, kad winſch pehz pats ſalihgſt ar ſawu Prettineeku. Draudſchu=Teeſa, tik drihſ ka to Sinnu irr dabbujuſi, ka ta Leeta wehl ees us augſtaku Teeſu, zaur Rakſteem woi aisleedſ to darriht woi lauj, un jau no ſewis ſcho Sinnu Kreisteeſai aislaiſch, lihdſ ar wiſſeem par ſchihs Leetas Jſteeſaſchanu ſarakſtiteem Rakſteem. Ja tam, kas to augſtaku Teeſu mekle, wehl zitti lihdſ eet us augſtaku Teeſu, tad ſcheem tàpatt kà winnam waijaga darriht un nemt wehrâ wiſſu to kas winnam bij janemm wehrâ; tik ka ta Saudeſchanasnauda ſcheem ne irr jaeeleek.

§. 227.

Tam kas augſtakas Teeſas Paligu mekle un kas ne gribb ſewim ſcho Wallu paſaudeht, tam waijaga Kreisteeſai ſawu Suhdſeſchanu darriht ſinnamu pirms diwi Neddelas pagallam. Schahs Neddelas teek ſkaititas no tahs Deenas, kur winnam tappe woi lauts, woi aisleegts eet us augſtakahm Teeſahm. Kad winſch to irr darrijis, tad Kreisteeſa to Deenu jeb Termihnu noſakka, kad ſcho Leetu uſnems pee Teeſas.

§. 228.

Ja ta Leeta wehl irr gahjuſi us augſtaku Teeſu, tad Draudſchu-Teeſas Spreedums teek wehl aiſturrehts; tomehr ja Draudſchu-Teeſa ſaproht, ka woi weens woi ohtrs no teem, kas teeſajahs zaur tahdu Uskaweſchanu warr nahkt Skahdê, kad Draudſchu-Teeſas Spreedums pehz wairs ne warr tikt papilnam isdarrihts, tà kà waijadſetu; tad winnai peenahkahs jau tuhdalin ko pawehleht un likt darriht, us tahdas Skahdes Nogreeſchanu, un no tam Kreisteeſai Sinnu doht.

§. 229.

Ja tannî beidſamâ Deenâ, kur wehl irr lauts, Sinnu doht no tam, ka zits dohma pee augſtakas Teeſas pee-eet, Draudſchu-Teeſa ne ſehſch un Teeſu ne turr: tad tas, kas gribb pee-eet pee augſtakas Teeſas, Notehram to Sinnu noneſs un to leek eerakſtiht Teeſas-Grahmatâ.

§. 230.

Draudſchu-Teeſai buhs tam, kas gribb pee-eet pee augſtakas Teeſas, Apleezinaſchanas Sihmi rakſtiht par to, ka winſch winnai to Sinnu irr dewis; un tam buhs notikt tikpatt tad, kad Draudſchu-Teeſa winnam irr aisleeguſi to darriht kà tad, kad winna irr lahwuſi to darriht. Ar tahdu Apleezinaſchanas-Sihmi winſch pee augſtakas Teeſas ſawu Suhdſibu eeſuhdſ. Ja Draudſchu-Teeſa tahdam itt ne kahdu Apleezinaſchanu ne dohd, tad winſch to warr apſuhdſeht par to, un winnai ne ween irr jaatlihdſina wiſſa Skahde, bet ta wehl ihpaſchi eekriht eekſch Strahpes.

§. 231.

Kad pee Draudſchu-Teeſas prett Muiſchas Kungu teek ſuhdſehts woi no wiſſa Pagaſta, woi no kahdeem pee Pagaſta peederredameem Zilwekeem; tad Draudſchu-Teeſa, kurrai eekſch tahdahm Suhdſibahm ween peekriht apmeerinaht un iſlihdſinaht, bet ne noteeſaht, noſwehrina un pahrklauſa tohs no abbahm Puſſehm wadditus Leezineekus, un tad wehl aiſſtelle us Kreisteeſu 1) to Protokollî, kur to Leezineeku Leezibas irr usnemtas, 2 tohs daſchus zittus pee ſchihs Strihdibas-Leetas peederredamus Rakſtus, un 3) arri ſawu paſchu Padohmu klaht leek.

C. Kreisteeſas Preekſchâ.

§. 232.

Kas ſchihs augſtakas Teeſas Paligu mekle, tam buhs peeſuhdſeht ar Wahrdeem ſawu Suhdſibu prett to Teeſas-Spreedumu, par ko ſuhdſeht winſch irr nahzis pee augſtakas Teeſas. Bet tas winnam irr jadarra tannî teeſigâ Starpibas Laikâ tà kà irr

noſazzihts 226tâ §. Turklaht tam arri irr jaiſſakka, ar ko winſch dohma aiſſtahweht ſcho ſawu Suhdſeſchanu, un ja winnam wehl kahdas jaunas Leetas woi jaunas Leezibas buhtu usdohdamas, tad tam irr lauts tahs peeminneht.

§. 233.

Kreisteeſa tuhdalin Suhdſetajam noſakka ar Wahrdeem to Deenu, kad to Leetu buhs usnemt pee dſillakas Jſmekleſchanas; un tam, prett ko tas Suhdſetais to augſtaku Teeſu irr meklejis, Sinnu no tahs Deenas dohd zaur Pawehleſchanas rakſteem us to Draudſchu-Teeſu, appakſch ka tas Apſuhdſehts dſihwo; tai pawehledama, lai gahda ka tas Apſuhdſehts pats taî noliktâ Deenâ atnahk Teeſas preekſchâ.

§. 234.

Kreisteeſa iſlaſſidama to Jſmekleſchanas Protokolli, ko irr dabbujuſi no Draudſchu-Teeſas, uſrakſta, ko brihſcham tas Apſuhdſehts wehl pretti apleezina, un winna to Protokolli pahrmekledama, mekle tà ſakkoht iſlihdſinaht kur daſchkahrt pee tahs pirmas Jſmekleſchanas kam buhtu miſſijees un kur kas buhtu pahrgahjis woi teem, kas teeſajahs, woi tai Teeſai, kas iſmekleja. Ja irr waijadſigs jaunus Leezineekus pahrklauſiht, tad Kreisteeſa to darra, pahrdohma Abbeju Leezibasrakſtus un ja irr waijadſigs, tad ſchi Teeſa woi no ſawa Widdus, woi no tahs pirmas Teeſas kahdus noſuhta us to Weetu, kur warr buht kahda Jſmekleſchana un Apraudſiſchana geld. Kad nu us tahdu Wihſi ſchi Kreisteeſa wiſſu irr darrijuſi, zaur ko ween warreja dohmaht to ihſtu Taiſnibu dabbuht ſinnamu un kad beidſoht winna wehl irr iſklauſijuſi, kas teem Strihdedameem wehl buhtu japeeminn, tad winna ſawu beidſamu Wahrdu ſpreeſch un tahdu Spreedumu darra ſinnamu woi tuhdalin pehz tam, kad tee Jſmekleſchanas Rakſti (jeb tahs Aktes) iſ iſweſti lihdſ Gallam woi zittâ kahdâ teem Strihdedameem peeſazzitâ Deenâ, kurrai tomehr wiſſu wehlaki buhs buht taî 15tai Deenaî ſkaitamai no tahs Deenas, kur tahs Aktes irr iſweſtas lihdſ Gallam.

§. 235.

Kreisteeſas Spreedums tad ween paſtahw un irr ſpehzigs un ne warr kluht atmeſts par neleetiqu, kad wiſſu maſaki trihs no winnu Teeſatajeem to irr ſpreeduſchi; tas irr, bes Kreisteeſas Preekſchſehdetaja, wehl weens no teem Aſſeſſereem jeb Peeſehdetajeem no Leelkungu Kahrtas un weens no Semneeku Peeſehdetajeem.

§. 236.

Prett Kreisteesas Spreedumu ne warr luhgtees wehl augstakas Teesas jaunu Jsmekleschanu, bet ween to warr luhgtees: lai tahds Spreedums taptu pahrraudsihts pee Opgerikteš Nodallas, kas Semneeku Teesasleetas teesa. Un arri tahdu Pahrraudsischanu warr luhgtees ween tad

1) kad Kreisteesas Spreedums irr weens beidsams Nospreedums un kad tahs Teesaschanas Leetas Wehrtiba irr augstaka pahr 50 Suddraba Rubbuleem. Pee Suhdsibahm par tahdeem Kreisteesas Spreedumeem, kas naw beidsami jeb Galla Spreedumi, teek darr hts tà kà §. 220tâ irr pawehlehts.

2) Kad tas, kas to Pahrraudsischanu luhdsahs — lai nu buhtu Suhdsetais, woi Apsuhdsehts — sawu Prahtu un ka winsch naw ar Meeru darra sinnamu pirms 8 Deenas pagallam, rehkenajamas no tahs Deenas kur Kreisteesas Spreedums tikke sluddinahts, un kad winsch turklaht arri 2 Sudraba Rubbulus irr nolizzis appaksch Teesas Glabbaschanas, kas tad kad winsch woi pehz Opgerikta Pahrraudsischanas appakschâ irr palizzis, woi kad winsch salihgst, peekriht tai Pagasta-Lahdei kur winna Prettineeks peederr.

§. 237.

Tapehz, ka pee tahs Opgerikts Nodallas, kas Semneeku Teesasleetas teesa, wissa Nakstischana schurp un turp irr aisleegta, tapehz Kreisteesai buhs skaidri usnemt Nakstôs ta Zilweka Suhdsibas, kas to Pahrraudsischanu luhdsahs un tahs, lihds ar teem zitteem par scho Leetu sarakstiteem Rakstteem jeb Aktehm, nosuhtiht us Opgerikts-Teesu pirms 8 Deenas irr pagallam.

§. 238.

Ja tas, kas to Pahrraudsischanu luhdsahs schkeet, ka gan geldetu, ka ta Leeta taptu pahrraudsita, bet Kreisteesa leegtohs tahs Aktes aisſuhtiht us Pahrraudsischanu, tad tahdam Luhdsejam irr lauts pee Opgerikts-Nodallas eekſch Semneeku-Leetahm ſuhdseht par tahdu Leegschanu, bet winnam tas irr jadarra pirms 4 Neddelas irr pagallam, skaitamas no tahs Deenas, kad Kreisteesa to Aktu Aisſuhtihschanu leedse. Schihs Leegschanas pehz Opgerikts Nodalla Atbildeschanu prassa no Kreisteesas, un kad to irr dabûjuſi, tad winna nospreesch, woi ta Pahrraudsischana warr notikt, woi ne.

§. 239.

Ja tahda Pahrraudsischana tohp mekleta, tad pa tam starpam Teesas Spreedumi teek aisturreti; bet kur Kreisteesai leekahs ka zaur sawa Spreeduma Aisturreschanu kahda leela Skahde kam warretu nahkt, tur jau tuhdalin kahdas Pawehleschanas dohd,

kas ſcha Spreeduma nahkoſchu Isdarriſchanu tà kà ſataiſa. Par tahdahm ſawahm Pawehleſchanahm Kreisteeſa arri Opgerikts Nodallai Sinnu aislaiſch.

§. 240.

Teeſas Spreedunni ſawu Spehku dabbu un teem irr japaklauſa tad, kad ta Pahrraudſiſchana ne teek mekleta, pirms 8 Deenas pagallam, woi kad tas, kam ta ne tikke wehleta no Kreisteeſas, aſtonu Deenu Starpâ to Sinnu ne irr dewis, ka winſch buhſchoht eet ſuhdſetees par to pee Opgerikts-Nodallas eekſch Semneeku-Leetahm, woi kad winſch ne irr ſuhdſejis par to, pirms tas nowehlehts Laiks no tſchetrahm Neddelahm bija pagallam, tà kà jau pirmiht irr ſazzihts.

§. 241.

Kreisteeſai pehz tam, kad ſawu Spreedumu irr ſluddinajuſi, peenahkahs teem kas teeſajahs Mahzibu doht, us kahdu Wihſi tam irr jadarra, kas to Pahrraudſiſchanu gribb mekleht un kahdâ Skahdê tas nahks, kas ſcho Sinnu ne leek wehrâ. Un tad arri teek eerakſtihts Teeſas Protokolli ka Teeſa ſcho Mahzibu teem kas teeſajahs irr dewuſi.

§. 242.

Ja Draudſchu-Teeſa kahdas Waijadſibas pehz buhtu pawehlejuſi tuhdalin ko darriht, jebſchu to Sinnu irr dabbujuſi ka ta Strihdibas-Leeta arri wehl taps iſmekleta pee Kreisteeſas; tad ſchai Kreisteeſai peenahkahs noſpreeſt, woi tahdai Draudſchu-Teeſas Pawehleſchanai buhs paſtahweht woi ne; un to Kreisteeſai waijaga noſazziht, pirms wehl ſawu beidſamu Spreedumu par to Strihdibas-Leetu irr ſpreeduſi.

§. 243.

Eekſch wiſſahm tahdahm Teeſaſchanas-Leetahm, kur ta pirma Iſmekleſchana un Spreeſchana irr pee Kreisteeſas; tur ſchai Teeſai jaturrahs pehz teem paſcheem Preekſchraksteem, kas ſchinnîs Likkumôs Draudſchu-Teeſai irr dohti.

D. Opgerikts Nodallas preekſchâ.

§. 244.

Jau §. 236tà irr noſazzihts, kà tahdas Strihdibas-Leetas, kur Pagaſtabeedri woi ſuhdſahs woi teek apſuhdſeti, warr tikt us Pahrraudſiſchanu pee Opgerikts Nodallas eekſch Semneeku Leetahm.

§. 245.

Tik drihſ, ka tee Teeſaſchanas Rakſti jeb tahs Aktes irr eeſuhtitas us Pahrraudſiſchanu pee Opgerikts Nodallas, tad ſchi papreekſch tahs luhko zauri, woi kas ſinn tur ne truhktu kahds no tahdeem Rakſteem; un tad ſchi augſta Teeſa to Teeſas Iſmekleſchanu paſchu pahrrauga, woi irr bijuſi pilniga, un ja atrohd kahdas Wainas

un kur Teesatajeem irr missejees, tad winna tai semmakai Teesai pawehl, tahdas Wainas nozelt un tahdu Truhkumu islihdsinaht.

§. 246.

Ja tee eesuhtiti Raksti (tahs Aktes) irr pilnigi tà kà waijaga buht, woi ja tas kas truhke irr tappis peelikts; tad tee Teesaskungi sarunnajahs un pahrdohmajahs un sawu beidsamu Wahrdu nospreesch pehz ta Padohma, kam winnu leelakais Pulks irr peekrittis.

§. 247.

Ko Opgerikts Nodalla tà kà sawu beidsamu Wahrdu irr nospreedusi, pee tam waijaga palikt un prett to ne warr mekleht wehl augstaku Teesu un Pahrraudsischanu, tapehz ka winna eeksch Semneeku=Teesasleetahm patti irr ta wissaugsta Teesa.

Suhdsibas par to, ka winnas Teesas=Spreedums essoht tihri neleetigs, tahs no teem kas teesajahs warr kluht usdohtas wissu waldidamam Senatam. Suhdsibas par to, ka winna kahdam Zilwekam sawu Teesu buhtu leegusi, teek preekschâ nestas wissu augstakam Teesasleetu Walditajam woi winna Weetneekam. Beidsoht wehl tam, kam schihs Teesas preekschâ ne isdewehs, gan irr lauts, ar sawu Teesaschanu pee=eet pee wissaugstaka Teesasleetu Walditaja woi winna Weetneeka, un luhgtees, ka tee Teesaschanas Raksti (tahs Aktes) tiktu no jauna pahrraudsiti, bet us winna pascha Galwu un Atbildeschanu. Ja tad atrohnahs, ka pee schihs Leetas Jsteesaschanas teescham tà sakkoht wehl kas truhkst, tad wissuaugstakais Teesasleetu Walditais to Spreedumu wehl aisturr, un Opgeriktam uswehle, to Leetu woi wehl ohtru reisi pahrmekleht woi arridsan wehl peegahdaht, kas truhkst. Kad arridsan tas irr notizzis, un arridsan tad wehl wissaugstakais Teesasleetu Walditais to Spreedumu atrohd tahdu, kas wissahm Teesahm irr pretti, tad winsch par to pasemmigu Sinnu aislaisch pascha augstai Keiseriskai Gohdibai.

Ohtra Nodalla.

Wehl plaschakas Nosazzischanas par kahdahm ihpaschahm Leetahm, kas pee Teesaschanas wehrâ nemmamas.

§. 248.

Par Termihneem jeb tahdahm Deenahm, ko Teesas ihpaschi nospreesch, woi us to, kahdu dsillaku Jsmekleschanu usnemt, woi us to, sawu Spreedumu sluddinaht, woi arridsan us zittahm kahdahm Teesas=Darrischanahm.

Teesahm, zik ween warredamahm, buhs to Jsmekleschanu pasteigt un tadehl wissus, kam tahdas Jsmekleschanas pehz irr janahk Teesu preekschâ, zik ween warr

buht, drihſ aizinaht ſawâ Preekſchâ, jeb Teeſahm ne buhs pawilzinaht tohs Termihnus. Pee tahdas Aizinaſchanas tomehr arri irr jaleek Sinnâ tas Tahlums kur tas aizinahts dſihwo, tee Gadskahrti kad ta Aizinaſchana noteek, un tee Laukadarbi woi tee daſchreiſ ne irr tahdi, ko labpraht ne warr atſtaht. Kad Teeſas ko irr pawehlejuſchees, tad winnahm arri peenahkahs, tà kà ta Leeta patti woi tas Laiks to isneſs, weenu Deenu jeb Termihnu noſazziht, lihdſ kurram buhs winnu Pawehleſchanahm paklauſiht, un turklaht winnahm arr irr japeeſakka ta Strahpe kas tam buhs jazeeſch, kas lihdſ tam Termihnam ne irr paklauſijis. Kahdai ſchi Strahpei buhs buht, tas gan par daſchahm Nepaklauſiſchanahm jau irr peeminnehts ſchinnîs Likkumôs; bet kur wehl ne buhtu peeminnehts, tur ta Strahpe, ko Draudſchu-Teeſa uſleek par to pirmu Nepaklauſiſchanu jeb par Nepaklauſiſchanu lihdſ tam pirmam Termihnam irr diwi Rubbuli Kapparanaudas; par to ohtru Nepaklauſiſchanu ſchi Nauda jamakſa diwkahrtigi. Pee Kreisteeſas par to pirmu Nepaklauſiſchanu irr jazeeſch diwi Sudraba Rubbuli, par to ohtru ohtrukahrt tik daudſ. Tas treſchais Termihns no abbahm Teeſahm teek likts ar ſcho Peekohdinaſchanu, ka tas, kas arridſan treſchureiſi ne buhs paklauſigs, zaur to wiſſu ſawu Mekleſchanu pee ſchahm Teeſahm paſaudehs, un ja tà notiktu tad Teeſahm irr zeeti japaleek pee tahdeem ſaweem Wahrdeem. Pee wiſſeem no Teeſahm likteem Termihneem, tahs Deenas lihdſ Termihnam teek ſkaititas no Puſsdeengs lihdſ Puſsdeenai, no tahs Deenas eeſahkoht, kur Teeſa to Termihnu noſpreede.

Tahs Swehtdeenas un zittas Swehtkudeenas kas kriht ſtarpâ, tahs teek lihdſ ſkaititas; bet ja gadditohs, ka Termihns beidſahs us paſchu Swehtdeenu woi zittu Swehtkudeenu, tad pehz Likkumeem Termihna Gals wehl ſteepjahs lihdſ tai pirmai Darbadeenai pehz tahs.

§. 249.

Par Peewalludohſchanahm.

Wiſſahm Teeſahm, kas Semneekuleetas teeſa, ſchinnîs Likkumôs irr pawehlehts, wiſſas Strihdibas isteeſaht un iſſchkirt zaur Iſmekleſchanu; tapehz tad arri tahm Teeſahm ne waijadſetu ne weenam tahdu Peewallu doht, ka gan brihſcham dohd pee leelakahm Iſteeſaſchanahm. Tomehr, ja daſchkahrt tahs Leetas tà kà ſpeeſch kahdu Peewallinu doht woi Suhdſetajam, woi Apſuhdſetam, tad Teeſahm tas gan ne irr aiſlegts, bet lai winnas ween pee tahdas Peewallas arween leek wehrâ, woi arri pateeſcham irr waijadſiga.

§. 250.

Par Galwineekeem un Apgalwoſchanahm.

Ja Suhdſetais Teeſai ſkaidri peerahda, ka tas kas irr apſuhdſehs, irr gattaws us Behgſchanu, tad tas Apſuhdſehts teek peeturrehts, Galwineeku gahdaht, kas galwo par winnu. To paſchu arri Teeſa Suhdſetajam warr uslikt, bet ween tad, kad winſch, pirms wehl ta Jſteeſaſchana pagallam, luhdſ lai Teeſa woi wiſſu Prettineeka Mantu apkihla woi kahdu Mantasdallu. Luhko §. 339.

§. 251.

Pee kurrahm Teeſahm jaſuhdſ?

Ar ihſeem Wahrdeem ſakkoht, ſchihs Leetas dehl ſchis Likkums zelts: kur tas Apſuhdſams dſihwo, tur arri winna Teeſa irraid, un pee tahs ta Suhdſiba irr jausnemm un jaeſuhdſ; lai nu pehz Likkumeem tai woi ta Jſmekleſchana un ta Noſpreeſchana peederretu woi ween ta Jſmekleſchana, woi arri ween ta Noſpreeſchana. Sawadu Teeſaſchanas Leetu pehz tomehr arri wehl ihpaſchi kas janoſakka par to, pee kurras Teeſas katrâ Reiſê jaſuhdſ, jeb kurra ikreiſi irr ta peederriga Teeſa.

Par to tad nu teek mahzihts:

1mâ Kahrtâ. Ja kas ohtru gribb apſuhdſeht, woi kahdas kuſtamas Mantas dehl, woi zittas kahdas Leetas pehz, kas winnam no ta ohtra ihpaſchi nahkahs, tad ta peederriga Teeſa pee kurras jaſuhdſ irr ta, ka Aprinki tas apſuhdſams Zilweks dſihwo, jeb winna Dſihwesweetas-Teeſa. Luhko §. 408.

2trâ Kahrtâ. Ja kas ohtru gribb apſuhdſeht kahdas nekuſtamas Mantas pehz; tad ta peederriga Teeſa pee kurras jaſuhdſ irr ta, kurras Aprinki ſchi nekuſtama Manta jeb Leeta ſtahw, jeb winna nekuſtamas Mantasweetas-Teeſa. Luhko §. 409.

3ſchâ Kahrtâ. Ja kas kahda Kuntrakta jeb kahdas Saderreſchanas pehz ohtru gribb apſuhdſeht; tad ta peederriga Teeſa pee kurras jaſuhdſ irr ta, kurras Aprinki tas Kuntrakts jeb ta Saderreſchana irr norunnati, un kur tam Apſuhdſetam peenahkahs ſtahtees preekſch Teeſas, ja winſch woi pats daſchkahrt winnas Aprinki pakawejahs us kahdu Laiku, woi ja tur winnam kahda Manta ihpaſchi peederr. Scho Teeſu warr ſaukt: winnu Kuntrakta-Teeſa. Luhko §. 410.

4tâ Kahrtâ. Ja kas ohtru gribb apſuhdſeht tapehz, ka tas winna Mantu pareiſt ne buhtu waldijis, kà gan warr notikt pee Bahrineem, kad tee irr palikkuſchi ſawu Mantu Patwaldineeki, un nu ſawus Pehrminderus apſuhdſ; tad ta peederriga Teeſa, pee kurras jaſuhdſ irr ta kur ta Manta tappe waldita, jeb ſweſchu Mantu Waldiſchanas Teeſa. Luhko §. 411.

5tâ Kahrtâ. Ja kahdam Apſuhdſetam kas nahkahs no ta, kas winnu irr apſuhdſejis, un ja ſchi winna Prettiſuhdſiba ſtahw us to paſchu Leetu, us ko ta Suhdſetaja Suhdſiba ſtahw un tadehl lihdſ un tai paſchâ Laikâ irr iſſchkirrama; tad irr ta peederriga Teeſa pee kurras jaſuhdſ tà, kur tas Suhdſetais ſawu Suhdſibu irr eeſuhdſejis, jeb Prettiſuhdſibas Teeſa. Luhko §. 412.

6tâ Kahrtâ. Ja tas Apſuhdſehts woi zaur to, ka pretti ne runna, woi zaur paſchu labprahtigu Padohſchanu, irr ar Meeru, ſawu Strihdibas-Leetu likt iſſchkirt zaur tahdu Teeſu, appakſch ka padohtees winnu gan ne warr peeſpeeſt, tad tahda Teeſa turrama par peederrigu un winnu warr faukt labprahtigas Padohſchanas Teeſa. Luhko §. 413.

7tâ Kahrtâ. Ja kahds behdadamees, ka winſch bes tam eekriſtu kahdâ Lihkſtâ, ſawu Teeſu prett to Ohtru zaur to glabbadams, luhdſahs: lai winna Prettineeks woi pats teek apzeetinahts, woi winna Manta apkihlata; tad ta Teeſa irr ta peederriga, kas winna Luhgſchanu pretti nemm un pehz tahs darra, un tad ta teek faukta: ta Apzeetinaſchanas- un Apkihlaſchanas-Teeſa.

8tâ Kahrtâ. Ja kas woi mannidams, ka zits winnu gribboht apſuhdſeht, woi ſkaidri ſinnadams, ka winſch Lauſchu ſtarpâ winnu kahdas Leetas dehl uſſuhdſ par wainigu, un kad tas us tahdu Wihſi apſuhdſehts Zilweks, zaur ſawu Teeſu to ohtru leek uſaizinaht ſchahs Teeſas preekſchâ, lai winſch woi ſawu Teeſu mekle, woi to peerahda kadehl winſch winnu uſſuhdſ, tad irr ſchi Teeſa ta peederriga un tohp faukta: Uſaizinaſchanas-Teeſa.

Schè klaht arri wehl irr jaleek wehrâ:

1) Leelkungeem un us augſtahm Skohlahm Iſmahziteem, tà kà arridſan zitteem Kungeem, kas Galwasnaudu ne makſa eekſch Semneeku Suhdſibahm prett winneem ta Kreisteeſa kurras Aprinki winni arween dſihwo, irr ta peederriga Teeſa.

2) Katram Pagaſtazilwekam irr ſawas Dſihwesweetas pehz ta peederriga Teeſa tur, kur winſch irr peerakſtihts; teem wehl Behrnukahrtâ buhdameem tur,

kur winnu Tehwi dſihwo; Seewahm tur, kur winnu Wihri dſihwo; Atraitnehm tur, kur winnu Wihri irr dſihwojuſchi.

3) Pehz ſchahm Noſazzijchanahm tadehl buhs ſuhdſeht nekuſtamas Mantas dehl pee tahs Teeſas appakſch kurras ſchi Manta peederr, Semmesſaderreſchanas jeb Renteskuntraktu pehz irr jaſuhdſ tur, kur ta Renteſſemme ſtahw, Deeneſtu pehz tur, kur teek deenehts; un nelabbas Mantuwaldiſchanas pehz peeaugufcheem Bahrineem irr jaſuhdſ tur, kur ta Manta tikke waldita.

§. 252.

Teem, kas teeſajahs naw aisleegts, ſawu Strihdibu likt ar Labbu isſchkirt zaur Isſchkihrejeem.

§. 253.

Likkums par nepaklauſigu Nenahkſchanu preekſch Teeſas.

Ja abbi, Suhdſetais tàpatt kà Apſuhdſehts, aizinati ne nahk preekſch Teeſas, tad ta ceſuhdſeta Leeta no Teeſas teek turreta par atmeſtu, ta teek isdſehſta no winnas Nakſteem par eeſuhdſetahm Leetahm, un ta ne warr no jauna kluht uſnemta, ja ne teek eeſuhdſeta no jauna.

§. 254.

Ja tas Suhdſetais aizinahts ne nahk preekſch Teeſas bes wiſſahm preekſch Teeſas geldigahm Iſrunnaſchanahm, bet Apſuhdſehts nahk un runna tai Suhdſeſchanai pretti; tad tas Suhdſetais wehl ohtrâ reiſe teek aizinahts, bet winſch ne teek klauſihts no Teeſas, pirms winſch tam Uſſuhdſetam to Aiskaweſchanu irr atlihdſinajis pehz ſchahs Teeſas Noſazzijchanas. Ja tas Suhdſetais ohtru reiſi aizinahts wehl nohſt paleek, bes ka warretu peerahdiht preekſch Teeſas geldigus Kaweklus, tad tam jaismakſa tam Uſſuhdſetam winna Iſdohſchanas un Skahde. Turklaht tahds ar ſawu Suhdſibu arridſan wairs ne teek peenemts.

§. 255.

Ja tas Apſuhdſehts ne nahk, Teeſai peeklahjigu Sinnu ne dohdams par ſawahm preekſch Teeſas geldigahm Aiskaweſchanahm, un ja winſch to ne darra nei zaur kahdu Mahjasbeedri, nei zaur zittu kahdu uſtizzamu Zilweku, tad winſch lihdſ tai pirmai nahkoſchai Teeſasdeenai teek peeſpeeſts paklauſiht, kà nu pehz winna Buhſchanas warr notikt, woi zaur pee winna eelikteem Saldateem, woi zaur Teeſasſullaini kas winnu nemm zeetu un nowedd us Teeſu. Teeſas preekſchâ atnahkuſcham winnam buhs pehz Teeſas Padohma un Spreeſchanas tam Suhdſetajam iſmakſaht wiſſas Iſdohſchanas un wiſſu Skahdi, kas pehz ſkaidras Peerahdiſchanas ſchim nahze zaur winna Nepa-

klausischann. Bet ja winsch tihschi passlehpjahs un ne nahk preekschâ, tà kà nei tee eelikti Saldati ko palihdseja, nei Teesasfullaini winnu warreja dabbuht Rohkâ, tad, kad winsch pehz tahs ohtras Aizinaschanas ne irr nahzis, ta Teesaschana prett winnu tuhdalin eet sawu Zellu prohjam. Ja tas, kas irr apsuhdsehts, woi buhdams slims jeb neweffels woi aisturrehts zaur zittahm preekschTeesas geldigahm Leetahm, ne warr pats nahkt Teesas preekschâ, tad ta Jsteesaschana paleek aiskaweta kamehr winsch woi irr paizzis wessels, woi kamehr tee Kawekli winnam irr pagallam.

§. 256.

Ja abbi tik patt tas, kas augstaku Teesu irr meklejis, kà tas prett ko schi Teesa tappe mekleta, tai noliktâ Tehrminè ne nahk; tad winneem tapat noteek kà Suhdsetajam un Usfuhdsetam, kad tee irr nepaklausigi. Ja tas, prett ko ta augstaka Teesa tappe mekleta, jau aizinahts ohtrâ reisè ne nahk, tad tahds teek turrehts par wainigu, un Teesa bes Gaidischanas nospreesch, kas irr nospreeschams.

§. 257.

Kad woi Suhdsetais, woi Usfuhdsehts woi Leezineeks u. t. pr. aizinahts preeksch Teesas un tomehr ne nahzis, aisbildinajahs par to ar kahdeem Kawekleem; tad tas stahw Teesataja Sinnâ, isschkirt un isprast, woi preeksch Teesahm schee Kawekli warr geldeht un tadehl tas Zilweks palikt bes Strahpes woi nè.

§. 258.

Ja Suhdsetais un Usfuhdsehts katrs sawu Galwotaju jeb Aisstahwetaju peerahda, un tee irr usaizinati, bet ne nahk preekschâ, tad us winnu Galwahm ta Jsteesaschana eet sawu Zellu prohjam. Tapatt arri noteek tad, kad winni leedsahs buht Aisstahwetaji; bet ja winni irr gattawi us Aisstahweschanu, tad tee tohp klausiti un turreti par tahdeem, kas lihds teesajahs jeb kas lihds to Teesu mekle.

§. 259.

Par neusaizinateem Aisstahwetajeem eeksch Teesaschanas-Leetahm.

Tee, kas labpraht zitteem lihds eet us Teesaschanu, woi nu buhtu beedrojuschees ar Suhdsetaju woi ar Apsuhdsetu tee no Teesahm teek turreti par Lihdskarrotajeem, jeb par tahdeem, kas lihds ar sawu Beedri to paschu Teesu mekle. Bet ja kas starp teem Strihdedameem bahschahs starpâ, un to Strihdes Leetu gribb usnemt kà sawu un tadehl pats sewim to Teesu mekleht, tad winnam no Teesas teek pawehlehts, ihpaschi suhdseht par to. Tomehr zittada Leeta irr, ja winsch pilnigi parahda, ka ta Strihdes Leeta winnam peederr pahr wisseem zitteem.

§. 260.

Par tahdeem, kas irr gattawi Teesaschanu usnemt kur winneem ne peederretu.

Ja kam kahda pee Teesas eesuhdseta Leeta pascham ne peederr, bet ja winsch ween kà Weetneeks to glabba, un tahds tomehr usnemtu to Teesaschanu ar ta Suhdsetaja, bes ka winsch issakka to kam ta Leeta peederr, tad tahdam arri irr jagalwo un jastahw par wissu Skahdi un par wissahm Makssahm.

§. 261.

Par eesahktahm Teesaschanahm, kad tee kas teesajahs nomirst.

Kad weens no teem kas teesajahs nomirst, pirms wehl ta Jsteesaschana irr pagallam; tad winna Mantineekam peenahkahs, seschu Neddelu starpâ no tahs Mirschanasdeenas skaitoht, Teesai skaidri usdoht, woi winsch to Strihdi gribb likt iswest lihds Gallam woi ne. Kad kahds, kas augstaku Teesu bija meklejis, nomirst tannî noliktâ Starpâ no 14 Deenahm pehz pirmas Teesas Spreeschanas, tad winna Mantineekeem arri weena Peewalla no 6 Neddelahm teek dohta, kur winni wehl Teesai warr Sinnu doht par to, woi pee-ees pee augstakas Teesas woi ne. Bet ja woi tas Mantineeks irr nesinnams, woi ta Mantibas-Dalla wehl irr eeksch Strihdes, tad Teesa patti eezelk un leek weenu Wihru, lai tas to Leetu pahrstahw.

§. 262.

Par tahm teesigahm Parahdischanahm.

Suhdsetajam tàpatt kà Ussuhdsetam gan peenahkahs, Teesai usdoht: zaur ko winni katrs dohma peerahdiht, weens sawas Suhdseschanas Taisnibu, un ohtrs sawu Taisnibu un sawas Eerunnaschanas prett to Suhdsetaju. Bet Teesai, kas wissas Leetas isteesa zaur Jsmekleschanu, paschai peederr, to Zellu eerahdiht, kà schahm Parahdischanahm buhs tapt preekschâ liktahm pehz Kahrtas. Tadehl tad winna arridsan Termihnus nospreesch, kurros Leezineekeem buhs nahkt preekschâ u. t. j. p. Pee Parahdischanas tad naw ne kahds Truhkums, kad zaur to warr skaidri atjehgt un saprast, kà ta Leeta teescham irr notikkusi, woi kà irr bijusi; bet kad to ne warr, tad pee tahs Parahdischanas wehl kas truhkst, jebschu ta gan drihs warr buht tizzama.

§. 263.

Par to Parahdischanu kad kas ne leedsahs.

Ja tas Apsuhdsehts ne leedsahs, ka ta Suhdseschana essoht taisna, woi ja tas Suhdsetais ne atmett ta Apsuhdseta Eerunnaschanas; tad ikkatris teek noteesahts peh; sawas paschas Apleezinaschanas.

§. 264.

Ja zits ne leegdamees ko isſakka; tad tahda Isſazzischana ween geld tad, kad ta

1) irr notikkuſi preekſch Teeſas;
2) kad irr ſkaidra un isteikta ar ſkaidreem Wahrdeem;
3) kad irr no tahda Zilweka, kas pee Teeſas jau ko warr nodarriht un ka Isſazzischana tadehl war peenemt pee Teeſas;
4) kad ne irr notikkuſi no Neſapraſchanas, woi iswilta zaur Wiltibu un isſpeeſta zaur Speeſchanu.

§. 265.

Pehrmindereem un Pahrſtawejeem tà kà Weetneekeem, par wiſſu ko winni ne leegdamees isſakka, jaatbild teem, kas appakſch winnu Apgahdaſchanas un Pahrſtahweſchanas irr padohti, un teem, kas winnus irr eezehluſchi zaur Rakſteem par ſaweem Weetneekeem.

§. 266.

Ja kas ne leegdamees ko irr isſazzijis Teeſas preekſchâ, tad tam irr Parahdiſchanas Spehks kaut arridſan tas, prett ko tahda Isſazzischana noteek, to wehl ne buhtu pretti nehmis par pateeſu.

§. 267.

Ja kas no teem, kas lihdſ irr gahjuſchi pee weenas Leetas Isteeſaſchanas, jeb no teem Lihdſkarrotajeem ne leegdamees ko isſakka, tad tahda Isſazzischana ween ko warr parahdiht prett winnu paſchu, bet ne prett teem zitteem, kam arridſan Dalla irr pee ſchihs Leetas.

§. 268.

Ja kas zittu Teeſu preekſchâ un eekſch zittas Strihdibas-Leetahm, ne leegdamees, ko isſakka, kas arridſan ſcho Strihdibu aisnemm, tad tahda Isſazzischana geld par pilnigu Parahdiſchanu arri eekſch tahs Leetas, ko aisnemm.

§. 269.

Par Parahdiſchanahm zaur Leezibasrakſteem jeb Uhrkundehm.

Suhdſetajam tàpatt kà Apſuhdſetam buhs tuhdalin pee Suhdſeſchanas un Atbildeſchanas Teeſai woi tohs Leezibasrakſtus paſchus (jeb Dokumentes) woi ſcho Rakſtu apleezinatus Norakſtus likt preekſchâ, ja ween to warr darriht un teem naw tahdi Kawekli, kas geld preekſch Teeſas.

§. 270.

Ja augſtaka Teeſa teek mekleta, tad teem, kas weens prett ohtru teeſajahs, irr pakauts, ſchai augſtakai Teeſai jaunus jeb zittus Leezibasrakſtus likt preekſchâ; bet tikkai ſtarp to Laiku, kamehr tahs Strihdibas Jſmekleſchana wehl naw iſweſta lihdſ Gallam, tas irr, kamehr nei weens, nei ohtrs, nei Abbi, kas teeſajahs, irr iſteikuſchi to Wahrdu: ka winni nei weens, nei ohtrs eekſch ſchihs Teeſaſchanas-Leetas ne ko jauna wairs ne peeminnehs un peeneſſihs. Kad tadehl weena Strihdibas-Leeta jau irr iſſchkirta un ſchi Jſſchkirſchana arridſan jau Teeſasſpehku irr dabbujuſi, tad ta ne warr tà kà no jauna kluht usnemta zaur jauneem Leezibasrakſteem, ja tas, kas tahdus wehl peneſs, ne buhtu papreekſch ar Swehreſtibu apleezinajis, ka winnam ne kas naw agraki bijis ſinnams par ſcheem jauneem Leezibasrakſteem un ka tee winnam wehl irr tikkuſchi ſinnami tad, kad ta teeſiga Jſſchkirſchana jau Teeſasſpehku bij dabbujuſi.

Tomehr, pirms ſchee jauni Leezibasrakſti teek peenemti pee Teeſas, waijaga papreekſch klauſiht to, prett ko ſchee Rakſti Leezibu dohd.

§. 271.

Ja kahdeem Leezibasrakſteem teek pretti runnahts, itt kà tee ne buhtu taiſni un uſtizzami Rakſti; tad Teeſai peenahkahs to papreekſch un peederrigi iſmekleht. Prett tahdeem Leezibasrakſteem kà Appakſchrakſti (appakſch rakſtiti Wahrdi) no Teeſahm irr apſtiprinati par taiſneem un uſtizzameem; par teem naw ne kahda peenemmama Swehreſchana.

§. 272.

Leezibasrakſti, kas par to Leetu, ko winneem buhs apleezinaht, wehl rahda us zitteem Rakſteem, kas naw lihdſ peneſti woi kas pawiſſam irr paſudduſchi, tahdi ne irr geldigi un ne warr ne ko apleezinaht.

§. 273.

Zaur Leezibasrakſteem ko parahdiht tas irr tik daudſ: kà woi zaur Rakſteem un Skaitleem woi zaur zittahm Sihmehm, kas irr Rakſtu un Skaitlu Weetâ, peerahdiht kà kas irr notizzis, jeb kà kas irr darrihts. Tapehz tad arri Birkas, jeb usgreeſchami Kohki tik labbi ko warr parahdiht, un kad winnu Puſſes, kas ſtarp diweem Zilwekeem tappe turretas un usgreeſtas, pehz teem Rohbeem labbi ſaeetahs, tad tahs tik labbi geld kà zitti Leezibasrakſti. Kad weens no teem diweem ſawu Birkaspuſſi, woi pamett, woi tihſchâ Prahtâ winnu famaita; tad tam Ohtram ſawa Puſſe irr par pilnigu Apleezinaſchanu, zaur ko tomehr tam weenam ta Walla neſuhd, zittu kahdu Parahdiſchanu peeneſt pretti.

§. 274.

Sinnami, un pehz Teesas-Likkumeem sarakstiti Leezibasraksti pilnigi apleezina to Darrischanu, kas eekssch winneem irr peerahdita.

§. 275.

Leezibasraksti, kas irr sarakstiti no ta pascha Zilweka, kas tohs leek preekschâ, tee itt ne ka ne warr apleezinaht winnam par Labbu, bet tee gan ko warr peerahdiht prett winnu, kad winna Prettineeks tohs sew nemm par Leezibu.

§. 276.

Leezibasraksti, kas irr sarakstiti no ta Zilweka prett ko tee teek nesti preekschâ, warr Leezibu doht winnam par Labbu woi par Launu, ja ween winsch irr apleezinajis: tee essoht sawi Raksti.

§. 277.

Ja kam Raksti tiktu preekschâ likti, ar to Tizzibu, tee essoht winna pascha Raksti, bet winsch leegtohs tohs pasiht par saweem, un ja tas Ohtrs, kas winnus leek preekschâ, arri ne buhtu ihsti sinnams un ustizzams Zilweks, woi tas buhtu tahds, kas to tannîs Rakstôs sarakstitu Parradu jeb Apnemschanu arri ne tik tahli warretu peerahdiht, ka ta isliktohs buht tizzama Leeta, tad lai tas, prett ko schee Raksti buhs Leezibu doht, swehre, ka winsch winneem nei pats irr appaksch rakstijis, nei lizzis winneem appakschâ rakstiht.

Bet ja winsch ne gribb nei weenu nei ohtru darriht, nei swehreht nei arridsan tohs Rakstus pasiht par saweem; tad winsch teek turrehts par tahdu, kas tohs Rakstus jau irr pasinnis par saweem pascheem Rakstteem.

Kas sawas Rohkas Rakstus pats irr pasinnis par tahdeem, tam ne warr laut zaur Swehrestibu noleegt to, kas tannîs Rakstôs stahw. Ja tas, kas to Leezibu irr zehlis un kam ta Parahdischana peekriht, sawam Prettineekam ne gribb laut zaur Swehreschanu to apstiprinaht, ka tee appakschrakstiti Wahrdi naw no winna rakstiti, un ja schis Prettineeks turklaht wehl apnemmahs zaur jaunahm Leezibahm parahdiht, ka tas Ohtrs pateescham pats sawu Wahrdu irr appakschâ rakstijis, tad winnam ne warr pretti buht.

§. 278.

Ja tee peenesti Leezibasraksti no zitta kahda irr sarakstiti, kam pee schihs Strihdibas naw ne kahda Dalla, tad tam, prett ko tahdeem Rakstteem buhs ko apleezinaht, skaidri irr jaisteizahs un jaisrunnajahs par to.

§. 279.

Weetneekeem, kas zaur Rakſteem irr eezelti pâr Weetneekeem, Mantasnehmejeem un tahdeem, kas ſtahweja appakſch Pehrminderu Apgahdaſchanas, bet nu jau irr eenahkuſchi pilnigâ Wezzumâ, wiſſeem tahdeem, kad winni woi ſuhdſedami, woi uſſuhdſeti, Teeſas preekſchâ nahk; gan waijadſetu paſiht par taiſneem tohs Rakſtus, ko tee, kas winnus eezehle par Weetneekeem, woi ko winnu Mantasdeweji un Pehrminderi no ſewim buhtu dewuſchi un rakſtijuſchi. Bet ja winni to ne gribb darriht, tad winneem zaur Swehreſtibu jaapleezina, ka winni nei ſinna, nei tizz, ka tee peeneſti Leezibasrakſti eſſoht rakſtiti no teem kam to uſſuhdſ, un ka ſchee ar ſawu Sinnu un Gribbeſchanu tohs ne eſſoht rakſtijuſchi un teem appakſchâ likkuſchi ſawu Wahrdu. Ja tas, kas tahdus Rakſtus peeneſſe, teem, prett kurreem ſchee Rakſti Leezibu dohd, ne gribb laut zaur Swehreſtibu winnus noleegt, tad winſch warr kahdu Iſſkaidroſchanu par to praſſiht no ta kas winnus rakſtija, ja ween ſchis wehl irr dſihws un ja irr ſinnams. Ja tahds tohs Rakſtus paſihſt par ſaweem un apleezina, tad tee paleek geldigi, bet ja winſch tohs noleedſ, tad winnam tahdu ſawu Noleegſchanu buhs apſwehreht, un ja to ne gribbetu darriht, tad winnam warr wirſu eet ar Suhdſibu.

§. 280.

Kas Zaur Teeſu to mekle, ka lai winnam Leezibasrakſti teek isdohti, kas irr zitta Rohkâs, tam, pee tahdas Meklefchanas arri japeerahda, kahda Dalla winnam irr pee tahdeem Rakſteem.

§. 281.

Ja tahdi zaur Teeſas Paligu mekleti Leezibasrakſti peederr woi tam ween, kas tohs mekle, woi abbeem kohpâ (tam kas tohs praſſa un tam ka Rohkâs winni irr) tad ſcho warr peeſpeeſt, tohs Rakſtus isdoht.

§. 282.

Ja tas pee ka teek mekleti tahdi Leezibasrakſti kas woi tam Mekletajam ween peederr, woi abbeem kohpâ, leedſahs ka tee winna Rohkâs eſſoht, tad winnam ar Swehreſtibu buhs a, leezinaht ka winſch tohs ne turr pee ſewim un arridſan ka winſch tohs tihſchâ Prahtâ ne irr ſaudejis.

§. 283.

Tas, kas Leezibasrakſtus zaur Teeſu irr meklejis, tam irr arridſan lauts winnus likt norakſtiht woi zaur Teeſas Skrihwereem, woi zaur zitteem; bet tee pirmi Rakſti paſchi ja ne peederr tam Mekletajam ihpaſchi un winnam ween, irr jaatdohd tam, ka Rohkâs bija un kas winnus Teeſai isdewe.

§. 284.

Likkumi par Parahdischanahm zaur Leezineekeem.

Ikkatram peenahkahs sawu Leezibu doht un Paligâ eet, ka pee kahdas Leetas Jsmekleschanas to Taisnibu warr dabbuht. Tadehl arridsan tahds, kas no Teesas usaizinahts, sawu Leezibu leedsj woi ar Naudasstrahpi, woi ar Meesasstrahpi, woi ar Zeetumu, ja Likkumi naw pretti, zaur Teesahm warr kluht peespeests sawu Leezibu doht. Tomehr ne weenam ne warr usstahweht lai tas woi sawu, woi sawu tuwaku meesigu jeb dsimmuschu Raddu Kaunu, woi kahdu sawâ Ammatâ Apslehpumu sinnamu darra un apleezina. Draudschu-Teesas preekschâ katram, kas Leezibas dehl preekschâ irr aizinahts, irr janahk, bes ka winnam par sawu Zellu un Kaweschanu kas teek makfahts, bet Kreisteesa warr nospreest, ka tas, kas ohtru tihri par weltu irr sauzis preekschâ par Leezineeku, woi kas kahdas itt neleetigas Leetas pehz zaur Kreisteesu winnu irr lizzis preekschâ aizinaht, winnam par katru Deenu atlihdsinadams, ismaksa 25 Sudraba Kappeekus.

§. 285.

Kad Leezineeki Teesas preekschâ irr jaaizina, tad Teesahm arri to buhs likt wehrâ, zik tahli no tahs Teesas, kurru preekschâ janahk, tee Aizinati dsihwo. Ja preekschâ aizinati Leezineeki ne nahk, tad tee wehl ohtru reisi teek aizinati un ja arri tad ne nahk un ne warr aisbildinatees ar tahdahm Jsrunnaschanahm, kas preekssch Teesahm geld, tad tahdi, tà kà §. 284tâ irr nosazzihts, teek peespeesti nahkt un bes tam teem buhs wehl tam, kas teesajahs, atlihdsinaht to Skahdi, ko winsch peerahda un wissu ko winsch zaur tahdu Aiskaweschanu wehl irr isdewis.

§. 286.

Teesa patti usraksta wissu ko no teem Leezineekeem gribb sinnaht un arri kà winneem to buhs isprassiht, tomehr arridsan tam, kas teesajahs ne irr aisleegts, tahdas Jautaschanas usdoht un Protokollê likt usnemt.

§. 287.

Teesa katru Leezineeku sewischki pahrklausa, bet pirms tas wehl noteek, ta teem Leezineekeem pee Sirds leek, lai apdohmajahs un pee Sirds nemm, ka winneem peenahkahs preekssch Deewa Taisnibu issazziht un ne ko ne melloht nei arridsan ko slehpt, un tadehl Teesa winneem pawehl to apnemtees ar Swehrestibu, jeb to Leezineeku Swehrestibu swehreht.

§. 288.

Kad tas Leezineeks irr pahrklaufihts, tad winnam no Teefas puffes teek preekſchâ laſſihts wiſs ko winſch irr iſſazzijis un winſch waizahts, woi winſch to Leezibu tahdu irr dewis, kà winnam no Protokolla preekſcha laſſija.

§. 289.

Ja Abbi, tik labbi tas, kas few par labbu to Leezineeku irr preekſchâ aizinajis, kà arridſan tas prett ko tam Leezineekam buhs Leezibu doht, ar Meeru irr ka winnu ne ſwehrina pirms winnu noklauſa, tad winnam ta Swehreſchana teek atlaiſta.

§. 290.

Ja wairak kà weens Leezineeks teek noklauſihts un winna Leeziba ne irr weenada un ne ſaeetahs labbi eekſch wiſſahm winnu Iſſazziſchanahm, tad Teefai peenahkahs winnus noklauſiht Mutti prett Mutti, woi daſchkahrt ne zaur to, woi arridſan wehl us zittu kahdu Wihſi, winnu Leezibas wairak ſaeetohs.

§. 291.

Ja diwju Leezineeku Leeziba irr weenada, un tee irr Gohda-Laudis kam ne ko ne warr pahrmeſt; tad winnu Leeziba par pilnu Parahdiſchanu teek peenemta, weenalgi, woi winni no wihriſchkas woi no ſeewiſchkas Kahrtas irr; bet weena paſcha Leezineeka Leeziba ne teek turreta par pilnu bet ween par Puſsparahdiſchanu.

§. 292.

Leezineekeem peenahkahs to ween isteikt, ko tee par kahdu Leetu paſchi ſkaidri ſinn, un ne to, ko zitti winneem irr teikuſchi. Tomehr ja diwi gohdigi un ne ka ne atmettami Leezineeki, ſwehredami to iſſakka, ko tee irr dſirdejuſchi no tahda Zilweka, kas par ittin taiſnu Zilweku wiſſeem ſinnams irr, un kad ſcho Zilweku paſchu pahrklauſiht ne ka ne warr; tad pee Teefas ſtahw iſpraſt, zik augſta tahda Leeziba irr turrama jeb zik daudſ ta warr parahdiht.

§. 293.

Par Leezineekeem naw peenemmami:

1) Wihrs prett ſawu Seewu un Seewa prett ſawu Wihru.
2) Meeſigi Wezzaki, Patehws un Pamahte, Wihra- un Seewas-Tehws, jeb Tehwozis un Mahtize, meeſigi Behrni, meeſigi jeb ihſteni Brahli un ihſtenas Mahſas, Puſsbrahli un Puſsmahſas. Bet ja winni tik patt tuwi Raddi irr tam, kas winnus nemm par Leezineekeem, kà tam prett ko winneem buhs Lee-

zibu doht, tad winnus gan warr peenemt, tomehr zaur to isteesajamu Leetu paschu teem Teesneschem un Tesaskungeem jasinna zik winnu Leeziba warr geldeht zik ne.

3) Tahdi, kam jau irr peerahdihts, ko winni Teesas preekschâ nepateesi irr swehrejuschi.

4) Ahrprahtigi un nejehdsigi Zilweki un kas wehl naw septinpazmits Gaddus wezzi, tà kà arridsan zitti kristiti Laudis, kas wehl naw peegahjuschi pee Deewa Galda.

5) Tahdi, kam no tahs Leetas Isteesaschanas woi Labbums woi Skahde warr nahkt.

6) Tahdi, kas dsihwo sinnama Senaida ar to, prett ko winneem buhs doht Leezibu.

§. 294.

Pirms Leezineeki teek pahrklausiti Teesai peenahkahs ispraſt woi tee irr peenemmami woi atmettami. Tadehl papreekſch par to irr jaklausa tas, prett ko tam Leezineekam buhs Leezibu doht; un Teesai labbi jaismekle, woi ko winsch isſakka irr Taisniba woi ne. Kur Teesa wehl tà kà schaubjahs, woi tee Leezineeki irr peenemmami, woi ne, tur winnus gan warr peenemt; bet Teesai pee sawu Spreeduma ittin labbi japahrdohma, zik winnu Issazzischanahm warr ustizzeht. Bet schè wehl jaleek wehrâ ka tahdi Leezineeki, kurru Taisniba naw ihsti sinnama, un kam tadehl ne warr drohschi ustizzeht, zittadi naw peenemmami, kà ween tad, kad us ne kahdu zittu Wihsi to Taisnibu ne warr panahkt.

§. 295.

Ja pee kahdas Teesas Leezineeki teek usdohti, kas dsihwo tahli nohst, tad schi Teesa atkal warr usluhgt to Teesu, kas winneem irr ta tuwaka, lai ta winnus noswehrina un pee sewis pahrklausa pehz teem winnai aisſuhtiteem Jautaschanas Rakſteem. Tahdas Usluhgschanas Teesu starpâ irr japeenemm un japadarra bes wiſſas Makſas, tà kà arridsan ſweschas Tizzibas-Laudis bes Makſas teek pahrklausiti un noſwehrinati no tahdahm winnu Wirſibahm, kas labbaki ſinna kà tas irr jadarra pehz winnu Tizzibas Likkumeem.

§. 296.

Tad ween, kad zittadi ne warr un kahda Strihdibas-Leeta gruhti irr iſchkirrama, warr laut, ka pehz tam, kad jau wiſſi Leezineeki irr isklausiti wehl zitti Leezineeki teek usdohti, un tam, kas winnus usdewe buhs apleezinaht pee ſawas Dwehſeles ka

winnam agraki ne essoht bijis sinnams, ka schee no jauna peewesti Leezineeki ko sinnajuschi par to isschkirramu Leetu.

§. 297.

Ko Leezineeki Teesas preekschâ irr isfazzijuschi, to Teesa ne ispaude ne kam; iswaiza tad tohs, kas teesajahs, woi winni warr buht gribb ka tohs Leezineekus buhs isklausiht wehl par kahdahm Leetahm, un kad wissa Pahrklausischana gluschi pagallam, tad Teesa to Leezineeku Leezibu darra sinnamu teem Strihdedameem ween, lai tee sawu Gallawahrdu nosakka, ko sinnaht Teesai irr waijadsigs.

§. 298.

Talihds arridsan katram Seemneekupagasta-Beedram irr lauts, ka winsch warr Leezineekus likt noklausiht us muhschigu Peeminnu. Tas irr jadarra pee Kreisteesas. To par tahdahm Leezibahm sarakstiti Protokolli Teesa glabba appaksch sawu Teesas-Seegela un weenu Teesas Kwittanzi par to isdohd tam, kas to Leetu bij meklejis. Kad us preekschu tahdas Leetas pehz, pee kahdas Teesas kas irr jaisteesa un tee Zilweki, kam pee Teesas kahda Darrischana par to irr, luhdsahs, tad tahds Pahrklausischanas Protokollis teek aisfuhtihts us to peederrigu Teesu.

§. 299.

Par Parahdischanahm zaur Apraudsischanu us Weetas.

Ja weenas Strihdasleetas Taisniba irr panahkama zaur to, ka kahda Weeta teek apraudsita jeb ka kas teek apraudsihts us Weetas, tad Teesa weenu no saweem Pesehdetajeem aisfuhta us tahdu Weetu. Schim turpat jaeraksta sawâ Protokolli ko winsch pee tahdas Apraudsischanas irr atraddis un kas ko warr palihdseht pee Isteesaschanas. Teem, kam ta Strihde irr, naw aisleegts, arridsan sawu Padohmu klaht doht, un to lihds ar sawahm Luhgschanahm likt peeraksiht Protokolli. Ja waijadsetu, tad arridsan zitti kahdi Laudis, kas proht par to Leetu, teek lihds aizinati un prassiti, ko dohma par to.

§. 300.

Ja irr waijadsigs, ka tee, kam buhs kahdu Leezibu doht kahdas Leetas pehz, papreekseh to Leetu redsi, tad ta teem teek parahdita, un pehz winni noklausiti.

§. 301.

Likkumi par Parahdischanahm zaur Swehrestibu.

Teesahm, kas labbi leek wehrâ ka ta Isteesaschana isdewahs, irr jasinna par to, kurram no teem, kas strihdedami teesajahs warr laut, un kurram uslikt swehreht,

un zaur to ko parahdiht. Tadehl Teesas warr likt swehreht to Peepalihdsibas-Swehreschibu tad, kad woi zitta ne kahda, woi tomehr tikkai kahda nepilniga Parahdischana irr atrohnama nei no weenas nei no ohtras Pusses, kur tad tahdam Truhkumam tà sakkoht zaur to teek palihdsehts, jeb tas kas no Parahdischanahm wehl truhkst teek peedohts. Teesa arri warr laut, ka tas Usſuhdsehts swehre to Taisnoschanas Swehreschibu, kas noteek tad, kad tam Suhdsetajam tikkai kahda Pussparahdischana irr, woi kad us winnu Pussi tik daudſ Pateesibas ween irr, ka gan drihſ winnam warretu tizzeht.

Tomehr arweenu Teesahm peenahkahs, labbaki zaur wissahm zittahm Jsmekleschanahm un Jautaschanahm to Taisnibu panahkt ne kà zaur Swehreschanu, un tikkai tur, kur ittin irr waijadsigs un kur zittadi ne mas ne warr to Taisnibu ispraſt, Teesahm buhs patwehrtees pee Swehreschibas Paliga; jo winnahm peenahkahs luhkoht us to, ka Laudis ne teek kahrdinati nepateesi swehreht, un ka Swehreschibas Dahrgums ne teek apſmeets zaur to, ka tik daudſreis un kur ne mas ne irr waijadsigs lauj un leek swehreht.

§. 302.

Tee Swehreschibas Wahrdi no Teesahm teek usdohti tahdi, kahdeem winneem waijaga buht pehz to Leetu Buhschanas. Kam jaswehre tam irr jaswehre paſcham un to ne warr darriht zaur Weetneeku. Un Teesa tikkai wehl sawâ pehdigâ Galla Spreedumâ usleek tahdu Swehreschanu, kas to Teesaschanas Leetu isschkirr kà noteek zaur to Peepalihdsibas Swehreschibu un zaur Taisnoschanas Swehreschibu.

§. 303.

Ja kahdas Leetas Wehrtiba woi kahdas Skahdes Atlihdsinaschana ne warr us ne kahdu zittu Wihsi ispraſt, tad Teesa tam, kas to Atlihdsinaschanu prassa, usleek to Leetas Wehrtibu pehz sawas labbakas Apsinnaschanas isteikt, un swehreht, ka winsch to taisni irr isſazzijis.

§. 304.

Ja kam buhs zittam kahdas Leetas isdoht no Rohkahm tà kà kahdu Mantibu, un ja tee Prettinehmeji stahw us to, ka winnam buhs zaur Swehreschibu apleezinaht, ka winsch ne ko ne irr ſlehpis; tad Teesa to pawehl, un winnam jaswehre.

§. 305.

Par Teesas Spreedumeem.

Kad teem us Teesas-Spreeschanu taisidameem Teesatajeem jeb Teesneſcheem tee Padohmi ne saeetahs, tad tas Spreedums tohp spreests pehz ta Padohma, kam to Teesataju leelakais Pulks peekriht. Tam jaunakam starp teem Teesatajeem paſcham pir-

mam irr jadohd ſaws Padohms, un tad tam, kas pehz winna nahk, beidſoht Teeſas Preekſchſehdetajam.

§. 306.

Teeſas Spreedums teek eerakſtihts Protokollî, lihdſ ar Teeſneſchu wiſslabbakahm Peerahdiſchanahm, kapehz tà irr ſpreeſts. Scheem Spreeduma Rakſteem Teeſneſchi tàpatt kà tas Protokolla Skrihweris ſawus Wahrdus leek appakſchâ. Teeſneſchi, kas ne proht rakſtiht, trihs Kruſtaſihmes peewelk, un Skrihweram japeerakſta, ka tee irr peewilkti no Teeſneſcheem paſcheem.

§. 307.

Tam Teeſneſcham, kam zits Padohms par to isteeſatu Leetu irr, ne kà bija teem zitteem, kas to Spreedumu ſpreede; tam buhs likt eerakſtiht Protokollî ſcho ſawu Padohmu un kapehz winnam tahds.

§. 308.

Protokollî irr jaeerakſta, kà Teeſa to Termihnu irr darrijuſi ſinnamu, kur ſcho ſawu Spreedumu liks ſluddinaht un arri kurſch no teem, kas bij teeſajuſchees irr bijis klaht pee Spreeduma Sluddinaſchanas, un woi bijis pats woi zaur Wectneeku, kur irr lauts Weetneeku ſtellejt.

§. 309.

Tannî Spreedumâ waijaga isteikt ar ittin ſkaidreem Wahrdeem: kas teem, kas bij teeſajuſchees, weenam un ohtram, woi nahkahs woi irr jadohd. Turklaht arridſan waijaga ar Wahrdeem peeminneht to Strahpi, pee kurras, un to Termihnu lihdſ kam ſchim tahdam Spreedumam buhs buht paklauſihts.

§. 310.

Ja pee kahdas Strihdes Isteeſaſchanas irr iſrahdijees, ka pee tahs Leetas, par ko Suhdſetais un Apſuhdſehts ſtrihdejahs, un ko abbi gribb paturreht, tam weenam tikpat Dallas irr kà tam Ohtram, tad ta Leeta ſtarp abbeem teek dallita, ja irr dallama; un ja ne irr dallama, tad tam Weenam ta teek peedallita bet ar to Pawehleſchanu, tam Ohtram iſmakſaht to noſpreeſtu Atlihdſinaſchanu.

§. 311.

Par neleeteem Teeſas-Spreedumeem, un neleetahm Mekleſchanahm pee Teeſas.

Teeſahm un Teeſneſcheem tikpatt kà teem, kas Teeſu mekle nu teeſajahs, jaſargahs, ka nei winni eekſch ſaweem Spreedumeem nei ſchee eekſch ſawas Teeſaſchanas ko darra, kas ne geld un tadehl tohp turrehts par neezigu un neleetigu.

Bet tahdas Neezibas un Neleetibas eekſch Teeſas Leetahm zellahs tad:

1) Woi kad kahds Teeſu ſpreeſch, kas woi ne maſ wehl naw likts par Teeſneſchu woi wehl naw noſwehrinahts par tahdu; woi arridſan tad, kad Teeſa tahdu uſſuhdſetu Zilweku noteeſa kas ne peederr appakſch winnas Isteeſaſchanas; woi tad, kad Teeſa tahdu eeſuhdſetu Leetu iſſchkirr ko iſſchkirt un isteeſaht ne peederreja winnai, bet zittai kahdai Teeſai; woi tad, kad kahda Teeſa Teeſu ſpreeſch, kamehr jau zitta Teeſa to paſchu Leetu irr peenehmuſi; woi arridſan tad, kad Teeſa peenemm pee Isteeſaſchanas tahdu Leetu, pee kuras teem Strihdedameem ne kahda Dalla naw.

2) Kad kahda Teeſa jau ſawu Spreedumu noſpreeſch, jebſchu no teem, kas teeſajahs weens to irr parahdijis, ka winnam tahdas Aiſkaweſchanas bija, kas no Teeſahm irr peenemmamas, un zaur ko winſch pee Isteeſaſchanas ne warreja wiſſu nemt Wehrâ ko waijadſeja; woi kad Teeſa ſawu Spreedumu iſdarra, jebſchu winnai ta Sinna irr dohta, ka ta Leeta wehl ees us augſtaku Teeſu; woi kad tas Spreedums teek noſpreeſts tam Padohmam pretti, kam to Teeſneſchu leelakais Pulks peekritte; woi kad Spreedums tikke noſpreeſts jebſchu to Teeſneſchu tik daudſ ne bija kohpâ, kà waijaga buht, kad kahdai Noſpreeſchanai buhs buht Spehks. Luhko §. 235.

3) Kad Teeſa irr lahwuſi, ka ta Teeſaſchana irr usnemta woi no tahdeem, kas ne warreja ſkaidri iſrahditees par Weetneekeem, woi no tahdeem kas weeni paſchi wehl ne warr aiſſtahweht ſawas Leetas, wehl Behrni buhdami, un kad tomehr ta Teeſa to Leetu teeſa un Spreedumu par to ſpreeſch; woi kad augſtaka Teeſa jau ko noſpreeſch par kahdu Leetu, kas wehl ne irr bijuſi uſnemta pee ſemmakas Teeſas; woi kad Spreedumu ſpreeſch, pirms wehl tas Uſſuhdſehts irr atbildejis us ſawa Prettineeka Suhdſeſchana; woi kad Teeſa teem kas teeſajahs Eemeſlus eemett, tà kà winni ſawu Taiſnibu ne warr tà parahdiht, kà preekſch Teeſahm waijaga; woi kad winneem pawiſſam ne lauj parahdiht kas irr japarahda; woi kad kahda Teeſa diwejadu Spreedumu ſpreeſch, kas weens ohtram irr pretti.

§. 312.

Par Skahdesmakſaſchanu un par zittahm Iſmakſaſchanahm.

Kad kas bes wiſſas Waijadſibas ohtru ſpeeſch, nahkt pee Teeſas; tad winnam buhs iſmakſaht un atlihdſinaht wiſſu Skahdi, un wiſſas Makſas, ko tas Ohtrs pateeſi warr parahdiht.

§. 313.

Bet, kas tihſchi un ar to launu Prahtu, zittam Nemeeru un Skahdi ween darriht, to welk preekſch Teeſas — woi kas prett ſawas paſchas Apſinnaſchanas un Pahrleezinaſchanas kahdu ſkaidru un taiſnu Leetu, par ko ne kahdas Strihdibas ne warr buht, pawilzina, — wiſſeem tahdeem ne ween buhs atlihdſinaht wiſſu Skahdi un zittas Iſmakſaſchanas; bet teem arri wehl ihpaſchi ſawâ Pagaſtalahdê buhs eelikt to peenahkamu Strahpesnaudu, tà kà Teeſa to noſpreedihs.

Treſcha Nodalka.

Likkumi par zittahm kahdahm ſawadahm Iſteeſaſchanahm.

A. Par Parradu Iſteeſaſchanu zaur Konkurſi.

§. 314.

Kad kas tik warren irr eekrittis eekſch Parradeem, tà kà winſch wiſſeem teem, kas tam ko irr aisdewuſchi, to ne warr atkal atdoht, un kad tahds woi pats ar labbu Prahtu woi arri peeſpeeſts no teem, kam winſch irr Parradâ, wiſſu ſawu Mantu un Peederrumu Teeſai nodohd, lai ta pehz ſaweem Likkumeem wiſſeem teem Parradudewejeem iſmakſa no tahs Mantas, zik tur ween iſnahk; — tad ſchi tahda Iſteeſaſchana teek ſaukta: Iſteeſaſchana zaur Konkurſi *).

§. 315.

Dehl tahdas Iſteeſaſchanas zaur Konkurſi ſchee Likkumi teek dohti.

Tik lihdſ kà Pagaſta-Teeſa to Sinnu dabbu, ka kahds no winnas Pagaſta-Beedreem irr eekrittis eekſch Parradeem, tà ka wairs ne ſpehj iſmakſaht wiſſeem ſaweem Aisdewejeem, tad tai Teeſai buhs tahda Parradneeka Mantu un Peederrumu nemt ſawâ Sargaſchanâ un Glabbaſchanâ un tadehl uſrakſtiht tahs wiſſpehdigas Leetas no winna Mantas, bet lihdſ pee ta arri Muiſchas-Waldineekam Sinnu par to doht. Ja ſchi winna Teeſa tad atrohd, ka no Mantas 100 Rubbuki Papihrunaudas ne paleek pahri, pehz tam kad papreekſch teek norehkenehts, kas pahr wiſſeem zitteem Parradeem wiſs papreekſch janomakſa un kas tuhlin (No. 1. 2. 3. 4.) tiks peeminnehts, tad Pagaſta-Teeſa ſahda, ka wiſſi Parradudſinneji ſawu Dallu dabbu. Pagaſta-Teeſa, kas ſawâ Sargaſchanâ turr wiſſu Parradneeka Mantu, nu leek ſluddinaht ſawâ Baſnizâ

*) Konkurſis noſihme Parradudeweju Saaizinaſchana, kas noteek zaur Teeſu. Konkurſneeks noſihme to Parradneeku, kas tik warren irr eekrittis eekſch Parradeem, ka winna Parradu pehz tahda Iſteeſaſchana zaur Konkurſi irr waijadſiga.

un zittas Baſnizâs wiſsapkahrt: lai wiſſi Parradubeweji kahdâ noliktâ Deenâ, bet ne maſ wehlaki, ſanahk preekſch winnas Teeſas un ſkaidru Sinnu dohd, zik ikweenam no winneem nahkahs no Parradunehmeja. Pehz tam wiſſa Parradneeka Manta tohp pahrdohta teem, kas wiſſuwairak par to dohd, un no ſchahs Naudas tad Teeſa ikweenam Parradubewejam to Dallu dohd, kas pehz Teeſas-Likkumeem tam nahkahs.

Bet pee tam labbi jaleek wehrâ:

1) Tahs Mahjasleetas kas daſchkahrt Gruntskungam wehl peederr, tahs wiſs ne peederr pee Parradneeka Padohma un Mantas.
2) Tapatt arri no Parradneeka Mantas teek wehl norehkeneta ta Rente par pehdigu Gaddu, un ko Muiſchaskungs arri wehl praſſa par to, ka ta Mahja zaur ſcho Saimneeku irr palikkuſi ſliktaka.
3) Wehl teek norehkeneta ta Lohne, kas tam Konkursneekam jeb Parradneekam irr jamakſa ſaweem Deeneſtneekeem jeb Mahjaiſſamei par to pehdigu Gaddu.
4) Wiſs ko tahds Parradneeks Krohnam un ſawai Muiſchai irr palizzis Parradâ, eet pahr wiſſeem zitteem Parradeem un irr papreekſch jaismakſa tà kà pehz Pagaſtam tik gruhti ne nahk to ismakſaht winna Weetâ.

§. 316.

Ja kas no teem Aisdewejeem dohma, ka Pagaſta-Teeſa tam maſaku Dallu no Parradneeka Mantahm irr noſprecduſi, tad tas warr eet ſchehlotees pee Draudſchu-Teeſas.

§. 317.

Ja no Parradneeka Mantas — kad papreekſch irr norehkenehts kas jau §. 313. 1. 2. 3. 4. irr peeminnehts — tomehr wehl wairak kà 100 Rubbuli Papihrunaudas atleek, tad Pagaſta-Teeſa tik labbi Muiſchneekam dohd Sinnu kà arridſan Draudſchu-Teeſai, un ſchai tad jagahda par to, ka teem Aisdewejeem tohp ismakſahts, tà kà taggad tiks mahzihts.

§. 318.

No paſcha Eeſahkuma Draudſchu-Teeſai papreekſch jagahda par to:

1) Ka Parradneeka jeb Konkursneeka Manta paleek weſſela un ne ſuhd; ſchi Teeſa to pahrluhko, woi wiſs tas irr, kas waijaga buht, ko Konkursneeks pats ſwehredams irr usdewis un ko Pagaſta-Teeſa irr usrakſtijuſi. Schi Draudſchu-Teeſa tad kahdu taiſnu ustizzamu Wihru no ta paſcha Pagaſta uszell par Sehtas- jeb Mahjas- un Mantas-Sinnatneeku un Walditaju, kam arri jaatbild par to. Ta patti Draudſchu-Teeſa leek ſluddinaht eekſch tahm Baſnizahm ſawas Teeſas

Aprinki, ka ſchis Parradneeks ne ſpehj ſawus Parradus makſaht un ka tadehl winna Manta, kas tam wehl atleek, ſtahw appakſch Teeſas Usluhkoſchanas. Schi Teeſa arri wehl ſcho Sluddinaſchanu leek darriht ſinnamu zaur drikketahm latwiſkahm un iggauniskahm Awiſehm us trim Lahgahm, un wiſſus Parradudewejus leek ſaſaukt, lai tee, ja ſawu Teeſu ne gribb ſaudeht, eekſch ta Laika no trim Mehneſcheem woi paſchi nahk preekſch Draudſchu-Teeſas un parahda zik Parradneeks teem irr palizzis Parradâ un us kahdu Wihſi, woi arri zaur zittu labbi iſmahzitu Weetneeku to paſchu preekſch Teeſas leek iſdarriht un parahdiht un lai tee, ja wehl gribb tikt klauſiti, pawiſſam tur atnahk tannî pehdigâ Termihna Deenâ, kur Teeſa wiſſus Konkursneeka Parradus iſlihdſinahs. Ja ſchi Draudſchu-Teeſa ſchkiſtu, ka wehl zitti Parradudeweji warroht buht, kas wehl tahlaki dſihwo, tad tas ſtahw pee winnas, ſcheem arri ilgaku Laiku doht, wehl wehlaki ſawu Teeſu mekleht, un tad ſchi Draudſchu-Teeſa arri wehl tahlaki to leek darriht ſinnamu.

2) Ja kahds Konkursneeks kahdu Semmes-Gabbalu bij turrejis us Renti, tad tam buhs tuhlin, ja tas wehl naw notizzis, tam, kam ta Semme peederr, to atdoht ar wiſſahm pehz Teeſas-Likkumeem turklaht peederrigahm Leetahm. Bet ja zittam Parradneekam kahds Semmes-Gabbals paſcham peederr, tad Draudſchu-Teeſa, kad wiſſi Parradudeweji tai noſpreeſtâ Laikâ jau Sinnu par teem Parradeem irr dewuſchi un tohs peerahdijuſchi, ſcho Konkursneeka Semmes-Gabbalu leek dahwaht us Pahrdohſchanu, un kahdâ noliktâ Deenâ to arri pahrdohd tam, kas wiſſuwairak par to ſohla un makſa. No Konkursneeka zittahm Mahjasleetahm papreekſch teek noſchkirta ta Mahjasmanta kas daſchkahrt taî Sehtâ wehl Gruntskungam peederr un wiſſa peerahdita ſweſcha Manta; bet wiſſas zittas Mahjasleetas eekſch tahs Mahjas bes Pawilzinaſchanas teek pahrdohtas tam, kas wiſſuwairak par tahm dohd. Ta Nauda, kas tahdâ Uhtruhpe (jeb Aukziohnê) iſnahk no tahm pahrdohtahm Leetahm ta wiſſeem Parradudewejeem nahk par Labbu.

3) Ja kahdam Konkursneekam wehl arri appakſch ſweſchahm Draudſchu-Teeſahm irr kahda Nauda woi Manta, tad Draudſchu-Teeſa ſchahs Draudſchu-Teeſas uſluhdſ, lai tahs Teeſas tahdu Mantu woi leek ſawâ Teeſas Sinnâ, woi arri lai to atſuhta. Jkweens Parradudeweis, ja winſch ſinn, ka ſawam Parradunehmejam wehl zittur kahda Nauda woi Manta irr, par to Draudſchu-Teeſai Sinnu warr doht, bet ſewiſchki tam, kas ta Parradneeka Mantu walda, pee-

nahkahs to darriht un zik spehdams wehl pakkal mekleht, woi Parradneekam ne kaut kur wehl kahda Manta irraid.

4) Tas Seens, kas irr kahda tahda Parradneeka Mahjâ, tapatt Salmi un Pellawas ne peederr winnu Alisdewejeem. Bet tad ween to arri warr pahrdoht kad warr parahdiht ka Konkursneeks to buhtu pirzis par sawu Naudu.

§. 319.

Us to Deenu, kad wissi Parradudeweji tohp saaizinati preekssch Draudschu-Teesas, (luhko §. 318) tad arri pats Parradunehmeis tur tohp saukts preekschâ. Kad wissi tai nospreesta Deenâ irr sanahkuschi tad Draudschu-Teesa, pehz teem jau peeminneteem Likkumeem par Isteesaschanu zaur Ismekleschanu (§. 204), ismekle, woi wissi schee Parradudsinneji arri pehz Teesas-Likkumeem to, ko winni irr usdewuschi, warr prassiht no Konkursneeka; un pehz tam Draudschu-Teesa mekle to isdarriht, ka wissi Parradudeweji weenprahtigi islihdsinajahs jeb kahdu Akkordu*) saderr. Bet pee scha Akkorda jeb Saderreschanas irr waijadsigs, ka wissi klahtbuhdami Parradudsinneji arri labprahtigi irr ar Meeru ar to kas irr norunnahts, teem Parradudewejeem kas ne bij nahkuschi teem waijaga buht ar Meeru ar to, ko tee zitti irr norunnajuschi. Bet kad tahdu Islihdsinaschanu ne unas ne warr isdarriht tapehz, ka zitti no scheem Parradudsinnejeem teem pretti turrahs, tad Teesa dohd to Gallawahrdu zaur usrakstitu Teesas Spreedumu, zik daudf ikweens no teem Parradudsinnejeem dabbu no sawa Parradunehmeja atlikkuschas Mantas; un ta Teesa tad atkal kahdu Deenu jeb Tehrminhu nospreesch, kurrâ schis Teesas Nospreedums wisseem Parradudsinnejeem taps sluddinahts.

§. 320.

Pehz Teesas-Likkumeem teem Parradudsinnejeem tohp ismakksahts us tahdu Wihsi: Teesa papreekssch wissu Mantu un wissas Leetas noschkirr, kas teem Parradudsinnejeem ne nahkahs, prohti: Wissa ta Mahjas-Manta kas Gruntskungam peederr, tas, kas Mrischaskungam wehl nahkahs no sawa Rentineeka par to pehdigu Gaddu, un ko pehz Teesas-Likkumeem winsch warr prassiht par to, kas tai Sehtai irr gahjis pohsta; arri tas, ko zits tam Konkursneekam jeb Parradunehmejam irr usrizzejis us Glabbaschanu, woi ko Konkursneeks irr sadsis, woi ko zits winnam us kahdu Laiku irr aisdewis bes Makkas, ja ween wissas schahs Leetas wehl warr atrast tai Mahjâ; arri tahs neatdohtas Leetas,

*) Akkords t. i. weenprahtiga Norunnaschana, Islihdsinaschana un Saderreschana, kas teek usrakstita un no Teesas apstiprinata.

kas winnam bija dohtas ween par Kihlu un par ko winsch to aisdohtu Naudu jau irr dabbujis atpakkal. Teem atkal, kam schis Konkursneeks kahdas Leetas Kihlam irr eedewis, teem peenahkahs schihs aiskihlatas Leetas nodoht pee Teesas, un Teesa winneem par to ismaksahs preekssch zitteem Parradudewejeem, kad wehl kas atleek no tahs Naudas, kas irr nahkuši par tahm pahrdohtahm Leetahm. Pehz tam Draudschu Teesa schohs Parradudsinnejus eedalla eekssch kahdahm Kahrtahm, kur zitti paleek tee pirmi un zitti tee pehdigi pee Ismaksaschanas tà kà schè tiks rahdihts.

Pirma Kahrta.

1) Wissu papreekssch tohp ismaksahts, ja tas Konkursneeks irr nomirris, kas irr maksajams pee Nomirruscha Glabbaschanas un Dakteram un Aptekeram par to pehdigu Neweselibu, tà kà Teesa to nospreesch.
2) Deenesineeku un Kalpu- jeb Maisesbehrnu Lohne par to pehdigu Gaddu.
3) Kas irr isdohts pee Mantas Waldischanas un arri Teesas-Maksas par scho Parraddu-Jsteesaschanu.
4) Teem tohp ismaksahts, kas Kuntraktu irr taisijuschi jeb ko noderruschi, bet ne ar pascha to Konkursneeka, bet ar teem, kas pehz Teesas Wehleschanas walda par winna Mantu.
5) Teem tohp ismaksahts, kas kahdu Grunti- jeb Semmes-Gabbalu tam Konkursneekam irr pahrdewuschi, bet pee Teesas to likke usrakstiht un Kuntraktâ to apstiprinaht, ka Mahja- un Semmes-Gabbals tik ilgi teem peederr, kamehr wissa Nauda par to irr ismaksata.
6) Teem tohp ismaksahts, kam wehl kas nahkahs par Konkursneeka Semmes-Gabbalu jeb Grunti ko winsch irr pirzis, un kas to irr likkuschi agraki eerakstiht, ne kà Konkursneeka Pirkschanas Kuntrakts bija apstiprinahts no Teesas.
7) Wiss tohp ismaksahts kas par Konkursneeka Grunti- jeb Semmes-Gabbalu bija jaklausa un janodohd par to Laiku, kamehr wehl ta Jsteesaschana zaur Konkursi pastahw.
8) Teem tohp ismaksahts kam, kà Mantineekam wehl irr kahda Dalla pee Parradneeka Mantas, un kas sawu Semantoschanas Dallu arri irr likkuschi eerakstiht pee Teesas un taggadin to prassa.

Ohtra Kahrta.

1) Teek maksahts, ko Konkursneeks irr palizzis Parradâ par to pehdigu Gaddu Mahzitajam, Bajnizai Skohlai un teem kas pee Bajnizas un Skohlahm stahw Ammatâ.

2) Wiſſas Krohnu- un zittas Semneeku-Dohſchanas, arri kas tam bija jaeeleek tai Magaſihnê par to pehdigu Gaddu.

Treſcha Kahrta.

1) Teek iſmakſahts teem Konkursneeka Behrneem, kam wiſs winnu Manta zaur ſawu Tehwu irr ſuddufi, kurra tomehr ſkaidri bija eerakſtita tai Kuntraktu grahmatâ pee Teeſas.

2) Teem Bahrineem pahr ko Konkursneeks no Teeſas bija eezelts kà Pahrſtahweis un Pehrminders, un kam winſch ko irr palizzis Parradâ ar Naudu, ja no ſcho Bahrinu Leetahm neneeka wairs ne atrohdahs pee winna Mantas.

3) Tam Pagaſtam, pee ka ſchis Parradneeks peederr, kad Pagaſts winnam ko irr aisdewis, woi ko irr iſmakſajis par winnu, ja tas arri irr uſrakſtihts Kuntraktu-Grahmatâ pee Teeſas, tà kà arri tohs Parradus pee Magaſihnes.

4) Teem, no kam Parradneeks kaut ko irr aiſnehmis un preekſch Teeſas ar Wahrdeem woi ar Rakſteem par to ſawu Mantu Kihlam irr ſohlijis, un ja arri wiſs tas irr apſtiprinahts Kuntraktu-Grahmatâ pee Teeſas; tàpatt arri teem, kam kas nahkahs no Parradneeka pehz ſkaidra Teeſas-Spreeduma jau preekſch ta Laika, kad Parradudeweji tappe ſaaizinati, un kas arri ſcho Teeſas-Spreedumu irr likkuſchi eerakſtiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teeſas. — Starp tahdeem Parradudſinnejeem, ja tur irr wairak kà weens, atkal papreekſch teek makſahts teem, kas agraki to irr likkuſchi eerakſtiht pee Teeſas.

Zettorta Kahrta.

Teem teek iſmakſahts, kas bes Kihla Parradneekam kaut ko irr aisdewuſchi, bet tomehr to paſchu irr likkuſchi eerakſtiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teeſas; un tee tahdi atkal teek iſmakſati pehz Kahrtas, tà kà tee to irr likkuſchi eerakſtiht pee Teeſas, woi agraki, woi wehlaki.

Peekta Kahrta.

Wiſs pehdigi teek makſahts wiſſeem zitteem Parradudſinnejeem, kas tohs Parradus naw likkuſchi eerakſtiht Kuntraktu-Grahmatâ pee Teeſas, no kurreem atkal teem papreekſch teek makſahts, kam Konkursneeks eekſch Parradu-Grahmatas kaut ko irr apſohlijis par Kihlu.

§. 321.

Ja wiſſa Konkursneeka Manta irr pahrdohta un tik daudſ Naudas ne isnahk, ka wiſſeem Parradudewejeem warr winnu Dallu ismakſaht; tad tee, kam Augſi par Pagaidu irr ſohliti no Parradneeka, ſchohs Auguſtus jeb Intreſſes ne dabbu par to Laiku, kamehr wiſſi Parradudeweji irr ſaaizinati un kamehr ſchi Parradulecta wehl naw isteeſata lihdſ Gallam. Tas Parradudſinnejs, kam Gallâ no Teeſas wiſſa Nauda teek ismakſata, ko winſch irr aisdewis, tomehr tohs Auguſtus jeb Intreſſes tikkai ween par pehdigu Gaddu dabbu.

§. 322.

Ja Parradudſinnejeem arri daſchkahrt kahdas Makſaſchanas irr bijuſchas pee ſchahs Parradudſihſchanas; tad tahs winnam tikkai tad tohp lihdſinatas, kad wiſſi zitti Parradudeweji ſawu aisdohtu Naudu ar teem Augleem irr dabbujuſchi.

§. 323.

Ja kahds Parradudeweis ar to Dallu, kas tam tai Konkurſes Iſteeſaſchanâ irr noſpreeſta no Teeſas, naw ar meeru; tad winnam irr lauts pehz noſazziteem Likkumeem ſawu Teeſu tahlaki pee augſtakahm Teeſahm mekleht, tà kà pee zittu Leetu Iſteeſaſchanas.

§. 324.

Ikweenam Parradudſinnejam, kas tai Konkurſa Iſteeſaſchanâ irr usdewis pee Teeſas to, kas tam nahkahs, un kam arri no Konkursneeka atlikkuſchas Mantas winna Dalla teek makſata, tam wehl, pirms winſch ſcho Makſu dabbu, irr jaapſwehre, ka winnam teeſcham tik daudſ nahkahs, ka winſch no ta wehl neneeka ne dabbujis, un ka winſch pats Konkursneekam turpretti ne ko naw bijis Parradâ.

§. 325.

Tee Parradudeweji, kas no Konkursneeka atlikkuſchas Mantas ſawu Makſu naw dabbujuſchi, tahdi ſawu Teeſu un Parradus wehl warr mekleht us preekſchu, kad winnu Parradneeks atkal ko irr eemantojis; tee us preekſchu warr turretees pee ſawa Parradneeka paſcha un pee winna Mantahm. Tomehr tee to ne warr darriht kad winnu Parradneeks zaur Nelaimehm un ne zaur paſchu Wainu irr eekrittis eekſch tahdeem leeleem Parradeem, un kad arri Teeſa winnu no ta irr atlaiduſi.

§. 326.

Teeſahm arri ta Warra irr jau pehz ſawa Ammata, Konkurſa Iſteeſaſchanu noſpreeſt par tahdu Parradneeku, kas woi irr nomirris, woi arri ar launu Prahtu ais-

behdſis un pee ka jau ſkaidri warr redſeht ka tas ſawus Parradus ne ſpehj makſaht; un Teeſa arri warr, ja brihſchahm irr waijadſigs, tahdu aisbehgufchu Parradneeku likt usmekleht un zeetu ſanemt.

§. 327.

Tahds leels Parradneeks arri pats warr islihdſmatees us tahdu paſchu Wihſi ar ſaweem Parradudewejeem, ja winſch pats daſchkahrt gribb dabbuht ſkaidri ſinnaht, zeek winnam irr Parradudeweji un zeek winſch irr Parradâ. Tad tahds Zilweks pats pee Teeſas to mekle, ka winna Parradudeweji teek aizinati Teeſas preekſchâ. Schee tad tohp ſaſaukti no Teeſas, tà kà pee Konkurſa Iſteeſaſchanas, un ja kas tai noſpreeſtâ Brihdî jeb tannî Terminhnâ ſawus Parradus ne dſenn, tad tahds wehlaki ne ko ne dabbu, un teek pawiſſam atrahdihts no Teeſas, ja zittadi winſch ſawu Parradu Praſſiſchanu ne buhtu lizzis eerakſtiht pee Teeſas taî Kuntraktu grahmatâ (§. 170). Kad nu ſchee Parradudeweji tai noſpreeſtâ Laikâ ſawas Parradupraſſiſchanas irr usdewuſchi, tad tohp ismeklehts, woi tee pehz Teeſas un Taiſnibas tahs warr praſſiht; un kad tas irr iſteeſahts, tad Teeſa ikweenam Parradudſinnejam noſpreeſch, zeek ikkatram nahkahs, un ko tas warr praſſiht par ſawahm Makſahm. Ikweens arri, kas naw ar Meeru ar to Spreedunnu, tas ſawu Teeſu tahlaki warr mekleht un warr likt to pahrluhkoht no augſtakas Teeſas. Tomehr lai jel ne weens Parradneeks kas tahdu Iſteeſaſchanu mekle, ne zerre isbehgt tahdahm Teeſas Pawehleſchanahm, kas winnu peeſpeeſch makſaht un kas warr buht jau irr gaidamas.

B. Parradu-Iſteeſaſchana zaur Teeſas Peeſpeeſchanu un zaur to, ka ta Parradneeka Manta teek apkihlata.

§. 328.

Ja kahdam Parradneekam nekahdas preekſch Teeſahm peenemmamas Eerunnaſchanas (Eemeſli) naw prett kahdu Parradapraſſiſchanu, un kad tahds Parradneeks tomehr leedſahs to Parradu makſaht, tad zaur Teeſahm winſch teek peeſpeeſts pee Makſaſchanas.

§. 329.

Ja zaur Teeſas Spreedunnu tahdam Parradneekam irr noliktš makſaht un winſch tahdam Spreedunnam, kas jau ſawu Spehku irr dabbujis, ne paklauſa tannî no Teeſas winnam noſpreeſta Laikâ; tad ta peederriga Teeſa winnu peeſpeeſch pee Paklauſiſchanas.

§. 330.

Kad Teesa us tahdu Wihsi kahdu nepaklausigu Parradneeku peespeesch paklausiht, tad papreekssch no winna Mahjas Leetahm, jeb no winna kustamas Mantas teek atschkirta wissa ta Manta, kas pehz skaidrahm Parradischanahm winnam ne peederr; bet ta winnam peederredama Manta teek likta appakssch Teesas Sargaschanas, jeb teek apkihlata. Kad tas irr notizzis, tad Teesa winnam peesakka weenu Termihnu lihds kurra pehdigai Deenai winnam wehl irr lauts sawu apkihlatu Mantu atpirkt. Ja winsch to ne darra tannî nosazzitâ Laikâ, tad schi winna Manta kahdâ Uhtruhpê jeb Aukzionê teek pahrdohta, un tam Parradudsinnejam ismakssahts.

Pee tahda Parradneeka kustamas Mantas, jeb pee winna Mahjasleetahm arri peederr ta Nauda, kas winnam no zitteem nahkahs. Ja ar to Naudu, kas irr eenahkusi par wissahm tahdahm Mahjasleetahm wehl ne isteek, tam Parradudsinnejam to Parradu ismakssaht; tad arridsan winna nekustama Manta, kà Semmes-Gabbali, Mahjas u. t. j. p. teek likta appakssch Teesas Sargaschanas. Schi Teesa tad zaur Sluddinaschanu to isdahwa un arridsan Aukzionê to pahrdohd, ja tas Parradneeks eekssch weena Gadda Laiku (Gadskahrtâ) to Parradudsinneju ne irr sameerinajis, un ja ne irr islihdsinajees ar winnu.

§. 331.

Tahda Peespeeschana zaur Teesas Spehku eet sawu Zelku prohjam, kaut arridsan tas Parradneeks Teesai to Sinnu buhtu dewis, ka winsch gribb eet schehlotees pee augstakas Teesas.

§. 332.

Teesai arridsan ta Walla, apkihlaht wehl zittas kahdas no ta Parradneeka Wallahm kas winnam ko eeness; bet pee tahm Leetahm ko ne kad ne warr apkihlaht pee tahm peederr: Teesnescha Lohne, Ammatneeka Ammata Rihki un tahs Drehbes, ko Zilweks ikdeenâs walka.

§. 333.

Ja kahds Parrads gan drihs irr parahdihts preekssch Teesas, tad warr arri paschu to Parradneeku likt Zeetumâ un winna Mantu apkihlaht; tomehr tas noteek us ta Parradudsinneja pascha Galwa un ween tad kad tam Parradudsinnejam jabihstahs, woi no ta, ka winna Parradneekam Prahts stahw us Behgschanu, woi arridsan no ta, ka winsch to Mantu isschkehrdehs. Bet tas Parradneeks arweenu papreekssch wehl irr jaklausa un no winna Mantahm tik daudz ween buhs apkihlaht, kà waijadsehs to

Parradu islihdſinaht. Bet kad winna apkihlajamu Mantu ne warr dabuht, tad ta weſſela teek nemta appakſch Teeſas Glabbaſchanas.

§. 334.

Kad kas ſawu Parradneeku paſchu gribb likt apturreht, tad par to irr jaluhdſ ta Teeſa appakſch kurras tas Parradneeks dſihwo; bet par to Mantas Apkihlaſchanu irr jaluhdſ ta Teeſa kurras Aprinki ſchi Manta irr. Tahdus Parradneekus, kas apkahrt waſajahs, warr zeetus nemt un winnu Mantas apkihlaht, kur ween winnus dabbu.

§. 335.

Kas ſawu Parradneeku Zeetumâ gribb likt glabbaht, tam arri jau papreekſch irr jagahda par winna Peetikſchanu jeb Pahrtikſchanu.

§. 336.

Teeſahm paſchahm waijaga ſinnaht, kà tas wiſslabbaki irr jadarra, ka tas Zeetumâ likts Zilweks ne iſſpruhk, un ka winna apkihlata Manta ne ſuhd.

§. 337.

Tam, kas no kahdas Teeſas to Wallu irr dabbujis, woi ſawu Parradneeku paſchu likt Zeetumâ, woi winna Mantu apkihlaht, tam Teeſa kahdu Termihnu noſpreeſch, eekſch kurra Laika tam Parradudſinnejam ſawa Lecta irr jaiſteeſa pee tahs peederrigas Teeſas. Winna arridſan tam peeſakka, ka, ja winſch to Termihnu ne liks wehrâ, tas Zilweks tiks islaiſts no Zeetuma, un ka turklaht tam Parradudſinnejam wehl wiſſa Skahde buhs jamakſa.

§. 338.

Kad Teeſa irr noſpreeduſi, ka kahdu Parradneeku buhs likt Zeetumâ un winna Mantu apkihlaht, tad prett tahdu Spreedumu ne ko ne warr darriht zaur Teeſahm.

§. 339.

Tik drihſ, ka tas Parradneeks ſagahda peenemmamu Galwineeku par to, ka tam Parradudſinnejam ne kas buhs ſuſt lihdſ tam Laikam, kur ta Leeta buhs iſteeſata, tik drihſ winſch teek islaiſts no Zeetuma un winna Manta atſwabbinata. Daſchkahrt un ja Teeſa tà dohma un gribb, arri Swehreſtiba warr buht Galwoſchanas Weetâ un Drohſchibu doht.

C. Iſteeſaſchana par Laupijumu un Skahdi.

§. 340.

Kad kas pee Teeſas ſuhdſ, woi par to, ka zits winnam ko no winna Leetahm irr nonehmis ar Warru, woi winnu irr isdſinnis no kahda Semmesgrunta, woi iſnehtis

no kahdas Mahjas jeb Namma, ko ſchis isdſihts zauru Gaddu pilnâ Meerâ bij turrejis ſawâ Rohkâ; woi kad par to teek ſuhdſehts, ka zits zittam kahdu Wallu un Brihwibu aisleedſ, kas winnam tomehr irr pee kahdas Leetas un pahr to Leetu, tà kà, kad zits zittam Gannibas aisleedſ u. t. j. p.; kad kas pee Teeſas ſuhdſ par tahdu Laupiſchanu un Skahdesdarriſchanu un luhdſahs, ka winnam ta Skahde teek makſata un winna Prettineeks apwaldihts; tad Teeſa tik drihſ, kà ween warr buht weenu Termihnu noſakka, kur buhs to Leetu uſnemt pee Iſteeſaſchanas, un, ja waijaga, arridſan us to Weetu paſchu to Leetu pahrraudſiht. Tahda Iſteeſaſchana arri noteek zaur Iſmekleſchanu un Mutti prett Mutti. Ja Teeſa to Leetu iſmekledama atrohd, ka tas Suhdſetais ne irr welti ſuhdſejis; tad ta winnam atdohd, kas winnam bija nonemts un turklaht arridſan noſpreeſch, zeek winnam nahkahs par to Skahdi un Zeeſchanu, un ko waijaga par to winnam iſmakſaht. Un ſcho ſawu Spreedumu Teeſa ſpreeſch bes Behdahm, woi tas, kas to Skahdi bij darrijis, un tappis aizinahts Teeſas preekſchâ, buhtu nahzis woi ne. Schè par Iſſkaidroſchanu wehl irr japeeminn, ka pehz wiſſeem Teeſas-Likkumeem tas, kam kahda Grunte jeb Semme irr dohta Rohkâ us Augleem, ne kahdu paleekamu Wallu un ſawadu Teeſu us ſcho Grunti ne warr eemantoht ſewim par Labbu. Tad nu arri ne weens Semneeks, kam winna Semme arridſan tikkai us Augleem irr dohta Rohkâ, ne drihkſt zaur ne kahdahm ſchahdahm tahdahm Iſrunnaſchanahm tà kà zaur kahdu wezzu Teeſu, kas winnam eſſoht bijuſt pee ſchihs Leetas, nei zittam kahdam Zilwekam atnemt kahdu Grunti paſchu, nei kahdai Gruntei atnemt kahdu pee tahs peederredamu Wallu, tà kà Lohpus gannihi, tanni paſcha Meſchâ Malku zirſt, ſweijoht, braukt par kahdu Zellu kas zauri eet u. t. j. p.

§. 341.

Ko Teeſa tahdas Buhſchanas pehz irr noſpreeduſi, to ta arridſan isdarra un ne nemm pretti ne kahdas Prettirunnaſchanas; jo tahm naw ne kahds Spehks prett Teeſas-Spreeduneem, kas irr noſpreeſti dehl Aplaupiſchanas.

D. Iſteeſaſchana zar Iſaizinaſchanu us Teeſu.

§. 342.

Ikkatrs to Teeſu, appakſch kurras winſch dſihwo un ſtahw, warr luhgt, lai ta ſawâ Preekſchâ iſaizina tahdu Zilweku kas leelahs, ka winnam kas nahkotees no winna,— woi tahdu kas winnam niknu Slawu padarra — woi tahdu, prett ka gaidamahm Suhdſibahm geldigas Prettirunnaſchanas un Parahdiſchanas taggad gan buhtu, bet kurrahm

zaur to, ka tas Prettineeks sawu Suhdsibu tuhdalin ne eesuhds un usfahk, Spehks un Geldiba suhd.

Kas tad us tahdu Wihsi irr isaizinahts us Teesu, tam peenahkahs atbildeht us to Suhdseschanu un ja tad israhdahs, ka ta Suhdseschana bija taisna; tad Teesa bes wissas Kaweschanas to tahlaku Ismekleschanu usfahk.

§. 343.

Ja no teem, kas us tahdu Wihsi tikke isaizinati, woi weens, woi ohtrs ne nahk; tad Teesai tà jadarra, kà eeksch scheem Likkumeem irr mahzihts par nepaklausigu Nenahkschanu.

E. Isteesaschana par Rohbescheem.

§. 344.

Kad woi Semneekam Saimneekam woi Semneekam Rentineekam kahda Strihde par kahda Semmes Gabbala Rohbescheem irr zehlusees woi ar kahdu ohtru Kungu paschu, woi ar kahdu no ohtra Kunga Saimneekeem, woi ar kahdu Saimneeku us Krohna- woi Basnizkunga-Muischu; tad tuhdalin Sinna par to jadohd tam, kam ta Grunts un Semme ihpaschi peederr, lai tas to Leetu leek isteesaht un isschkirt.

§. 345.

Kad kahda Strihdiba par Rohbescheem zellahs starp weenu Saimneeku jeb Rentineeku ar ohtru tahdu, kas abbi us ta pascha Gruntskunga Semmi sehsch, un kad ta Strihdiba buhtu woi par to Semmi kas winneem irr dohta us Klausischanu woi us Rentesmaksaschanu, woi arridsan par Gannibahm un Plawahm; tad tam, kas turrahs par Applehstu, waijaga pee Pagasta-Teesas Paligu mekleht. Ja tas ne warr tikt Gallâ, tad winsch warr eet pee Draudschu-Teesas; un ja arri ne warr apmeerinatees ar Draudschu-Teesas Spreedumu, tad winnam gan irr lauts, wehl eet pee Kreisteesas Paligu mekleht; zaur ko tomehr Draudschu-Teesas Spreedums ne teek aisturrehts. Pee tahdu Leetu Isteesaschanas tikkai ween jaluhko us to, ko no sawas Semmes tas Gruntineeks katram no teem Strihdedameem irr isdewis woi us Klausischanu woi us Rentesmaksaschanu, jo ta Nosazzischana, kurri katram tee Rohbeschi irraid, pastahw tikkai us to eeksch Kuntrakta norunnatu Laiku un kamehr winneem ta Semme buhs Rohkâ woi us Klausischanu woi us Renti.

F. Par atlikkuſchas Mantas=Dalliſchanu.

§. 346.

Ja pee kahdas atlikkuſchas Mantas=Dalliſchanas, tee kam jadallahs paſchi ar Labbu ne warr iſſchkirtees; tad tas no winneem, kas naw ar Meeru, to usdohd pee peederrigas Teeſas, luhgdams lai Teeſa winnus iſſchkirr. Schi tohs zittus Lihdſmantineekus wiſſus ſaaizina kohpâ, to Strihdibu iſmekle, un zaur ſawu Spreedumu tohs Mantineekus iſſchkirr.

§. 347.

Tas no winneem, kas ne irr ar Meeru ar ſcho Teeſas Spreedumu, wehl warr eet pee augſtakas Teeſas Paligu mekleht un Pahrraudſiſchanu luhgtees. Ja tas, kas woi pee weenas woi pee ohtras Teeſas to Wirsrohku dabbuja jeb uswarreja, to praſſa un ſtahw us to; tad ta dallama Manta irr jaapkihla zaur Teeſu, un tas arri jau preekſch tahs Iſteeſaſchanas warr notikt, ja tas, ka Rohkâs ta Manta irr, peenemmigu Apgalwoſchanu ne ſpehj usrahdiht.

Peelikkums par Atlaulaſchanu, un par to Leetu Iſteeſaſchanu, kas Bahrineem peederr.

§. 348.

Jau lihdſ ſchim, Semneekeem par Labbu, wiſſas tahdas Strihdibas=Leetas, kas zaur augſtu Baſnizas=Teeſu teek iſſchkirtas, tappe iſteeſatas zaur Iſmekleſchanu ar Mutti prett Mutti un tam buhs tà palikt arr us preekſchu. Bet par wiſſu Widſemmi weena patti tahda Baſnizas=Teeſa ween irr, kas tahs Strihdibas, kas daſchkahrt ſtarp laulateem Draugeem gaddahs, iſteeſa, un winnas Iſteeſaſchanas ne warr labbi paſteigtees arri tapehz, ka teem, kas tahkaki dſihwo tik gruhti Zelli irr jaſtaiga. Turklaht zaur to tahdeem arri leelaka Iſtehreſchana un leelakas Makſas irr. Tapehz tad nu ſchihs Leetas pehz teek likts: ka tahm Semmes=Teeſahm, katrai ſawa Teeſâ jeb Aprinki, buhs pee ſewim nodarriht wiſſas tahdas Strihdibas laulata Draugu ſtarpâ, kas tà ſakkoht, irr maſakas Strihdibas un kur ween irr waijadſigs tohs apmeerinaht un paſkubbinaht us meerigu un mihligu Dſihwoſchanu. Tomehr tam ne buhs notikt bes Baſniz=Teeſas Sinnas, bet tik ween us winnas Luhgſchanu; un pee tahdas Iſteeſaſcha=

nas eekſch Semmes=Teeſas waijaga klaht buht woi weenam no teem Mahzitajeem, kas irr augſtas Baſnizas=Teeſas jeb Konſiſtoriuma Peeſehdetaji jeb Aſſeſſeri, woi Praweſtam. Pee Semmes=Teeſas arridſan eekſch tahdam Strihdibas=Leetahm, kas us Atlaulaſchanu rahda, tee Leezineeki warr tapt noklauſiti. Tee pee Semmes=Teeſas farakſtiti Protokolli woi par Apmeerinaſchanu woi par Leezineeku Noklauſiſchanu, tee teek aisſuhtiti us augſtu Baſnizas=Teeſu, ka ſchi ſawus Spreedumus warr noſpreeſt pehz tahm usrakſtitahm Iſſazziſchanahm.

§. 349.

Ja Teeſa woi patti manna woi zaur zitteem Sinnu dabbu, ka woi weens, woi abbi tee Pehrminderi un Aiſſtahweji, kas Bahrinu Leetas walda un aiſſtahw, to ne darra, kas winneem peenahkahs darriht; tad Teeſai peederr, to iſmekleht un atlaiſt no ſawa Pehrmindera Ammata to, kas irr atraſts par wainigu un neuſtizzamu. Winnâ Weetâ tuhdalin zits teek eezelts no Teeſas, kam tad buhs peedſiht no ta atlaiſta Aiſſtahwetaja Mantahm to, kas, warr buht, truhkſt pee Bahrina Mantahm. Ja tahdi no ſawa Ammata atlaiſti Pehrminderi tad wehl gribb eet ſchehlotees pee augſtakas Teeſas; tad tas teem gan ne irr leegts, bet zaur to tad Teeſas=Darbs ne teek apturrehts jeb kawehts.

§. 350.

Ja Bahrini, kas ſtahweja appakſch Pehrminderu Apgahdaſchanas, kad paſchi irr nahkuſchi peederrigâ Wezzumâ, ne irr ar Meeru ar kahda ſawa Pehrmindera woi ar abbeju Pehrminderu Waldiſchanu, un ja tee warr peerahdiht, ka ta teeſcham eſſoht bijuſi nelabba; tad winneem jaſuhdſ par to pee tahs Teeſas, kurras Aprinki winnu Manta tikke waldita. Schi Teeſa arri tahdas Suhdſibas iſteeſa zaur Iſmekleſchanu un Mutti prett Mutti. Kas ar winnas Spreedumu naw ar Meeru, tam ne irr aiſleegts, wehl eet augſtakas Teeſas Paligu un to Leetu Pahrraudſiſchanu mekleht.

Ohtra Grahmata.

Likkumi par tahdu Brihwibu un Wallu Isteesaschanu, kas Semneekam irr sawâ starpâ, tas irr, kas winneem irr weenam prett ohtru.

§. 351.

Tee Likkumi, kas schè tohp zelti, mahza, kahdas ihpaschas Brihwibas un Wallas Widsemmes Semneekeem irr sawâ starpâ, tas irr zittam prett zittu, tik labbi Wihrischkeem kà Seewischkahm; un kà buhs isschkirt un isteesaht tahs Strihdibas, kas scho Brihwibu un Wallu pehz wissu wairak starp winneem rohdahs. Tomehr wissas tahdas Strihdibas, kahdas ween warr gaddîtees, ne warreja schè peeminneht, un ja tadehl tahdas rohdahs, par kurrahm schee Likkumi ne ko ne nosakka, tad tohs irr jaisteesa un jaisschkirr pehz wezzu Laiku Darrischanas, pehz kahdeem labbeem Ceraddumeem, un pehz zitteem woi Widsemmes woi wissas Kreewu-Walsts Likkumeem.

Pirma Nodalla.

Likkumi par to Brihwibu eedohtees Laulibâ, un par nelaulatu Lauschu Behrneem.

§. 352.

Widsemmes Semneekeem no wihrischkas un no seewischkas Kahrtas, kam irr peederrigs Wezzums, ta Walla irr, eedohtees Laulibâ jeb apprezzetees. Tomehr teem kas gribb prezzetees ne buhs buht tik tuweem Raddeem, kam zaur Likkumeem irr aisleegts Laulibu saderreht. Brahlis ar pakkal palikkuschu Brahlaseewu, un Mahsa ar Mahsaswihru Atraitni, tà kà Brahla un Mahsasbehrni us preekschu warr prezzetees, bes ka waijaga wehl ihpaschi kahdu Lauschanu par to isluhgtees.

§. 353.

Jauni Laudis, kas gribb prezzetees un wehl stahw appaksch Wezzaku Waldischanas, tà kà arridsan tahdi, kam Wezzaki irr nomirruschi un kas stahw appaksch Pehrmindereem teem ne buhs to darriht bes Tehwa un Mahtes, Patehwa un Pamahtes, Maisestehwa un Maisesmahtes un Pehrmindera Sinnas un bes winna labba Prahta.

§. 354.

Ja tahdeem kas gribb prezzetees irr jafuhdſ par wezzaku Lauſchu woi Pehrminderu Aisleegſchanu, tad tee luhgdamees tahdas Suhdſibas warr neſt preekſchâ tai Draudſchu-Teeſai, kurras Teeſas-Aprinki tee dſihwo kas to Prezzeſchanu aisleedſ.

§. 355.

Mahzitajeem ne buhs ſalaulaht ne weenu Pahri jaunu Lauſchu kam ne irr woi ſkaidra Apleezinaſchana par to, ka winna Wezzaki (Patehws un Pamahte woi winnu Pehrminderi) ar to irr ar Meeru, woi kas ne warr uſrahdiht Teeſas Spreedumu, zaur ko Wezzaku Aisleegſchana irr nozelta, woi kas ne irr apleezinajuſchi ka tee ne ſtahw wairs appakſch ne kahdu tahdu wezzu Lauſchu un Pehrminderu Waldiſchanas.

§. 356.

Deeneſtneekeem, jeb Saimeslaudim kas gribb prezzetees, tik labbi teem no wihriſchkas Kahrtas kà no ſeewiſchkas, peenahkahs papreekſch ſawu Gaddu isdſihwoht jeb iſſtahweht pee ſawa Kunga woi Saimneeka. Bet ja ſchis ar Meeru woi ja winſch zittu buhtu dabbujis Weetâ, un ja tas no Pagaſta-Teeſas teek apleezinahts eekſch rakſtitahm Grahmatahm; tad tahds Saimeszilweks arri preekſch ſawa Gadda warr atſtahtees.

§. 357.

Kad pehz ſkaidri norunnatas Derribas jeb Saprezzeſchanas (Derribasdſerſchanas) Abbeem irr ſchehl un tee atkal gribb iſſchkirtees, tad tam gan warr notikt, tomehr tad ween winni tahdu Brihwibu dabbu, kad winni wehl naw peegullejuſchees. Ja tad nu tahdi atkal iſſchkirrahs; tad teem zits zittam jaatdohd, ko winni to Derribu zeldami zits zittam irr dewuſchi. Ja ta Bruhte atſakka, un tai irr peenemmigs un geldigs Atſazziſchanas wahrds; tad tai buhs atdoht Bruhtganam wiſſu to, ko no winna bija dabbujuſi un turpretti winna atpakkal dabbu arri to, ko Bruhtganam bija ſchkinkojuſi. Bet kad ta Bruhte bes geldigas un peenemmigas Wainas, grohſidamees ween atſakka; tad winna ne warr praſſiht appakkal, ko Bruhtganam bija dewuſi, bet winnai buhs atdoht Bruhtganam ko winſch tai bij dewis. Tapat arridſan noteek pee Bruhtgana, kad winſch woi kahdas Wainas pehz woi bes ne kahdas Wainas Bruhtei atſakka.

§. 358.

Laulatai Seewai peederr wiſſas winnas Wihra Brihwibas un Wallas, un ta ſchim lihdſ ee-eet eekſch winna Dſihweskahrtas. Tadehl ja Widſemmes Semneeze brihwa buhdama dſimtu Wihru apnemm tad winna padohdahs tam ko Kreewu-Walſts Likkumi par to noſakka.

§. 359.

Kamehr Widsemmes Semneeku laulati Draugi dsihwo kohpâ, tamehr arri winneem kohpâ peederr wiſſas winnu Mantas. Bet ja winni ko irr norunnajuſchi par to, kas to zittadi notaiſa, un tas irr notizzis pirms winni bija laulati; tad paleek pee tahdas winnu Norunnaſchanas.

§. 360.

Semneezei Atraitnei kas warr parahdiht ka ne us gruhtahm Kahjahm irr pakkal palikkuſi, tai bes wiſſas zittas Mekleſchanas pee Teeſahm irr lauts, 5 Mehneſchus pehz ſawa Wihra Nomirſchanas atkal apprezzetees. Atraitne kas gruhta palikke pakkal, ne warr agraki eedohtees ohtrâ Laulibâ, ka kamehr pehz ſawahm ſeſchahm Neddelahm irr bijuſi Baſnizâ.

§. 361.

Semneeks Atraitnis bes wiſſas Mekleſchanas pee Teeſahm warr atkal eedohtees Laulibâ, kad trihs Mehneſchi pehz winna laulatas Seewas Nomirſchanas irr pagallam.

§. 362.

Kahdam Tehwam woi kahdai Mahtei, kas atkal gribb eedohtees Laulibâ, un kam no ſawahm pirmahm Laulibahm Behrni irr, teem, pirms jaunu Laulibas Kahrtu usnemm, papreekſch irr jaiſlihdſinajahs ar ſaweem Behrneem par to Mantu, kas ſcheem nahkahs, woi no ſawas Mahtes, woi no ſawa Tehwa. Tadehl tahdam Tehwam woi tahdai Mahtei ſawa nomirruſcha laulata Drauga Mantas irr jausdohd pee Pagaſta-Teeſas, kas iſklauſa no ta nomirruſcha laulata Drauga tuwakeem Raddeem: woi ta Manta irr usdohta pehz Taiſnibas, un ja tam tà irr, tad Pagaſta-Teeſa to apleezina zaur kahdu rakſtitu Sihmi, bes kurras Parahdiſchanas ne weens Mahzitais ne drihkſt tahdus laulaht.

§. 363.

Ta atlikkuſchas Mantas Dalka, kas Behrneem peederr no pirmas Laulibas, lai ta nu buhtu teem Behrneem peekrittuſi woi no nomirruſcha Tehwa woi no nomirruſchas Mahtes, ta teek waldita no ta no winnu Wezzakeem, kas eedohdahs jaunâ Laulibâ, bet tà, kà ta Nomirruſcha tuwaki Raddi arri ſinna par to Waldiſchanu.

§. 364.

Widsemneezes Bandasbehrni jeb tee, kas ne irr dſimmuſchi Laulibâ, paleek pee ſawas Mahtes-Kahrtas; bet kad winnu Tehws pehz Laulibu ſaderr ar to Mahti, tad

tee Behrni zaur to arridſan wiſſas tahs Brihwibas eemanto, kas tahdeem Behrneem peederr, kas irr dſimmuſchi Laulibâ, un tee tahdi tad teek usnemti pee ſawa Tehwa Kahrtas.

§. 365.

Par Bandasbehrna Tehwu irr turrams tas, kas woi ne warr leegtees, ka winſch to Mahti irr peegullejis, woi kam warr peerahdiht, ka winſch to irr darrijis, un kam ne isdohdahs ko winſch tahdai Parahdiſchanai pretti eemett. Tahdam kamehr winſch dſihwo un kamehr tas Behrns wehl ne ſpehj pats ſawu Uſturru pelnitees, irr jagahda ſchim ſawam Behrnam Maiſi un Drehbes lihdſ deſmitam Gaddam.

§. 366.

Kad kahda Bandesbehrna Mahte isſakka us kahdu no Leelkungu Kahrtas, ka winſch tam Behrnam eſſoht tas Tehws, un ſchis arri ne leedſahs; tad tas Behrns, kamehr winnam wehl naw peederrigs Wezzums, paleek pee ſawas Mahtes Kahrtas, ja zittadi winna Tehws winnu naw peenehmis, gribbedams winnu likt iſmahziht un iſaudſeht us zittu Dſihweskahrtu. Uſaudſis winſch warr Dſihweskahrtu usnemt, kahdu pats gribbedams.

§. 367.

Widſemmes Semneeka tehwiſchkiga Warra pahr ſaweem Laulibâ peedſimmuſcheem Behrneem buhs buht tahda, ka wiſſas Kreewu-Walſts Likkumi to noſakka, un ja par tahdu Warru daſchkahrt kahda Suhdſiba un Strihdiba zellahs; tad ta pee Semneekeem teek iſteeſata us tahdu paſchu Wihſi, kà pee teem zitteem ſchihs Gubbernementes brihweem Eedſihwotajeem.

§. 368.

Tomehr ſchihs tehwiſchkigas Warras pehz wehl tas irr janoſakka; prohti, ka neweenam Semneekam ne buhs ſawu Behrnu, kad tas jau 17 Gaddus wezzs irr, zittam kahdam Zilwekam nodoht Deeneſtâ, ja Behrns pats naw ar Meeru ar to.

§. 369.

Behrneem, kas no kahda Semneeka woi no kahdas Semneezes, kam paſcheem ſawâ Laulibâ Behrni ne irr, teek peenemti par ſaweem Behrneem un kurru Raddi ar to irr ar Meeru, teem tahdeem peenemteem Behrneem peederr wiſſas tahs Walkas un Teeſas, kas Tehwa un Mahtes meeſigeem Behrneem peederretu. Bet par tahda Behrna Peenemſchanu allaſchin pee Teeſas kas irr jausnemm eekſch Teeſas Rakſteem; lai pehz ne zellahs ne kahdas Strihdibas un Schaubiſchanas par Mantu-Dalliſchanu.

Ohtra Nodalla.

Par Pehrminderu-Buhſchanu un par zitteem Aisſtahwetajeem.

§. 370.

Widſemmes Semneeks un Semneeze paleek Behrnukahrtâ, kamehr wehl 17 Gaddus ne irr wezzi. Tomehr paſchi ween ſawu Mantu waldiht, winneem tad wehl peekriht, kad irr diwideſmit un weenu Gaddu wezzi.

§. 371.

Par Bahrinu Mantahm un par winnu Usraudſiſchanu Pehrminderi gahda. Aisſtahwetaji teek zelti no Teefahm tahdeem Zilwekeem, kas Sweſchumâ irr, (tad, kad pehz Teeſas-Likkumeem tas buhtu waijadſigs); tahdeem, kas irr noſaukti no Teefahm par Iſſchkehrdejeem; tahdeem kas ſawas Leetas nelabbi walda; un tahdeem, kas naw pee pilna Prahta. Seewiſchkas, kam gan peederrigs Wezzums, bet kam ne kahda Preekſchneeka naw, paſchas ſewim israuga tahdus Wihrus, kas winnas un winnu Leetas aisſtahw.

§. 372.

Bahrineem tee Pehrminderi teek likti, woi no winnu Wezzakeem, pirms ſchee mirſt, woi ja ſchee ſaweem Behrneem tohs ne buhtu ſagahdajuſchi, no Pagaſta-Teeſas. Tee kas irr israudſiti us to, tee par Pehrmindereem teek apſtiprinati no Draudſchu-Teeſas, kad Muiſchas-Waldineeks papreekſch irr apleezinajis, ka winni geld us tahdu Ammatu.

§. 373.

Pee katras Pehrminderu Waldiſchanas buhs eezelt woi weenu woi diwus Gohdawihrus, kas proht rakſtiht un kas wiſſwairak irr nemmami no paſchu Bahrinu Naddeem.

§. 374.

Tahds Semneeks ween tahdu Pehrmindera Ammatu warr nowehrſt no ſewim, kam wairak kà 5 Behrni irr; woi tahds kas jau ſtahw eekſch tahdas Pehrminderu-Waldiſchanas, kur winnam daudſ Darriſchanas irr; woi kas pahri pahr 60 Gaddeem irr wezs, woi Nabbags, woi Wahjſch, un Slimneeks, woi beidſoht arri tahds kas jau ſtahw zitta kahdâ Pagaſta-Ammatâ.

§. 375.

Ja maſeem ne peeauguſcheem Behrneem winnu Mahte patti wehl irr dſihwa, un ja nomirris Tehws ne ko ihpaſchi par to irr noſpreedis; tad tai Mahtei teek peedohts par

Pehrminderu weens Gohdawihrs no Pagasta-Laudim un zik ween warr buht no nomirrusscha Tehwa Raddeem. Schim Pehrminderam waijaga skaidri sinnaht par wissu Mantu, ko tas Tehws irr atstahjis (§. 129), un winnam peenahkahs Mahtei buht pee Rohkas ar labbu Padohmu, kur irr waijadsigs. Tadehl arridsan Mahtei, eeksch wissahm Mantibas-Leetahm, ne buhs ne ko nodarriht bes winna Sinnas.

§. 376.

Ja abbi, Tehws un Mahte irr apmirrusschi; tad tee Pehrminderi, kas irr eezelti par tahdeem woi no teem mirrusscheem Wezzakeem woi no Teesahm, tuhdalin mekle pakkal pehz tahs pakkal palikkuschas Mantas, to kahrtiskigi saleek, wissu sweschu Mantu no tahs atschkirdami, un tad to usraksta skaidrôs Rakstôs. Schohs Rakstus par Bahrinu Mantahm tee Pehrminderi nodohd pee Pagasta-Teesas; un kad tad nō to Nomirrusschu Mantahm tee Parradi, kas daschkahrt warr buht, irr islihdsinati; tad tas kas no Mantahm wehl atleek, zaur teem Pehrmindereem teek isdallihts pehz Likkumu Nosazzischanahm. Pee schihs Isdallischanas teem tuwakeem Bahrinu Raddeem waijaga klaht buht.

§. 377.

Ja wissi Mantineeki wehl ne irr 15 Gaddus wezzi, un ja ta dakkama Manta irr woi Lohpi un Sirgi ko usturreht daudsmaksa, woi zittas kahdas Leetas kas drihs isnihkst un gruhti irr glabbajamas; tad schi tahda Manta teek pahrdohta, zik labbi ween warr; un schi Pahrdohschana noteek appaksch Pagasta-Teesas Usluhkoschanas, un tà kà Muischaswaldineeks arri par to sinna. Bet ja wissi Mantineeki jau peezpazmits Gaddus irr wezzi, tad bes winnu Wehleschanas tahdu Mantu ne warr pahrdoht.

§. 378.

Ta gattawa Nauda, kas pee tahm Mantahm irr atraddusees, tàpatt kà ta Nauda, kas irr eenahkusi par tahm pahrdohtahm Leetahm, bes wissas Kaweschanas irr janodohd pee Pagasta-Teesas. Ar scho Naudu papreekssch tee Parradi teek maksati; ja kahdi Parradi irr jamaksa. No ta, kas atleek teek atnemts tik daudz, kà waijaga par Bahrinu Peetikschanu un Audsischanu. Kas tad wehl atleek, tas teek isdohts us Augleem jeb Intressehm tomehr ween tahdeem kam to drohschi warr ustizzeht. Ja bes teem Augleem jeb Intressehm, kas ikgaddus eenahk, ne warr peetikt, tad ta atleekama Nauda teek dahwata Leelkungu Beedribai jeb Ritterschaftei, lai ta ja gribb, to nemm pee sewis, kamehr tee Bahrini buhs usauguschi un lai ta ikgaddus tahs gadskahrtigas Intresses maksa tà kà Likkumi leek. Bet ja warr peetikt bes tahm Intressehm, tad

ta atleekama Nauda tai Widſemmes Kreditkaſſei *) teek dohta, lai tur ſtahw un lai Intreſſes no Intreſſehm jeb Augli no Augleem ikgaddus krahjahs un eet Wairumâ. Ja turpretti ta atleekama Nauda irr tik maſa Leeta, ka to drohſchi ne warrehs ne kur isdoht us Intreſſehm, tad ta teek glabbata Pagaſta-Lahdê teem Bahrineem par neaiskahrtu Mantu.

§. 379.

Pehrmindereem peenahkahs pawiſſam par to gahdaht, ka tee winneem pawehleti Behrni wiſſu to labbi iſmahzahs, kas Wihriſchkeem woi Seewiſchkahm no Semneeku-Kahrtas peeklahjahs ſinnaht un praſt. Pehrmindereem irr jagahda arri par to, ka ſchee tahdi Behrni teek isdohti kahdâs labbâs Weetâs un us Deeneſtu un Kalpoſchanu. To waijaga darriht tapehz, lai winnu Usturreſchanu ne tik daudſ makſa, woi lai winnu Mantasdalla, zik ween warr buht, winneem weſſela teek glabbata, winneem paſcheem par Labbu pehz laikâ kad jau buhs uſaugušchi. Tik ween tahdi Behrni, kam brihnum mudra jehdſiga weegla Galwa irr, warr tikt mahziti kahdâs gudrâs Skohlâs, kas Naudu makſa.

§. 380.

Wiſſu ko Pehrminderi irr nehmuſchi ſawâ Glabbaſchanâ Behrneem par Labbu, to teem arri buhs labbi glabbaht un ſargaht un atbildeht par wiſſu to, kas no tahdahm Leetahm ſuhd un aiſeet Pohſtâ zaur winnu Wainu, woi zaur winnu Newihſchoſchanu woi zaur winnu Wiltibu.

§. 381.

Weenreiſ par Gaddu, Dezembera Mehneſchâ, teem Pehrmindereem peenahkahs preekſch Pagaſta-Teeſas atbildeht no ſawas Ammata-Waldiſchanas; un ja daſchkahrt Pagaſta-Teeſa pee winnu Waldiſchanas ko atraſtu, kas winnai tà kà ne patiktu, un ja winna tadeht teem pawehletu ko darriht zittadi, tad Pehrmindereem peenahkahs, to paſemmigi nemt pretti.

§. 382.

Pee Pagaſta-Teeſas ihpaſchi Rakſti jeb ihpaſchas rakſtitas Grahmatas teek turretas, kas norahda, kà Pehrminderi ſawu Ammatu walda; un tahs teek ſarakſtitas us

*) Kreditkaſſe irr ta Sabeedroſchana no daudſ Widſemmes Leelkungeem, kas irr ſabeedrojuſchees us to, Naudu no ſchihs Beedribas nemt us ſawahm Muiſchahm un par to Atdohſchanu galwoht ar wiſſahm ſawahm Muiſchahm. Kas ſchai Kreditkaſſei Naudu isdohd, un kam ne waijaga ikgaddus tahs Intreſſes jeb Auglus praſſiht, tas par ſcho Naudu ſewim Auglus no Augleem warr pelnitees.

tahdu Wihſi, kà Munſturis E. to israhda. Schinnî Grahmatâ teek eerakſtita, ta zaur Pehrminderem usrakſtita Manta, tee Rehkenejumi, tà kà Pehrminderi tohs usdewuſchi un peerahdijuſchi woi ar Wahrdeem woi eekſch Rakſteem, un pehdigi tur arridſan teek farakſtihts tas, ko Pagaſta-Teeſa eekſch Pehrminderu Ammata Leetahm pawehl un noleek.

§. 383.

Schee paſchi Likkumi, kas tahdeem Pehrminderem irr dohti, kas Bahrinu Leetas walda, geld arridſan, kad zitteem kahdeem jau usauguſcheem Zilwekeem, kahdi Aisſtahwetaji teek dohti. Tomehr pee teem, kas peeauguſchas Seewiſchkas aisſtahw, irr zitta Buhſchana.

§. 384.

Bahrineem, kas wehl naw usauguſchi un kam nei Tehws nei Mahte irr, tà kà ahrprahtigeem Zilwekeem Pehrminderi teek zelti.

§. 385.

Tahdam, kas ſawas Leetas ſlikti apkohpj, prohti tahdam, kas zaur Slinkoſchanu un Plihteſchanu ſawu Labklahſchanu pats isnihzina un kas ne warr prohjam tikt, un kas tadehl ar ſawahm Klauſiſchanahm un Dohſchanahm paleek wainigs augſtam Krohnam, wainigs tam Kungam us ka Semme winſch dſihwo, kas ir paſchus tohs Saweſus ne apkohpj un ne apgahda; — tahdam Pagaſta-Zilwekam Pagaſta-Teeſa zell weenu ſinnamu Gohdawihru preekſchâ, kam gan waijaga buht no Saimneeka Kahrtas, lai tas tahdu Palaidoni un winna Leetas walda. Ja ſchis ne gribb padohtees appakſch winna un ja tas winnam turrahs pretti, tad Teeſai buhs tahdu pahrmahziht un ſtrahpeht.

§. 386.

Tahdam Aisſtahwetajam jeb Preekſchneekam peenahkahs gahdaht par to, ka tas winna Usluhkoſchanai pawehlehts Semneeks wiſſu to darra un klauſa, kas winnam peenahkahs darriht un klauſiht un arri ka winſch ſawu Mahju kohpj. — Tuhdalin Ruddeni pehz pabeigtas Kulſchanas tam Aisſtahwetajam ar ſawu Appakſchneeku irr jaaprehkene, zik ilgi ſchis ar to iskultu Labbibu gan warroht istikt, woi, kas ſinn, winnam wehl kas pahri paleek, ko warrehs pahrdoht un zeek tas buhs. Bet papreekſch no ſcha Atleekuma irr jaatrehkene un janoſchkirr wiſs tas kas wehl irr janodohd. Pehz tam ta Sehkla teek atſchkirta un paglabbata un tas Aisſtahwetais nomakſa kas Krohnam nahkahs, un to Rentesnaudu un zittus Parradus, un beidſoht noneſs Pagaſta-Teeſai to Sinnu par wiſſu to, ko winſch irr darrijis.

§. 387.

Tadehl tahdam Saimneekam woi Rentineekam, kam ſawas Palaiſchanas pehz, tahds Aiſſtahwetais irr zelts preekſchâ, ne buhs us ne kaut kahdu Wihſi un itt ne ko no ſawas Labbibas un zitteem Semmes-Augleem pahrdoht, ja winna Aiſſtahwetais ne ſinna par to. Tàpatt winnam arri ne buhs bes ſcha Aiſſtahwetaja Sinnas itt ne ka ſaderreht par ko, woi kahdu Kuntrakti zelt. Ja winſch tomehr tahdai Aiſleegſchanai pretti turrahs, tad ne ween winſch pats tiks ſtrahpehts no Pagaſta-Teeſas, bet arridſan tee, kas winnam irr pahrdewuſchi, woi ko pirkuſchi no winna, woi ko norunnajuſchi ar winnu, paſaude ſawu Teeſu.

§. 388.

Tahdi Aiſſtahwetaji un Pehrminderi, kas woi Bahrineem woi tahdeem irr peelikti kas ne irr pee pilna Prahta, tee par ſawu Ammata-Waldiſchanu un Darbu ne warr ne ko praſſiht; bet Palaidonu Aiſſtahwetajeem peederr peezas Prozentes no ſawa Aiſſtahweta Mantas Augleem, kas atleek kad papreekſch irr noneemts un atſchkirts, kas irr janoneemn un jaatſchkirr.

Treſcha Nodaļa.

Par to Wallu kas ikkatram irr par ſawahm ihpaſcha Mantahm.

§. 389.

Widſemmes Semneekam ta Walla irr tàpatt kà arridſan zitteem Kreewu-Walſts Appakſchneekeem, ko notaiſiht un noſazziht par ſawahm Mahjas-Leetahm, jeb par ſawu kuſtamu Mantu, un par to ko winſch pats ſewim ar Taiſnibu irr eepelnijees, un to atſtaht kam winſch gribb, ja ween tas noteek us tahdu Wihſi, kà Likkumi preekſchrakſta. Bet par ſawu nekuſtamu Mantu, Semmes-Gabbaleem u. t. j. p. ko winſch no ſaweem Raddeem irr eemantojis, winſch ne drihkſt ne ko notaiſiht kas winna tuwakeem Raddeem buhtu par Skahdi.

§. 390.

Pehz Teeſas-Likkumeem daſchreiſ arri kas kahdu Leetu woi Teeſu warr eemantoht zaur to, ka winſch parahda preekſch Teeſas ka winſch zaur ilgeem Gaddeem ſcho Leetu woi Teeſu eſſoht turrejis un tomehr tik ilgi ne weens Zits to ne maſ ne meklejis, kaut gan to buhtu warrejis. Bet lai tikkai tas, kas dohma tà ko eemantoht, tohs Gaddus ne ſkaita no ta Laika, kad wehl bija Dſiuntuwihrs.

§. 391.

Aiskaweta un ne mekleta Teesa pehz kahdeem Gaddeem issuhd pawissam. Tapehz nu zaur to atkal zits kahdu Leetu woi Teesu warr dabbuht un sewim eemantoht; prohti, kad eekssch ta Brihscha un Laika, kas pehz Teesas-Likkumeem irr nospreests, ne kas tahdu peenahkamu Teesu (Dohschanu woi Darrischanu) naw prassijis no winna; woi kad eekssch scha nolikta Laika ne kas winnam naw usstrihdejis ka tahda Leeta woi Teesa winnam peederroht; woi arri kad tik ilgi ne kas winnam naw leedsis darriht pehz kahdas Teesas jeb Wallas.

Schis Teesas-Likkums ween irr dohts tapehz, lai ikweens to paturr, kas tam irr un peederr pehz Teesas, un lai welti ne sahk teesatees ar zitteem. Tapehz schis Teesas-Likkums arri tam ween nahk par labbu, kas turklaht taisnu Sirdi turrejis, prohti, kam to warr tizzeht, ka winsch pats un arri tas, no ka winsch to Leetu irr pirzis woi eemantojis, ne sinn un naw sinnajis, arri to ne warrejis sinnaht, un ka arri winnam ne peenahzehs sinnaht: Ka zits to kà Teesu warretu prassiht no winna; woi ka schi usstrihdeta Leeta zittam peederroht, woi ka schi Teesa jeb Walla winnam ne peenahktohs. — Wehl schi Teesa tikkai tam nahk par Labbu, kas weenumehr no Weetas scho Leetu turreja woi pehz schihs Teesas darrija eekssch wissa ta Laika, kurrâ pehz Teesas-Likkumeem kahda wezza Teesa suhd; un arri, wisspehdigi schis Teesas-Likkums nahk par Labbu tikkai tahdam, kas to Leetu irr eemantojis pehz Teesas un Taisnibas, bet ne kad tahdam kas turpretti to Leetu woi Teesu irr dabbujis pee sewis tamehr, kamehr tas, kam schi Leeta woi Teesa peederreja, bija tahli nohst. Tadehk nu arridsan ne kas sagtas Leetas ne warr eemantoht zaur to ka winsch tahs irr turrejis ilgus Gaddus un ne weens tahs naw prassijis no winna.

§. 392.

Schis Laiks kamehr sawu Leetu woi Teesu waijaga mekleht, ja tai ne buhs palikt par aiskawetu un pasuddeschu, irr desmits Gaddi, un schis Laiks no desmits Gaddeem buhs arridsan geldeht pee Jsteesaschanas par tahdahm Strihdibahm, kas woi Semneekeem irr prett zitteem Laudim, woi scheem prett Semneekeem. Bet schis Laiks un ta Eemantoschana zaur to ko sauz wezzu aiswetu Teesu, ne geld wiss, kad Semneeki strihdahs par kahdeem Semmes-Gabbaleem, kas winneem irr Rohkâ dohta no ta Kunga kam ta Grunts peederr; jo pehz Teesas-Likkumeem tahds, kam ta Grunts ne peederr un kas winnu tik ween Auglu dehl turr us kahdu Laiku, tahds nei Semmes-Gabbalu paschu nei kahdas Wallas un Teesas par to ne warr eemantoht, zaur to ko sauz wezzu Teesu. (Luhko §. 340.)

§. 393.

Tee kas bija Behrnukahrtâ un kurreem, kamehr winni bij Behrni, kahda tahda Leeta woi Teesa sudde, tee sawu wezzu Teesu warr mekleht un to likt isteesaht eekſch weena Gadda un ſeſchahm Neddelahm, kas irr rehkenejamas no ta Brihſcha kur winni eenahze peederrigâ Wezzumâ.

§. 394.

Ja kas pee Teesas gribb ſuhdſeht par to, ka kahda Leeta, ko winſch irr pirzis, eſſoht wainiga un ſlikta; tad tam buhs tahdu ſawu Suhdſibu eeſuhdſeht diwi Neddelas jeb 14 Deenas pehz tahs Deenas, kur winſch to Leetu pretti nehmis. Kas ilgaki uskawejahs tas ſawu Teesu ſaude. Bet kad pee tahs Leetas, ko kas pirke, tahs Wainas tuhdalin warreja redſeht, tad ne kahda Suhdſeſchana par to ne teek pretti nemta no Teesas.

§. 395.

Kad kas kahdu Leetu atrohd, un tas kam ta Leeta peederr ne irr ſinnams; tad tas kas to irr atraddis to ne drihkſt tuhdalin paturreht par ſawu, bet winnam ſchihs atraſtas Leetas dehl irr jadarra tà:

1) Tas, kas kaut kahdu Leetu atrohd tas to noneſs pee Muiſchaswaldineeka. Schis tannî pirmâ nahkamâ Teesasdeenâ Pagaſta-Teesai Sinnu dohd par to Leetu ko zits irr atraddis, un to Leetu paſchu arri winnai noſuhta. Ja ſchi Leeta 25 Rubbulus Pappihranaudas ween irr Wehrtê, tad Pagaſta-Teesa gahda, ka tas teek isſluddinahts Baſnizâ; bet ja ſchi Leeta wairak irr Wehrtê ka 25 Rubbulus Papihra Naudas, tad winna teek isſluddinata ne ween Baſnizâ bet arridſan eekſch tahm drikketahm latwiſkahm Awiſehm.

2) Ja ta Leeta, ko zits irr atraddis, irr tahda, kas drihſ ſawainojahs un woi paleek wezza kad winnu ilgaki turr, woi eekſch ſawas Wehrtes ſuhd un paleek maſaka; tad pehz diwi Neddelahm ta pee Draudſchu-Teesas teek pahrdohta tam kas wiſſuwairak par to dohd, prohti Uhtruhpê jeb Aukzionê. Ta Nauda, kas eenahk, teek glabbata pee Teesas tam par Labbu, kam ta Leeta peederr.

3) Ja pehz tam, kad ta Leeta irr tikkuſi isſluddinata, tas, kam ta Leeta peederr, nahk pehz to; tad winſch dabbu woi to Leetu paſchu, woi to Naudu kas pee Pahrdohſchanas eenahze, bet winnam irr jaismakſa tas, kas irr isdohts un turklaht tam Atraddejam Pateizidasnaudu pehz tahs Leetas Wehrtibas, tà kà abbi paſchi warr ſalihgt, bet ja ne ſalihgſt tad Teesa winnus iſſchkirr.

4) Ja tas, kam ta Leeta peederr, ne mekle pehz to, kamehr Gads un ſeſchas Nedelas apeet; tad Draudſchu-Teeſa Uhtruhpê jeb Aukzionê to Leetu pahrdohd un no tahs Naudas, kas eenahk, to treſchu Dallu tam Atraddejam dohd, un tahs diwas Dallas eeleek eekſch winna Pagaſta-Lahdes.

§. 396.

Kad Juhras malla kahdas Leetas no grimmuſcheem Kuggeem woi zittas kahdas Leetas zaur Wilneem teek peedſihtas (peeneſtas) un kad ne irr ſinnams kam tahs Leetas peederr, tad tam kas tahs Leetas atradde buhs tuhdalin par to Sinnu doht tai tuwakai Draudſchu-Teeſai. Schi Draudſchu-Teeſa atkal Sinnu par to aiſlaiſch Gubbernementes Waldiſchanai, kas gahdahs par to Sluddinaſchanu. Par Pateizibas Naudu tas Atraddeis dabbu to Dallu ko Kreewu-Walſts Likkumi noſpreeſch.

§. 397.

Jau tee Wahrdi: „manna Manta, manna paſcha Manta, tas man peederr, to iſrahda, ka Widſemmes Semneekam ta Walla irraid no ſewim nowehrſt wiſſu Skahdi, wiſſu Kaiti un Pohſtu, ko zits winnam gribbetu darriht pee winna Mantahm un pee kaut kahdas Leetas, kas winnam peederr, un ka winſch tahdu Zilweku kas to darra warr apſuhdſeht pee Teeſas.

§. 398.

Ja kas ko irr aiſnehmis no ohtra, un ja ar ſcho to Deenu irr norunnajis kad winſch to atdohs ko irr aiſnehmis, un ja winſch turklaht wehl ko no ſawahm Leetahm tam Aiſdewejam Kihlam irr dewis; tad ſchi Kihlam dohta Leeta, jeb ſchis Kihls wehl ne peederr tam Parradudewejam, kad taî norunnatâ Deenâ tas Ohtrs ſawu Wahrdu ne irr turrejis. Schim Parradudewejam zaur to ween ta Walla peederr, eet pee Teeſas un luhgtees: lai Teeſa ſcho Kihlu pahrdohd, winnam to Parradu iſmakſa no tahs Naudas kas eenahk, un tad kas wehl atleek, atdohd tam, kam tas Kihls peederreja.

Zettorta Nodalla.

Par atlikkuſchas Mantas-Dallîſchanu.

§. 399.

Ko nomirris Widſemmes Semneeks no Mantahm atſtahj, tas pehz winna Mirſchanas peekriht Mantineekeem, woi pehz ta Nomirruſcha paſcha Wehleſchanas, woi pehz Teeſas-Likkumeem, ja tas Nommirris par to naw ne ko noſazzijis. Ikkatram kas bes

Teefas Nowehleſchanas kahdu atlikkuſchu Mantu irr usnehmis, woi to nehmis pee ſewis, tam irr jagalwo tik labbi par to, ka ta atlikkuſi Manta paleek weſſela, kà arridſan par ta Nomirruſcha Parradeem un par wiſſu, ko pehz Teeſas-Likkumeem warr praſſiht no winna, Mantineeka buhdama. Ja tas kas nomirre bija Saimneeks woi Rentineeks, tad no tahs Mantas ko winſch atſtahj papreekſch wiſſa ſweſcha Manta teek atſchkirta.

A. Kà buhs palikt ar Mantahm kad tas Nomirris pats naw ne ko par to nofazzijis.

§. 400.

Kad Widſemmes Semneeks nomirſt bes ka winſch ko buhtu nofazzijis par ſawu atſtahtu Mantu un ja winnam pakkal paleek Atraitne ar Behrneem, kas tai irr no ſchi ſawa nomirruſcha Wihra; tad ta Mantas Waldiſchana gan paleek pee tahs Atraitnes, tomehr ar ſawa Aisſtahwetaja Sinnu un ar Behrnu Pehrmindera Sinnu. Schi Waldiſchana pee tahs Atraitnes paleek lihdſ tam Laikam, kad tas wezzakais Dehls buhs peeaudſis, un ja tikkai Meitas irr palikkuſchas, tad paleek lihdſ tam Laikam, kad weena no tahm tiks iſprezzeta. Bet kad Mahte to Mantu woi nelabbi walda, woi kad patti atkal apprezzejahs, woi arri kad ta Atraitne ne gribb wairs palikt ſawa nomirruſcha Wihra Sehtâ jeb taî Mahjâ, ko tas dſihwodains waldija; tad Behrnu Pehrminderam peenahkahs, wiſſu to Mantu dalliht un ta Atraitne, kad papreekſch ſawu Puhru irr atnehmuſi, Behrna Dallu dabbu. Schi Dalla pehz Mahtes Nomirſchanas atkal teem Behrneem peekriht.

§. 401.

Kad kahda Mantiba teek dallita; tad tahdeem Behrneem, kas kahdu Paligu irr dabbujuſchi no ſawa nelaika Tehwa, woi pee Mahjas Usnemſchanas woi pee Iſprezzeſchanas, ſchi Dalla japeenefs klaht jeb ta irr japeerehkene, ka lai wiſſi Behrni weenlihdſigas Dallas dabbu.

§. 402.

Ja Behrni no diwahm woi wehl no wairak Laulibahm paleek; tad ta Mantas-Waldiſchana paleek pee tahs Atraitnes lihdſ tam Laikam kur tiks dallita, kà jau irr nofazzihts §. 400. Tomehr no Atraitnes Waldiſchanas irr jaatſchkirr ta Manta kas winnas Pabehrneem nahkahs no ſawas Mahtes jeb no ſawahm Mahtehm. Schi tahda Manta ſcheem Pabehrneem par labbu ihpaſchi teek waldita no winnu Pehrmindereem.

Kad pehz ta Manta teek ballita; tad tee Behrni no diwahm woi no wairak Laulibahm lihdſ ar to Atraitne pa Galwahm un weenlihdſâs Dallâs Tehwa un Wihra Mantu isdalla fawâ ſtarpâ, bet katras Laulibas Behrneem paleek ihpaſchi atkal ſawas Mahtes Manta. Ja, kamehr ta Atraitne ta Wihra Mantu irr waldijuſi, ſcho Manta irr peeauguſi, tad wiſſi weena Tehwa Behrni, no zik Laulibahm tee ween buhtu, kohpâ un weenlihdſâs Dallâs eekſch tahs peeaugufchas Mantas dallahs.

§. 403.

Ja Atraitne ne irr pakkal palikkuſi, tad tee Behrni kas irr woi no weenas Laulibas woi no wairak Laulibahm to Tehwa Mantu isdalla ſtarp ſewim weenlihdſâs Dallas un pa Galwahm; tomehr, kas katras Laulibas Behrneem nahkahs no ſawahm Mahtehm, tas wienneem ihpaſchi paleek.

§. 404.

Ja Behrni no pirmas Laulibas pakkal paleek lihdſ ar Pamahti; kam paſchai Behrni naw: tad ta Pamahte papreekſch atnemm ſawu Puhru un dabbu tad to Puſſi no tahs ar ſawu Wihru eekrahtas Mantas.

§. 405.

Behrni, kas bija dſimmuſchi preekſch Laulibas, bet ar kurra Mahti pehz tas Tehws likke ſalaulatees, tee dabbu no ſawa Tehwa Mantahm tikpatt leelu Dallu kà winnu Brahli un Mahſes, kas pehz peedſimme.

§. 406.

Widſemmes Semneezes Bandasbehrneem tik ween Mahtes Manta peekriht, un teem naw ne kahda Dalla pee ſawa Tehwa Mantahm, kaut ſchis arridſan buhtu ſkaidri ſinnams. Kad ta Mahte pehz appreezejahs ar zittu Wihru un winnai mirſtoht Behrni pakkal paleek kas dſimmuſchi eekſch ſchihs Laulibas, tad ſchee lihdſ ar teem Bandasbehrneem dallahs eekſch ſawas Mahtes Mantas pa Galwahm un weenlihdſigâs Dallâs.

§. 407.

Kad Widſemmes Semneezei mirſtoht Wihrs un no ſcha Wihra Behrni paleek pakkal, tad tas Wihrs no ſawas Seewas un tee Behrni no ſawas Mahtes Mantas weenlihdſas Dallas dabbu. Kamehr ſchee Behrni paleek pee Tehwa, un kamehr tas ne eedohdahs ohtrâ Laulibâ, tamehr tam kà ſawu Behrnu meeſigam Pehrminderam ta Waldiſchana par Mahtes Mantu peekriht lihdſ tam Laikam kur wiſſi Behrni irr peeaugufchi.

§. 408.

Ja abbi Wihrs un Seewa mirſt bes ka tee ko buhtu noſazzijuſchi par ſawahm Mantahm un bes ka teem dſihwi Behrni paleek pakkal, tad winnu tuwaki Mantineeki irr winna Behrnu Behrni. Schee to Mantu dalla ſtarp ſewim, tomehr ne pa Galwahm bet pa Ziltim; prohti, us tahdu Wihſi: Wezzaku Wezzaku Manta teek isrehkeneta tik daudſ Dallâs zik teem to Behrnu bija. No ſcheem Behrnubehrneem katrs Zilts dallahs weenlihdſâs Dallâs eekſch tahs Dallas, kas winna Wezzakeem buhtu peekrittuſi ja tee wehl buhtu dſihwi.

§. 409.

Ja kahds Wihrs nomirſt kam nekahdi Pehznahkami naw, tad winna Atraitne, kad papreekſch irr atſchkirta ta nekuſtama Manta, ko tas Wihrs pats bija eemantojis no ſaweem Raddeem, un kad ta Atraitne arri ſawu Puhra-Teeſu irr atnehmuſi, dabbu no ſawa Wihra Mantas weenu Puſſi un to ohtru Puſſi dabbu ta nomirruſcha Wihra Raddi, kas pehz appakkal ſkaitamas Kahrtas *) winnam irr tee tuwaki. Un ja arri tahdi Raddi winnam ne buhtu, tad ſchi ohtra Puſſe peekriht teem meeſigeem Brahleem un tahm meeſigahm Mahſahm no ta Nomirruſcha. Us tahdu paſchu Wihſi tas Wihrs kas paleek pakkal, manto; ja winna Seewa bes Behrneem mirſt.

§. 410.

Kad tà, kà irr peeminnehts, noteek; tad meeſigi Brahli un meeſigas Mahſas to Mantu ſawa ſtarpâ dalla weenlihdſâs Dallâs, un ja winneem jadallahs lihdſ ar meeſigeem Brahla- woi Mahſas-Behrneem, tad ſchee kohpâ dabbu to Dallu kas buhtu krittuſi us winnu Wezzakeem, ja tee wehl dſihwotu; tas irr: winni paleek par Lihdſmantineekeem ne pa Galwahm bet pa Ziltim.

§. 411.

Ja ne kahdi meeſigi Brahli un nekahdas meeſigas Mahſas irr, bet ween Brahla- woi Mahſas-Behrni, tad tee to Mantu ſtarp ſewim dalla pa Galwahm, tapehz kà winni wiſſi weens kà ohtrs tikpat irr tuwu Raddi tam, kas apmirre.

§. 412.

Ja ne irr ne kahdi, nei no appakkal ſkaitamas (Kahrtas) nei no tahs us preekſchu ſkaitamas Kahrtas, nei arridſan meeſigi Brahli un Mahſas, un meeſigi Brahlu-

*) Appakkal ſkaitama Kahrta: t. i. kad tohs Raddus tà ſkaita kà ceſahk ſkaitiht no Behrneem, un tad tà ſakkoht, uskahp jeb appakkal ſkaita lihdſ Tehweem, Tehwu Tehweem u. t. j. p.

un Mahſas-Behrni, tad dallahs eekſch ta Nomirruſcha Mantas winna Puſsbrahli un Puſsmahſas, prohti tee, kas irr woi no weena Tehwa bet ne no weenas Mahtes, woi no weenas Mahtes bet ne no weena Tehwa. Puſsbrahlu- jeb Puſsmahſu-Behrneem irr tà jadallahs, kà §. 410 un 411 irr mahzihts.

§. 413.

Ja arridſam tahdi Raddi ne buhtu, tad Tehwa- un Mahtes-Brahli un Mahſas manto, un ja ir tee ne buhtu tee tuwaki Raddi, kam pehz Galwahm jadallahs eekſch tahs atſtahtas Mantas. Bet ſchè irr jaleek wehrâ, ka arweenu tee ween ko dabbu, kas irr tee tuwaki Raddi un tee zitti ne ko.

§. 414.

Ja kahdam nomirruſcham laulatam Draugam naw ne kahdi meeſigi Raddi; tad winna pakkal palizzis laulahts Draugs wiſſu winna Mantu dabbu.

§. 415.

Ja ta atlikkuſi Manta kas irr jadalla, irr kahda nekuſtama Manta, tà kà Semmes-Gabbals u. t. j. p. tad tee Mantineeki no wihriſchkas Kahrtas eet pahr teem no ſeewiſchkas Kahrtas.

§. 416.

Ja diwi Dehli irr palikkuſchi pakkal, tad tas wezzakais no winneem tahs nekuſtamas Mantas Wehrtibu noſakka jeb to takſeere un ſawam Brahlam Wallu lauj, woi ſchis to gribb paturreht un ſawam wezzakam Brahlam ſawu Dallu iſmakſaht. Ja wairak kà diwi Dehli irr tee Mantineeki, tad winni kohpâ tahs nekuſtamas un dallamas Mantas Wehrtibu noſakka un tad Meſlus mett par to, zeek buhs nahkt us katru Dallu. Kad pee Wehrtibas Noſazziſchanas jeb pee winnas Takſeereſchanas tee trihs woi wairak Dehli ne warr ſalihgt, tad Pagaſta-Teeſa to Wehrtibu noſakka.

§. 417.

Pee tahdas Semmes- jeb Grunts-Gabbala Takſeereſchanas, tahs Ehkas, kas warr buht ſtahw us to Grunti ne teek takſeeretas, tapehz ka Ehkas no ſewis ne kahdus Augſus ne dohd.

§. 418.

Ja kahdi Mantineeki no wihriſchkas Kahrtas kahdu Semmes- jeb Grunts-Gabbalu gribb iſdalliht ſtarp ſewim; tad tam buhs notikt tà kà katram Mantineekam peekriht wiſsmaſaki weens Semmes-Gabbals no tſchetrahm mehritahm Puhruweetahm arramas Semmes katrâ Laukâ, kas wiſſôs treijôs Laukôs kohpâ irraid 12 tahdas Puhruweetas.

§. 419.

Ja tee, kas pehz Teesas=Likkumeem irr tee Mantineeki, ne irr simnami un ja ta atstahta Manta 500 Rubbulus Papihrunaudas welk woi masaki; tad buhs winnus sasaukt trihsreis tai Basnizâ, pee ka tas Nomirris peederreja, un turklaht arri trihsreis ekssch Semneeku Awisehm un teem sluddinaht lai winni pirms Gads un 6 Neddelas apeet, nahk to atstahtu Mantu sanemt. Ja tahs atstahtas Mantas Wehrtiba wehl stahw augstaka pahr 500 Rubbuleem Papihranaudas; tad ne ween kà jau sazzihts tee Mantineeki tohp saukti trihsreis Basnizâ un tannîs Widsemmes Semneeku Awihsês, bet arridsan wehl tàpatt trihsreis teek aizinati tannîs Kreewu=Walsts Awihsês, lai tee woi paschi woi zaur Weetneekeem nahk, pirms Gads un seschas Neddelas apeet, kas irr rehkenajams no tahs Deenas, kur ta Aizinaschana tikke sluddinata. Ja neweens Mantineeks ne rahdahs, woi ja Teesa atrohd, ka tas, woi tee kas meklejahs pehz tahs atstahtas Mantas to ne warr dabbuht, tapehz ka winneem naw skaidras Parahdischanas, ka winni irr tee Mantineeki; tad wissa ta atstahta Manta peekriht tai Pagasta=Lahdei, pee kurras Pagasta tas Nomirris Galwasnaudu maksaja.

§. 420.

Kamehr tas Aizinaschanas Laiks wehl ne pagallam, tamehr wissa atstahta Manta teek ustizzigi un kohpigi waldita zaur Aisstahwetajeem, ko Pagasta=Teesa eezell.

B. Par tahdas atstahtas Mantas=Dallischanu par ko tas, kas to atstahj, pats ko irr nosazzijis.

§. 421.

Kas ko gribb nosazziht par to, kà buhs palikt ar winna Mantu kad winsch buhs nomirris, tam waijaga, kad winsch to darra, buht pee pilna Prahta un to darriht ar labbu Apdohmu.

§. 422.

Widsemmes Semnecks, woi Semneeze, ja gribb ko nosazziht par to, kà buhs palikt pehz winna Nomirschanas ar tahm Mahjas=Leetahm jeb ar to kustamu Mantu, ko winni woi irr eemantojuschi no Raddeem woi paschi eepelnijuschees, teem tahdeem naw ta Walla, pagallam isslehgt no Mantoschanas sawus Behrnus, scho Pehznahkamus un, ja schee ne buhtu dsihwi, sawus wehl dsihwodamus Wezzakus woi Wezzaku Wezzakus. Wissem scheem arweenu waijaga dabbuht kahdu noliktu Dallu pee tahs atstahtas Mantas.

§. 423.

Schi Dalla, ko fauz to peeklahjigu Teesu un kas irr janowehle teem tahdeem Mantineekeem, woi tee nu peederretu pee teem ko fauz to appakkal skaitamu Kahrtu, woi pee teem, ko fauz us preekschu skaitamu Kahrtu. — Schi Dalla welk to zettortu Dallu no wissas atstahtas Mantas, un ja schee tahdi Mantineeki buhtu wehl ne usaugschi Behrni, tad teem par labbu wehl tik daudz japeemett klaht, kà waijaga, ka tee no ta warr tapt usaudsinati. Ar to zittu Mantu, kas wehl atleek, kad papreekssch schi peeklahjiga Teesa irr atschkirta, tas kas to Mantu atstahj warr eepreezinaht woi weenu woi ohtru Behrnu woi arri zittus kahdus labbus un mihlus Draugus.

§. 424.

Seewai, kam no sawa Wihra Behrni irr, kamehr Wihrs wehl dsihwo tik ween ta Walla irr, saweem Behrneem par Labbu ko nosazziht par sawahm Drahnahm jeb Drehbehm un zitteem kahdeem dahrgeem Seewischku Glihtumeem. Wihram ne peederr Behrnudalla pee sawas Seewas Drahnahm jeb Drehbehm. Ja tas Wihrs irr nomirris; tad winna Atraitnei buhs Wihra Mantineekam jeb Raddeem atstaht to Dallu, ko patti bij dabbujusi no sawa Wihra Mantahm, tà kà §. 403 irr mahzihts.

§. 425.

Laulati Draugi, kam tahdi Raddi naw, kurreem kà §. 422 un 423 mahza, ta peeklahjiga Teesa irr jaatstahj un janodalla, tee tahdi laulati Draugi sawâ starpâ warr nosazziht weens ohtram par Labbu: kà tas no winneem kas ilgaki dsihwohs, wissu Nomirruschu Mantu dabbuhs.

§. 426.

Ja daschkahrt tas ihstais Mantineeks, kam gan waijadsetu wissu ta Nomirrussha atstahta Mantu mantoht irr tahds blehdigs Zilweks kas Blehdibas irr darrijis woi zittus kahdus Nedarbus, ko Teesas-Likkumi aisleedz; tad schee Likkumi tam, kas to Mantu atstahj, lauj, schim ihstam Mantineekam to atstahtu Mantu aisleegt un pehz Teesas-Likkumeem ko nospreest par scho Naudu zitteem sweschem Zilwekeem par Labbu kam winsch to atstahtu Mantu nowehl. Schi tahda Walla arridsan Widsemmes Semneekeem teek lauta, bet ween tad, kad pee winnu ihsta Mantineeka tahdas Wainas irr, kadehl winnu warr isslehgt no Mantoschanas.

§. 427.

Ja kahda Zilweka Behrni, Behrnu Behrni, Wezzaki, woi Wezzaku Wezzaki, winnam ne irr palihdsejuschi, kad winsch bija Nabbadsibâ un Behdâs, un ja pehz-

laikâ Deews tahdam irr palihdsejis, tà kà mirdams Mantu atstahj; tad tahdam ta Walla teek dohta, tahdus sawus Raddineekus isslehgt no Mantoschanas, un zitteem par Labbu ko nosazziht par sawu atstahjamu Mantu.

§. 428.

Kad kahds nomirst kas sawas Nabbadsibas pehz tappe usturrehts no Pagasta, tad winna Mantineeki ne ko no winna atstahtahm Leetahm ne warr dabbuht, pirms Pagastam irr aismaksahts ko tas winnu usturredams un kohpdams irr isdewis.

§. 429.

Ja kas ko gribb nosazziht par sawahm atstahjamahm Mantahm, tad winsch to warr darriht woi ar Wahrdeem, woi ar Rakstteem. Ja winsch to nosakka ar Wahrdeem tad; ja schai Nosazzischanai buhs Spehks buht tai waijaga notikt tà, wrohti: Winnam buhs diwju beswainigu un ustizzamu Leezineeku Preekschâ, kam ahbeem arri ne kahda Dalla naw pee tahs atstahtas Mantas, nosazziht ar skaidreem Wahrdeem to, ko winsch sawas Mantas pehz leek. Ja ta Nosazzischana teek usnemta Rakstôs; tad atkal teem waijaga parahdiht ar skaidreem Wahrdeem ta Manta Atstahjeja Prahtu, un teem Rakstteem waijaga buht usrakstiteem woi no Mantas Atstahjeja pascha woi no Draudses Mahzitaja, woi no Pagasta-Teesas. Turpretti tahdeem Rakstteem naw ne kahds Apleezinaschanas-Spehks kas irr sarakstiti us tahda Zilweka Pawehleschanu kas pats ne proht rakstiht un Rakstus lassiht, woi arridsan kad naw sarakstiti no tahda Zilweka, kam Teesa warr ustizzeht jau winna Ammata dehl.

§. 430.

Ne weenam tahdam, kas Mantu atstahjis, un par to gribb nosazziht ar Wahrdeem naw aisleegts, scho sawu Nosazzischanu arri wehl usdoht Teesas Preekschâ, ja winsch sawâ Prahtâ schaubitohs par to, woi gan kad winsch buhs nomirris arridsan taps darrihts pehz teem Wahrdeem ko winsch isteizis Leezineeku preekschâ. Tahdas Usdohschanas pee Teesas irr jausraksta, un schai peenahkahs tahs turreht kluſſas.

§. 431.

Kas, woi ar Wahrdeem, woi eekſch Rakstteem, woi Teesas preekschâ woi preekſch Leezineekeem jau irr nosazzijis par to, kà buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winsch nomirst, tahdam tomehr wehl brihwi irr katrâ Brihdî scho sawu Wahrdu appakkal nemt woi arridsan zittadi nosazziht; bet ween lai winsch to darra woi preekſch Teesas woi diwju ustizzamu Leezineeku Preekschâ.

§. 432.

Ja kahds, kam Ohtrs no fawahm Mantahm jau bij ko nowehlejis, agraki mirſt, ne kà tas, kas winnam ko nowehleja, un ja ſchis fawu pirmu Noſazzifchanas Wahrdu appakkal ne nemtu un arri eekſch fawas Noſazzifchanas ihpaſchi ne buhtu peeminnejis tohs Mantineekus no ta Nomirrufcha kam winſch ar labbu Prahtu ko bij nowehlejis, un ka tee winna Weetâ to buhs dabbuht; tad ſchi Mantasdallina peekriht teem zitteem Mantineekeem, ko tas, kas to Mantu atſtahj, irr eezehlis par tahdeem.

§. 433.

Tas, kas Mantu atſtahj un ko noſakka par to, warr daſchkahrt fawam Mantineekam woi kahdam zittam, kam winſch kahdu Mantasdallinu nowehl, arri ko preekſchrakſtiht, ko woi weenam woi ohtram buhs darriht ja tee to katram noſazzitu Mantasdallu gribb dabbuht. Turklaht tas, kas to Mantu atſtahj, warr wehl peeſazziht: ka winni to noſazzitu Dallu ne dabbuhs kad tee to ne darra, kas winneem irr preekſchrakſtihts. Kad nu tà noteek; tad tahdeem, kam kas tohp preekſchrakſtihts, irr lauts pawiſſahm atſazziht ſchai Mantasdallai, un tad ta peekriht teem ihſteneem Mantineekeem, woi arridſan tahdeem, kas pehz Teeſas-Likkumeem arri wehl irr peeſkaitami pee tuwakeem Raddeem. Tomehr ja tas, kas to Mantu atſtahj tam, kam winſch kahdu Dallinu nowehleja woi tam Mantineekam paſchaim ſawâ Noſazzifchanâ buhtu preekſchrakſtijis ko darriht ko woi pawiſſam darriht ne warr, woi kad winſch buhtu preekſchrakſtijis tahdu Leetu kas naw lauta, woi tahdas Leetas, kas tam, kas to darra, Negohdu atneſs; tad tahdas Preekſchrakſtiſchanas irr neezigas un ne geld, un tas kam ta Mantasdalla bij noſazzita to arridſan paturr, kaut arridſan winſch to ne darrijis.

§. 434.

Ja tas, kas ko noſakka par ſawahm Mantahm woi ſawa Noſazzifchanâ daſchkahrt ko irr peemirſis, ko winnam waijadſetu klaht likt, woi ja winna Noſazzifchana daſchâs Weetâs labbi neſaeetahs ar Teeſas-Likkumeem woi zitti tahdi Truhkumi pehz ta Spreedeja Nomirſchanas wehl teek atraſti; tad us Teeſas-Spreedumu tam kas eekſch ta Mirreja Noſazzifchanas irr tà kà nepilnigs tohp palihdſehts, un kas labbi ne ſaeetahs ar Teeſas-Likkumeem tas teek pahrtaiſihts. Tomehr kas tannî Nomirrufcha Noſazzifchanâ irr labs un no ka ſkaidri winna Gribbeſchanu warr ſapraſt, wiſs tas paleek ſawâ Spehkâ.

§. 435.

Ja ceksch tahdas Nosazzischanas par atlikkuschahm Mantahm schurp un turp kahda Waina rohnahs, prohti, ka ne warr ittin skaidri nopraſt ta Mantas Atſtahjeja Prahtu un Gribbeſchanu, un ja to warr dſwejadi ſapraſt woi teem Mantineekeem un kam kaut kas no tahs Mantas irr wehlehts par Labbu woi teem par Skahdi; tad arweenu to buhs ſapraſt tà ka teem Mantineekeem jo wairak irr par Labbu.

§. 436.

Ja kahda atſtahta Manta wairak ſtahw Wehrtê kà peezſimts (500) Rubbulus ceksch Papihrnaudas, tad Latweeſchu Awihſes teek isſluddinahts, ka tas, kam ſchi Manta peederreja irr nomirris.

§. 437.

Wiſſas Nosazzischanas par atſtahjamahm Mantahm irr jaisſluddina no Teeſas kad tas mirſt, kam ta Manta peederr. Schi Sluddinaſchana noteek kahdâ papreekſch nosazzijama Deenâ, un ja kas dohma kahdai tahdai Mantu Notaiſiſchanai pretti runnaht, tapehz ka winnam zaur to Netaiſniba eſſoht notikkuſi, tad tas to warr darriht kamehr Gads un ſeſchas Neddelas apeet; kas ſcho Termihnu ne leek wehrâ, paſaude ſawu Teeſu.

§. 438.

Behrni, Wahjprahtigi Zilweki un tahdi kas Ahrprahtâ, tàpatt arridſan tahdi, kas jau Teeſas preekſchâ irr nosazziti par Palaidoneem tà kà arridſan wiſſi tahdi Zilweki, kam woi ta Manta patti, woi ta Waldiſchana par to irr nonemta pehz Teeſas-Likkumeem, — wiſſi tahdi ne warr ne ko nosazziht par to, ka buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winni nomirſt.

C. Par Apdahwinaſchanahm jeb par to, kad kas ohtram ko no ſawas Mantas dahwina jeb ſchkinko.

§. 439.

Kam ne drihkſt aisleegt ſawu Mantu waldiht pehz ſawas Patihkſchanas, tam peederr arri ta Walſta ar kahdu ſawas Mantas Dallu ohtru Zilweku apdahwinaht.

§. 440.

Nekahda tahda Apdahwinaſchana, kas ſtarp dſihweem Zilwekeem noteek, war geldeht, ja tahs dahwinatas Leetas Wehrtiba welk pahri pahr 50 Rubbulus Papihrnaudas un ja tahda Apdahwinaſchana naw tappuſi usrakſtita pee Teeſas.

§. 441.

Ikkatrs, kam ne warr aisleegt ko nosazziht par to, kà buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winsch nomirst, tam arri ne warr aisleegt nosazziht kà pehz winna Nomirschanas buhs ko no winna Mantahm schim woi tam dahwinaht.

§. 442.

Kad kahds zittam tahdu Dahwanu no sawas Mantas nowehle, ko tam buhs dabbuht kad tas Deweis buhs nomirris; tad schim Dewejam waijaga to isteikt diwju ustizzamu Leezineeku preekschâ. Weenam no scheem waijaga buht no ta pascha Pagasta, pee ka tas Deweis peederr.

§. 443.

Tas Deweis us tahdu Wihsi Ohtram ko nowehleijs ko tas dabbuhs pehz winna ta Deweja Nomirschanas, ikkurrâ Brihdî scho Sohlischanas Wahrdu warr appakkal neint, ja tas Ohtrs to wehl ne irr pretti nehmis. Ta Deweja Mantineeki ne warr ne weenu Wahrdu pretti runnaht, ja tahdai Nowehleschanai Likkumi naw pretti.

§. 444.

Tas Deweis warr nosazziht kà tam, kam winsch to Dahwanu dohd, buhs turretees, jeb ko tam buhs darriht kad winsch to gribb dabbuht. Ja nu schis ar tahdu Preekschrakstu irr arr Meeru; tad winnam tas arri irr jadarra, ja winsch ne gribb sawu Teesu pee tahs Dahwanas pasaudeht. Tomehr arri pee tahdahm Nosazzischanahm geld tas Likkums, kas §. 443 irr dohts par tahm Nosazzischanahm, kur woi ihstam Mantineekam woi zittam, kas tikkai kahdu Mantas Dallinu dabbu, papreekisch kas irr jadarra, pirms winsch sawu Dallu warr dabbuht. —

Peekta Nodalla.

Par to Wallu, Saderreschanas uszelt.

§. 445.

Widsemmes Semneekam, lihds ar zitteem Kreewu Walsts Appakschneekeem irr ta Walla, pehz Teesas-Likkumeem un us tahdu Wihsi, kas ne irr aisleegta, Saderreschanas uszelt woi par sewi paschu woi par sawu Mantu. Wissas tahdas Saderreschanas, lai tahs nu buhtu norunnatas un uszeltas woi Deeneſta pehz woi kahdas Mantas Leetas pehz, tahs teek isteesatas pehz teem Teesas-Likkumeem, kas jau irr dohtas un sinnamas par tahdahm Derribahm, un arri pehz scheem ihpaschi nu pee-

minnejameem Likkumeem. Tomehr Widsemmes Semneeks ne drihkst tahdu Saderreschanu par sewi paschu norunnaht un uszelt, zaur ko winna ihpaschiga Brihwiba suhd un winsch zittam padohdahs par dsimtu.

§. 446.

Tapehz Widsemmes Semneekam ta Walla irr, pehz Teesas-Likkumeem un Preekschraksteem Deenesta- un Rentes-Kuntraktus zelt, zittus Zilwekus zaur Grahmatahm eezelt par saweem Weetneekeem, woi arri liktees no zitteem zeltees par tahdu; winnam irr Walla galwoht par ko, woi zitta Galwoschanu peenemt; winnam Walla, pirkt woi pahrdoht; zittam ko aisdoht woi aisnemt us Atdohschanu; miht un mainiht; Kihlam nemt woi Kihlam doht; ar zitteem sabeedrotees us jeb kurru zaur Teesas-Likkumeem ne aisleegtu Buhschanu — ar ihseem Wahrdeem sakkoht: Widsemmes Semneekam ta Walla irr saderreht ar zitteem, un zitteem likt saderreht ar winnu par wissahm tahdahm Leetahm, kas naw aisleegtas.

§. 447.

Tomehr warr ispraft, ka Widsemmes Semneekam, kas irr Arreis un Semmesstrahdneeks, no wissahm tahdahm Saderreschanahm wissuwairak schahs diwas irr jausnemm, prohti: Saderreschana par Mahjas-Waldischanu, kas noteek pee Saimneekeem un Rentineekeem; un Saderreschana par Deenestu, kas noteek pee teem kas par Lohni un Maisi zitteem saderrahs us Deenestu. Tadehl tad par schahm abbejadahm Saderreschanahm schee nu nahkami Likkumi teek zelti.

A. Par Saderreschanahm, kas teek uszeltas Deenesta pehz.

§. 448.

Widsemmes Semneekam irr lauts saderretees eeksch Deenesta pee zitta no kaut kahdas Kahrtas schis arridsan buhtu; tomehr ween us tahdu Deenestu, kas ne irr aisleegts. Ja winsch nu sew irr saderrejees Deenestâ; tad winnam arri peenahkahs, pehz sawas wissulabbakas Sinnas un Spehschanas, wissu to padarriht, ko irr usnehmees. Ja tas, pee ka winsch Deenestu gribb saderreht ne dsihwo tannî paschâ Draudsê jeb Kirspehlê, tad winnam par to jadohd Sinna Kirspehles-Mekleram *) kas winnam zaur tahdu Sihmiti kà Munsturis F. to israhda, to apleezina, ka winsch tahdu Sinnu irr dewis.

*) Par scho Mekleri turpmak lassisi.

§. 449.

Tahdeem ween kas jau paſchi par ſewi ſinna un walda, irr lauts ſaderretees par Deeneſtneekeem. Tapehz Behrni, kas wehl ſtahw appakſch Tehwa Waldiſchanas to ne warr darriht bes ſawa Tehwa Lauſchanas; kas ſtahw appakſch Pehrmindereem, tee to ne warr darriht bes ſcho Pehrminderu Sinnas; laulatahm Seewahm waijaga buht ſawa Wihra-Wehleſchanas; tahdeem kas jau ſtahw eekſch Deeneſta, waijaga Parahdiſchanas par to, ka tee ſawu Deeneſtalaiku woi irr isdſihwojuſchi, woi ka irr atlaiſti.

§. 450.

Tee, kas Deeneſtu mekle, un wehl nekad irr bijuſchi Deeneſtâ, teem tahdeem waijaga kahdu Sihmiti isnemt pee ſawas Pagaſta-Teeſas, appakſch kurras lihdſ ſchim dſihwoja, par Apleezinaſchanu, ka winnus drohſchi warr nemt Deeneſtâ. Ja tahdas Apleezinaſchanas truhkſt, tad winnu Deeneſta-Kuntraktis tuhdalin warr isnihkt zaur to, kad woi Tehws, woi Pehrminders, woi Wihrs pretti runna. Turklaht arri wehl tam, kas Deeneſtu mekle kahda Sihmite par ſcho ſawu jaunu Buhſchanu jaisnemm no ta Muiſchas-Kunga, pee ka winſch Deeneſtu irr ſaderrejis. Schi Sihmite irr janeſs pee Pagaſta-Teeſas, kur ta teek glabbata, un bes tahs winſch ne teek atlaiſts no ſawa Pagaſta.

§. 451.

Kas ſawâ Deeneſtâ peenemm Laudis, kam tahdas Apleezinaſchanas truhkſt, kà §. 450 preekſchrakſta; tam irr jazeeſch woi Pollizeies-Strahpi woi 2 Rubbuli Sudraba Strahpesnaudas irr jamakſa eekſch Pagaſta-Lahdes.

§. 452.

Tannî 13tâ Likkumâ gan irr teikts ka eekſch teem tur noſazziteem Gaddeem Deeneſtneekam ne buhs buht aisleegts, Deeneſtu ſaderreht kà gribb, woi ſawas Bruggumeiſtera-Teeſas Aprinki, woi tai Gubbernementê, kur winſch dſihwo; tomehr tahdam wehl tas irr jaleek wehra, ka no weenas Rewihſies jeb Galwasnaudas Uſrakſtiſchanas lihdſ ohtrai; tas irr no 3 lihdſ 3 Gaddeem winnam japaleek tai Draudſchu-Teeſas Aprinki kur winſch irr lizzis eerakſtitees pee Galwasnaudas. Bet ja tas, kas Deeneſtu mekleja, pa tam Starpam kahdu Mahju gribb nemt us Renti, tad winnam ſcho Leetu dehl ween irr jaturrahs pee ta, ko Likkumi 13 un 65 par to noſakka.

§. 453.

Deeneſta Saderreſchanas jeb Deeneſtu-Kuntrakti woi teek uszelti zaur Rakſteem, woi arri norunnati ar Wahrdeem diwju Leezineeku preekſchâ, woi arridſan ſaderreti zaur

to ka Nauda teek dohta us Rohku un teek pretti nemta. Kad tee kas sawâ starpâ tahdu Saderreschanu uszell, to apleezina Teesas preekschâ, tad tai Saderreschanai Spehks irr.

§. 454.

Pee tahdahm Saderreschanahm waijaga skaidri nosazziht to Lohni, ko tam Deenestneekam buhs dabbuht, to Laiku kamehr tam jastahw Deenestâ, un to Darbu ko winnam buhs strahdaht. Ja tas, kas Deenestneeku saderreja, ne dsihwo schaî Draudsê jeb Kirspehlê, tad Abbeju Wahrdi irr jaeraksta pee tahs Draudses Mahklera, kur tas Deenests irr usnemts.

§. 455.

Ta Nauda, kas teek dohta us Rohku, un ko Abbi warr norunnaht, kà paschi gribb, pa Laikam teek atrehkeneta no tahs Lohnes; bet nei tam weenam irr lauts tai dohtai Naudai atsazziht, nei ohtram to Rohkas Naudu atdoht un zaur to tà kà atkahptees no sawas Saderreschanas.

§. 456.

Tas Laiks, kad Deenestneekam buhs sawu Deenestu usſahkt, tas stahw pee tam kà Abbeji to norunna, un Abbeem arri buhs zeeti turretees un palikt pee ta, ko tee sawâ Starpâ irr norunnajuschi par to. Ja tadehl tas Deenestneeks ne nahk tai nospreestâ Deenâ sawu Deenestu usſahkt un tam, kas winnu bij derrejis, irr jamekle pehz winna; tad Deenestneekam buhs atlihdsinaht to Kaweschanu un to kas irr isdohts par to Meklaschanu, un ja tas, kas winnu bij derrejis winnu wairs ne gribb turreht, tad tam Deenestneekam ne ween buhs atdoht to Rohkasnaudu, ko winsch bij dabbujis un atlihdsinaht to Skahdi, bet winnam arri wehl buhs maksaht weenu Sudraba Rubbuli eekſch Pagasta-Lahdes. Ja tahds ne spehj maksaht, tad tas winnam janostrahda. Bet ja tas Deenestneeks peerahda, ka winsch gan irr atskawejees, bet ne zaur sawu Wainu, tad tas, kas winnu bija saderrejis ne warr ne ko wairak prassiht kà ween to Rohkasnaudu. Turpretti; kad tas Deenestneeks paschâ Laikâ nahk sawu Deenestu usſahkt, un tas, kas winnu irr derrejis, ne gribb winnu peenemt, tad schim buhs tam Deenestneekam to Skahdi atlihdsinaht us tahdu paschu Wihsi, kà tam irr jaatlihdsina, kas preekſch Laika un bes wissas preekſch Teesahm geldigas Wainas Deenestneeku atlaisch no Deenesta.

§. 457.

Tas Deenestneeks kas Deenestu saderr ar wairak kà Weenu, irr strahpejams tapatt kà tas, kas zaur sawu Wainu taî noliktâ Deenâ sawu Deenestu ne usſahk. Tas, kas tas pirmais winnam Naudu dewe us Rohku, winnu paturr pee sewis Deenestâ.

§. 458.

Tas, kas Deneeſtneeku irr ſaderreſis, tomehr wehl warr atkahptees no ſawa Kuntrakta, pirms tas Deneeſtneeks ſawu Deeneſtu irr uſſahzis; ja winſch tam tahdas Wainas warr peerahdiht kà §. 468 irr isteiktas, un zaur ko tam kas Deeneſtneeku irr derrejis ta Walla tohp dohta ſawu Deeneſtneeku atlaiſt, pirms winna Deeneſtalaiks irr pagallam. Ta Rohkasnauda tad arri irr jaatdohd, ja Kungs woi Saimneeks to atpraſſa.

§. 459.

Kas ohtra Zilweka Deeneſtneeku iswilt, tam buhs, ja teek ſuhdſehts par to, woi Pollizeies-Strahpi zeeſt woi Strahpesnaudu makſaht pehz tam, kà ta Leeta to isneſs.

§. 460.

Deeneſtneekam peenahkahs bes teem ihſteem ſawa Deeneſta darbeem, us ko winſch irr derrehts, arri wehl zittus ſtrahdaht par Paligu, winnam ihpaſchi peenahkahs buht uſtizzigam Zilwekam un ſchiglam pee Darba, ſaderrigam, uſmannigam, paſemmigam un paklauſigam. Deeneſtneekam peenahkahs ne ween eekſch ſawa Deeneſta ne kahdu Skahdi ne padarriht tam, ka Maiſe winſch ehd; bet arridſan zittur wiſſu Skahdi nowehrſt no winna. Deeneſtneekam arri ne buhs apkahrt waſatees bes Sinnas, un tam japadohdahs appakſch ſawa Kunga woi Saimneeka Mahjas- un Muiſchas-Eeraddumeem un Pawehleſchanahm.

§. 461.

Ja Deeneſtneeks, woi tihſchâ Prahtâ, woi zaur leelu Nebehdaſchanu un Nepaklauſiſchanu tam, kam winſch kalpo, Skahdi darra; tad winnam tas irr jaatlihdſina, un woi teek norehkenehts no winna Lohnes woi no winna atſtrahdahts, kad winna norunnahts Deeneſtalaiks pagallam.

§. 462.

Ta Lohne un tas Ehdeens par ko Deeneſtneekam buhs kalpoht, tas irr janorunna ſtarp to kas eet Deeneſtâ un to kas zittu nemm Deeneſtâ. Kad Deeneſtneekam, kamehr winſch ſtahw Deeneſtâ, Slimmiba useet, tà kà winna Kungam jeb Saimneekam Algadſis irr japeenemm winna Weetâ; tad tas, ko ſchis makſa, Deeneſtneekam irr ja peezeeſch no ſawas Lohnes, ja winna Kungs woi Saimneeks ſtahw us to. Tomehr ſchim peenahkahs, ſawam neweſſelam Deeneſtneekam Pahrtikſchanu ſagahdaht un arri winnu Neweſſelibâ kohpt.

§. 463.

Teem, kas Deeneſtneekus turr, buhs arridſan luhkoht us to, ka tee peeklahjigi dſihwo un tik labbi Mahjâs kà Deewa Nammâ Deewu peeluhdſ un Deewam kalpo.

§. 464.

Ja neweens no Abbeem, nei tas kas Deenestneeku turr nei tas Deenestneeks irr atfazzijis; tad teek turrehts, ka ta Saderreschana zaur to irr kà atjaunata us tikpatt ilgu Laiku, kà winni pirmu reisi to bija saderrejuschi. Tomehr ja ta pirma Saderreschana bij norunnata us wairak Gaddeem un tee weens Ohtram ne buhtu atfazzijuschi; tad teek turrehts, ka ta Saderreschana irr atjaunota tikkai us weenu Gaddu. Ja tee, kas dehl Deenesta irr sadderrejuschees, ne ko ne buhtu sewischki norunnajuschi tahs Atfazzischanas pehz; tad teek likts: ka pee tahdeem Deenesteem, kas irr norunnati us Gaddu, tik labbi weenam kà Ohtram buhs atfazziht diwi Mehneschi preeksch Gadda Galla; un ja tas Deenests irr saderrehts us Mehneschеem, tad zits zittam buhs atfazziht diwas Neddelas preeksch ta Mehneschа Galla. (§. 24.)

§. 465.

Neweenam, kas stahw Deenestâ, irr lauts, sawu Deenestu atstaht pirms wehl tas norunnahts Deenestalaiks pagallam. Bet ja Deenestabehrnam pateescham tahdas Wainas buhtu, kur pehz Teesas-Likkumeem irr lauts atstahtees; tad tam ne buhs zittadi notikt, kà zaur Peerahdischanu pee Teesas un zaur Teesas Spreedumu. Kas bes Teesas Sinnas atstahjahs, un ko Kungs woi Saimneeks ne peenemm atkal, tam irr jaatdohd ta Rohkasnauda un turklaht tam wehl japeemaksa tik dauds, kà winnam Lohne bija apsohlita.

§. 466.

Turpretti atkal tam, kas Deenestneeku turr, peenahkahs sawam Deenestabehrnam to nopelnitu Lohni pareisi ismaksaht, winnam wesseligu un labbu Ehdeenu ehst doht un eeksch sawas norunnatas Waldischanas pahr winnu winnam pahraki ne darriht. Kas schim Likkumam pretti darra, tas irr turrams par tahdu, kas sawu Kuntrakti irr pahrkahpis un zaur to Deenestneekam to Wallu jeb Brihwibu dewis eet suhdsetees pee Teesas un to mekleht, ka woi ta Saderreschana pawissam teek nozelta, woi tahs Gruhtibas atnemtas, par ko winnam bij jasuhdsahs.

§. 467.

Tahdas Wainas un Gruhtibas, kurru dehl Deenestneeks jau preeksch sawa isdsihwota Gadda un bes Atfazzischanas warr atstahtees no sawa Kunga jeb Saimneeka, irr: kad tas Deenestneeks pahrleeku irr tizzis strahpehts un neschehligi turrehts; kad tee, kurru Deenestâ winsch stahw, woi arridsan tee Lihdsdeenestneeki winnam pawehl ko Launa darriht; kad winnam to peenahkamu Lohni un Maisi ne dohd; kad winna

Kungi aiseet us tahlahm ſweſchahm Semmehm un kad winſch pats kriht itt gruhtâ Slimmibâ. Bet kad tà noteek, tad Deeneſtneekam no tam waijaga Sinnu doht ſawai Pagaſta-Teeſai un peerahdiht, kahdas Wainas pehz winſch atſtahjahs.

Tàpatt arri Deeneſtneeks wehl preekſch ſawa isdſihwota Laika warr atſtahtees, tad kad winna Lohne winnam ne teek ismakſata pareiſi kà un kad nahkahs; woi kad winſch Laudim redſoht zaur ſawa Kunga Wainu irr tizzis Kaunâ; un arridſan tad winſch warr atſtahtees kad winſch kahdu Mahjaswaldiſchanu gribb usnemt; un Seewiſchkas tad kad teek iſprezzetas. Wiſſeem ſcheem arweenu buhs usſazziht woi diwi Mehneſchi woi diwas Neddelas papreekſch, tà kà winni ſawâ Starpâ to Deeneſtu irr ſaderrejuſchi woi us Gaddu woi us Mehneſchu.

§. 468.

Tam, kas Deeneſtneekus turr irr ta Walla ſawus Deeneſtneekus wehl preekſch winnu isdſihwota Laika atlaiſt un winneem to Lohni aisturreht, kad winni irr zeeti un nepaklauſigi Laudis, kas ne ka Mahzibu ne peenemm; kad Kunga un Saimneeka Behrneem woi zitteem Deeneſtneekeem Launu mahza; kad ſohg un Deeneſtadeweju peewilt woi tihſchâ Prahtâ to pawehletu Darbu ne ſtrahda, woi ar launu Sirdi Skahdi darra; kad zaur palaiduſchu Dſihwoſchanu ſlimmas Wahjibas dabbu; kad par Naktim ne ſtahw Mahjâ; kad irr ne maſ ne atgreeſchami Dſehreji un Kahrtuſpehleji woi dohdahs us zittahm Kauna Leetahm; kad pawiſſam to ſtrahdajamu Darbu ne proht; kad ſawam Maiſes-Tehwam rupji pretti runna un to kehſi; kad Maiſes-Tehwa Peederrigus usſkubbina us Nemeeru ar to; kad us winna Wahrdu Parradus krahj; kad weenumehr neapdohmigi un aplam drohſchi dſihwo ar Ugguni; kad plehſchahs un kaujahs ar zitteem; un kad nelaulatas Seewiſchkas paleek us gruhtahm Kahjahm. Deeneſtneeks pehz Teeſas-Likkumeem arri wehl warr tapt atlaiſts preekſch ſawa isdſihwota Deeneſta-Laika, kad pee tà, kas winnu turreja tà noteek ka winnu wairs ne warr turreht. Tomehr kad tà noteek, tad tas atlaiſts Deeneſtneeks gan ſawu pilnu Lohni dabbu, bet winſch ne warr praſſiht, ka winnam wehl buhs aismakſaht par Ehdeenu un Drehbehm.

§. 469.

Ja tas, kas Deeneſtneeku turr, ſcho atlaiſch no ſawa Deeneſta bes wiſſas Wainas; tad ſchis ſawu pilnu Lohni dabbu, un turklaht Atlaiſchanas Grahmatu, tà kà tas pehz ſawas Wallas zittu Deeneſtu drohſchi warr ſaderreht.

§. 470.

Deeneſtneeks, kas atſtahjahs, tam peenahkahs wiſſas tahs Leetas bes Truhkuma adoht, kas woi no ſawa Kunga woi no Saimneeka winnam bija Rohkâ, un ar

ko winſch woi Darbu ſtrahdaja, woi ko winſch ween glabbâja. Ja kas no ſchahm Leetahm truhkſt tad winnam waijaga to atlihdſinaht woi no ſawas Lohnes, woi zaur to, ka winſch to Leetas Wehrtibu atſtrahda.

§. 471.

Ja kas par ſawu Naudu ſawu Deeneſtneeku irr lizzis ismahziht woi kahdu Ammatu, woi winnu irr dewis Skohlâ, kur tas ismahzijahs rakſtiht, rehkeneht un Rehkenejumus israkſtiht; woi ja winſch to irr peeturrejis pee zittas kahdas labbas Mahzibas un ja tas irr notizzis ar ta Deeneſtabehrna Wezzaku woi Pehrminderu Sinnu un Labpatihkſchanu; tad tahdam Deeneſtabehrnam buhs atmakſaht woi atkalpoht to, ko winna Kungs woi Saimneeks tadehl irr isdewis.

§. 472.

Kad kahds Deeneſtneeks atſtahjahs, un kad tas kas winnu turreja, ne bija Semneeks, tad tam, kas winnu atlaiſch buhs doht Apleezinaſchanas Grahmatu jeb Sihmiti, kur winſch pehz Taiſnibas apleezina, kâ tas Deeneſtneeks winnam irr kalpojis un kâ tas pee winna irr turrejees.

§. 473.

Ja tahds Kungs, bes wiſſas Wainas woi pawiſſam leedſahs tahdu Sihmiti rakſtiht woi tannî Sihmitê winnu welti un netaiſni usſuhdſ, un ja Teeſas preekſchâ winnam to, ko tam pahrmett ne warr parahdiht; tad ta peederreja Draudſchu-Teeſa ſcho Apleezinaſchanas Sihmiti tam Deeneſtneekam ſarakſta.

§. 474.

Turpretti ja kahds Kungs kahdam blehdigam un neustizzigam Zilwekam tahdu Sihmiti israkſta kur winſch wiſſai Taiſnibai pretti to tahdu Zilweku usteiz; tad tahdam Kungam jagalwo par wiſſu Skahdi, ko tahds Zilweks zittam, kas winnu nemm ſawâ Deeneſtâ, daſchkahrt padarra. Tomehr tahdas Skahdes Atlihdſinaſchana ne buhs eet augſtaka pahr 100 Sudraba Rubbuleem.

§. 475.

Tahdi, kas ſtahweja Deeneſtâ pee Saimneekeem un Rentineekeem, kad atſtahjahs no ta Pagaſta, kur bija, dabbu no Pagaſta-Teeſas to Apleezinaſchanas Sihmiti, kurra irr eelikts, kâ winni irr kalpojuſchi un dſihwojuſchi.

§. 476.

Saimneekeem un Rentineekeem ta Walla teek dohta, kur buhtu ihſti waijadſigs, ſawas Saimes Nepaklauſiſchanu un Pahrgalwibu ſawaldiht un zaur kahdu weeglu

Mahjasstrahpi tohs peeſpeeſt, darriht, kas teem peenahkahs. Schi Strahpe ne warr eet pahraki pahr ſeſcheem Sitteneem ar Speeki.

Kahdu Strahpi Muiſchas = Kungs ſawai Sainei un teem Muiſchasdarbôs buhdameem Pagaſta=Laudim warr uslikt, tas jau irr peeminnehts un likts §. 154.

§. 477.

Ja Deeneſtneeks zaur to weeglu Mahjas pahrmahziſchanu ne labbojahs; tad tahds teek noweſts pee tahs peederrigas Teeſas, lai ta pehz Teeſas=Likkumeem to affaki peewalda.

§. 478.

Kad tas, kas Deeneſtneeku turreja, mirſt, pirms ſcha Deeneſta Gads irr pagallam; tad ta Nomirruſcha Behrni un Mantineeki to Deeneſtneeku warr woi paturreht pehz ſawa Kuntrakta, woi winnu atlaiſt. Ja winnu atlaiſch, tad tas dabbu ſawu pilnu Lohni pehz tam, kà winſch irr ſaderrejees, woi us Mehneſcheem, woi us Gaddu.

B. Par Rentes Kuntrakteem jeb Rentes Saderreſchanahm.

§. 479.

Widſemmes Semneekam ta Walſta irr, kahdu Gruntsgabbalu, kas winnam ihpaſchi peederr zittam Zilwekam isdoht us Renti, us patihkamu Laiku un pehz patihkamahm Norunnaſchanahm; lai nu tas buhtu bijis no kaut kahdas Kahrtas buhdams. Tàpatt arri Semneekam irr lauts, kahdu Gruntsgabbalu kas zittam peederr nemt us Renti. Tomehr tahdi Gruntsgabbali, kas peederr pee Widſemmes Leelkungu Muiſchahm ne warr tikt isdohti us Renti woi Kihlam dohti us ilgaku Laiku ne kà us 50 Gaddeem; zittadi tahds Kuntrakts us ilgaku Laiku taps isnihzinahts. Un kad pehz pabeigteem Rentes=Gaddeem woi Kihlas=Gaddeem tahdi Leelkungu Gruntsgabbali teek atdohti, tad Atpakkaldewejam ne buhs par Semmes un Mahjas Uskohpſchanu wairak kà weena Gadda Renti woi weena Gadda Auglus no tahs Kihlanaudas praſſiht no ta, kas to Semmi isdewe us Renti woi Kihlam dewe, nei arridſan no ta kas daſchkahrt irr nahzis ta pirma Isdeweja Weetâ un winna Teeſu irr usnehmis. Majorahtes=Muiſchâs *) pawiſſam ne warr ſaderreht ne kahdas tahdas Aisdohſchanas us Renti woi

*) Majorahtes=Muiſchas irr tahdas ka Waldiſchana weenumehr weenas Leelkungazilts Wezzakam peekriht.

tahdas Aiskihleschanas, kas tam Kungam, kas pehzaki to Muischu waldihs warr buht kaitigas un winna Teesu aiskahrt. Us kahdu Wihsi Krohna-Muischas Grunts-Gabbali warr kluht isdohti us Renti woi Kihlam dohti, to nosazziht Krohnam weenam pascham peederr.

§. 480.

Kuntrakti jeb Saderreschanas par Semmes-Gabbaleem, kas teek nemti us Renti, warr woi kluht zelti eeksch Raksteem woi kluht norunnati ar Wahrdeem. Ja irr zelti Rakstôs, tad schee irr janoraksta, un schee Noraksti irr janoleek pee Draudschu-Teesas; ja teek norunnati ar Wahrdeem, tad par to Protokollis jausnemm pee Kirspehlu-Teesas. Abbi, tee Noraksti tà kà tas Protokollis, teek eelikti Kuntraktu-Grahmatâ, un ween tahdeem eeksch Kuntraktu-Grahmatas usnemteem Kuntrakteem Spehks irr, bet wissas zittas Rentes-Norunnaschanas irr nespehzigas un ne kam ne geld.

§. 481.

Tomehr pirms tahdas Saderreschanas teek eerakstitas Kuntraktu-Grahmatâ, Draudschu-Teesai peenahkahs ismekleht woi tannî Saderreschanâ jeb Kuntraktî naw kas norunnahts, kas scheem Likkumeem irr pretti; un woi ta Grunts-Gabbalu Aisdohschana arridsan tà kà nahkahs irr apstiprinata; prohti, woi us Krohna-Muischahm irr lauta no Kammeral-Teesas, us Kunga-Muischahm no Grunts-Kunga, un us Mahzitaja Muischahm no teem pee Draudses peederrigeem Muischneekeem. Turklaht ja kahda Seewischka Kuntrakti zell, Teesai wehl irr jaismekle, woi tas arri noteek ar winnas Pahrstahwetaja Sinnaschanu. Kuntrakti, kam woi weena woi ohtra no schahm Sinnahm truhkst, irr nespehzigi un ne kam ne geld.

§. 482.

Tannî Rentes-Kuntraktî skaidri irr jausnemm un janosihme:

1) Ta Leeta, kas Rentineekam teek isdohta us Augleem, un ko schim Rentunehmejam pascham lihds ar diweem beswiltigeem Leezineekeem waijaga apraudsiht, tà kà winsch sinna, kur ta Rentes-Leeta irr, zik leela ta irr, un kahdi winnas Rohbeschi.

Tadehk arridsan us tahdahm Krohna-Muischahm, kas ne tiks mehritas, tohs Mahju- jeb Sehtas-Rohbeschus waijaga apsihmeht ar Kaptscheem jeb Kupitscheem, un to Meschusemmi kas teek isdohta lai to nemm un strahda sew par Labbu pehz Teesas-Likkumeem, to waijaga bes Kaweschanas atschkirt nohst no ta ihstena Krohna-Mescha.

2) Tur irr jausnemm, kà un us kahdu Wihsi Rentesnehmejam irr lauts to eedohtu Grunts=Gabbalu turreht sew par Labbu.

3) Tur irr jausnemm, us zik ilgu Laiku ta Semme teek isdohta us Renti. Schim Laikam arweenu waijaga beigtees ar Jurgeem, jo ap scho Laiku pee muns tas Semmesstrahdaschanas Gads beidsahs.

4) Tur irr jausnemm ta Grunts=Gabbala Buhschana, jeb eekſch kahdas Buhschanas tas teek isdohts; turklaht ta Mahjasmanta arri jausnemm, ka pehz pabeigteem Rentes=Gaddeem ta Semme un ta Mahjasmanta atkal eekſch tahdas paschas Buhschanas (tik patt labbas un tik patt daudſ) warr kluht atdohtas.

5) Tur irr jausnemm ta Klausischana, jeb kà un zik klausiht Rentineeks irr usnehmis un kurrâ Laikâ tahs Klausischanas janoklausa.

6) Tur irr jausnemm ta Galwoschana, jeb woi Rentesnehmejam arri jausrahda kahda Galwoschana, kahdai tai buhs buht, un par zeek irr jagalwo.

7) Tur irr jausnemm ta Skahdeszeeschana, jeb kam ta Skahde irr jazeesch, kas eekſch Rentes=Gaddeem daschkahrt warr gadditees, woi Rentesnehmejam, woi Rentesisdewejam un woi tad wiſſa Skahde jazeesch woi tikkai kahda Dalka no tahs.

§. 483.

Kuntrakti, kam wiſſi schee mupatt §. 482 isteikti Peelikkumi truhkſt, teem tahdeem arri truhkſt saws Spehks un us teem ne warr wiſs ko eesuhdseht pee Teesahm. Tàpatt arri ne warr pee Teesas suhdseht par tahdahm Norunnaschanahm, kas Kuntraktî naw peeminnetas ar ſkaidreem Wahrdeem; woi ja tahs schinnîs Likkumôs ne irr nosazzitas par tahdahm, bes kurrahm Kuntrakts ne war buht.

§. 484.

Tapehz tad nu, ka taptu nogreestas, wiſſa Nesinnaschana wiſſas Isrunnaschanas un wiſſas no tahm zeltamas Strihdibas, un ka ikkatrs drohschi warr waldiht to ko winsch turr woi to kas winnam peederr; taggad tee mupatt peeminnejami Likkumi teek zelti. Schee irr turrami par Preekſchrakſteem un tà ſakkoht par to Munsturi, kas mahza, kà buhs notikt pee Semmes Isdohschanas us Renti. Schee tahdi Preekſchrakſti geld arri Teesneſcheem pee Isteeſaſchanas; un kaut tas, ko winni preekſchrakſta, arri Kuntraktî ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr tahdas Strihdibas=Leetas irr jaisteeſa pehz winneem, ja winni daſchkahrt ne buhtu tappuſchi nozelti ar ſkaidreem Wahrdeem, woi no Rentesdeweja woi no Rentesnehmeja.

1) Kaut arri Kuntrakti tas ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr Rentesnehmejam irr janeſs un jamakſa wiſſas Krohnadohſchanas un zittas Klauſiſchanas tà kà tahs isnahk, un zik no tahm nahk us winnu, pehz winnu Pagaſta-Buhſchanas, pehz winna paſcha un pehz tahs Semmes-Buhſchanas, ko winſch turr. Schahs Dohſchanas un Klauſiſchanas winnam irr jadohd un jaklauſa par ſewi, par ſaweem Peederrigeem, un Deeneſtneekeem.

2) Nei tas, kas to Muiſchu pee kurras ta Rentesſemme peederr, irr pirzis; nei tas kas winnu irr eemihjis; nei tas kas buhdams Mantineeks to Muiſchu irr eemantojis, nei arridſan tas, kas to irr dabbujis zaur kahdu labprahtigu Nowehleſchanu un Dahwinaſchanu — tee wiſſi ne drihkſt Rentineeku isdſiht un aiskahrt, kamehr winna Rentes-Gaddi wehl naw pagallam.

3) Tàpatt arri Rentesnehmejam naw ta Walla pirms winna Gaddi pagallam tai Rentei atfazziht un wehl maſaki winnam ta Walla irr, to Rentesweetu atſtaht, tapehz ka ta Rentesſemme irr nahkuſi zitta Kunga Rohkàs. Tam Rentineekam peenahkahs arri ar to jaunu Kungu tohs Rentes-Gaddus isturreht.

4) Rentineekam, kam jau ta Semme ween us Augſeem irr dohta, buhs ar Meeru buht ar to, ko winſch dabbu no ſaweem Laukeem, Dahrſeem un no ſawahm Plawahm un buhs istikt ar tahm Gannibahm kas winnam ihpaſchi irr eerahditas un ar to dedſamu Malku, ko Kuntrakts winnam noſpreeſch. Bes Rentesdeweja ihpaſchas Lauſchanas Rentineekam tadehl ne buhs Lihdumus lihſt un no nolihſta Lihduma wairak kà trihs Graudus nonemt; tam arri ne buhs wairak kà to 24tu Dallu Meſchaſemmes ikgaddus ſtrahdaht, ne kahdas zittas Schkuttes ne dedſinaht kà ween no Schaggareem, ne kahdus Balkus un Kohkus preekſch Ehkahm zirſt, ne kahdas Drawas iszirſt, nei arri zittus kahdus Nedarbus pee Meſcha padarriht. Tam arri ne buhs tannîs winnam eerahditôs Rohbeſchôs zittu eelaiſt, lai tas no winna Semmes ko ſtrahda woi zittadi tur wirſû darbojahs. Tàpatt arri Rentineekam ne irr lauts dedſamus Wellenus jeb Torpi isgreeſt, nei Kalku un Giptsakminus nei arridſan zittus Akminus lauſt un iſrakt, nei arridſan tahdas Sawallas usnemt, kas Muiſchneekeem ween peederr, tà kà ſweijoht, Jakti, Sudmallas turreht, iskrohgeht u. t. j. p.

5) Rentineekam naw lauts, Malku, Garrkuhla Salmus un Barribu pahrdoht.

6) Rentineekam peenahkahs to Rentesweetu arweenu tà apkohpt, kà §. 33 irr preekſchrakſtihts tahs pirmas Mahjas Atdohſchanas deht. Laukeem waijaga

buht labbi apſtrahdateem, Plawahm iſtihritahm, Ehkahm labbi apkohptahm un pawiſſam Jumteem labbi iſlahpiteem, un kur Dahrſi irr, tur Dahrſeem arri waijaga buht labbi eeſtrahdateem.

7) Tik drihſ, ka kahdam Rentineekam ta Rentesweeta teek uſſazzita; tad tam peenahkahs lihdſ pirmai Webruari Deenai preekſch ſawa Rentes-Gadda Beigumā, iſruhmeht to Puſſi tik labbi tahs dſihwojamas Iſtabas kà arridſan to zittu waijadſiga Ehku, ka lai tas, kas nahks pehz winna, wehl ar labbu Seemaszellu Ruhmi warr dabbuht un pamaſam eekohptees.

8) Rentineeks ne drihkſt aisleegt Rentesdewejam, kad tas brihſchahm arri pee winna apſkattahs un pahrrauga, kà winſch dſihwo un ſawu Darbu ſtrahda. Pawiſſam to ne warr aisleegt tad, kad ta Semme irr uſſazzita, kur Rentudewejeem ihpaſchi irr jaluhko us to, ka tas Rudſulauks labbi teek apſtrahdahts.

Bet turpretti arridſan:

9) Rentesdewejam ne buhs us nekahdu Wihſi pretti buht Rentesnehmejam kad winſch to us Renti nemtu Semmi, tà kà Kuntrakti irr norunnahts, ſew par Labbu ſtrahda. Turpretti Rentesdewejam buhs wehl ihpaſchi aiſſtahweht ſawu Rentineeku; kad tam to, kas peederr pee winna Rentes Semmes, gribb nemt un noſtrihdeht, un kad winſch weens pats ne warr pretti turretees.

10) Rentesdewejam buhs tam Rentesnehmejam to iſmakſaht, ko ſchim waijadſeja iſdoht tahs Rentesleetas Uſturreſchanas pehz, tà kà arridſan to, ko ſchis ar winna Sinnu irr iſdewis par labbaku Rentesleetas Uſkohpſchanu, kad winſch ſawu Iſdewumu ſkaidri warr parahdiht. Tomehr tas winnam tik tahli ween irr jaiſmakſa, zik tahli pee Atdohſchanas arridſan teeſcham to Labbumu warr peerahdiht; un kas par to irr jaiſmakſa, tam ne buhs nekad eet pahri pahr weena Gadda Renti.

11) Rentudewejam peenahkahs Rentunehmejam bes Makſas doht, kas irr waijadſigs pee Buhweſchanas ja ſchis waijadſigu Ehku woi tihri no jauna gribb uſbuhweht, woi arridſan zittu gohdigi iſlahpiht. Tomehr tee Salmi preekſch Jumteem Rentineekam irr jadohd.

12) Rentudewejam peenahkahs kad maſ iſtreijôs Gaddôs pahrmekleht, woi Rentineeks arri to Semmi ſtrahda pehz ſawa Kuntrakta; un ja winſch ſawu Kuntrakti buhtu pahrkahpis, tad Rentudewejam ta Leeta tuhdalin jauſnemm pee Pagaſta-Teeſas.

§. 485.

Rentunehmeis ne drihkſt to Rentes=Leetu paſchu un winnas Waldiſchanu zittam kam nodoht bes Rentudeweja labba Prahta, ko preekſch Pagaſta=Teefas waijaga us=rahdiht eekſch Rakſteem. Ja Rentineeks ne behda par to, tad zaur to winna Kuntraktis irr isnihzis.

§. 486.

Wiſſas Suhdſeſchanas, kas zellahs ſtarp Rentudeweja un Rentunehmeja, un kam tas Usſuhdſehts ne runna pretti; teek turretas par taiſnahm, un us Suhdſetaja Luhg=ſchanu ta peederriga Teeſa to Apſuhdſetu peeſpeeſch, to padarriht, kas winnam peenah=kahs.

§. 487.

Ja tas Rentineeks Semmi nembams us Renti, Galwineeku jeb Apgalwoſchanu ne irr usrahdijis, tad winſch pee tahdahm Suhdſeſchanahm ja Rentudeweis to gribb un us ſawu Galwu nemm, no Teefas teek peeſpeeſts, tam Rentesdewejam kluht lihdſigs; un tas noteek, kaut arridſan Rentineeks to Suhdſeſchanu wehl ne buhtu peenehmis par taiſnu, woi ne leegdamees woi kluſſu zeeſdams. Tomehr ja pee dſiļakas Iſmekleſcha=nas israhdahs, ka ta Suhdſeſchana ne bija taiſna, tad Rentudewejam ne ween irr ja=atlihdſina wiſſa Skahde ko Rentunehmeis zaur to irr zeetis, bet us peederrigas Teefas Spreeſchanu winnam arri wehl jamakſa peenahkama Strahpesnauda eekſch Rentineeka Pagaſta=Lahdes.

§. 488.

Ja Rentunehmeis, kaut kahdus Eemeſlus eemesdams, leedſahs tahs Klauſiſcha=nas noklauſiht, ko klauſiht winſch irr usnehmees, tad winſch zaur Teefas=Spehku warr kluht peeſpeeſts to padarriht, tapehz, ka Muiſchas un Semmes=Darbeem zaur tahdeem Eemeſleem ne buhs tikt aiskaweteem. Tomehr Rentineekam ta Walla paleek ſuhdſeht prett Rentesdeweju, ja ſchis no ſawas Puſſes ne irr turrejees pehz ſawa Kuntrakta.

§. 489.

Ja kahds Rentineeks zaur ſawas Rentesſemmes ſliktu Kohpſchanu, to leek pa=nihkt, woi arridſan ja Rentudewejam irr jabihſtahs, ka winna Rentesnehmeis to ne darrihs un klauſihs, ko darriht un klauſiht irr usnehmees; tad, kaut tas arridſan Gal=wineeku buhtu usrahdijis, Rentesdewejam ne irr aisleegts Teefas Iſmekleſchanu us=aizinaht lai ſchi pehz tam, kà to Leetu atrohd, noſpreeſch kà Rentineeks to darra, kas winnam peenahkahs darriht un lai winſch par to ſliktu Semmes= woi Ehku=Apkohp=

ſchanu kahdu Atlihdſinaſchanu dohd. Turklaht arridſan tas Rentes=Kuntraktis zaur Teeſu warr tapt isnihzinahts, kad ta Rentesnehmeja Galwoſchana Rentesdewejam ne dohd pilnu Drohſchibu, ka winnam wehl us preekſchu ta Skahde taps atlihdſinata un wiſs taps noklauſihts, kas Rentunehmejam doht un klauſiht peenahkahs.

§. 490.

Ja Rentesdeweis tannî Kuntraktî to arridſan irr eelizzis, ka Rentesnehmejam, kad winſch ſawu Rentesnaudu taî norunnata Laikâ ne maksa, wehl kahdu noſazzitu Strahpesnaudu par to Rentesdewejam buhs peemakſaht; tad tas naw aisleegts, bet ſchi Strahpesnauda ne buhs buht leelaka pahr weena Gadda Intreſſehm *) ko pehz Teeſas=Likkumeem warr nemt, tas irr, ta ne buhs wairak buht, kà ſeſchas Prazentes woi no tahs Rentesnaudas, woi no ta Rentes=Parrada.

§. 491.

Ja Rentes=Kuntraktis jeb Saderreſchana irr norunnahts us wairak kà weenu Gaddu; tad Rentudewejam tàpatt kà Rentunehmejam peenahkahs dewin Mehneſchus preekſch Renteslaika Beigunna, zittam prett zittu isteiktees woi ſchai Saderreſchanai wehl buhs paſtahweht us ilgaku Laiku woi ne. Ja neweens no winneem Ohtram ne atſakka; tad teek turrehts, ka no tam irr ſaprohtams, ka winnu Kuntraktis, tà kà winni to lihdſ ſchim bija norunnajuſchi un turrejuſchi, wehl paleek weſſels us trim Gaddeem. Bet ja Abbi ſawu Kuntrakti ween buhtu zehluſchi us weenu Gaddu; tad Puſsgaddu papreekſch waijaga atſazziht, un ja ne teek atſazzihts, tad tas wezzais Kuntrakts gan arri wehl paleek weſſels, bet tikkai us weenu Gaddu ween.

§. 492.

Kad Rentunehmeis nomirſt, tad jau zaur to tas Rentu=Kuntraktis isnihkſt un us Jurgeem irr pagallam. Tomehr zitta Leeta buhtu ja tannî Saderreſchanâ ihpaſchi buhtu nolikts, ka pehz winna Mirſchanas winna Mantineekeem wehl buhs to Kuntrakta Laiku isdſihwoht. Pee ta Tehwa tad ſtahw noſazziht, kam no ſaweem Behrneem winſch to Rentes=Waldiſchanu uswehl. Bet kad neweens no winna Behrneem ſcho Waldiſchanu woi ne ſpehtu usnemt, woi Rentudewejam ne patiktu, tad Rentineeka Atraitnei, ja ne irr jau Neſpehjneeze, jalauj dſihwoht, kamehr winnas Behrni buhs pee=

*) Intreſſes irr ta Nauda, ko Parradneekam ſawam Parradudewejam ikgaddus par to Alisdewumu, par Augleem jamakſa wirſû, un pehz Kreewu=Walſts Likkumeem irr us 100 aisdohteem Naudasgabbaleem ſeſchi tahdi Naudasgabbali par Gaddu wirſû jamakſa.

augufchi, un ja winnai gaddohs ohtrs Wihrs, tad arri fchim to Rentes=Waldifchanu warr atftaht.

§. 493.

Rentudewejam ta Walka irr, tam kas winna Rentunehmeis bija, aisleegt, lai tas ne iseet no tahs Mahjas un lai fawas Mantas ne aiswedd, kamehr tas par wiffeem Parradeem fawam Rentesdewejam irr kluis lihdfigs.

§. 494.

Ja Rentesnehmeis Rentesdewejam pehz Kuntrakta irr palizzis wainigs: tad winnam tas irr jaaismakfa lihdf ar tahm pehz Teefas=Likkumeem peenahkamahm Jnteref=fehm, jebfchu arri tee Rentes=Gaddi jau buhtu pagallam.

§. 495.

Turpretti arri Rentesnehmejam irr ta Walka, ne iseet no tahs Rentesweetas, kamehr to irr dabbujis, kas tam pehz fawa Kuntrakta wehl nahkahs no Rentesdeweja, un ko fchis woi pawiffam ne warr noftrihdetees woi ko Draudfchu=Teefa lihdf tam Laikam kur ta Leeta labbaki buhs isftaidrota irr usnehmufi par tahdu Parradu, kas Rentesnehmejam nahkahs no Rentesdeweja; bet ja fchis peenemmigu Galwofchanu dohd, tad Rentesnehmejam jaiseet.

§. 496.

Ja Gruntineeks jeb Rentesdeweis fawas Parradubuhfchanas dehl pehz Teefas=Nofazzifchanas eekfchu Jsteefafchanas zaur Konkurfi un wiffa winna Manta winna Parradudewejeem peekriht; tad fcheem irr ta Walka wiffas Rentes=Saderreschanas us ta Konkursneeka Grunti tannis pirmôs nahkamôs Jurgôs nozelt, kaut arridfan tee Rentes=Gaddi wehl ne buhtu pagallam, bet tomehr dewin Mehneschus preekfch tam teem irr jausfakka teem Rentesnehmejeem.

Tomehr tahdu Rentes=Kuntraktu Nozelfchanas pehz, wehl teek preekfchrakftihts:

1) Kad ta Konkursneeka Parradudeweji eekfch diweem Gaddeem no ta Laika, kad ta Jsteefafchana zaur Konkurfi tappe nofpreefta, ne irr usfazzijufchi tohs Rentes=Kuntraktus, kas jau preekfch fcheem diweem Gaddeem irr bijufchi zelti; tad tee paleek weffeli un fawâ Spehkâ, kamehr tee Rentes=Gaddi irr isdfihwoti.
2) Kad woi ta Konkursneeka Parradudeweji woi tas, kas irr eezelts par winnu Weetneeku no winneem un kam waijaga wiffu to weetiga Buhfchana pafiht, un

ſinnaht, kas irr waijadſigs pee Semmes Apkohpſchanas, kam arri turklaht zik ween warr buht waijaga dſihwoht Tuwumâ, — jaunus Rentes-Kuntraktus irr zehluſchi tai wezzu un nozeltu Kuntraktu Weetâ, kas woi paſchi irr beiguſchees woi zaur to Konkurſi irr nozelti; tad tahdeem jauneem Kuntrakteem Spehks irr tikkai lihdſ Jurgeem eekſch ta Gadda, kurrâ ta Konkursneeka Gruntš jeb Muiſcha tiks pahrdohta zaur Aukzioni jeb Uhtruhpe.

3) Tahdi Rentesnehmeji, kas ſawu Renti noklauſa ar Klauſiſchanahm, tà kà tahs eekſch Wakku-Grahmatahm irr noſazzitas, un arri tahdi, kas ſawu Renti makſa woi ar Naudu, woi ar Labbibu un zittu Teeſasdohſchanu bet us tahdu Wihſi ka par katru Dalderu Semmes-Wehrtibas trihs Sudraba Rubbuli teek dohti woi ar Naudu woi eekſch Labbibas un zittahm Leetahm, tahdi Rentineeki paleek, kamehr winna Rentes-Gaddi irr isdſihwoti.

4) Un ka jel Rentineeki ne bes Sinnas un ſew par Skahdi Rentes-Kuntraktus ſaderretu, buhs winneem ſchohs Likkumus preekſchâ laſſiht un isſkaidroht, ikreiſi, kad Rentes-Kuntrakti tiks eerakſtiti Draudſchu-Teeſas Kuntraktu-Grahmatâ un buhs turklaht wehl to arri peerakſtiht ar ihpaſcheem Wahrdeem, kà Teeſa winneem ſchahs winneem waijadſigas Sinnas irr dewuſi.

§. 497.

Wiſſas Wallas kas pehz Likkuma §. 496 Konkursneeka Parradudewejeem irr dohtas, peederr arridſan Widſemmes Muiſchneeku Kreditkaſſei prett Mahjas jeb Semmes Rentineekeem us tahdahm Muiſchahm, kas no Kreditkaſſes Naudu irr dabbujuſchi us Intreſſehm bet tahs ne ſpehj makſaht un tadehl no Kreditkaſſes teek apkihlatas. Tapehz tad arridſan bes winnas Labbpatikſchanas ne warr pahrdoht nedſ Kihlam doht nekahdus Pagabbalus no tahdahm Muiſchahm.

Teesaschanas- un Jsteesaschanas Likkumi.

Treſcha Grahmata.

Polizeies-Likkumi.

Pirma Nodalla.

Par Semneeku Pagasta ſinnamahm Dohſchanahm un Klauſiſchanahm.

A. Rekruhſchu-Dohſchana.

§. 498.

Ta Jsrehkeneſchana un Peerahdiſchana, zeek Rekruhſchu irr jadohd par wiſſu Widſemmi un zeek Lauſchu un Naudas ſewiſchki par katru Muiſchu, kas ne noteek arweenu weenadi, bet pehz tam kà ikreiſe ta Pawehleſchana preekſchraksta, paleek tà kà lihdſ ſchim pee Landrahtu Teeſas.

§. 499.

Krohna-Muiſchu un Krohna Mahzitaja-Muiſchu dehl Landrahtu Teeſa to Jsrehkeneſchanu aisſtelle us Kammeral-Teeſu, lai ta to pahrrauga un kad tas irr notizzis; tad Landrahtu-Teeſa to Jsrehkenaſchanu aisſuhta us Gubbernementes-Waldiſchanu, kas atkal katrai Muiſchai to darra ſinnamu.

§. 500.

Tadehl pee Rekruhſchu Jszelſchanas Pagaſta-Teeſahm ween peekriht, tik daudſ Zilwekus kà irr pawehlehts iszelt, un to us Pagaſtu nahkdamu Naudu, kas pee Rekruhſchu Nodohſchanas jaſagahda peedſiht. Kad Rekruhſchi jaiszelt; tad Pagaſta-Teeſahm buhs, zik ween warr, ween Puiſchus iszelt.

§. 501.

Pagaſta-Teeſa ar Muiſchas-Waldineeka Apſtiprinaſchanu noſakka: kurrus no Pagaſta-Laudim buhs nodoht par Rekruhſcheem. Ja Muiſchas-Waldineeks, bes jeb kahdas no Teeſahm peenemmigas Wainas, to Apſtiprinaſchanu leedſ; tad Draudſchu-Teeſa par to noſpreeſch.

§. 502.

Par Rekruhſcheem, kaut arri zittadi gan geldetu, ne buhs iszelt:

1) Gruntineekus, kam Semmes-Gabbali peederr, un kas, ja maſ irr, katrâ Laukâ iſſehj ſeſchus Rihgas Puhrus Rudſu. Tahda Gruntineeka wezzaku Dehlu arri ne buhs nemt.

2) Saimneekus Rentineekus, kam us Muischneeku Muischahm tahda Semme us Renti woi us Klausischanu irr Rohkâ, kurras Dalderu Wehrtibâ stahw lihds 10 Daldareem un pahraki, un us Krohna-Muischahm ne buhs Rekruhschôs nemt Pusszettortneekus. Tàlihds arridsan buhs wisseem tahdeem Saimneekeem un Rentineekeem atstaht winnu wezzakus Dehlus. Tomehr arri scheem irr jaeet, kad Truhkums irr no tahdeem Laudim, kas geld Rekruhschôs, un kad Draudschu-Teesa winnu Iszelschanu irr apstiprinajusi.

3) Skohlneisterus, kamehr sawu Ammatu turr.

4) Pagasta-Wezzakus, Pagasta-Teesneschus, Draudschu-Teesu un Kreisteesu Peesehdetajus, kamehr stahw sawâ Ammatâ.

5) Muischas Saimes-Laudis, tà kà to nosakka tas nu nahkdams Likkums.

§. 503.

Prohti tam buhs notikt tà:

1) Muischneekam, us ka Muischu lihds simts (100) Wihrischku Dwehseles irr peeraksitas pee Pagasta, tahdam irr lauts, tschetrus Wihrischkus usdoht kà sawus Muischas-Laudis, un schee kaut zittadi arridsan buhtu ittin geldigi ne warr kluht nemti Rekruhschôs.

2) Muischneekam, kam sawâ Muischâ wairak kà simts Wihrischku Dwehseles irr, tam irr lauts, us ik peezdesmits Dwehselehm, kas irr wairak, wehl weenu usdoht par Muischassaimes Zilweku, ko ne warr nemt Rekruhschôs. Tà tad isnahk us 200 Wihrischku Dwehselehm 6, us 300 Wihrischku Dwehselehm 8, u. t. j. p. Kam masak kà 100 Wihrischku Dwehseles irr sawâ Pagastâ, tam irr brihwi us ik 25 Dwehselehm weenu usdoht par Muischas-Zilweku, ko ne warr nemt Rekruhschôs.

3) Kam us 100 Wihrischku Dwehselehm ne irr 4tri Muischas-Zilweki, kas geldetu Rekruhschôs; un kam us wairak kà 100 Wihrischku Dwehselehm naw tik daudz Rekruhschôs geldedami Muischas-Laudis, kà appaksch Zihpara 2 irr nosazzihts, teem ta Walka irr, no Pagasta wehl tik daudz Laudis kà truhkst usdoht par saweem Muischas-Laudim, ko ne warr nemt Rekruhschôs.

4) Kam wairak irr, kà weena Muischa, tas arridsan us katru sawu Muischu pehz tahs Walkas warr darriht, kas winnam schinnî Likkumâ teek dohta.

5) Pee Muischneeka stahw, woi tas kahdam no saweem Muischas-Laudim, ko papreekisch bija usdewis par tahdu ko Rekruhschôs ne warr nemt, scho Labbumu atkal gribb atnemt.

6) Ikreiſe kad Rekruhſchi teek iszelti, Muiſchneekeem Pagaſta-Teeſai jausdohd, kurreem no ſaweem Muiſchas-Laudim winni ſcho Labbumu gribb paturreht, kurreem ne.

§. 504.

Tik ilgi, kamehr wehl eekſch Pagaſta zitti irr, kas geld Rekruhſchôs, ne buhs diwus Brahlus us Reiſi nemt par Rekruhſcheem.

§. 505.

Pagaſtam peenahkahs gahdaht, ka tahdeem nepeeaugufcheem Behrneem, kurru Tehws irr nodohts Rekruhſchôs, Pahrtikſchana ne truhkſt.

§. 506.

Ja ap to Laiku, kur Rekruhſchi irr janemm, kahds no Pagaſta-Laudim, kas geldetu Rekruhſchôs, bes Paſchportes woi ſleppeni kur aiswelkahs woi arridſan ilgaki nohſt paleek, ne kà winnam pehz winna Paſchportes bij lauts; tad ja tahdu atkal dabbu Rohkâ to buhs tuhdalin nodoht Rekruhſchôs Pagaſtam par Labbu.

§. 507.

Wiſſi tahdi Pagaſta-Laudis kas woi no augſtas Pollizeies-Teeſas, woi no tahm Teeſahm, kas Kakladarbus isteeſa, Blehdibas pehz teek nodohti Rekruhſchôs, irr jarehkene par Labbu tam Pagaſtam, pee ka winni peederr Galwasnaudas-Dohſchanas un zittas Krohna-Dohſchanas pehz.

§. 508.

Pagaſta-Beedram, kas irr iſraudſihts us Rekruhſchu-Buhſchanu, tam irr lauts zittu kahdu Zilweku, kas derr us tahdu Buhſchanu, un kam us to labs Prahts irr luhgt, lai tas eetu winna Weetâ. Tomehr ſchim tahdam ne waijaga buht peerakſtitam Galwasnaudas pehz, nei pee Pilsſehtas Draudſehm, nei pee kahda Pagaſta eekſch Widſemmes Gubbernementes, nei pee kaut kahdas Gubbernementes eekſch Kreewu-Walſts.

§. 509.

Pagaſta-Teeſa zaur weenu no ſaweem Teeſneſcheem woi arri zaur Pagaſta-Wezzaku tohs no Pagaſta iszeltus Rekruhſchus tai Kommiſſihjei, kas winnus pretti nemm, leek preekſchâ weſt un nodoht.

§. 510.

Ja no teem par Rekruhſcheem iszelteem Zilwekeem kahds woi aisbehg woi paleek neweſſels, woi nomirſt, pirms no Kommiſſihjes irr pretti nemts, woi arridſan kad zits

no teem kà negeldigs ne maſ ne teek pretti nemts; tad winna Weetâ Pagaſtam buhs zittu iſraudſiht un iſzelt no ſawa Widdus.

§. 511.

Ja kahds no Pagaſta-Laudim, gribbedams iſwiltees is Rekruhſchu Deneſta, irr aiſgahjis no ſawa Pagaſta us zittu; tad tam Pagaſtam, pee ka winſch paſlepjahs, irr jaatbild par to un tadehl jagahda, ka winſch ſawam Pagaſtam teek appakkal dohts, arri tad, kad winſch eekſch ta ſweſcha Pagaſta tahdu Buhſchanu buhtu uſnehmis, kas gan arri pehz Teeſas-Likkumeem atſwabbina no Rekruhſchu-Buhſchanas.

§. 512.

Ja tahdeem, kas irr iſzelti par Rekruhſcheem, wehl winna Wezzaki dſihwo; tad ſcheem peenahkahs, ſchohs ſawus Behrnus, kà gribbedami un ſpehdami, apkohpt un apgahdaht. Ja Rekruhſcha Wezzaki jau irr nomirruſchi; tad winna Lihdſinantineekeem irr jaiſlihdſinajahs ar winnu pirms teek nodohts. Ja tahds Rekruhtis nahk appakkal, pirms Wezzaku Mantu irr iſdallita, un ſawu Dallu, ko winnam wehl waijaga dabbuht praſſa; tad no tahs papreekſch irr jaatwelk, ko winſch no ſaweem Wezzakeem dabbuja, kad tappe nodohts Rekruhſchôs. Turpretti ja winſch atpakkal nahk us ſawu Dſimteni tad, kad winna Wezzaku-Manta jau irr dallita, tad winſch ne ko wairak ne warr praſſiht; bet tam irr japaleek ar Meeru ar to, ko winſch dabbuja, kad tappe nemts Rekruhſchôs.

§. 513.

Kad tahdi teek nodohti par Rekruhſcheem, kas wehl ne irr uſnemti pee Deewa Galda; tad tee no tahs Prettinemſchanas Kommiſſihjes teek aiſſuhtiti us Pilſehtas Mahzitaju, lai tas winnus mahza un peenemm pee Deewa Galda.

Rekruhſchu-Seewas, kad ne gribb ſaweem Wihreem lihdſ eet; trihs Gaddus pehz ſawu Wihru Nodohſchanas, kas irr ſkaitami no tahs Nodohſchanas Deenas, warr kluht atlaulatas no ſaweem Wihreem un to Wallu dabbuht eedohtees zittâ Laulibâ.

B. Par Semneeku Labbibas-Magaſihnehm.

§. 514.

Pagaſta-Teeſai buhs apkohpt un uſraudſiht ſawu Semneeku Labbibas-Magaſihni un tadehl gahdaht, ka tuhdalin pehz beigtas Kulſchanas wiſs, kas irr iſnemts no Magaſihnes, atkal teek eelikts un atdohts; un ja kas par daudſ kawejahs, to ko winſch

irr isnehmis atkal eelikt; tad Pagasta-Teesai buhs tahdu peespeest ar Teesas warru, to Aisnemtu atkal eelikt; un pawissam pee Magasihnes Apkohpschanas buhs wissu to likt wehrâ, kas schè teek preekschrakstihts un pawehlehts.

Prohti, Pagasta-Teesai jaluhko us to:

1) ka eeksch katra Pagasta pehz winna Lauschu Skaischka jeb Skaitla irr ihpascha Magasihnes-Klehts, kam waijaga buht zeetai Ehkai, un tahdai, kas zaur Ugguns-Grehku lehti ne warr Skahdi zeest un kas arri stahw tahdâ Weetâ, kur Ugguns to tik drihs ne warr aisnemt. Schi Magasihnes-Klehts teek turreta appaksch trim Atslehgahm, no kurrahm weena irr Muischas-Waldineeka Rohkâ, weena pee Pagasta-Teesas Preekschsehdetaja un ta trescha pee weena no Pagasta-Wezzakeem; tà kà wissi schee irr tee kas to Magasihni walda.

2) Pagasta-Teesas Preekschsehdetajam un teem diweem Pagasta-Wezzakeem ween irr jagalwo par to Labbibas Magasihni, un tee diwi Pagasta-Wezzaki irr tee ihstenì Magasihnes Usraugi.

3) Abbeem Magasihnes Usraugeem, kam ween peederr to Magasihnes Labbibu isdoht un sanemt, arri irr jagalwo par to, ka ne kas ne truhkst un ka nekahda slikta Labbiba teek eelikta; tadehl winni ne kahdu sliktu un netihru Labbibu ne nemm pretti.

4) Kad Labbiba woi irr jaisdohd no Magasihnes, woi jaceleek eeksch Magasihnes, tad Muischas-Waldineeks un Pagasta-Teesas Preekschsehdetais sawas-Atslehgas Magasihnes Usraugeem dohd Rohkâ, un tas Teesas Preekschsehdetais teem pawehl, kas irr jadarra. To padarrijuschi un tahs Atslehgas atdohdami, tee Usraugi Teesas Preekschsehdetajam to isstahsta un Muischas-Waldineekam arri to winnam waijadsigu Sinnu dohd. Kas katrareisè irr isdohts no Magasihnes woi eelikts eeksch Magasihnes, tas teek eerakstihts Magasihnes-Grahmatâ.

5) Magasihnes Usraugeem ne buhs ne mas zittadi darriht ne kà Pagasta-Teesas Preekschsehdetais teem irr pawehlejis.

6) Ikgaddôs Juhli Mehneschâ Pagasta-Teesas Preekschsehdetajam un Magasihnes Usraugeem waijaga likt pahrmehriht to Magasihnes Labbibu, un Muischas-Waldineekam japahrnekle ta Magasihnes-Grahmata, un tee Rehkenejumi woi arri labbi saeetahs.

7) Ikgaddòs, kad ta Labbiba irr tikkuſt pahrmehrita, kad ta Magaſihnes-Grahmata irr pahrmekleta, un tee Magaſihnes Parradi peedſihti; Pagaſta-Teeſai peenahkahs, Draudſchu-Teeſai taiſni usdoht zeek Labbibas pateeſchaun irr Magaſihnê.

8) Ikgaddòs waijaga no jauna peelikt Magaſihnê to Labbibas Dallu, ko Likkumi noſakka, un Rudſeem tik labbi kà Waſſarajai waijaga buht labbeem ihpaſchi Waſſaraijai waijaga labbi dihgt.

9) No Magaſihnes isdoht warr un buhs ween tà, kà tee tadehl dohti Likkumi to irr nofazzijuſchi.

10) Tahdâs Magaſihnês, kur us katru Wihriſchku Dwehſeli jau irr eelikti trihs Puhri Rudſu un diwi Puhrus Waſſarajas, ne waijaga wairs ikgaddus ko no jauna peelikt; bet kur wehl tik daudſ naw eelikts, tur wehl ikgaddus tamehr irr japeeleek, kamehr tik daudſ buhs us katru Wihriſchku Dwehſeli. Kur daſchkahrt woi Waſſarajas prett Rudſeem, woi Rudſu prett Waſſaraju wairak buhtu, ne kà pehz Magaſihnes Likkumeem waijadſetu buht no katras Labbibas, tur Pagaſta-Teeſai jagahda, ka ta Labbiba kas irr wairak, teek iſmihta prett to, kas irr maſaki.

11) No tahdahm Magaſihnehm kas jau irr pilnas, t. i. kur jau, kà nupatt irr peeminnehts, us katru pee Pagaſta peederredamu wihriſchku Dwehſeli irr eelikti 3 Puhri Rudſu un diwi Puhri Waſſarajas, no tahdahm Magaſihnehm teem kam ihſta leela Waijadſiba irr, Labbiba teek aisdohta ween us tahdu Wihſi, ka winni us katru Puhru ko irr nehmuſchi, pee Atdohſchanas par Augleem wirſû dohd to 12tu Dallu jeb Puſsſeezinu. Tur kur tahs Magaſihnes wehl naw pilnas, un kur tadehl wehl ikgaddus no jauna jaeeleek: tur tas Puſsſeezinſch ko buhs wirſû doht par Augleem, tad wehl tiks dohts, kad ta Magaſihne buhs pilna.

12) Schee Auglu pehz wirſû dohti Puſsſeezini, tà ſakkoht, irr turrami par Paligu, ja daſchkahrt kahds ne maſ nenogreeſchams Truhkums pee Magaſihnes gaddahs. Kad tomehr ſchee Seezini tà peeaugtu, ka winnu ne maſ ne waijadſetu tahda Truhkuma pehz, tad buhs, ar Pagaſta-Teeſas Sinnu, un tahdâ Gaddâ, kur Labbiba labbi teek makſata, tohs pahrdoht Pagaſta Lahdei par Labbu.

13) Parradi pee Magasihnes irr japeedsenn arweenu, un ar wissu Warru kas Teesai peederr; kaut arri bes scheem Parradeem ta Magasihne pehz Teesas Likkumeem buhtu pilna t. i. kaut arri tur eekschâ buhtu us katru wihrischku Dwehseli 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Wassarajas; jo kas irr pahri pahr to, un kas Magasihnê irr auglojees, tas teek pahrdohts Pagastam un winna Lahdei par Labbu.

14) Katram Parradneekam pee Magasihnes, kad winsch noliktâ Laikâ ne luhds sawu Parradu atdewis, un ne warrehs peerahdiht, ka winsch zaur Krussu, neaugligeem Gaddeem u. t. j. p. irr palizzis tukssch; tam irr japadohdahs appakssch Teesas Warras, kad ta peedsihs to, ko winsch irr aisnehmis un tohs Auglus kas irr jadohd wirsû un arridsan to ikgadskahrtigu Peelikkumu.

15) Pagastam ar wissu, kas tam peederr, jagalwo par to, ka tai Magasihnê ne kas ne truhkst; un ka ikgaddus no jauna wehl tohp peelikts tamehr, kamehr buhs pilna. Ja tahds Truhkums parahdahs, ko tuhdalin un Ahtrumâ ne warr peepildiht; tad Pagasta-Teesa Draudschu-Teesai to usdohd, lai schi bes Kaweschanas skaidru Simmu mekle dabbuht, zaur ko tahds Truhkums irr zehlees. Ja Pagasta-Teesa irr wainiga pee ta, woi Magasihnes Usraugs; tad tam Wainigam irr jamaksa. Bet ja ta Waina ne buhtu pee winneem; tad schis Truhkums gan irr janoraksta no Magasihnes, bet tas irr jaatlihdsina no wissa Pagasta, un katram kas peederr pee ta irr japeedohd sawa Dalla.

16) Katram Pagasta-Beedram, kas atstahjahs no Pagasta un kas wehl buhtu palizzis Parradâ to, kas winnam lihds nahkoschai Rewihsijei jeb Galwasnaudas Usrakstischanai ikgaddus buhtu bijis jaeeleek Magasihnê; tam buhs to eelikt, pirms winsch atstahjahs no Pagasta, woi arridsan Galwoschanu par to usrahdiht. Tomehr winnam ne paleek ne kahda Dalla pee schihs Magasihnes; tapehz kà winsch tur, kur winsch jaunu Dsihwi usnems, tahdu paschu Paligu no Magasihnes jau atraddihs preekschâ.

17) Ja gaddahs, ka eksch kahda Gadda ne tikpatt jauni Beedri eenahk pee kahda Pagasta, kà iseet un atschkirrahs no ta, un ka tadehl eksch Magasihnes arweenu ne warr buht tikpat daudsch Labbibas; tad nahkoschâ Gaddâ Pagastam eksch saweem Rehkenejumeem irr jausnemm un jausdohd: kas irr woi wairak (pahrak) woi masak, tà kà eksch Magasihnes ne kad ne peetruhkst tee us katru wihrischku Dwehseli nosazziti 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Wassarajas.

18) Muischas=Saime un Laudis, kas dsihwo us Muischas=Semmi, ne ko ne eeleek Magasihnê, bet arridsan no tahs ne ko ne warr isnemt. Muischas=Kungam tapehz irr jausdohd; zeek winnam tahdu Lauschu irr, ka to skaidri warr simnaht un tohs atschkirt no teem, kam peenahkahs eelikt eeksch Magasihnes, un ka skaidri warr nosazziht, zeek Labbibas eeksch Magasihnes waijaga buht, kad schee Muischas=Laudis irr atschkirti.

19) Tas Skaischkis to wihrischku Dwehselu eeksch katra Pagasta, kas pee pehdigas Galwasnaudas Usrakstischanas irr atraddees, un no ka irr atschkirti wissi Muischas=Laudis, eeksch katra Pagasta teek usnemts us muhschigeem Laikeem kà tahds Skaischkis, us ko wissas Magasihnes Aprehkenetschanas stahw itt kà us kahdu Grunti; lai nu pehz arridsan Pagasts eetu woi Wairumâ woi Masumâ.

C. Par Pagasta= jeb Walsts=Lahdi.

§. 515.

Eeksch katra Pagasta weena Pagasta=Lahde buhs buht, kur eekschâ wissa gattawa Nauda tohp glabbata, un arridsan wissi Naudas=Raksti jeb Obligaziones *) kas wissam Pagastam, jeb wisseem weenas Muischas Semneekeem kohpâ peederr, un arri tahda Nauda, ko tik ween eeksch kahdahm ihpaschi nosazzitahm Waijadsibahm warr isdoht Pagastam par Labbu.

Schi Pagasta=Lahde

1) teek glabbata tahda Weetâ, kur winnu drohschi warr turreht un ta stahw appaksch Pagasta=Teesas, tà kà appaksch abbeju Pagasta=Wezzaka Waldischanas, un irr aisslehgta appaksch trim Atslehgahm, no kurrahm weena irr Muischas=Waldineeka Rohkâs, ta ohtra irr pee Pagasta=Teesas Preekschsehdetaja, un ta treschа pee Weena no Pagasta=Wezzakeem. Schi Pagasta=Lahde ne teek atslehgta, ja ne irr klaht Pagasta=Teesneschi un Pagasta=Wezzaki.

2) Schai Pagasta=Lahdei peekriht un peederr a) wissas Strahpes Makfaschanas, ja tahs ne irr norahditas kur zittur. b) Wissa Nauda, kas eenahk no Maga=

*) Naudas=Raksti jeb Obligaziones irr tahdi Raksti, kas apleezina; ka tas, kas tahdeem Rakstteem sawu Wahrdu irr lizzis appakschâ, tam, kam ta Obligazione irr, tik daudz irr Parradâ, kà tur eekscha irr nosihmehts.

ſihnes Augſtu Pahrdohſchanas. c) Tahda atſtahta Manta, kurra ihſtais Mantineeks naw atrohdams, lai gan pehz Teeſas-Likkumeem buhtu meklehts pehz winna. d) Jhpaſchas Dahwanas; ar weenu Wahrdu ſakkoht wiſs, kas irr turrams par tahdu Mantu, kas wiſſam Pagaſtam kohpâ peederr un no ta irr eemantota.

3) Ja Pagaſta-Lahdei arri wehl zittas kahdas Leetas bes tahs gattawas Naudas peekriht; tad tahs appakſch Pagaſta-Teeſas Usraudſiſchanas Aukzionê jeb Uhtruhpè teek pahrdohtas Pagaſta-Lahdei par Labbu, kad papreekſch ſchi Pahrdohſchana irr ſluddinata eekſch Baſnizas.

4) Wiſſeem Pagaſta-Laudim, ko gauſcha Waijadſiba ſpeeſch, teem us Atdohſchanu teek aisdohts no Pagaſta-Lahdes, kad papreekſch Pagaſta-Teeſa winnu Waijadſibu iſmekleja un Muiſchas-Waldineeks ne bij pretti. Tomehr teem Nehmejeem jagahda Galwineeks un teem par to Aisdewumu japeemakſa tahs gadskahrtigas Jntreſſes.

5) Zikreiſi no Pagaſta-Lahdes kam kas teek aisdohts, tikreiſi arridſan irr janoſakka, us zik ilgu Laiku teek aisdohts un woi tai Atdohſchanai buhs notikt us reiſi woi pa Dallahm.

6) Kas bes preekſch Teeſahm peenemmigas Wainas to, ko winſch irr aisnehmees, ne atdohd noſazzitâ Laikâ; tam irr gaidams ka tik daudſ no winna Mantas-Leetahm kâ Pagaſta-Lahdei nahkahs, zaur Teeſahm bes Kaweſchanas tiks nonemts un pahrdohts, un ka, ja ar to ne peeteek, wehl winna Galwineeku peeſpeedihs, to kas wehl truhkſt peemakſaht.

7) Katrureiſi, kad Pagaſta-Lahdes Usraugi kam ko no tahs gribb aisdoht, tad teem par to Muiſchas-Waldineekam Sinna jadohd, un pee Naudas Aisdohſchanas teem labbi jaluhko us to, woi arri drohſchi warr aisdoht, un ja winni to ne buhtu likkuſchi wehrâ, tad winneem jagalwo par to Skahdi, kas zaur to Pagaſtam nahk.

8) Teem, kas to Pagaſta-Lahdi walda, waijaga Rehkenumus turreht par to, ko irr eenehmuſchi un ko irr isdewuſchi, un teem peenahkahs ikreiſ Muiſchas-Waldineekam usdoht, woi ta Naudasſumme irr auguſi woi krittuſi.

9) Jk pehz trim Mehneſcheem tee Pagaſta Wezzaki lihdſ ar Pagaſta-Teeſas Preekſchſehdetaju pahrſkaita un pahrrauga to Pagaſta-Lahdi. Ja weens no

ſcheem Uſraugeem woi nomirſt woi atſtahjahs no tahs Waldiſchanas; tad, tapehz ka teem Uſraugeem jagalwo par to Pagaſta-Lahdes Waldiſchanu, ta Pagaſta-Lahde teek pahrnekleta, tà kà winſch pats woi winna Mantineeki irr tur klaht; un ja kahds Truhkums tur iſrahditohs, tad warr turretees woi pee ta Nomirruſcha Mantineekeem, woi pee ta paſcha, kas iſſchkihrahs.

10) Muiſchas Waldineeks weenreiſ par Gaddu pahrrauga to Pagaſta-Lahdi, bet winnam naw aiſleegts arri bes tam to darriht zikreiſ ween winnam iſleekahs ka buhtu waijadſigs.

11) Kad eekſch Pagaſta-Lahdes ta tur glabbata Nauda tà peeaugtu, ka gan drihſ wairs ne derretu to tur ilgaki turreht; tad tahda Nauda teek iſdohta us Augſteem jeb Intreſſehm, woi Widſemmes Leelkungu Beedribai woi arridſan Widſemmes Kreditkaſſei. Schi pehdiga, tà kà winnas Likkumi to neſs, tahs Intreſſes makſahs, un no Ritterſchaptes jeb Leelkungu Beedribas to Naudu appakkal warr dabbuht woi us 15tu Merzi woi us 15tu Nowemberi, tomehr tad Puſsgaddu papreekſch ta aiſdohta Nauda irr jauſſakka.

D. Likkumi par Skohlahm.

§. 516.

Semneeku Pagaſta- un Draudſes- jeb Kirſpehles-Skohlas buhs tapt eetaiſitas pehz ſcheem nupatt peeminnejameem Likkumeem.

I. Pagaſta-Skohlas.

1) Eekſch katra Pagaſta, un kur weetigas Buhſchanas to lauj, eekſch wairak Pagaſteem kohpâ, kam tomehr ne waijaga pahri pahr 500 Wihriſchku Dwehſelehm buht, buhs weena Pagaſta-Skohla buht, un pee tahs weens brangs Skohlmeiſteris, kas teek eezelts no Muiſchas-Kunga un, kur wairak Muiſchas irr ſabeedrojuſchees Skohlu turreht, no ſcheem Muiſchas-Kungeem kohpâ, tomehr ne bes ka Mahzitais ſawu Padohmu arri klaht buhtu dewis.

2) Schinnî Skohlâ Pagaſta-Behrneem buhs mahzitees, ſkaidri laſſiht, Katekismu jeb Tizzibas-Mahzibu iſmahzitees un buhs arri mahzitees ſwehtu Dſeeſmu Meldijas dſeedaht, kaut arri ne wiſſas tomehr tahs, kas wiſſumwairak teek dſeedatas.

3) Katram Behrnam kas ne irr atlaiſts no Skohlas woi kas ne teek aisturrehts zaur Slimmibu, tam waijaga, no ſawa deſmita Gadda lihdſ tam Laikam, kur Mahzitais winnu usteiz par iſmahzitu, eet Skohlâ. Ja tà ne noteek, tad tahdu Behrnu Wezzakeem, Audſinatajeem woi Saimneekeem 5 Kappara Kappekus Strahpesnaudas jamakſa ſawâ Pagaſta-Lahdê par katru Deenu, ko tas Behrns ne buhs bijis Skohlâ; tà kà Skohlmeiſtera Peerakſtiſchanas Grahmata to iſrahdihs. No Skohlas atlaiſt warr ween tahdus Behrnus, kas pehz Mahzitaja Eſſinaſchanas pee ſaweem Wezzakeem woi Apkohpejeem Mahjâs labbi un tà kà peenahkahs tohp mahziti.

4) Mahzitais lihdſ ar Skohlmeiſteru un Baſnizas Pehrminderu ikgaddus Ruddenî katram pee tahs Draudſes peederredamam Pagaſtam ſarakſta to Behrnu Wahrdu-Rulli, kur tohp eelikti tik labbi to Behrnu Wahrdi, kas Mahjâs irr mahzami, kà to Behrnu, kas irr dohdami Skohlâ. Turklaht arri Mahzitais peerakſta kurreem no ſcheem Behrneem woi Wezzaku woi Saimneeku Nabbadſibas pehz, kahdas Peepalihdſibas waijaga, ka tee warretu eet Skohlâ. Albas ſchahs Wahrdu-Rulles Muiſchas-Waldineekam teek noſuhtitas. Schi atkal Pagaſta-Teeſai usdohd lai ta teem Nabbagu Behrneem peenahkamu Usturru dohd, ko Pagaſtam buhs atlihdſinaht un kas isneſs par Deenu us katru Behrnu diwus Mahrzinus Maiſes un to waijadſigu Pawalgu, ko iknedelâs waijaga Skohlmeiſteram doht Rohkâ. Schi Peepalihdſiba teek nemta no Semneeku Magaſihnes un nahkoſcha Ruddenî teek atlihdſinata, kur jau tà jaſanemm, kas bija isnemts no Magaſihnes, un kur Pagaſta-Teeſai janoſakka un jaedalla zeek Pagaſtam buhs jaſamett par to. Tee zitti Skohlas-Behrni, ſawu Pahrtikſchanu dabbu woi no ſaweem Wezzakeem woi no ſaweem zitteem Kohpejeem un Skohlmeiſters to ſanemm. Bet tahdi Behrni, kas dſihwo tik tuwu pee Skohlas, ka bes Behdahm un bes ka Laiks ar to aiseetu, warr kluht atlaiſti us Mahjahm, tee warr eet us Mahjahm paehſtees, un paehduſchi atkal atpakkal nahkt us Skohlu.

5) Jk gaddus Skohla teek turreta no Mahrtineem lihdſ Iotai Deenai eekſch Merz Mehneſcha; un ikdeenas 4 Stundas Preekſchpuſsdeena un 4 Stundas Pehzpuſsdeenâ. Tomehr Swehtdeenâs un leelâs Swehtkôs ne. No Iotas Merz-Mehneſcha Deenas lihdſ Mahrtineem Mahzitais Baſnizâ tohs Skohlas Behrnus mahzidams, iſmekle pee winneem woi labbi proht laſſiht un arri luhko

us to, ka eekſch teem aſtoneem Mehneſcheem, kur tee Behrni paleek Mahjâs, ne tohp aismirſts, kas Skohlâ bij mahzihts.

6) No Seſsdeenas us Puſsdeena lihdſ Mandagai us Puſsdeenu tee Behrni teek atlaiſti us Mahjahm, lai labbi nomaſgajahs un tihrus Kreklus (iihras Drahnas) dabbu un Maiſi us to jaunu Neddelu.

7) No Mahrtineem lihdſ 10tai Merz Deenai ikzettorta Neddelâ tee Behrni, kas Mahjâs pee ſaweem Wezzakeem un Kohpejeem mahzahs, ſanahk pee Skohlmeiſtera, lai tas winnus pahrklauſa, kahdi irr eekſch Mahzibas. Ja winnu wairak buhtu kà 30; tad winni dallahs diwâs Dallâs, un ta weena Dalla nahk, tannî weenâ Deenâ un ta ohtra Dalla nahk tai ohtrâ Deenâ. Par katru Behrnu, kas ne nahk pee Pahrklauſiſchanas, ikreiſ 10 Kappeeki Kapparanaudas par Strahpi teek makſati Pagaſta-Lahdê. Ja pee ſchihs Pahrklauſiſchanas, woi pee weena, woi pee ohtra Behrna iſrahdahs; ka ta Mahjasmahziſchana ne weizahs, kaut Skohlmeiſters un Baſnizas-Pehrminderis gan ſkubbinaja; tad tahds Behrns teek dohts Pagaſta-Skohlâ, woi us ſawu Wezzaku Maiſi un Usturru, ja tee ſpehj, woi arridſan ja tee ne ſpehj, us Pagaſta-Maiſi.

8) Nabbagu Lauſchu Behrni un Bahrini kas woi Mahjâs tappe mahziti no Saimneekeem woi Skohlâ us winnu Maiſi; teem tahdeem Behrneem lihdſ ſawam 17tam Gaddam jakalpo un japaleek pee tahdeem Saimneekeem un Kohpejeem.

9) Mahzitajam un Baſnizas-Pehrmindereem peederr ta Waldiſchana par Pagaſta-Skohlahm, un ja Muiſchneeks gribb; tad winnam to augſtaku Usluhkoſchanu ne warr leegt. Ja irr waijadſigs, ka kahds zeetaks Behrns, kas Skohlmeiſtera woi mihligeem un tehwiſchkeem, woi arridſan winna bahrgakeem Wahrdeem ne klauſa un ne behda par Zeetumu un zittahm tahdahm Pahrmahziſchanahm, arridſan zeetaki tohp pahrmahzihts un ſtrahpehts; tad ſchahm Pahrmahziſchanahm tomehr ne buhs buht aſſahm, bet arweenu tehwiſchkahm; un ja waijaga kult; tad tam ween buhs notikt ar Behrnurihkſtehm; bet plikkeht, ar Spehki ſiſt un kas ſcheem irr lihdſigs, tas Skohlmeiſteram naw lauts. Ja wiſſas tehwiſchkigas Pahrmahziſchanas ne ko ne palihdſ; tad Mahzitais zaur Baſnizas-Pehrminderu Muiſchas-Waldineekam Sinnu par to dohd un winna Paligu uſaizina. Ja ſchis to leedſahs doht, tad Mahzitais Baſnizas Pohrſteërus uſſauz par Paligu, un ko tee pawehlehs, tas irr jadarra bes Prettirunnaſchanas.

10) No 10tas Merz=Mehneſcha Deenas lihdſ Mahrtineem Skohlmeiſters ikzettortâ Neddelâ pahrklauſa wiſſus ſawus Pagaſta=Behrnus, kur Baſnizas=Pehrminderam waijaga klaht buht, lai tas atkal Mahzitajam waijadſigu Sinnu par to dohd.

11) Katram Behrnam buhs ſawu ABC= un Laſſiſchanas=Grahmatu lihdſ atneſt us Skohlu. Nabbagu Behrneem Pagaſta=Lahde to ſagahda tà kà arridſan wiſſas zittas pee Skohlas waijadſigas Leetas un Swezzes jeb Elji, jo Skallas bedſinaht irr aisleegts.

12) Pagaſts gahda, ka winna Behrni filtu Ehdeenu dabbu, tà kà winni Mahjâs irr eeradduſchi; un par to waijaga ko norunnaht ar Skohlmeiſteru, woi ár to, kas to Skohlu turr.

13) Ja Muiſchas=Kungs gribb, ka to Skohlu buhs turreht Muiſchâ, tad tas naw aisleegts; bet wiſs kas pee Skohlas irr jadohd un jagahda, tas Pagaſtam peederr doht, un tam arri peenahkahs tahs waijadſigas Ehkas usbuhweht un apkohpt tà kà arri to waijadſigu Malku peedſiht.

14) Skohlas Ehkai waijaga buht tahdai, kas Behrnu Weſſelibai ne ſkahde, kam arridſan irr Deewsgan leela peeklahjiga Ruhme pehz Behrnu Skaiſchka, un kam labbas Krahſnas, Lohgi ar Engehm, Benki un Galdi.

15) Pagaſta=Wezzakeem un Baſnizas=Pehrmindereem irr jaluhko us to, ka tas Skohlmeiſters tohs Behrnus gohdigi mahza, un teem arri Muiſchas=Waldineekam Sinna par to irr janoneſs. Schis winnu, kad to irr pelnijis, warr raht un arri winnu ſtrahpeht lihdſ 1 Rubbulim Sudraba Naudas, un ja buhtu ittin waijadſigs winnu nomeſt no ſawa Ammata. Tomehr pirms winnu nomett, papreekſch Baſnizas=Pohrſteëru=Kungu Padohms irr jaiſklauſa.

16) Skohlmeiſteru, kamehr ſlahw ſawâ Ammatâ, ne warr ſtrahpeht pee Meſas, nei arridſan winnu iszelt par Mekruhſchu, un tik ilgi winſch arridſan Galwasnaudu ne makſa.

17) Ja Skohlas=Behrni ne nahk Skohlâ un Skohlmeiſters Pagaſta=Teeſai ne kahdu Sinnu ne dohd, lai ta to Strahpesnaudu peedſenn; tad winſch pats arri lihdſ paleek wainigs un lihdſ ar to wainigu Saimneeku to paſchu Strahpesnaudu makſa.

18) Mahzitajeem peenahkahs labbi pakkal luhkoht, kà tee Behrni tohp mahziti eekſch Mahjahm un eekſch Skohlahm. Teem buhs diwireiſi par Gaddu tahs Skohlas eekſch ſaweem Draudſehm pahrraudſiht un ittin lihdſeni Skohlas Konwentam usdoht, zeek Behrni irr mahzijuſchees un kà irr mahzijuſchees.

19) Ikgaddus Pawaſſarâ, kad Skohlas=Laiks irr beidſees, tas Skohlas=Konwentis teek turrehts no wiſſeem pee Draudſes peederrigeem Kungeem. Schim Konwentam peederr pawehleht, kas Skohlahm warr buht par Labbu, to Strahpesnaudu iſmekleht un eenemt un Baſnizas=Wirſpohrſteëra=Kungam usdoht, ka eekſch Pagaſta=Skohlahm ta Mahziba irr isdewuſees, kahda Buhſchanâ tahs Skohlu=Ehkas irr, kahdi tee Skohlmeiſteri irr un kà winni dſihwo un zeek Lohnes tee dabbu. Schee Rakſti pee Kungu Sanahkſchanas teek ſarakſtiti un Baſnizas=Pohrſteër=Kungi un Mahzitais ſawus Wahrdus leek appakſchâ.

§. 517.

II. Draudſes= jeb Kirſpehles=Skohla.

1) Eekſch katras Draudſes, kam irr 2000 Wihriſchku Dwehſeles, weena Draudſes= jeb Kirſpehles=Skohla buhs buht, kas ſtahw appakſch Baſnizas Pohrſteëru=Kungu un Mahzitaja ihpaſchas Usluhkoſchanas. Schee tik labbi to Skohlas=Kohpſchanu, kà to Skohlas=Waldiſchanu turr appakſch ſewim. Draudſes, kam maſaki kà 1000 Wihriſchku Dwehſeles irr un kas ne gribb tahdu Skohlu ihpaſchi turreht ſawâ Widdû, teem irr jaſabeedrojahs ar zittahm Draudſehm, tà kà tas warr buht pehz winnu Lauſchu Skaiſchka un pehz winnu Tuwuma.

2) Schinnîs Draudſes=Skohlâ arweenu un wiſsmaſaki 12 jauni Laudis teek mahziti par ko tee pee Draudſes peederrigi Pagaſti maksa, bet ja kahda Draudſe wehl wairak Behrnus gribb doht ſchinnî Skohlâ un par to ko norunna ar teem, pee kurreem ta Skohlas=Waldiſchana irr, tad tas ne irr aisleegts. Teem ſchinnî Skohlâ usnemmameem Behrneem, zik ween warr buht, waijaga buht 14 lihdſ 17 Gaddus wezzeem, un winnu Wezzakeem waijaga buht tahdeem Laudim, kas paſchi ſawus Behrnus warr un gribb usturreht. Bet ja ſchis maſais Pulzinſch no 12 Behrneem ne atraſtohs, kas no ſaweem Wezzakeem ar labbu Prahtu teek dohti Skohlâ; tad Skohlas=Konwentis iſrauga tohs, kas wehl truhkſt, no teem Behrneem, kas eekſch Pagaſta=Skohlas zaur weeglu Galwu

un wehl wairak zaur Mudribu un labbu Tikkumu irr rahdijuſchees tee labbaki pahr teem zitteem. Pawiſſam irr peenemmami tahdi Bahrini, kas irraid jo turrigi un tahdu Wezzaku un Kohpeju Behrni, kas lohti kahro, ka winnu Behrni gudraki tiktu mahziti. Tahdus Behrnus ſaweem Wezzakeem un Kohpejeem arri ne buhs nonemt, kamehr winni wehl naw peeauguſchi un kamehr winnu Wezzaki un Kohpeji paſchi to ne gribb.

3) Tahdi Pagaſta-Jaunekli, ko Pagaſts par ſawu Naudu turreja pee gudrakas Mahziſchanas Draudſes-Skohlâ; tee ne warr atrautees jeb leegtees ſawam Pagaſtam ſeſchus Gaddus kalpoht par peeklahjigu Lohni woi kahdâ Skrihwera- woi Skohlmeiſtera-Ammatâ. Ja Muiſcha Mahziſchanu un Usturru Draudſes-Skohlâ makſajuſi par winneem; tad teem buhs tàpatt Muiſchai ſeſchus Gaddus kalpoht par peeklahjigu Lohni.

4) Ja Wezzaki ſawus Behrnus gribb ſuhtiht us Mahzibu zittas Draudſes Skohlâ lihdſ winnu 17tam Gaddam; tad tas naw aiſleegts, ja ween ſchi Skohla irr taî paſchâ Draudſchu-Teeſas Aprinkî.

5) Schinnî Skohlâ-Behrneem buhs mahzitees: rakſtiht, rehkeneht, ſwehtu Dſeeſmu-Meldijas dſeedaht, Katekismus jeb Tizzibas Mahzibas Gudribu ſapraſt, un arri peenemt wiſſu zittu labbu Mahzibu, zaur ko wiſſa leeka un Mahmu Tizziba ſuhd pee Laudim, un kas mahza iſſargatees no Breeſmahm, un kas Padohmu dohd ka ſawas Kahrtas Darbus buhs ſtrahdaht ar Prahtu un Apdohmu.

6) Draudſes Skohlas-Behrni, tàpatt kà tee eekſch Pagaſta-Skohlahm eet Skohlâ no Mahrtineem lihdſ 10tai Merz-Mehneſcha Deenai. Kas ſawus Behrnus aiſturr no Skohlas, teem par katru Deenu 10 Kappara-Kapeekus Strahpes Naudas jamakſa eekſch Pagaſta-Lahdes. Skohlmeiſters tohs, kas ſawus Behrnus ne ſtelleja Skohlâ, uſdohd Mahzitajam un Baſnizas-Pohrſteëreem, un ſchee to Strahpesnaudu peedſenn zaur Muiſchas-Kungu, un kur irr waijadſigs, zaur Draudſchu-Teeſu.

7) Pee teem pee Draudſes peederredameem Kungeem un pee Mahzitaja ſtahw to iſdohmaht, us kahdu Wihſi ſchahs Draudſes-Skohlas wiſslabbaki warr eetaiſiht un apkohpt.

8) Ja kahds Draudſes-Skohlas-Behrns kahdu weeglu Meeſas-Strahpi irr pelnijis, tad winnam to ne warr doht bes Mahzitaja Sinnas; zeetakas Strahpes ne warr noſpreeſt bes Baſnizas-Pohrſteëru Lauſchanas.

9) Augſta Baſnizas-Teeſa preekſchrakſtihs, kà Skohlmeiſteram buhs tohs Behrnus mahziht un no kahdahm Grahmatahm. Ta arri gahdahs, ka tahdas Skohlas-Grahmatas ne kad ne peetruhkſt.

10) Tahs Isdohſchanas par Skohlas-Grahmatahm par waijadſigahm rakſtamahm Leetahm un par Skohlas-Rihkeem tà kà arridſan par Elji woi Swezzehm teek nemtas no tahs Pagaſta-Lahdes, pee kurras tee Behrni peederr.

11) Tee jauni Laudis, kas taiſahs pirmureiſi pee-eet pee Deewa Galda, irr mahzami Mahzitaja Muiſchâ, lai ne aisnemm to Ruhmi teem ihſteem Skohlas-Behrneem. Kur naw tahda Iſtaba, tur Baſnizas-Draudſe to apgahda.

12) Draudſes-Skohlas-Skohlmeiſteri teek eezelti no wiſſeem weenas Draudſes Kungeem un no Mahzitaja, taî Draudſes-Kungu Sanahkſchanâ jeb Konwentê. Draudſei peenahkahs to eezeltu Skohlmeiſteri un winna Mantu peeweſt kad atnahk; bet ne noweſt, kad atſtahjahs. Kur warr notikt un Baſnizas Dſeedatais irr derrigs us to, tur winnu arridſan warr eezelt par Draudſes-Skohlmeiſteri.

13) Eekſch tahdahm Draudſehm, kur wehl naw gahdahts par Skohlmeiſtera Pahrtikſchanu kà waijadſigs, tur Kungu Konwentam jadohd tahs waijadſigas Pawehleſchanas par to, un bes tam wehl Draudſei irr jagahda, ka par to Skohlasturreſchanas Laiku Skohlmeiſters weenu Meiti dabbu, kas palihdſ to Ehdeenu iswahriht u. t. j. p. Tàpatt arri Pagaſta-Teeſa jaluhko us to, ka Skohlmeiſters wiſſu to dabbu, kas winnam nahkahs.

14) Kad daſchkahrt Lohnes un Labbibas Weetâ Skohlmeiſteram kahds Semmes-Gabbals teek eedohts, tad winnam arridſan jaturrahs pehz teem Preekſchrakſteem, kas ſchinnîs Likkumôs Saimneekeem un Rentineekeem irr dohti.

15) Draudſes-Skohlmeiſtereem peenahkahs Baſnizas-Pohrſteëreem paklauſiht un Mahzitaja Padohmu paſemmigi pretti nemt, kad winſch tohs mahza kà tohs Behrnus buhs mahziht un waldiht; jo eekſch wiſſahm Skohlas-Leetahm tas Skohlmeiſters irr padohts appakſch ſawa Mahzitaja.

16) Draudſes-Skohlmeiſters ne drihkſt ſawus Skohlas-Behrnus likt pee Mahjas-Darbeem, nedſ tohs likt ſtrahdaht preekſch ſewis.

17) Kad to Skohlas-Behrnu ittin daudſ irr, tad Skohlmeiſtereem irr lauts, ſew eekſch Mahziſchanas likt palihdſeht no ſawahm Gaſpaſchahm woi no zitteem, ja ween Mahzitais irr ar Meeru ar to.

18) Trihs Deenas pehz katra Skohlas Mehneſcha Beiguma Skohlmeiſteram buhs Mahzitajam usdoht eekſch Rakſteem: zeek Behrni gahjuſchi Skohlâ un ne palikkuſchi nohſt; woi tee kas bija Skohlâ irr peeauguſchi eekſch Apdohma, Gudribas un gohdigas Dſihwoſchanas.

19) Draudſes Skohlmeiſters kas ſawu Ammatu palaiſch, un par ko woi Mahzitais woi zitti Laudis ſuhdſ papreekſch irr japahrmahza ar Wahrdeem no Baſnizas-Pohrſteëreem un no Mahzitaja, woi arridſan tuhdalin mehreena Naudas ſtrahpe tam jausleek, kas tomehr ne warr buht leelaka pahr 5 Sudraba Rubbuleem. — Ittin nederrigi, blehdigi nepaklauſigi Skohlmeiſteri irr janozelk no ſawa Ammata lihdſ tam Laikam, kur Konwentis winnus nomett.

20) Mahzitajam peenahkahs Draudſes-Skohlas-Labbumu mekleht un tapehz daudſ tur klaht buht, kad Skohlmeiſters mahza; winnam paſcham arri buhs ikneddelâs 4tras Stundas Draudſes-Skohlas Behrnus mahziht; lai Skohlmeiſters zaur to atkal mahzahs no winna. To Sinnu, kà eekſch Draudſes-Skohlas un kà eekſch Pagaſta-Skohlahm klahjahs ar Mahzibu un Mahziſchanu, un kas wehl pee winnahm irr waijadſigs un japeeminn, to wiſſu Mahzitais ikgaddus isteiz Skohlas-Konwentam, kas wiſſu pawehl kas irr waijadſigs, un tad atkal plaſchaku Sinnu par wiſſu Skohlu Buhſchanu aislaiſch us augſtaku Baſnizas Wirſs-Pohrſteëru.

21) Schee augſtaki Baſnizas Wirſs-Pohrſteëri atkal no ſawas Puſſes ne atrauſees, Praweſteem usdoht: lai tee, ja irr waijadſigs, tahs Skohlas pahrrauga. Us tahdu Pahrraudſiſchana Schkuhtsſirgi teek iſrakſtiti no augſtakas Baſnizas-Pohrſteëra Teeſas, un kur ittin buhtu waijadſigs, tur arridſan augſtaki Baſnizas Wirſs-Pohrſteëri paſchi brauks apkahrt un to ſagahdahs un pawehlehs, kas ſtahw eekſch winna Warras. Un kur winni ween no ſewis ne ko ne warr darriht un tomehr irr pahrleezinati, ka wehl ko wairak waijadſetu noſpreeſt Skohlahm par Labbu, tur winni Widſemmes Leelkungu-Landagai woi arridſan Kreiskonwentam Sinnu par to dohs, tà kà tas no Leelkungeem irr norunnahts tai Landagâ, kas 1818tâ Gaddâ tappe turreta.

E. Par to Dallu, kas Semneekeem irr japeeleek pee Mahzitaja= un Skohlmeiſtera=Teeſas un par to, kas Pagaſtam kohpâ irr jabuhwe.

§. 518.

Us tahdahm Mahzitaja=Muiſchahm, kam paſchahm Semneeku naw, Draudſei, tà kà lihdſ ſchim, irr jadohd tee Darbineeki; un kur tà bija eeraſts, tur arridſan us preekſchu tahs Wallineeku Deenas irr jaatklauſa. Bet Wallineeki jeb Pirtneeki irr ween tee, kas nei ar Muiſchu nei ar Saimneekeem kahdu noſazzitu Kalpoſchanu irr ſaderrejuſchi un tihri ween dſihwo us ſawu Rohku. Pee winneem tadehl naw peeſkaitami Puſskalpi, Kalpi kas Saimneekeem kalpo un winnu Seewas.

Ka tad nu arri taptu nogreeſtas wiſſas Strihdibas un wiſſa Neſinnaſchana, kas ſchurp un turp eekſch Draudſehm lihdſ ſchim bija par to Teeſu, un par zittahm kahdahm Dohſchanahm, kas Mahzitajeem un Skohlmeiſtereem nahkahs no Draudſes jeb Kirſpehles un no katra ſawas Draudſes Pagaſta; tad taggad teek noſazzihts:

Ka Draudſes= jeb Kirſpehles=Kungeem buhs ſanahkt un pehz Taiſnibas iſlihdſinaht un noſazziht to Teeſu, kas Mahzitajam un Skohlmeiſteram nahkahs. Tas Protokollis kas tohp uſnemts par to un kur appakſchâ arri Mahzitajam jaleek ſaws Wahrds, augſtai Baſnizas=Pohrſteëra=Teeſai teek aiſſuhtihts. Kad ſchi eekſch teem noſuhtiteem Protokolleem atrohd, ka woi par to Labbibu woi par zittahm Teeſâ dohdamahm Leetahm, kahda Strihdiba un Starpiba irr ſtarp Muiſchneekeem un Mahzitaju woi Skohlmeiſteru, tad ſchi to iſmekle; un kur kas buhtu notizzis nepareiſi un ne pehz Kahrtas, tur ta to nozell, un to Teeſu kas pateeſi irr jadohd darbojahs iſpraſt, pehz Gemeral=Gubbernementes Pawehleſchanas no 19ta Aprilla 1768tâ Gaddâ, un pehz ſchihs Pawehleſchanas Apſtiprinaſchanas kas irr notikkuſi zaur Kreewu=Walſts Juſtiz=Teeſu, 1769tâ Gaddâ, 12tâ Dezembrâ.

Pagaſteem paſcheem irr lauts to us tahdu Wihſi, un pehz Waldiſchanas=Likkumeem noſazzitu Mahzitaja un Skohlmeiſtera=Teeſu eedalliht ſawâ ſtarpâ, kà paſcheem patihkams; bet Pagaſtu=Teeſahm arweenu jaluhko us to, ka lihdſ ar tahm zittahm Nodohſchanahm pee Magaſihnes, arridſan ſchi Teeſa, tà kà irr eedallita us katru, teek ſanemta un tà kà lihdſ ſchim wehl preekſch Seemasſwehtkeem Mahzitajam un Skohlmeiſteram teek nodohta.

Kur Mahzitajam un Skohlmeiſteram arridſan no Muiſchahm ikgaddus Labbiba nahkahs, tur ar to paleek pa wezzam.

Krohdſneeki, Melderi un zitti kahdi Laudis, kas dſihwo us Muiſchas-Semmi, ikgaddus Labbibas-Weetâ Mahzitajam maksa 25 Kappeekus Kapparanaudas par ſewi un ſaweem Behrneem un ne atklauſa ne kahdas Wallineeka- woi zittas Deenas.

Par to, kas Mahzitajeem par katru winnu Ammatu-Darbu wehl nahkahs no Semneekeem, tee ne maſ ne pahrkahpejami Preekſchraksti irr atrohdami tai General-Gubbernementes Pawehleſchanâ no 18tâ Dezembrâ 1774tâ Gaddâ. Tai Ceweſchanas Kommiſſihjei irr jadſennahs us to, ka bes Kaweſchanas teek isdabbuhts un iſpraſts, kas Mahzitajeem un Skohlmeiſtereem nahkahs kà winna Teeſa.

§. 519.

Par to, kas Semneekeem jabuhwe un jaapkohpj pee Baſnizas, pee Mahzitaja-Muiſchahm, pee Dſeedataju-Draudſes-Skohlas- un Kohrtelu-Namneem, pee Kaſernehm un pee Paſtunamneem, ſchè tà teek likts: Pee Paſtunammu Buhweſchanas un Apkohpſchanas Semneekeem ir jadohd un japeewedd us Buhweſchanas Weetu wiſſas Leetas jamakſa wiſſa Nauda un arri jadohd tee Strahdneeki. Kas pee Paſtu-Statzijes teek peelikts no Muiſchahm; tas tà paleek kà us Landagu 1802trâ Gaddâ irr noſazzihts un arri us preekſchu tiks peelikts no Muiſchahm.

To zittu Buhweſchanu pehz teek noſpreeſts:

1) Ka wiſſas tahs preekſch Buhweſchanas waijadſigas Leetas, tà kà Balki, Dehles, Kahrtis, Lattes, Keegeli, Daktini un Kalki us tahm Muiſchahm teek eedallitas pehz Semmes-Arkleem un teek dohtas no Muiſchneekeem, bes ka Semneekeem kas irr jaatlihdſina par to, kaut arridſan Muiſchai paſchai tahdas Leetas ne buhtu. Turpretti Pagaſtam peenahkahs, ſchahs Leetas, un arridſan tohs lauſchamus Akminus peeweſt bes ne kahdas Atlihdſinaſchanas. Schi Peeweſchana arri pehz Semmes-Arkleem teek eedallita. Pagaſtam arri jadohd tee waijadſigi Salmi.
2) Ko tee pee Buhweſchanas waijadſigi Ammatneeki, Mahlderi, Pohdneeki, Kalleji u. t. j. p. maksa, prohti winnu Usturreſchana un Lohne, tà kà arridſan ko Pehrwe, Glahſe, Gipte, Krahſnupohdi, Nagli u. t. j. p. maksa, tas wiſs us Puſſi teek eedallihts un iſrehkenehts us Arkleem un us Puſſi atkal us Galwahm. Kas iſnahk us teem Arkleem tas teek makſahts no Muiſchas un kas iſnahk us Galwahm tas teek makſahts no Pagaſta.
3) Tee pee tahdahm Buhweſchanahm dohdami Strahdneeki teek eedalliti us Galwahm un dohti no Pagaſta bes nekahdas Atlihdſiſchanas.

4) Kur Baſnizas, kam paſchahm Nauda un Manta irr, no jauna irr jabuhwe, tur wiſs, kas irr japehrk un jamakſa teek iſmakſahts no ſchahs Baſnizas=Naudas, un tad ween, kad ar to ne iſteek, tas, kas wehl truhkſt teek peelikts no Muiſchahm un Pagaſteem, pehz tahm nupatt peeminnetahm Noſazzijchanahm un Eedalliſchanahm.

F. Par Nabbagu=Apkohpſchanu.

§. 520.

Pagaſta=Teeſai irr jagahda ka Pagaſta=Nabbagi teek apkohpti un winnai tadehl jaluhko us to, ka tas teek padarrihts, kas ſchihs Apkohpſchanas dehl ſchè teek likts un pawehlehts; prohti:

1) Ikkatram Pagaſtam peenahkahs zik warredamam apkohpt un apgahdaht tohs no ſawa Widdus, kas bes ſawas paſchas Wainas irr palikkuſchi par Nabbageem. Ihpaſchi Pagaſtam peenahkahs, Maiſi ſagahdaht atſtahteem Bahrineem un teem, kas Wezzuma un Neweſſelibas un zittas Meeſaskeites dehl, woi tadehl, ka Krohpli irr, ne ſpehj paſchi ſawu Maiſi pelniht un kam arri ne kahdi tuwi un turrigi Raddi, kas winneem warretu palihdſeht.

2) Scheem Pagaſtu=Nabbageem un Bahrineem par Labbu no Pagaſta=Lahdes teek nemts no tahs Naudas ko labbſirdigi Zilweki no labba Prahta ceekſch tahs irr dahwinajuſchi. Turklaht katra Pagaſta=Teeſa ſawâ Pagaſtâ ikgaddu tannî Swehtdeenâ preekſch Mikkeleem, Dahwanas ſalaſſihs no ſaweem Pagaſta=Beedreem.

3) Ja ar ſcho Naudu ne iſteek un ja ittin leela Waijadſiba ſpeeſch, tad Pagaſta=Teeſa uſaizina ſawu Pagaſtu lai ſewiſchki kahdu Ubbagu Naudu ſaneſs. Saimneekeem un Rentineekeem tad irr jadohd pehz Semmes=Wehrtibas, Deeneſtneekeem pehz tahs Lohnes ko dabbu.

4) Pagaſta=Teeſa un Pagaſta=Wezzaki kohpâ, ſarehkena un walda to, kas Nabbageem par Labbu teek eenemts un iſdohts.

5) Pagaſta=Teeſai un Pagaſta=Wezzakeem arri ta Walla irr, tahdus Pagaſta=Laudis, kas zaur Palaiſchanu un Slinkoſchanu irr eekrittuſchi Nabbagu Buhſchanâ, un kas Pagaſtam ar ſawu Nabbadſibu irr par Gruhtibu, Saimneekam nodoht un ar to ſarunnatees par to, lai tas winnus dſenn pee Darba, ka paſchi ſawu Maiſi warr pelniht.

6) Pee tahdeem Pagasta-Bahrineem, par ko Usturru un Audsinaschanu Pagastam irr jagahda, peederr arridsan atrasti Behrni, kurru Wezzaki naw sinnami, nepeeauguschi Behrni, kurru Tehwi irr nodohti Rekruhschôs un arridsan tahdi Behrni kam Wezzaki Ubbagôs irr nomirruschi.

7) Wissa Deedeleschana teek aisleegta pehz tahm tadehl dohtahm Pawehleschanâhm un arri pee Basnizas ne warr ne weenam laut Ubbagôs eet, kam ne irr no sawa Muischas-Waldineeka Apleezinaschana par to, ka winsch pawissam ne warr ne ko eepelnitees.

G. Par ahrprahtigu Lauschu Kohpschanu un par lippigahm Sehrgahm.

§. 521.

Kamehr us Semmehm wehl naw ihpaschi Nammi, kur Pagasta ahrprahtigus Laudis un tahdus gruhtus Slimneekus kas gull pee lippigahm Sehrgahm warr peenemt un kohpt; tamehr ikkatram Pagastam peenahkahs pascham us to dohmaht, un palihdsetees, ka tahda Nelaime ne uskriht, un, kad kur irr uskrittusi, gahdaht zik warr par to, ka ta ne ispleschahs tahlaki.

H. Par Mehkleru un winnu Eezelschanu.

§. 522.

Wisseem Laudim eeksch Pagasta par Atweeglinaschanu, un ka ne buhtu katram pa weenam jamekle, schim kahda Rentes-Weeta, zittam kahds Deenests — zaur ko drihs Staiguli warr gadditees, kas woi pa weenam woi pa Ziltim Weetu mekledami apkahrt wasajahs few un zitteem par Gruhtumu — un arridsan tadehl ka Muischas-Waldineeki un Kungi Rentineekus un waijadsigus Sainneekus, un schee abbi atkal tohs winneem waijadsigus Deenestneekus drihsaki warr dabbuht; wisseem pee weenas Draudses peederredameem Pagasteem kohpâ buhs weenu Mehkleru eezelt. Schis teem, kam Rentes-Weetas irr isdohdamas, tâpatt kà teem kas tahdas Weetas mekle, Kungeem Sainneekeem un Deenestneekeem wissas tahdas Sinnas warr doht un pehz katra Waijadsibas to usrahdiht, ko katrs mekle.

Schis Usrahditais jeb Mehkleris:

1) Us Draudses-Kungu Konwenti teek israudsihts starp tahdeem Zilwekeem, kas proht rakstiht. Ja Basnizas Djeedataji un Draudses-Skohlmeisteri, irr tik

gudri, ka to Mehkleri warr nemt no winneem; tad tam warr notikt. Woi tahdam Mehkleram arri kahdu Lohni buhs doht, un zeek, to Draudſes-Kungi paſchi norunna ſawâ ſtarpâ. Schee arridſam tahdu, kas ne geld ikbrihſcham warr nozelt.

2) Mehkleris teek noſwehrinahts no Draudſchu-Teeſas Preekſchſehdetaja.

3) Mehkleram, zik ween warr buht, waijaga dſihwoht tuwu pee Baſnizas, un tam waijaga ik Seſdeenâs wiſſu Deenu buht Mahjâs, bet Swehtdeenâs un Swehtkôs tikkai trihs Stundas pehz tam kad Baſniza pagallam, ka ikkurſch ſinna winnu atraſt un to waijadſigu Sinnu dabbuht no winna.

4) Pee katra Mehklera buhs buht diwas, no Baſnizas-Pohrſteëra ar ſawu Wahrdu appakſch rakſtitas Grahmatas; kur eekſchâ winſch pehz ta Munſtura G. Latweeſcha Wallodâ eeraksta eekſch teem Rubbrihkeem, kas irr bijis pee winna un woi Renti woi Deeneſtu meklejis. Ta Leelkungu Beedriba jeb Ritterſchapt ſchahs Schnohra-Grahmatas ſagahda par ſawu Naudu un leek eedrikkeht tohs Rubbrikus, tà kà Mehkleram ne kas naw jamakſa par to.

5) Kas Renteswéetu woi isdahwa woi mekle, tas Mehkleram 50 Kappeekus Kapparanaudas makſa; kas woi Deeneſti woi Deeneſtneeku mekle tas 20 Kappeekus makſa par to Eerakſtiſchanu.

6) Kas gribb lai winnam ko iſraksta no ſchahm Grahmatahm, tas makſa Mehkleram 50 Kappeekus Kapparanaudas par katru Bohgenu.

7) Mehklers ne drihkſt ne weenu Deneſtneeku woi Rentineeku eerakſtiht ſawâ Grahmatâ, kam no ta Kunga jeb Gruntineeka appakſch ka winſch lihdſ ſchim irr dſihwojis naw Sihmete par to, ka winna Rentes- woi Deeneſta-Gaddi tad buhs pagallam, kad winſch to Mehkleram irr usdewis.

8) Tiklihdſ kà Gruntineeks ſawai isdahwatai Renteswéetai Rentineeku, woi Kungs to mekletu Deneſtneeku irr dabbujis, winſch Mehkleram to Sinnu par to dohd, lai winſch to peeraksta ſawâ Grahmatâ. Kas tahdu Sinnu ne dohd Mehkleram, tam jamakſa 2 Rubbuli Kapparanaudas, kas teek dalliti us Puſſi Mehkleram un us Puſſi Pagaſta-Lahdei par Labbu.

9) Baſnizas-Pohrſteëreem peederr us to luhkoht, ka ſchahs Schnohra-Grahmatas teek turretas pehz Kahrtas un tà kà peenahkahs, tadehl teem buhs daudſreiſi winnus pahrraudſiht.

I. Par Ugguns=Grehku, un par eedegguſcheem Meſcheem.

§. 523.

Kad Ugguns kur irr tizzis Wallâ un kad Meſchi eedeggahs, tad wiſſeem Pagaſta=Teeſneſcheem buhs turp ſteigtees us Glahbſchanu ar wiſſeem pee Pagaſta buhdameem Dſehſchanas=Cerohtſcheem, un buhs tohs pakuhtrakus Pagaſta=Laudis ſkubbinaht us Glahbſchanu un luhkoht us to ka teek darrihts pehz ſcheem Preekſchraksteem.

1) Ugguns=Grehks wiſſuwairak zellahs zaur Nenokohpſchanu un Lauſchu leeku Drohſchibu. Tapehz Pagaſta=Teeſahm ar Muiſchas=Waldineeku Paliga ittin zeets buhs iſmekleht, kà un zaur ka Zilweka Wainu ikreiſ Ugguns irr tizzis Wallâ un ja tas irr peerahdihts, zaur ka Nenokohpſchanu arri zittam Skahde irr notikkuſi, tad tahds irr japeeturr, tam to peedarritu Skahdi atlihdſinaht.

2) Pee katra Pagaſta us ik peezahm Mahjahm buhs buht diwi Ugguns=Spaini, un us katru Mahju weens Ugguns=Kekſis diwus lihdſ trihs Aſſis garſch, weena Dſeſchanas Slohta un weens ahrâ pakahrts klappejams Galds.

3) Kad kahdâ Mahjâ jeb Iſtabâ Ugguns teek Wallâ, tad buhs tuhdalin dikti uſſiſt un klaudſeht us to klappejamu Galdu, lai Nahburgi zaur to ne ween dabbu ſinnaht, ka Ugguns kur irr tizzis Wallâ, bet lai arridſan zaur to Skannu warr nomanniht to Weetu kur ta Nelaime irr. Wiſſeem zitteem Mahjas=Laudim tſchakli buhs aiſtwehrt ne ween Durwis un Lohgus, bet arridſan wiſſus zittus Zaurumus, lai ne kahds zauri welkams Wehjſch ne zellahs un lai tas Ugguns taptu apſtahpehts paſchâ Sahkumâ.

4) Kad zaur to Skann=Galdu ta Saſaukſchanas Sinna irr dohta un tas Ugguns eeraudſihts; tad wiſſeem Saimneekeem un Rentineekeem ar teem Dſehſchanas Cerohtſcheem un ar Treppehm jaſteidſahs us to Ugguns=Weetu. Winna Kalpeem ar Uhdeni braukſchus irr jadohdahs pakkal un wiſſeem kohpâ irr jadarbojahs ka to Ugguni warr apdſehſt.

5) Weens no teem Pagaſta=Teeſneſcheem ſcho Dſehſchanas=Darbu usluhko un ſkubbina, un ikkatram peenahkahs winnam paklauſiht. Bes winna Lauſchanas ne buhs noplehſt ne kahdu Ehku. Winnam arridſan buhs tuhdalin to Sinnu par tahdu Nelaimi aiſſuhtiht us Muiſchu. Tas pats arridſan tahs glahbtas Leetas leek ſaneſt weenâ Weetâ, winſch tahs peeluhko un gahda, ka ne teek ſagtas.

6) Wiſſeem Laudim, kas irr klaht pee kahda Ugguns-Grehka, peenahkahs palihdſigas Rohkas klaht likt us Glahbſchanu. Ja Uhdens peetruhkſt Tahlumâ deht, woi ja naw ganna Paliga zittas kahdas Wainas pehz; tad tas klahtbuhdams Pagaſta-Teeſaswihrs atkal leek klaudſeht us to klappejamu Skanngalda; un kad to dſird, tad arri wiſſahm Saimneezehm ar zittahm peeauguſchahm Seewiſchkahm jaſaſkreen pee Glahbſchanas. Bet kas woi pawiſſam ne nahk Paligâ, woi klaht buhdams ne glahbj un ne palihdſ, teek ſtrahpehts.

7) Ja tahs Weetas deht kur tas Ugguns-Grehks irr, waijadſetu kahdus pa Wehjam un tuwu klaht buhdamus Jumtus noplehſt; tad pee gruhtas Atbildeſchanas ne weenam ne buhs pretti turretees.

8) Nahburgu-Muiſchahm arri peenahkahs, zitta zittai eet Paligâ, kad Ugguns-Grehks zellahs.

9) Bes tam wehl Muiſchas-Waldineekam un Semmes-Pollizeiei irr jaluhko us to, ka jaunas Ehkas tà teek uſtaiſitas, Smehdes tà teek zeltas, Krahſni un Skurſteni arweenu tà teek iſlahpiti, ka arweenu maſak irr jabihſtahs no Pohſta un Nelaimes zaur Ugguni.

10) Kad kahdâ Muiſchâ Ugguns-Grehks zellahs, tad teem Muiſchas-Semneekeem woi teem no zittahm Muiſchahm, kas tuwaki klaht dſihwo turp janoſteidſahs ar wiſſeem Dſehſchanas-Eerohtſcheem un jaglahbj un japalihdſ, tà kà winneem teek pawehlehts. Pagaſta-Teeſai kas klaht irr, arri tahs glahbtas Muiſchas-Mantas jauswakte.

11) Kad Meſchi, Kruhmi woi Silles eedeggahs, woi zaur Zilweka Neapkohpſchanu un leeku Drohſchibu ar Ugguni woi zaur zittu kahdu Notikkumu; tad teem klahtdſihwodameem Semneekeem, tik labbi ſweſcheem kà paſcha Laudim buhs eet Paligâ ar Zirwim un Schkippelehm, un darbotees, woi ne warretu iſſargaht ka Ugguns tahlaki ne iſpleſchahs un tadehl buhs Grahwjus iſrakt un Sarrus un Kohkus nozirſt un noruhmeht.

K. Par Lohpu- un Sirgu-Sehrgahm.

§. 524.

Tik drihſ kà Lohpu- woi Sirgu-Sehrga kahdâ Weetâ rahdahs, Pagaſta-Teeſai peenahkahs Sinnu par to doht Muiſchas-Waldineekam, kas atkal ſawai Bruggunei-ſtera-Teeſai Sinnu aiſlaiſch. Bes tam wehl jaleek wehrâ ſchee Preekſchraſti:

1) Wiſſeem, kas Pollizeies-Leetas walda irr jaluhko us to, ka ne kahdi Lohpi nei Sirgi no tahdahm Weetahm kur Sehrga irr teek pirkti un pahrdohti un zaur to ta Sehrga tahlaki iſpleſchahs. Kas tam darra pretti un zaur tahdu ſawu Nepaklauſiſchanu to Nelaimi zitteem uslaiſch, tam par Strahpi irr jamakſa eekſch Pagaſta-Lahdes weens Rudſu puhrs woi tik daudſ Naudas, kà Puhrs Rudſu makſa, un bes tam tahds wehl teek pahrmahzihts ar gruhtu Pollizeies-Strahpi.

2) Ja abbeem, tam Pahrdewejam un tam Pirzejam irr bijis ſinnams, winnam kas pahrdewe ka tee pahrdohti Lohpi irr dſihti no ſehrdſigas Weetas, un ſchim kas winnus pretti nehme, ka tee nahze no tahdas Weetas; tad abbeem jazeeſch ta patti Strahpe. Bet ja tam Pirzejam ne irr bijis ſinnams, ka tee Lohpi irr nahkuſchi no ſehrdſigas Weetas, un ja tahds pirkts Lohps noſprahgſt; tad Pahrdewejam buhs to Naudu atdoht Pirzejam.

3) To Strahpi, kas appakſch 1 irr noſazzita, buhs arridſan zeeſt

a) tee kas apſirguſchus Lohpus ne atſchkirr no weſſeleem un zaur to paleek wainigi ka ta Sehrga peelihp;

b) tee, kas noſprahguſchus Lohpus woi Sirgus ne tuhdalin eerohk Semmê tahdâ Bedrê, kas, ja maſ 5 Pehdus irr dſilla un tahdâ Weetâ, kur ne kahdas Gannibas naw;

c) tee, kas zaur Sehrgu krittuſchus Lohpus un Sirgus nodihra;

d) tee, kas apſirguſchus Lohpus kam jau lippiga Sehrga irr, dſenn Laukâ un us Gannibahm tohs klaht laiſch zittu Semneeku Lohpeem;

e) tee, kas kaſchkainu Sirgu ar zitteem Sirgeem laiſch kohpâ un ne gahda, ka tas kaſchkains Sirgs teek iſahrſtehts;

f) tee, kas Pagaſta-Teeſai Sinnu ne dohd tik drihſ, ka lippiga Sehrga kur eekſch Pagaſta tohp mannita.

Peelikkums, par Krohgeem un Iskrohgeſchanu.

§. 525.

Muiſchas-Waldineekam un Pagaſta-Teeſai peenahkahs, Krohgu- un Iskrohgeſchanas pehz, pakkal luhkoht, ka teek darrihts pehz ſcheem Preekſchraksteem.

1) Muiſchas-Waldineekam irr jaluhko us to ka neweens kam tahda Walka ne peederr, Krohgus uſtaiſa un iskrohge woi us ſawu, woi us zitta Wahrdu.

2) Pagasta=Teesa usluhko, ka Zellugahjejeem (Zella=Laudim) seb Reisneekeem ween un ne weenam zittam Naktsruhme Krohgôs teek dohta un ka tee ne paleek par Plihteschanas un Neschkihstibas=Skohlahm. Tadehl Krohdsineekeem jaatbild par to, kad zaur winnu Wainu woi kahda nepeederriga Dsihwoschana zellahs woi kad winni tahdus Laudis, kas isleekahs buht blehdigi Laudis, ne sanemm un Muischas=Waldineekam nodohd. Ja irr waijadsigs, tad wisseem zitteem Laudim, kas tannî Brihdî irr Krohgâ, buhs Krohdsineekam palihdseht, tahdus Zilwekus sanemt.

3) Krohdsineekeem irr jagahda par to, ka Zellngahjeji un Reisnamni labbi teek apkohpti, ka wissu kas winneem waijaga dabbu, un ka tee warr buht drohschi, ka winneem ne kahda Skahde ne notiks un pawissam, ka zaur Ugguni ne nahks Skahdê. Ja Krohdsineekam warr parahdiht ka winsch tihscha Prahtâ ne irr behdajees par wissu to; tad winsch pehz Teesas=Likkumeem teek strahpehts.

4) Kad Krohdsineekeem ko dohd glabbaht; tad winnam irr jaatbild par to.

5) Kad pa Zellu eedami woi braukdami Semneeki woi arridsan zitti Reisneeki zaur Ugguni eeksch Krohgeem Skahdi darra; tad teem Wainigeem tas irr jaatlihdsina, zeek ween to warr peedsiht no winnu Mantahm.

6) Kas Krohdsineekus kehsi kad tee to darra kas winneem irr pawehlehts, woi kas us kaut kahdu Wihsi winneem pahrak darra, un winnus ne klausa kad winni us to stahw, kas irr waijadsigs gohdigas Dsihwoschanas un Meera pehz; tas, ja teek suhdsehts, tohp strahpehts pehz tam, kà buhs pelnijis.

7) Krohdsineeki, kas Wiltibu ar Krohga Prezzehm darra, un tadehl teek usſuhdseti no Muischas=Waldineeka, teek strahpeti ar Meesas=Strahpi, pehz tam, ka winni woi wairak woi masak tahs Krohgaprezzes irr saskahdejuschi.

Ohtra Nodalla.

Par tahdahm Pahrkahpschanahm, kas eet prett Pollizeies=Likkumeem.

A. Par tahdahm Pahrkahpschanahm kas irr pretti Semmes=Meeram un drohschai un peenahkamai Dsihwoschanai.

§. 526.

Kas kahdu no Teesahm pasluddinatu Pawehleschanu saplehsch, woi slehpj, woi zaur winnas wiltigu Jslikschanu Sajukschanu un Dumpi zell; tas pehz tam, ka winna Pahrkahpschana israhdisees tiks strahpehts, woi gruhtaki woi weeglaki.

§. 527.

Kas Semmes=Likkumus un Pawehleſchanas nizzina jeb apſmeji, kas Nemeeru un Kurneſchanu prett Waldiſchanu mekle ſazelt; tam buhs kluht ſanemtam un noſuhtitam us Bruggumeiſtera=Teeſu, lai ta ar winnu darra, kà irr jadarra pehz Teeſas=Likkumeem.

§. 528.

Ja kas eedrohſchinajahs bes Waldiſchanas Labpatikſchanas kahdu Lauſchu Pulku ſabeedroht eekſch kahdas Beedribas; tad ar ſaweem Lihdsſinnatneekeem tohp ſtrahpehts pehz tam, kà irr pelnijuſchi, un ta Beedriba patti isnihkſt.

§. 529.

Tahm Pollizeies=Teeſahm un teem, kas ſtahw Pollizeies Amnatôs, irr jagahda, ka Pagaſta=Laudis ne ſanahk un ne faſkreen patgalwigi un teem Likkumeem pretti, kad winneem ne irr pawehlehts. Dumpineeki woi kluhſt ſtrahpeti pehz Pollizeies=Likkumeem, tà kà irr pelnijuſchi, woi noſuhtiti us ta Aprinka Bruggumeiſteru=Teeſu.

§. 530.

Katra Nepaklauſiſchana prett Pagaſta=Teeſahm un Muiſchas=Waldineekam tà kà arridſan prett augſtas Waldiſchanas Pawehleſchanahm teek ſtrahpeta pehz Nopelnuma, un ja tas Pahrkahpeis buhtu pelnijis leelaku Strahpi, ne kà Pagaſta=Teeſa warr noſpreeſt, tad tahds irr aisſuhtams us Draudſchu=Teeſu.

§. 531.

Kas, kad Ugguns=Grehks kur irr tizzis Wallâ, israhdahs kuhtrs pee Glahbſchanas, woi pawiſſam ſawu Glahbſchanu leedſ; tas teek ſtrahpehts pehz tam, kà irr pelnijis.

§. 532.

Wiſſas wiſsaugſtas Pawehleſchanas, kas irr dohtas dehl isbehguſchu Saldatu Slehpſchanas un dehl tahdu Lauſchu Slehpſchanas kam Paſchportes ne irr, paleek ſawâ wezzâ Spehkâ. Bet ja tas, kas Zilweku bes Paſchportes turreja, pats to darra ſinnamu; tad tahdam ta Strahpe teek atlaiſta.

§. 533.

Kad kahds Pagaſta=Zilweks woi nohſt paleek pahri pahr to eekſch winna Paſchportes noliktu Laiku, woi pawiſſam aiseet bes Paſchportes; tad winſch teek ſtrahpehts pehz tam ka ta Leeta rahdiſees pee Jsmekleſchanas.

§. 534.

Draudſchu-Teeſai peederr to isſchkirt, woi Pagaſta-Teeſa kam pahrak irr darrijuſi ar ſawu Warru.

§. 535.

Ja kas Waldiſchanai garram eedams pats atreebjahs un pats ſew Teeſu nemm, kas winnam ne peederr, tà kà, kad kas ſawu Parradneeku pats iskihla (luhko §. 544); tad tahds teek ſtrahpehts ar Pollizeies-Strahpehm, ja winſch tik ween un ne arri wehl zittu kahdu Warrasdarbu klaht irr darrijis.

§. 536.

Kas Laundarritajus ſlehpj tihſchâ Prahtâ, woi winneem palihdſ pee Jsſpruhkſchanas, tam buhs kluht ſtrahpetam.

§. 537.

Kad kas kahdu Reſtanti jeb Zeetumneeku taiſa wahâ, woi tam pee Jsſpruhkſchanas palihdſ, woi kad kas tahdu Zeetumneeku, kas winnam bija pawehlehts, leek ismukt; tad tahds tohp nodohts Bruggumeiſtera-Teeſai. Bet kas Zeetumu uslauſch, woi us zittu Wihſi kahdu Zeetumneeku atſwabbina ar Warru; tas kà Warrasdarbadarritais teek nodohts tahm Teeſahm, kas Kakladarbus isteeſa.

§. 538.

Zeetumneeku, kas irr isſpruzzis no Zeetuma, buhs atkal ſanemt un eelikt Zeetumâ, un pee Noteeſaſchanas par winna Noſeegumu, winſch zaur to Aisbehgſchanu leelaku Strahpi dabbuhs.

§. 539.

Kas eedroſchinajahs Teeſneſchus woi tohs pee Teeſahm peederredamus Skrihwerus zaur Naudu nopirkt un zaur Dahwanahm apmahniht; tam tàpatt kà teem, kas tahdas Dahwanas irr pretti nehmuſchi, buhs tapt nodohtam tahm Teeſahm, kas Kakladarbus isteeſa.

B. Par Apgrehkoſchanahm prett Tizzibasdraudſehm un Baſnizahm.

§. 540.

Kas eedrohſchinajahs Baſnizâs to Deewakalpoſchanu ſajaukt un kas tadehl, kamehr wehl Deewawahrdi teek turreti, ſahk rumaht pilnâ Balſi, ſmeet, brehkt un Trohkſni zelt, tahdu buhs isweſt no Baſnizas, zeeti ſanemt un ſtrahpeht tà kà tee Baſ-

nizas= un Pollizeies=Likkumi to pawehl; un ja waijadsigs, winnu buhs aisſuhtiht us paſchahm tahm Teeſahm kas Kakladarbus isteeſa, lai tahs winna Noſeegumu iſmekle un noſtrahpe.

§. 541.

Kas tahdâs Weetâs, kur daudſ Laudis ſanahk, ohtram winna Tizzibu pahrmett un winnam Kildas zelt; tas taps bahrgi norahts un ja tas ne palihdſehs, tad tahds kluhs zeetaki pahrmahzihts no Pollizeies.

§. 542.

Tahdeem, kas darbojahs ar wiſſadahm Blehnahm un kas leelijahs, ka teem eſſoht ſawadi Spehki, un ka tee eſſoht Sihlneeki, Burwji, Manturazzeji u. t. j. p.; wiſſeem tahdeem tahdus aplamus Darbus un tahdu Leeliſchanu bahrgi buhs aisleegt un Pollizeies=Waldiſchanahm peederr tahdus Blehſchus labbi usluhkoht, un ja tee ne atgreeſchahs no ſaweem aplameem Darbeem un ſawas Neprahtibas; tad tee irr ſanemmami un noſuhtijami us ta Aprinka Bruggumeiſtera=Teeſu, lai ta ar winneem darra pehz Teeſas=Likkumeem.

§. 543.

Ja kas usnemmahs kahdu ſweſchu pahrgrohſitu Tizzibu eezelt, un ne klauſa Pollizeies=Waldiſchanai, kas winnu gribb atgreeſt no winna neprahtigas Apnemſchanas; tad tahds irr zeeti ſanemmams un noſuhtijams us to Bruggumeiſteru=Teeſu, kas irr tannî Aprinki.

Treſcha Nodalla.

Par tahdahm Pahrkahpſchanahm, prett Pollizeies=Likkumeem, kas wairak ſleppeni noteek.

A. Par tahdahm Pahrkahpſchanahm, kas eet prett Zilweku drohſchu Dſihwoſchanu un prett teem Pollizeies=Likkumeem, kas irr dohti dehl Dſihwibas un Weſſelibas.

§. 544.

Wiſſa Patwarra irr aisleegta, jo Neweenam naw kauts (l. §. 535) paſcham ſew to Teeſu neſt, bet winnam buhs pee=eet pee teem, kas zaur Likkumeem irr eezelti un apſtiprinati par Teeſneſcheem. Kad tadehl jeb kahdam Zilwekam woi kas no winna Mantahm teek nemts ar Warru, woi kad winnu paſchu aisteek; tad winnam ween

irr lauts, tik daudſ pretti turretees, kà irr waijadſigs, tahdas winnam draudsdamas Breeſmas nowehrſt no ſewis; bet ne weenam naw lauts, maſaku Warrasdarbu aisdſiht ar leelaku Warru bes Mehra un bes Galla. Tapehz arri ne weenam ne buhs Teeſahm garram eet, kaut arridſan leelaka Uskaweſchana warretu buht kaitiga, tà kà, kad kas ſawu noſagtu Sirgu woi zittu kahdu Lohpu pee zitteem ſweſcheem ne ustizzameem woi zauri braukdameem Laudim useet; tad, ja winſch to teeſcham paſihſt par ſawu, winnam gan irr lauts, to apturreht, bet winnam buhs to apturretu Sirgu woi Lohpu tuhdalin noweſt pee ta tuwaka Muiſchas-Waldineeka, un wiſſurehlaki eekſch trim Deenahm pee tahs tuwakas Draudſchu-Teeſas, ka lai ſchi, kamehr ta Jsteefaſchana par to buhs isweſta lihdſ Gallam, noſpreeſch: woi ka tam, pee kam tas Sirgs irr atraſts buhs Galwineeku usrahdiht, woi arridſan ka buhs to Sirgu tam, kas pehz to mekle, isdoht. Ja kas pretti turrahs tam, kas to Leetu apturr kà ſawu, tad teem, kas irr Tuwumâ, buhs winnam eet Paligâ, ja winſch tohs usaizina us Paligu.

§. 545.

Waſatneekus, Ubbagus, Parradneekus kas ſlehpjahs, Blehdneekus, un tahdus kas taiſahs us leelahm Blehdibahm; ikkurſch warr ſagrahbt un nodoht tai Teeſai, kas winnam irr ta tuwaka.

Bet ja kas bes tam, zittu Zilweku Brihwibu un meerigu Dſihwoſchanu aisteek, winnu ſanemm, kur eeſlehdſ u. t. j. p. tad tahdam buhs Pollizeies-Strahpi iszeeſt pehz tam ka winna Grehks woi irr leelaks woi maſaks, un winnam buhs wehl wiſſu Skahdi atlihdſinaht tam, ko winſch tà irr aistizzis.

§. 546.

Tahdi Zilweki, kas eekſch diweem Mehneſcheem ne irr usnehmuſchi nei kahdu Renti nei arridſan kahdu Deeneſtu un kas ne warr parahdiht, ka winni usturrahs tà kà peenahkahs un kà Likkumeem naw pretti, tee tahdi irr jaſanemm no Pagaſta-Teeſas un irr jaaisſuhta us to Draudſchu-Teeſu appakſch ka winni peederr. Ja Draudſchu-Teeſa zaur dſiltaku Jsmekleſchanu irr pahrleezinata, ka winni irr Waſatneeki, kas bes Darba apkahrt waſajahs; tad ta winnus leek aisweſt us ta Aprinka Bruggumeiſtera-Teeſu, woi ja appakſch Rahtes-Muiſchahm peederr us Pilsſehtas Pollizeiji, lai tahs winnus nodohd Rekruhſchôs Pagaſtam par Labbu ja irr derrigi, un ja tee ne derr, lai augſtam Krohnim winnus nodohd, ka tas ar winneem darra kà patihkams.

§. 547.

Kauſchanas, kur ne weens ne irr tappis eewainohts; teek ſohditas pehz Pollizeies-Likkumeem. Bet ja ta Kauſchana woi Eewainoſchana irr tahda, ka tas ſakauts Zil-

weks warr buht nelaimigs woi pee ſawas Weſſelibas, woi pee kahda no ſaweem Meeſas-Lohzekleem; tad tas kas winnu ſakahwe irr nodohdams tahm Teeſahm, kas Kakladarbus isteeſa.

§. 548.

Kad kas eelauſchahs eekſch zitta Zilweka Namma, Dſihwokla woi Kohrtela, bes ka winnam tahda Walla; tad winnam par to ta Strahpe irr jazeeſch, ko winſch irr pelnijis. Tam, kam eekſch ſawas Mahjas jeb Kohrtela tahds Warradarbs teek padarrihts; tam tad tà Mahjas-Warra peederr t. i. winnam wiſs ne warr aisleegt, tahdai Eelauſchanai eekſch winna dſihwojamas Weetas pretti turretees ar waijadſigu Spehku, un ja waijaga ſawas Mahjas-Laudis un Nahburgus faukt Paligâ. Bet tikkai lai winſch pee tahdas Prettiturreſchanas pahraki ne darra pahr to, kas pehz §. 544 irr lauts; zittadi winſch pats eekriht eekſch peenahkamas Strahpes.

§. 549.

Bes Muiſchas Kunga ihpaſchas Palauſchanas ne weenam no Pagaſta-Laudim ne buhs ſchaujamus Eerohtſchus turreht ſawâ Mahjâ nedſ tohs neſt pee ſewim. Kas par ſcho Aisleegſchanu ne behda, tam tahdi Eerohtſchi teek nonemti un pahrdohti Pagaſta-Lahdei par labbu, un wehl wirſû winnam arridſan Pollizeies Strahpe irr jazeeſch. Kam ne irr aisleegts tahdus Eerohtſchus turreht, bet kas ar teem ne apdohmigi dſihwodams zittu Zilweku eewaino woi zittadi irr wainigs, ka ar tahdahm bailigahm Leetahm kahda Nelaime noteek, tam buhs to padarritu Skahdi atlihdſinaht un wehl turklaht kluht ſtrahpetam no Pollizeies. Ja tam, zaur ko tahde Skahde noteek, bija aisleegts, tahdus Eerohtſchus turreht; tad tas neween paſaude to Eerohzi, bet winnam arridſan buhs atlihdſinaht to Skahdi un iszeeſt to leelaku Strahpi, ko Pollizeies-Waldiſchana warr noſpreeſt.

§. 550.

Ja kas kahdu Zilweku warreja isglahbt no Slepkawu un Laupitaju-Rohkahm, no Slihkſchanas un no zittahm Breeſmahm, bes ka winnam paſcham zaur to kahda leela Nelaime rahditohs, bet tas to ne buhtu darrijis; tad winna Zeetſirdiba un neſchehligs Prahts taps paſluddinahts un winſch pats ſtrahpehts pehz tam, ka ta Leeta rahdiſees pee Iſmekleſchanas.

§. 551.

Katram Zilwekam peenahkahs Slihkuſchus iswilkt no Uhdena, zaur Twaikeem apſlahpuſchus Zilwekus isneſt ahrâ, tahdus kas irr pakahruſchees nogreeſt un bes

wiſſas Uskaweſchanas Glahbſchanu un Paligu mekleht. Kas leedſahs ſcho wiſſeem Zilwekeem peenahkamu Mihleſtibas-Darbu darriht, tas teek ſtrahpehts no Pollizeies tà kà irr pelnijis. Kam irr ſinnams, ka nelaulatas Seewiſchkas ſawu Gruhtneezibu ſlehpj un kas to ne darra ſinnamu Pagaſta-Teeſai, tas teek ſtrahpehts pehz Pollizeies Likkumeem.

§. 552.

Kas to ne mekle, ka ahrprahtigi Laudis teek paglabbati, un kas ja irr waijadſigs winnus ne nowedd pee Teeſas, teek ſtrahpehts pehz Pollizeies-Likkumeem.

§. 553.

Neweenam Semneekam naw lauts, Swehrus turreht, tà kà Lahtſchus, Wilkus, un zittus. Ja winſch tomehr to darra, tad buhs tohs Swehrus nokaut un winnu Ahdas pahrdoht tam Pagaſtam par Labbu, pee ka tas peederr kas Teeſai to Pahrkahpeju irr peerahdijis, un ſchim Pollizeies-Strahpe teek uslikta. Ja tahdi Swehri kam Skahdi irr darrijuſchi; tad tam kas winnus turreja buhs arri to atlihdſinaht.

§. 554.

Kas tahdus Mahjas-Lohpus turr kam nikna Dabba irr, un kas, kad winſch to manna, ne gahda wiſſu Skahdi nowehrſt; tam buhs wiſſu Skahdi kas zaur to noteek neween atlihdſinaht, bet par Strahpi arri 1 Rubbulu Kappara-Naudas makſaht eekſch Pagaſta-Lahdes.

§. 555.

Kas tohs Pollizeies-Likkumus, kas trakku Sunnu dehl irr dohti, ne behda; tas taps ſtrahpehts no Pollizeies.

§. 556.

Kas Sunnus uſrihd us Zilwekeem, tam buhs tahdu Strahpi dabbuht kahdu buhs pelnijis.

§. 557.

Kas zaur ahtru Braukſchanu woi Jahſchanu kahdu Zilweku eewaino, tam irr jaismakſa Dſeedeſchanas-Nauda un turklaht tam wehl jazeeſch 2 Rubbuli Kappara-Naudas kas makſajami eekſch ta Ewainota Pagaſta-Lahdes.

§. 558.

Kas ohtram Zilwekam eet wirſù ar nahwigeem Draudeem; tas ne ween teek ſtrahpehts, bet arridſan, ja irr waijadſigs, nodohts appakſch Pollizeies-Sargaſchanas.

§. 559.

Kas ehdamas un dſerramas Leetas wiltigi ſajauz; tam ſchahs Leetas teek nonemtas un pahrdohtas Pagaſta-Lahdei par Labbu. Bet kas turr un pahrdohd tahdas ehdamas un dſerramas Leetas, kas Zilweku-Weſſelibai irr kaitigas; tee kriht eekſch Pollizeies-Strahpes.

§. 560.

Kas ne irr paklauſigs teem Pollizeies Likkumeem, kas irr dohti us to, kà warr isſargatees no lihpamahm Sehrgahm, tà kà no Bakkehm u. t. j. p.; tas irr ſtrahpejams pehz tam, ka winſch woi wairak woi maſak irr apwainojees.

B. Par tahdahm Pahrkahpſchanahm kas eet prett teem Likkumeem kas irr dohti dehl drohſchas Mantasturreſchanas.

§. 561.

Katra Skahde, kas kam eekſch Pagaſta teek darrita pee winna Mantahm, woi tas nu buhtu notizzis tihſchi woi netihſchi; zik ween warr buht irr jaatlihdſina no ta, kas to Skahdi irr padarrijis un turklaht tam arri wehl zittu peenahkamu Strahpi warr uslikt.

§. 562.

Ikkatrs, kas wiltigi ko darra, zaur ko zittam kahda Skahde pee winna Mantahm noteek; teek ſtrahpehts pehz Teeſas-Likkumeem, un tam arridſan irr jaatlihdſina wiſſa Skahde, ja tahdu buhtu padarrijis.

§. 563.

Kad kas ſawus Lohpus, Sirgus, Zuhkas un zittus Lohpus, kas Skahdi darra, uslaiſch woi uſdſenn us zitta Zilweka Labbibu, us zitta Zilweka Plawahm un Gannibahm, woi arridſan, kad kas pee Sagſchanas teek nokerts; tad tam, kam ta Skahde noteek, ta Walla irr, to peelaiſtu Lohpu kihlaht un to nokertu Sagli ſaſeet; jo zaur tahdu Apzeetinaſchanu ween tas, kam ta Skahde irr notikkuſi, warr parahdiht to, kas winnam Skahdi darrija. Kam us tahdu Wihſi kahds Lohps teek apkihlahts, tam ne buhs pretti turretees; bet to apkihlatu Leetu iſpirkt un to padarritu Skahdi aismakſaht. Ja Abbi ne ſalihgſt par to, tad tam Apkihlatam gan lauts, zaur Teeſu to Skahdi likt takſeereht. Turpretti tam, kas irr nokerts kà ihſtais Saglis, ne buhs ween atlihdſinaht to Skahdi, bet arridſan iszeeſt to Strahpi, ko Teeſa winnam uſliks pehz tam, kà ta Leeta un winna Nedarbs rahdiſees.

§. 564.

Kas Lauka= un Gatwas= jeb Ohbnizes=Wahrtinus irr atwehris un ne atkal aistwehris, un kas zaur to irr palizzis wainigs, ka Lohpi un Sirgi woi eeſkreen eekſch Labibas, woi iſklihſt no Mahjahm, woi ka zitta kahda Skahde zaur to noteek pee Laukeem un Plawahm; tam arri tas irr jazeeſch, ka winſch tohp apkihlahts un tam ta padarrita Skahde jaatlihdſina.

§. 565.

Bet tam Apkihlatam par Labbu un lai tas pahrleeku ne zeeſtu, kad winſch ne ka ne ſinna no tahs Apkihlaſchanas, teek pawehlehts: ka tam kas ohtru irr apkihlajis peenahkahs, ſchim tuhdalin Sinnu par to doht, ja winſch to paſihſt, un ja to ne paſihſt, tad winnam buhs bes Kaweſchanas Pagaſta=Teeſai Sinnu par to doht, lai ta treijâs Swehtdeenâs to paſluddina Baſnizâ un lai ta arridſan to padarritu Skahdi uſnemm. Ja tas apkihlahts Zilweks, pehz tahm Sluddinaſchanahm tammî no Teeſahm noſpreeſtâ Laikâ atſauzahs, gribbedams ſawu apkihlatu Leetu atpirkt; tad winnam arri wehl klaht jamakſa ko Kihlatais, kam peederr to apkihlatu Lohpu uſturreht irr isdewis par to. Ja Abbi ne warr paſchi ſalihgt par to; tad Pagaſta=Teeſa winnus iſſchkirr.

Bet ja tas apkihlahts Zilweks ne atſauzahs; tad Draudſchu=Teeſa to apkihlatu Lohpu woi Leetu pahrdohd zaur Aukzioni woi Uhtruhpi un no tahs Naudas, kas nahk, papreekſch iſmakſa tam Kihlatajam ſawu Skahdi un Isdewumu; kas tad wehl pahri paleek teek eelikts Pagaſta=Lahdê.

§. 566.

Kas Meſchôs, Gannibâs un Plawâs, woi arridſan us Lauka Ugguni uſkurr un aiſeedams to ne isdſeſch; teek ſtrahpehts no Pollizeies un ja Skahde irr notikkuſi; tad winnam ta arri jaatlihdſina zik warredams.

§. 567.

Sagſchana, tas irr ſweſchas Mantas ſleppena Panemſchana ar to wiltigu Padohmu to paturreht, pirmureiſi teek ſtrahpeta ar Pollizeies=Strahpehm un ar tahs nonemtas Mantas Atdohſchanu ja ſchihs Mantas Wehrtiba ne welk lihdſ 5 Sudraba Rubbuleem. Ja ta ſagta Manta wairs naw atdabbujama; tad tam Saglim winnas Wehrtiba irr janoſtrahda. Bet kad tas pats Saglis atkal ſohg un kad tahs ſagtas Mantas Wehrtiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbuleem welk; tad tahds Saglis teek nodohts tahm Teeſahm kas Kakladarbus isteeſa.

§. 568.

Kas Laukus apsohg tàpatt kà tas, kas sagdams kur eelauschahs, tee teek padohti appakſch Kakladarbu Isteesaschanas, kaut arri tahs sagtas Leetas Wehrtiba ne buhtu bijusi leela.

§. 569.

Kas ar Sagleem sabeedrojahs us Sagschanu, tàpatt teek strahpehts kà tee Sagli; bet Slehpejeem un tahdeem kas sinnaja par to un palihdseja, ta Strahpe teek nospreesta pehz tam, ka winni woi wairak woi masak irr wainigi.

§. 570.

Kas sinnadams tihscha Prahtâ sagtas Leetas pehrk, teek turrehts par tahdu, kas lihds irr sadsis.

§. 571.

Ja kas Leetas pretti nemm, ko pretti nemt irr tappis aisleegts zaur Sluddinaschanu, un ja kas Leetas woi pehrk woi Kihlam nemm no tahdeem Laudim, kam tahdas Leetas pawissam ne warr peederreht, woi arridsan no tahdeem kas winnas dahwa par pahrleeku lehtu Naudu, tas arridsan irr strahpejams; jo winnam waijadseja Teesai tahdus Zilwekus usdoht par tahdeem, par kurreem nelabbas Dohmas irr.

§. 572.

Kad Atstehgukalleis bes ta Kunga woi Zilweka Sinnas, kam ta Atstehga peederr, to atdarra, woi jaunu Atstehgasbehrnu pataisa, woi muhkejamu Dselsi neustizzamam Zilwekam dohd Rohkà; tad winnam ne ween kà warredamam buhs atlihdsinaht to zaur winnu notikkuschu Skahdi, bet winsch wehl teek nodohts us Isteesaschanu.

§. 573.

Kas kahdas sweschas Leetas atrohn un tahs Teesai ne usdohd, tam buhs tapt strahpetam pehz Teesas-Likkumeem un to Skahdi atlihdsinaht.

§. 574.

Kad kas pee Pahrdohschanas, Pirkschanas, woi pee zittahm kahdahm Saderreschanahm ohtram pahraki darra un winnu peekrahpj jeb peewill; tad tahds eekriht eekſch Pollizeies-Isteesaschanas; un no Teesahm teek strahpehts, ja tahs Leetas Wehrtiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbuleem welk.

§. 575.

Peekrahpeji un Wiltneeki teek strahpeti tàpatt kà Sagli.

§. 576.

Kad kahds ſweſchu Mantu welk pee ſewim ar Patwarru; tad winnam ne ween irr jaatdohd ko winſch us tahdu Wihſi laupidams irr nehmis, bet winnam arri Pollizeies-Strahpe teek uslikta.

§. 577.

Kas zaur Beedinaſchanu woi zaur kahdu wiltigu Eeteikſchanu, ka tam kas peenahkotees, ko isſpeeſch no zitta kahda Zilweka; tam buhs kluht noſtrahpetam pehz tam, ka winſch daudſ woi maſ irr isſpeedis no ohtra.

§. 578.

Ja kas par aisleenetu Naudu leelakus Prazentes jeb Intreſſes nemm, ne kà Likkumi nowehl; woi ja tam, kas nemm us Parradu jaapſohlahs, to atdoht ar leelaku Mehru woi to atdoht labbaku ne kà winſch irr dabbujis; woi arridſan ja kas few leek ſohliht un nemm Prazentes no Prazentehm, jeb Auglus no Augleem; woi ja tas Parradudeweis Prezzi eedohd Naudas Weetâ un tahdu Prezzi pahri pahr winnas Wehrtibu Naudâ ſpreeſch; tàpatt arri ja tas Parradudeweis wehl ihpaſchas Dahwanas jeb Kukkulus leek ſohlitees un tahdas arri ſanemm; woi ja zits us nahkoſcha Ruddena Eenahkumu ko aisdohd ar to Norunnaſchanu, ka tad tam Parradunehmejam buhs winnam to Prezzi atlaiſt appakſch Wehrtibas; tad wiſſahm ſchahdahm tahdahm Norunnaſchanahm un Saderreſchanahm ne ween buhs buht neleetigahm un buhs isnihkt; bet ta turklaht iſrahdita Auglu Plehſchana, tà kà nu winna Teeſas preekſchâ tiks atraſta woi maſaka woi leelaka, arridſan tiks ſtrahpeta woi ar Pollizeies-Strahpi woi no Kakladarbu Teeſas. Pagaſta-Teeſai pehz ſawa Teeſas-Ammata peenahkahs pretti turretees tahdeem, kas Pagaſta-Beedrus applehſch zaur tahdu wiltigu Auglunemſchanu.

§. 579.

Wiſſa Kahrtuſpehleſchana un wiſſas Laimesſpehles teek aisleegtas, un kas tam pretti darrihs, tas zeeſchi tiks ſtrahpehts. Krohdſineeki, kas Kahrtas un Kaulinus turr un dohd us tahdu Spehleſchanu, un pee kam Kahrtas teek atraſtas, arridſan zeeſchi taps noſtrahpeti.

§. 580.

Kas tahdeem Zilwekeem, kas wehl irr Behrnukahrtâ, dohd us Parradu woi arridſan ko pehrk no winneem; tam buhs to paſaudeht ko winſch irr dewis, to atlihdſinaht ko irr pirzis, un turklaht wehl Strahpi dabbuht.

§. 581.

Kas Seewahm ko dohd us Parradu, woi Labbibu pehrk no winnahm, bes winnu Wihru Sinnas; tas neween ſaude to, ko winſch irr dewis, un tam ne ween jaatlihdſina ko winſch irr pirzis, bet tahds wehl wirſû tiks pahrmahzihts ar Pollizeies-Strahpi. Tàpatt arri buhs notikt teem kas no neatdalliteem, jebſchu peeauguſcheem Dehleem ko pehrk, kas winnu Wezzakeem peederr.

§. 582.

Ja kas Mundrinus jeb zittas pee Karrabuhſchanas peederredamas Leetas pehrk no Saldateem; tad tas taps ſtrahpehts tà kà tee par wiſſu Kreewuſemmi dohti Teeſas-Likkumi to noſakka.

§. 583.

Deeneſtneeki, kas ſawus Kungus jeb Saimneekus peekrahpj, tà kà tee, kas Netaiſnibu darra pee uſtizzetàs Mantas; teek ſohditi pehz teem Likkumeem, kas irr dohti dehl Sagſchanas.

§. 584.

Dehl wiltiga Mehra un Swarra un dehl Prezzu wiltigas Sajaukſchanas, kà noteek pee Kannapejeem un Linneem, irr jaturrahs pehz teem tadehl dohteem ſinnameem Teeſas-Likkumeem.

§. 585.

Kas ſewim peenemm ſweſchu winnam ne peederrigu Wahrdu un kas zitta Zilweka Paſchporti uſrahda par ſawu; taps ſtrahpehts, un ja zaur to Skahde buhtu notikkuſi, tad tahds Kakladarbu-Teeſai taps nodohts, pehz tam, kà ta Skahde bija leelaka woi maſaka.

§. 586.

Kas zaur neapdohmigu Dſihwoſchanu ar Ugguni irr wainigs pee kahda Ugguns-Grehka; tam kà warredamam buhs atlihdſinaht to Skahdi, un wehl kluht ſtrahpetam, woi wairak woi maſak pehz tam, kà winſch irr atraſts wainigs.

§. 587.

Ja kas zaur ſliktu Mahjaskohpſchanu, zaur Rihſchanu un Plihteſchanu paleek par Nabbadſu un ne ſpehj makſaht; tad tam buhs atſtrahdaht to, ko winſch irr palizzis Parradâ, un arri wehl zeeſt tahdu Pollizeies-Strahpi kahdu buhs pelnijis.

§. 588.

Teem kas bes augſtu Waldineeku Sinnas apkahrt ſtaiga Dahwanas ſalaſſidami, buhs kluht ſanemteem un noſuhtiteem us Bruggumeiſteru-Teeſu, lai ta winnus nodohd pee Gubbernementes Waldiſchanas.

C. Par tahdahm Pahrkahpſchanahm, kas eet prett Zilweku Gohdu.

§. 589.

Kas, gribbedams ko pelnitees zaur to, ka winſch Nemeeru ſtarp laulateem Draugeem, Raddeem, Kungeem un Deeneſtneekeem zelt, un tadehl winnus aprunna; tam buhs kluht ſtrahpetam pehz ſawas Sirdsniknibas, un atlihdſinaht wiſſu zaur to, warr buht, padarritu Skahdi.

§. 590.

Kas ohtru nepateeſi apſuhdſ par tahdu, kas Pollizeies Likkumus eſſoht pahrkahpis; tas teek noſtrahpehts. Tahds, kas ohtru netaiſni uſſuhdſ, itt kà tas Kakladarbu buhtu darrijis, tas teek nodohts pats Kakladarbu-Teeſai.

§. 591.

Kas zittu apſmeij un winnam Gohdu nogreeſch woi zaur Mehdiſchanu, woi zaur nelabbu Wallodu, woi zaur Negohdaraksteem; tam buhs kluht peeſpeeſtam, pehz tam, kà ta Waina irr, woi to Apſmeetu peeluhgt, woi Gohdaleezibu winnam isdoht, woi appakkal nemt ſawu nelabbu Wahrdu; woi arridſan, kad ta Waina irr leelaka, tad tahdam buhs kluht ſtrahpetam ar Zeetumu un ar zittahm Meeſas-Strahpehm.

§. 592.

Ja tas Mehditais pats ſawu Rohku leek klaht pee ta, ko winſch apſmeij; tad winnam par tahdu Warrasdarbu irr jaiszeeſch ta Strahpe, kas ſtahw us Kauſchanu.

§. 593.

Kas Bandes-Behrneem pahrmett winnu Dſimmumu, woi kas zittu isſmeij dehl winna Ammata un Darriſchanas; tahdi teek turreti lihdſ Lamnatajeem un teem Lammaſchanas-Strahpi irr jazeeſch.

§. 594.

To paſchu Strahpi arridſan tas dabbu, kas apſmeetas Seewiſchkas lamma winnu Buhſchanas pehz.

D. Par tahdahm Pahrkahpschanahm kas eet prett gohdigu un kaunigu Dsihwoschanu.

§. 595.

Kas irr peedsehrees lihds Neatjehgschanai, un tahds teek atrasts us Celahm un Leelzellehm woi us Plazzeem un eekssch Krohgeem; tahdu, kad winsch ne kahdu zittu Skahdi ne irr darrijis, buhs pahrmahziht woi zeeschaki woi weeglaki, kad atkal irr atjehdsees. Ja tahds irr Kildas zehlis un Lehrumu jeb Trohkschni taisijis, woi turklaht wehl kahwees un warr buht zittu Zilweku eewainojis; tad tahdam buhs atlihdsinaht to padarritu Skahdi un Pollizeies-Strahpi iszeest. Bet ja tahds Peedsehrees buhtu padarrijis wehl leelaku Blehdibu; tad winsch teek nodohts Kakladarbu-Teesai.

§. 596.

Krohdsineekeem irr aisleegts pee 5 Rubbulu Papihru-Naudas Strahpes, Swehtdeenâs, Basnizaslaikâ Brandwihnu un Allu iskrohgeht.

§. 597.

Seewischkas, kas neschkihsti un beskaunigi dsihwo, woi wisseem sinnoht sawu Gohdu pahrdohd par Naudu; teek strahpetas pehz Pollizeies-Likkumeem, kad winnas zittu Nahschanu ne behda.

§. 598.

Pagasta-Teesai pee kurras ta Pollizeies-Waldischana irr, buhs luhkoht us to, ka Wihrischki un Seewischkas ne eet kohpâ pehrtees un tai buhs tohs, kas par to ne behda strahpeht.

Padohms, kâ buhs israudsiht to Kommissihji, kas tohp eezelta us to, lai tohs jaunus Semneeku-Likkumus eewedd eekssch Widsemmes; un kâ schai Kommissihjei buhs sawu uswehletu Darbu isdarriht.

§. 599.

Weenai Kommissihjei buhs tapt eezeltai tai Gubbernementes Pilsschtâ Rihgâ. Schi Kommissihje to jaunu Semneeku Buhschanu eeweddihs eekssch Widsemmes, un sinnahs un waldihs par schahm Leetahm kamehr ta Brihwlaischana gluschi buhs pabeigta; tas irr lihds 1832tram Gaddam, kur arridsan schahs Kommissihjes-Darbs buhs pabeigts. Bet lihds schim Laikam winnas Darbs un Ammats irr: buht Nomohdâ

un zeeti raudſiht us to, ka wiſs kas jadarra, teek darrihts ittin tà kà ſchinnîs jaunôs Likkumôs irr pawehlehts.

§. 600.

Schi Kommiſſihje ſtahw tik ween appakſch Keiſerikas Gohdibas; winna tahs winnai nahkdamas Pawehleſchanas, kas irr appakſchrakſtitas ar wiſsaugſtaka Keiſera Wahrda, dabbu no paſchas Keiſerikas Gohdibas un tai paſemmigu Sinnu un Atbildeſchanu dohd zaur wiſsaugſtaku Widſemmes Teeſas-Leetu Walditaju.

§. 601.

Pee ſchahs Kommiſſihjes peederr weens Preekſchſehdetais un ſeſchi Aſſeſſeri jeb Peeſehdetaji, lihdſ ar teem waijadſigeem Sekretahreem un Skrihwereem, tà kà ta apſtiprinata Teeſas-Rulle to iſrahda eekſch Munſtura D.

§. 602.

Widſemmes Gubbernators jau zaur ſawu Ammatu irr ſchahs Kommiſſihjes Preekſchſehdetais.

§. 603.

Peeſehdetaji jeb Aſſeſſeri pee ſchahs Kommiſſihjes irr: Tas Landrahts kas ikmehneſchôs Ritterſchapts-Leetas walda, weens Rahts no Widſemmes Kammeral-Teeſas, trihs no Widſemmes Leelkungeem kas irr iſraudſiti us to, weens no Rihges Rahts-Kungeem, kas arridſan ihpaſchi irr iſraudſihts us to un kas arri irr wiſſas Widſemmes Pilſehtu-Pahrſtahweis.

§. 604.

Tas wiſsaugſtakais Teeſas-Leetu Walditais to Rahti no Kammeral-Teeſas iſrauga us ſcho Darriſchanu.

§. 605.

Tee, kas no Leelkungu Puſſes teek iſraudſiti us to, teek noſwehrinati pee Gubbernementes-Waldiſchanas, pirms winni ſawu Ammatu uſſahkuſchi.

§. 606.

No katra Widſemmes Aprinka un no Sahmuſemmes diwi Leelkungi teek iſraudſiti, kas noſuhtijami pee tahs Kommiſſihjes. Winnu pirma Iſraudſiſchana noteek lihdſ ar to pirma Kreisriktera jeb Kreisteeſas Preekſchſehdetaja Iſraudſiſchanu us tahdu Wihſi, ka katra Widſemmes-Teeſa jeb katris Aprinkis weenu Kungu noſakka par tahdu. Schis tomehr ne teek iſraudſihts is teem pee Leelkungu Konwentes peederredameem Kungeem, bet is teem zitteem Muiſchneekeem no Leelkungu Kahrtas. Us preekſchu

ta Israudsischana notiks Landagâ, un tannî Starpâ no weenas Landagas lihds ohtram, ta notiks tà kà Landagas-Likkumi to nosakka. No scheem sescheem Teesaskungeem pee tahs Eeweschanas-Teesas jeb Kommissihjes, tikkai trihs tur sehdehs un spreedihs weenâ un tai paschâ Laikâ. Winni apmihjahs eekschj sawa Ammata tà, kà Leelkungu Konwentis to nosazzihs.

§. 607.

Scho sawu Ammatu winni walda lihds tai pirmai nahkamai sinnamai Landagai; kur jauni teek israudsiti winnu Weetâ, kad tohs wezzus wairs ne paturr, woi arridsan kad winni paschi ne gribb palikt ilgaki.

§. 608.

Tee Kanzleijes-Kungi un Skrihweri, kas irr peenemmami pee schahs Eeweschanas-Kommissihjes, teek eezelti no winnas Preekschsehdetaja un peenemti par to Lohni, kas Nullê irr nosazzita.

§. 609.

Tee no Leelkungu Pusses israudsiti Peesehdetaji, kamehr stahw Ammatâ, dabbu 2 Rubbulus un 50 Kappeekus Usturra-Naudas par Deenu, ko Ritterschapts-Kassa teem maksa, un tee arri 4 Pastes-Sirgus dabbu bes Maksas, kad atbrauz un kad aisbrauz.

§. 610.

Kad tas Gubbernators zaur kahdahm Teesas preekschâ peenemmigahm Aiskaweschanahm pawisam ne warr buht sawâ Preekschsehdetaja Ammatâ un ja winna Weetâ naw zits kas zaur Keiserisku Gohdibu irr tappis eezelts; tad nahk winna Weetâ tas, kas eekschj zittahm Semmes-Waldischanas Leetahm arweenu irr winna Weetneeks, tà kà tee wissuaugstaki Gubbernementes-Waldischanas-Likkumi to preekschraksta. Bet kad tas Gubbernators us ihsaku Laiku ween teek aiskawehts buht sawâ Preekschsehdetaja Ammatâ, woi kad zaur zittahm Gubbernementes-Darrischanahm ne warr nahkt tai nosazzitâ Deenâ; tad winna Weetâ tas Landrahts, kas ikmehneschôs Ritterschapts-Leetas walda, irr tas Preekschsehdetais.

§. 611.

Kad tas pee schahs Eeweschanas-Kommissihjes peederredams Rahts no Kammeral-Teesas ne warr klaht buht, aiskawehts zaur tahdeem Kawekleem, kas Teesas preekschâ irr peenemmami; tad wissaugstais Teesasleetu Walditais zittu no Kammeral-Teesas Kungeem nosuhta winna Weetâ.

§. 612.

Kad weenam no teem pee ſchahs Kommiſſihjes noſuhtiteem Leelkungeem nohſt japaleek us kahdu Laiku, woi arridſan kad winſch pawiſſam atkahpjahs un jauns irr jaisrauga winna Weetâ; tad tikkam, kamehr winſch woi atnahk woi jauns irr israudſihts winna Weetâ, tas ſtahw winna Weetâ kas lihdſ ar winnu tikke israudſihts no ta paſcha Aprinka.

§. 613.

Tee ihſteni pee Eeweſchanas-Kommiſſihjes peederredami Aſſeſſeri, tikpatt kà winnu Weetneeki, ne drihkſt atſtahtees no ſawa Amnata, pirms tee winnu Weetâ eezelti jauni Beedri ſawu Darbu irr uſſahkuſchi.

§. 614.

Tam Kommiſſihjes Preekſchſehdetajam ta Walla irr, tohs Aſſeſſerus kà arridſan tohs Kanzleies-Kungus un Skrihwerus, kad luhdſahs, atlaiſt us 28 Deenahm.

§. 615.

Teem Kommiſſihjes-Beedreem irr weenadas Wallas un winneem wiſſeem arridſan weenadi peenahkahs ſawu Darbu un Amnatu apkohpt.

Kas tai Kommiſſihjei peenahkahs darriht.

§. 616.

Tahs Eeweſchanas-Kommiſſihjes Darbs irr ſchis, prohti tai irr jaluhku us to, ka wiſſi Widſemmes Semneeki teek atlaiſti brihwi un ka winni tahs teem ſchehligi eedohtas Wallas arridſan dabbu, pehz teem Preekſchrakſteem kas atrohnami tannîs no Keiſerifkas Gohdibas apſtiprinatôs Semneeku Likkumôs. Schi Kommiſſihje ar to winnai peeliktu Warru tik labbi Muiſchneekeem buhs par Patwehrumu, kà arridſan buhs par Apgahdaſchanu, ka Meers un kahrtiga Dſihwoſchana eekſch Gubbernementes ne teek ſajaukta, bet uſturreta.

§. 617.

Ka nu to wiſſulabbaki warretu iſdarriht, ta Eeweſchanas-Kommiſſihje:

Pirmâ Kahrtâ gahdahs un pawehlehs, ka tee jauni Likkumi eekſch Latweeſchu un Iggaunu Wallodas teek ſluddinati un ka itt ihpaſchi tee Semneeki pilnigu un labbu Sapraſchanu par ſcheem Likkumeem warr dabbuht.

Ohtrâ Kahrtâ winna pawehlehs tahm daſchadahm Teeſahm, lai tahs winnai Sinnu dohd par to, ka tahs us Brihwlaiſchanu dohtas Pawehlefchanas teek

isdarritas; un pehz ſchahs Sinnas winna tahdus kas irr pakuhtri usſkubbinahs darriht pehz winneem, un tahdus kas teem ne gribb paklauſiht ſawaldihs.

Treſchâ Kahrtâ winna aisgreeſihs wiſſu, kas tai jaunas Buhſchanas Eeweſchanai irr pretti un to aiskawe, un ko ne warreja papreekſch redſeht un ſinnaht.

Zettortâ Kahrtâ winna luhkohs us to, ka teem preekſchrakſtiteem Isteeſaſchanas Likkumeem teek paklauſihts, tik labbi no teem kas ſuhdſahs, kà arri no tahm Teeſahm, kas tahs Suhdſibas iſſchkirr; un ka tadehl neweena no tahm augſtakahm Teeſahm eekſch Strihdibas-Leetahm ko noſpreeſch, kad ſchi Leeta ne papreekſch irr bijuſi eeſuhdſeta pee ſemmakas Teeſas un no ſchahs irr tappuſi iſmekleta. Kad tapehz par to, ka tà naw notizzis, taptu ſuhdſehts; tad winnai peenahkahs, ne ween tahs waijadſigas Pawehleſchanas par to doht, bet arridſan atrahdiht no ſewis tahdus Suhdſetajus, kas tahm eezeltahm Teeſahm garram eedami ko gribb eeſuhdſeht pee paſchas Kommiſſihjes, un tohs peeturreht, darriht pehz Likkumu Preekſchrakſteem.

Peektâ Kahrtâ winna pretti nems, tà kà §. 42trâ irr noſazzihts tahs Sinnas ko winna dabbu no tahdeem Iſſchkihrejeem, kam buhs iſmekleht kahdu Rohbeſchu-Strihdibu ſtarp kahdas Krohna un kahdas Muiſchneeka Muiſchas; un ja winnu Padohmi ne faeetohs, tad ta Kommiſſihje kà augſtakais Iſſchkihreis par to noſpreedihs, tà kà par ſcho Noſpreeſchanu wairs ne warr augſtaku Teeſu mekleht.

Seſtâ Kahrtâ un beidſoht, winna pahrluhkohs un apſtiprinahs tohs no Mehriſchanas-Teeſas iſrakſtitas Wakku- jeb Klauſiſchanas-Grahmatas, tomehr bes ka ta Mehriſchana patti winnai buhtu japahrluhko no jauna. Ta Kommiſſihje ſchahs Wakku-Grahmatas wiſſaugſtakam Teeſas-Leetu Walditajam leek preekſchâ, lai tas ſawu Wahrdu winnahm appakſchâ raksta un tahs apſeegele, un kad wehl tahs Kommiſſihjes Preekſchſehdetais un tas Landrahts, kas ikmeneſchôs Ritterſchapts-Leetas walda ſawus Wahrdus arri irr peelikkuſchi turklaht; tad ſchahs Grahmatas no Kommiſſihjes irr jaſuhta appakkal us Mehriſchanas-Teeſu, lai ſchi tahs iſdalla. Pee Krohna-Muiſchu Wakkas-Grahmatahm tas pee Kommiſſihjes buhdams Kammeralteeſas-Rahts Landrahta Weetâ ſawu Wahrdu raksta appakſchâ, un pee Rahtes- un Pilſehtas Muiſchahm tas pee Kommiſſihjes ſehdedams Rihges Rahtes-Kungs tàpatt darra.

§. 618.

Kad nu tai Eewefchanas-Kommiſſihjei peenahkahs gahdaht par to, ka tee Semneeku Likkumôs dohti Preekſchrakſti taiſni un pilnigi teek isdarriti; tad winnai it ihpaſchi arri irr jadſennahs pehz tam, ka winna patti ſchohs Likkumus ſkaidri iſpraſtu, un ka arridſan zaur peederrigahm Sluddinaſchanahm nowehrſtu wiſſu Neſapraſchanu un Sajaukſchanu, kas kautkur warretu atraſtees. Tomehr tahdahm Sluddinaſchanahm ne buhs ne kad buht prettim teem wiſſuaugſtaki apſtiprinateem Likkumeem, bet ween, kà §. 617 irr ſazzihts, winnu Sapraſchanu atweeglinaht un iſſkaidroht.

§. 619.

Ja pee ſcho jaunu Likkumu Eezelſchanas un pee Darriſchanas pehz winneem ne dohmajoht gadditohs, ka zittas winnu Noſazziſchanas buhtu tahdas, no kurru Isdarriſchanas teeſcham woi Muiſchneeku- woi Semneeku-Kahrtai kahde Skahde zeltohs, un ja tad tahs Eewefchanas-Kommiſſihjes Padohms buhtu ſchis ka gan waijadſetu pee wiſſuaugſtaka Waldineeka luhgtees; lai kahdi no ſcheem Likkumeem zittadi taptu zelti; tad tai Kommiſſihjei buhs, tà kà §. 620 un 638 mahza, tahdu Likkumu Isdarriſchanu tuhdalin apturreht un to Sinnu no tam lihdſ ar ſawu iſteiktu Padohmu zaur tahs Kommiſſihjes Preekſchſehdetaju tam wiſsaugſtakam Teeſasleetu Walditajam zelt preekſchâ, kas, ja winna Padohms faeetahs ar Kommiſſihjes Padohma, pawehl, lai tà noteek. Bet ja winna Padohms ne faeetahs ar Kommiſſihjes Padohma; tad winſch paſchai Keiſerifkai Gohdibai paſemmigu Sinnu par to aiſlaiſch un gaida, kas winnam tiks pawehlehts. Bet wehrâ leekams irr, ka tahdi pahrzellami Likkumi ne buhs buht no teem, kas peederr pee ſchihs Buhſchanas Grunts-Likkumeem; tà kà tee irr, kas Semneeku ihpaſchu Brihwibu noſakka; un arridſan tee, kas Muiſchneekam to Wallu dohd un ſarga, ka winſch ar ſawu Grunti un Semmi warr padarriht kà gribbedams; woi arridſan tee, kas leek, ka tee Semnecki pakahrtam un ne us reiſi buhs kluht atlaiſti brihwi; un tee, kas noſakka, kà tahm Teeſahm buhs eetaiſitees; woi arridſan tee, kas preekſchrakſta kà buhs katru Leetu isteeſaht katras Teeſas preekſchâ. Schee tahdi Likkumi irr ne aiskarrami un ne warr ne kad kluht pahrtaiſiti.

Kommiſſihjes Preekſchſehdetajam ta Walla peederr, apturreht Kommiſſihjes Spreedumu, kad tas irr winna Padohmam pretti; kaut gan tee zitti Kungi eekſch Kommiſſihjes wiſſi ar tahdu Spreedumu buhtu ar Meeru. Tas Preekſchſehdetais tam wiſsaugſtakam Teeſasleetu Walditajam Sinnu dohd, kas pehz tam ka winſch to turr par Labbu — woi pawehl ka ta Leeta wehl ohtrureiſ teek iſmekleta un pahrrunnata, un

tad Kommiſſihjes Spreedums tuhdalin teek isdarrihts, — woi winſch tà kà §. 620 irr preekſchrakſtihts paſchai Keiſerifkai Gohdibai to leek preekſchâ un winnas Pawehleſchanu par to luhdſahs.

Ja tas notiktu, tad teem Kommiſſihjes Peeſehdetajeem no Leelkungu Kahrtas ta Walla peederr, par tahdu zaur to Preekſchſehdetaja nowehletu Apturreſchanu tam Landmarſchalkam un tai Landrahtu Beedribai Sinnu doht, kas bes Kaweſchanas kahdu Padohmu par ſcho Leetu nodohd tam wiſsaugſtakam Teeſasleetu Walditajam.

§. 620.

Ja ta Eeweſchanas-Kommiſſihje pee jaunu Likkumu Eezelſchanas atraſtu, ka tee Teeſas-Likkumi kas lihdſ ſchim irr dohti, tà ſakkoht ko meſtu Zellâ, un ka tur wehl kas buhtu wairak apdohmajams; tad winna pehz §. 619ta to leek preekſchâ tam wiſsaugſtakam Teeſasleetu Walditajam, kas, bes Kaweſchanas atkal paſchai Keiſerifkai Gohdibai to zell preekſchâ, un tahs Kommiſſihjes Iſſtahſtiſchanu klaht leek, gaididams kahdas augſtas Keiſerifkas Pawehleſchanas par to winſch dabbuhs, un kas, kad tohs irr dabbujis, Kommiſſihjei winnas Isdarriſchanu uswehl.

§. 621.

Kad ta Kommiſſihje atrohd, ka kahda wehl us preekſchu dohdama Pawehleſchana, kas nahks woi no paſchas Keiſerifkas Gohdibas woi no augſtiwaldidama Senata woi no teem Miniſtereem, ſcheem jauneem Likkumeem irr prettim, un arridſan prettim tahm Brihwibahm, kas Semneeku kahrtai zaur teem irr dohtas; tad winna zaur Gubbernementes Waldiſchanu wiſſahm Gubbernementes Teeſahm preekſchrakſta, tahdas Pawehleſchanas Isdarriſchanu tikkam apturreht kamehr jaunas wiſſuaugſtakas Pawehleſchanas par to buhs nahkuſchas, kas to Leetu isſchkirr.

§. 622.

Pa tam Starpam ta Kommiſſihje pehz §. 620 zaur wiſsaugſtaku Teeſasleetu Walditaju paſchai Keiſerifkai Gohdibai Sinnu par ſcho Notikkumu zell preekſchâ, wiſſu to Leetu ſkaidri iſſtahſtidama, un arri Sinnu dohd tahm Teeſahm woi tam Miniſteram, no kurreem ta Pawehleſchana irr dohta. Tà tad winna ſagaida to wiſsaugſtaku Iſſchkirſchanu.

§. 623.

Gan warr zerreht, ka wiſs tas Labbums, kas Semneekeem irr nodohmahts un wehlehts zaur ſcho winnu jaunu Buhſchanu, wehl jo deenas jo wairak rahdiſees un wairoſees, kad ſchee muhſu Semneeki labbaki taps mahziti un peeaugs eekſch Gohda Dſih-

woſchanas. Tadehl nu tai Eeweſchanas-Teeſai- jeb Kommiſſihjei peederr ta Walla ſinnaht par Widſemmes Skohlu-Waldiſchanu un lihdſ gahdaht, ee tahs zaur tahdu labbaku Skohlu-Uskohpſchanu kas jauneem Laudim no ſemmakas Kahrtas palihdſchs pee leelakas Gudribas. Winnai par to irr jaapdohmajahs un jaſarunnajahs ar ta Miniſtera kas Lauſchu labbaku Mahziſchanu par wiſſu Kreewu-Walſti ſagahda un walda, un kur irr waijadſigs, tur winna paſchai Keiſerifkai Gohdibai weenu Dokladu jeb paſemmigu Sinnu par to zell preekſchâ.

§. 624.

Eekſch wiſſahm tahdahm Isteeſaſchanas-Leetahm, par kurrahm tee lihdſ ſchim dohti un wehl taggad ſpehzigi Teeſas-Likkumi wehl ne noſakka, kà buhs tahdas Leetas isteeſaht, tur tahm Teeſahm eekſch Gubbernementes kam ta Peeſpeeſchanas Warra irr, peenahkahs, bes Prettirunnaſchanas to padarriht, kas winnahm tiks uzdohts no Eeweſchanas-Kommiſſihjes.

§. 625.

Kammeral-Teeſai peenahkahs bes Kaweſchanas isdarriht wiſſu un ſewiſchki to, ko eekſch Krohnaſemneeku-Leetahm Kommiſſihje praſſihs no winnas.

§. 626.

Ja buhtu waijadſigs; tad ta Kommiſſihje arri warr praſſiht Karra-Spehkâ Paligu, un tad tahm weetigahm Wirſibahm buhs bes Kaweſchanas tahdahm Uzaizinaſchanahm paklauſiht.

§. 627.

Ta Kommiſſihje, tik drihſ kà irr eezelta, noſakka tahs Deenas un to Laiku, kad winna ſawu Teeſu turrehs; un ja ittin irr waijadſigs tad winna wehl ihpaſchi ſanahk ikreiſ, kad winnas Preekſchſehdetais woi ſcha Weetneeks winnu ſaaizina.

Kahdâ Kahrtâ Kommiſſihjes Darriſchanas teek nodarritas.

§. 628.

Teem Kommiſſihjes Spreedumeem un winnas Notaiſiſchanahm tad ween warr Spehks buht, kad wiſſumaſaki peezi no winnas Beedreem ſawu Padohmu irr dewuſchi klaht. Tomehr eekſch tahm Leetahm, kas §. 619tâ un 620tâ irr peeminnetas, wiſſeem winnas Beedreem waijaga buht kohpâ, ja winnas Noſazziſchanahm Spehks buhs buht.

§. 629.

Tahs Ukkaſes, Pawehleſchanas, Mekleſchanas, arweenu Wahrdu wiſſas Grahmatas un wiſſi Rakſti, ko Kommiſſihje dabbu, tahs winnas Preekſchſehdetais, woi winna Weetneeks, woi arridſan tas wezzakais no winnas Beedreem ſaņemm. Saņemtas un atſeegeletas tahs teek eedohtas Kanzleijei, lai winna tahs eeſihme tannî Teeſas-Grahmatâ, kas wiſſus eeſuhtitus Rakſtus uſrahda, un lai winna tahs ſataiſa us to, ka wiſſai Kommiſſihjei warr kluht liktas preekſchâ.

§. 630.

Tas Sekretahrs ſarakſta ar ihſeem Wahrdeem to, kas ſtahw tannîs eeſuhtitâs Grahmatâs, un winnam irr jaatbild par to, ka tas, ko winſch irr uſnehmis ar ihſakeem Wahrdeem eſſoht taiſns, un ka tur ne kas ne truhkſtoht. Ne weenam no Kommiſſihjes-Beedreem arri naw aiſleegts, tahs eeſuhtitas Grahmatas paſchas praſſiht, kad winnam buhs doht ſawu Padohmu par to tur eekſcha ſtahwedamu Leetu.

§. 631.

Wiſſas Leetas teek preekſchâ nemtas pehz Kahrtas, un pehz ta Nummura, appakſch kà tahs irr eeſihmetas tannî Uſrahdiſchanas Grahmatâ. Ja kahda ſawada Waijadſiba to Preekſchſehdetaju ſpeeſch zittadi darriht; tad tà gan warr notikt bet arri waijaga eerakſtiht tai Teeſas-Grahmatâ, kapehz tà irr notizzis.

§. 632.

Eekſch Kommiſſihjes Kanzeleijes teek turreta tahda Deenas-Grahmata, kur ikdeenâs wiſs teek eeſihmehts, kas pee Kommiſſihjes irr eenahzis un meklehts, un arri wiſs kas no Kommiſſihjes irr aiſgahjis, jeb kas irr iſdarrihts un iſdohts jeb atbildehts us tahm eenahkuſchahm Leetahm.

§. 633.

Kommiſſihjes Sekretahram peenahkahs, par katru Teeſasturreſchanu wehl ihpaſchu Protokolli turreht, un tur eekſcha ſarakſtiht: a) tohs Kommiſſihjes Beedrus kas katrâ reiſê bijuſchi klaht; b) kad kahds no teem ne irr bijis klaht, kapehz winſch naw bijis; c) to Stundi ap kurru ta Teeſa katrâ reiſê irr ſahkuſi; d) tahs Leetas, kas irr nemtas preekſchâ; e) tohs Spreedumus un f) to Stundu ap kurru katra Teeſasturreſchana irr beiguſees. Schim Protokollim Kommiſſihjes Preekſchſehdetais un tee klahtbuhdami Beedri ſawus Wahrdus leek appakſchâ un Sekretahrs to arridſan apſihme ar ſawu Wahrdu.

§. 634.

Par katru zaur Kommiſſihju notaiſitu Leetu un Spreedumu weens no winnas Beedreem wehl ihpaſchu un plaſchaku Protokolli uſnemm, kom Preekſchſehdetais un wiſſi klahtbuhdami Beedri ſawus Wahrdus rakſta appakſchâ. Bet kad kahdeem winnu Starpâ zits Padohms bija, ne kà irr uſneemts tannî Spreedumâ; tad tee ſawus Wahrdus teem zitteem Wahrdeem ne leek klaht, bet ihpaſchi ſawu Padohmu peerakſta un arri peeleek, kapehz winnu Padohms ne irr ſagahjees ar to zittu Kungu Padohmeem.

§. 635.

Wiſſahm no Kommiſſihjes isdohtahm Grahmatahm un Pawehleſchanahm tas Preekſchſehdetais woi winna Weetneeks, woi arridſan tas Wezzakais no winnas Beedreem ſawu Wahrdu leek appakſchâ un Sekretahrs tahs arridſan apſihme ar ſawu Wahrdu un tahs eeraksta tai Grahmatâ, kur teek eeſihmetas wiſſas islaiſtas Pawehleſchanas un Notaiſiſchanas.

§. 636.

Pee Kommiſſihjes Teeſasturreſchanas wiſſas Leetas teek uſnemtas Rakſtôs un isdarritas Wahzwallodâ. Tomehr tahdi Kommiſſihjes Raksti, kas paſchai Keiſerifkai Gohdibai teek preekſchâ zelti, tà kà tahdi kas kahdas Sinnas un Mekleſchanas pehz teek aislaiſti us zittahm Gubbernementehm — bes ween us Kurſemmes Gubbernementi — teem tahdeem waijaga buht ſarakſtiteem Kreewu-Wallodâ.

§. 637.

Kommiſſihjes Preekſchſehdetais iswaiza to Peeſehdetaju Padohmu pehz ſchahs Kahrtas; papreekſch tam, no Widſemmes Pilsfehtahm noſuhtitam Peeſehdetajam jaſakka ſaws Padohms; tad teem trim Peeſehdetajeem no Leelkungu Puſſes; tad tam no Kammeral-Teeſas; tad tam Landrahtam, kas ikmehneſchôs Ritterſchapts-Leetas walda. Wiſspehdigi tas Preekſchſehdetais pats ſawu Padohmu dohd. Pehz ta Padohma kam tas leelakais Pulks peekriht, tas Spreedums teek noſpreeſts. Ja gaddahs, ka weenam Padohmam tikpatt daudſ peekriht kà ohtram; tad tas Preekſchſehdetais zaur ſawu Padohmu to Leetu iſſchkirr. Tam Sekretahram buhs ſawu Padohmu ihpaſchi iſteikt Protokollê, ja tas ne ſaeetohs ar to Kommiſſihjes Spreedumu.

§. 638.

Tad ween ta Kommiſſihje kahdu Noſazziſchanu, kas ſtahw ſchinnîs Likkumôs warr nozelt us kahdu Laiku, kad tas leelakais Pulks tahdai Noſazziſchanai peekriht.

§. 639.

Ja eekſch Rohbeſchu Strihdibahm, pehz §. 617 waijadſetu ka ta Leeta taptu pahrraudſita un iſmekleta us to Weetu paſchu, par ko ta Strihdiba irr, pirms wehl tas beidſams Spreedums, pahr ko augſtakas Teeſas Paliga ne warr mekleht, teek noſpreeſts; tad Kommiſſihjes Preekſchſehdetajam un winna Weetneekeem ta Walla irr, turp aiſſuhtiht is Kommiſſihjes to Peeſehdetaju no Kammeral-Teeſas un weenu no teem Leelkungeem; un ja ta Strihdiba irr us Rahtsmuiſchahm to Peeſehdetaju kas irr no Rihgas Rahts. Scheem ta Leeta japahrrauga un jaismekle un tad jaatbild tai Kommiſſihjei, kà tee to irr atraduſchi. Tee no teem Kommiſſihjes Aſſeſſoreem, kam peekriht ſawu Padohmu iſteikt un kas ne warr paſchi buht klaht un ſawu Padohmu doht, teem ta Walla irr, ſaweem zitteem Beedreem, kurram gribbedami, ſawâ Weetâ ſawu Padohmu likt iſteikt.

§. 640.

Tam Preekſchſehdetajam woi winna Weetneekam peenahkahs gahdaht par to, ka ne kahda Leeta ne paleek neiſſchkirta zaur Kanzelleies Wainu woi zaur kahda Kommiſſihjes Beedra Wainu; un tadehl winnam nahkahs pakkal luhkoht ka pee Kommiſſihjes wiſs tohp iſdarrihts pa Kahrtam un pehz teem dohteem Preekſchraksteem.

§. 641.

Ikgaddus, Jurgôs, Kommiſſihje tai Keiſeriſkai Gohdibai tam Keiſeram atbild un isteiz, zeek no tahm winnai uswehletahm Darriſchanahm irr nodarritas. Schinnî Atbildeſchanâ jausnemm

Pirmâ Kahrtâ: Kahdi no tahs Kommiſſihjes Beedreem un Kungeem tannî pagahjuſchâ Gaddâ irr apmihjuſchees.

Ohtrâ Kahrtâ: Ar ihſeem Wahrdeem irr jaisteiz: kà tannî pagahjuſchâ Gaddâ tee Semneeki pamaſam jau irr eegahjuſchi eekſch Brihwbuhſchanas un kas no tahdas winna Buhſchanas Pahrmihſchanas pee winneem irr tappis redſams.

Treſchâ Kahrtâ irr jaisteiz, kas ſewiſchki wehl pee tahdas Buhſchanas Pahrmihſchanas irr gaddijees.

Zettortâ Kahrtâ: Ar ihſeem Wahrdeem irr jaisteiz wiſs, ko ta Kommiſſihje irr pawehlejuſi, kas winnai irr bijis jadarra un kapehz to darrijuſi, un kas no tam irr zehlees un bijis wehrâ leekams.

§. 642.

Schee Atbildeſchanas-Rakſti teek pahrraudſiti no Kommiſſihjes; to Kommiſſihjes Beedru Padohmi par winneem teek ſalaſſiti, un tee no winneem, kas ar ſcheem Rak-

ſteem irr ar Meeru, ſawus Wahrdus leek appakſchâ. Kad tas irr notizzis, tad tahdi Rakſti tam wiſsaugſtakam Teeſas-Leetu Walditajam teek aiſſuhtiti, un no winna lihdſ ar ſawu Padohmu paſchai Keiſeriſkai Gohdibai likti preekſchâ.

§. 643.

Widſemmes Leelkungi ſew wehl ſarga to Wallu, kahdus no ſcheem Likkumeem woi pahrtaiſiht, woi winneem wehl ko peelikt, tà kà dſihwodami atraddihs, ka wehl kas buhtu waijadſigs un derrigs, un tahdus Peelikkumus — (kurreem tomehr ne waijaga aiſtikt to Brihwlaiſchanas un Brihwbuhſchanas-Grunti) — wiſsaugſtakai Keiſeriſkai Gohdibai likt preekſchâ lai ta tohs apſtiprina. Bet kad tahdu Apſtiprinaſchanu gribb mekleht, tad waijaga no wiſſeem us Landagu ſanahkuſcheem Leelkungeem — kam peederr ſawu Padohmu par tahdu Leetu doht — diwahm Dallahm ar to buht ar Meeru. Us Krohna-Muiſchahm tahdas isdohmatas Likkumu Pahrzelſchanas un tahdi Peelikkumi ween ar Kammeral-Teeſas Labbpatikſchanu warr notikt.

Munsturis A.

Gads pehz Likkumu Sluddinaschanas.	Saimneeki.		Deenestneeki un Muischas-Laudis.	
	1ma Dalka.	2tra Dalka.	1ma Dalka.	2tra Dalka.
	Brihwibas Gads.		Brihwibas Gads.	
	Likkumu Sluddinaschana.			
1820 1	— — —	— — —	— — —	— — —
1821 2	— — —	— — —	— — —	— — —
1822 3	— — —	— — —	— — —	— — —
1823 4	1	— — —	— — —	— — —
1824 5	2	1	— — —	— — —
1825 6	3	2	1	— — —
1826 7	4	3	2	1
1827 8	5	4	3	2
1828 9	6	5	4	3
1829 10	— — —	6	5	4
1830 11	— — —	— — —	6	5
1831 12	— — —	— — —	— — —	6
1832 13	— — —	— — —	— — —	— — —

Munsturis B.

Ihsa Wahrdu- un Skaitlu-Rulle

to, 18. Gaddâ us Brihwlaischanu isredsetu Semneeku-Lauschu, no tahs Muischas N. N., tanni N. N. Kreisê un N. N. Draudsê, nodohta pee Draudschu-Teesas

22tra Ja. 18.

Mahjas Wahrds.	Skaitlis.	Saimneeka Wahrds.	Wezzums.	Saimneezes Wahrds.	Wezzums.	Winnu nepeeauguschi Behrni, kas pee Brihwlaischanas ne teek peerehkinati, bet bes tam atlaisti.	Winnu Wezzums.	
							No wihrischkas Kahrtas.	No seewischkas Kahrtas.
N. N.	1	Saimneeks N. N.	50	Winna Seewa N. N. . .	45	Dehli N. N.	10	—
						N. N.	4	—
						Meitas N. N.	—	6
						N. N.	—	4
N. N.	2	Saimneeks N. N.	40	Winna Seewa N. N. . .	30	Dehls N. N.	9	—
						Meita N. N.	—	4
N. N.	3	Saimneeze Atraitne N. N. .	55	— — —	—	Dehli N. N.	13	—
						N. N.	11	—
						Meitas N. N.	—	10
						N. N.	—	7
						N. N.	—	5
		Summê . .						

C.

Sadohmata Kirſpehlu jeb Draudſchu Eedalliſchana eekſch Kirſpehlu jeb Draudſchu-Teeſahm.

Rihges-Teeſâ jeb Kreiſê.

Pirma Draudſchu-Teeſa.

	Dwehſeles.
Steinolm Draudſe	13
Slohkes Draudſe	957
Dinnaminde Draudſe	589
Dohles Draudſe	1167
Sallaspils Draudſe	513
Ikſchkilles Draudſe	1160
Leelwahrdes un leelas Jumprawas M. Draudſe	2105
Ahdaſchas Draudſe	982
Rohpaſchas Draudſe	865
Allaſches Draudſe	942
	9293

Ohtra Draudſchu-Teeſa.

Mahlpills Draudſe	1319
Nihtaures Draudſe	1528
Krimmuldes Draudſe	2234
Turraides Draudſe	1737
Skultes Draudſe	860
Siggulbes Draudſe	1497
	9175

Treſcha Draudſchu-Teeſa.

Suntaſchas Draudſe	1458
Jaunapills Draudſe	693
Maddleenes Draudſe	1763
Aiskraukles Draudſe	1021
Kohksneſſes Draudſe	3256
	8191

Walmeres-Teeſâ jeb Kreiſê.

Pirma Draudſchu-Teeſa.

Straupes Draudſe	2509
Ummurges Draudſe	1972
Dikkeles Draudſe	919
Rubbenes Draudſe	885
Walmeres Draudſe	3012
	9297

Ohtra Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Limbaschas Draudse	1858
Leepuppes Draudse	1238
Sallazzes Draudse	905
Allojas Draudse	1056
Mas-Sallazzes Draudse	3467
	8524

Trescha Draudschu-Teesa.

Mattihsa Draudse	1472
Burtnekkes Draudse	2420
Ruhjenes Draudse	4304
	8196

Zehsu-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

Zehsu Draudse	2375
Ahraisches Draudse	1165
Raunes Draudse	3579
Sehrbenes Draudse	1819
	8938

Ohtra Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Laudohnes Draudse	3147
Kaltzenawes Draudse	2821
Bersohnes Draudse	2263
Lasdohnes Draudse	1045
	9276

Trescha Draudschu-Teesa.

Zehswaines Draudse	4350
Leesehres Draudse	2063
Jaunas-Muischas Draudse . . .	2822
	9235

Zettorta Draudschu-Teesa.

Leepkalna Draudse	599
Ehrglu Draudse	1810
Westenes Draudse	825
Skuijes Draudse	1598
Peebalgas Draudse	2628
	7460

Walkes-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Allukſnees Draudſe	6866
Oppekalna Draudſe	2529
	9395

Ohtra Draudschu-Teesa.

Smiltenes Draudſe	2548
Gaujenes Draudſe	1636
Palzmanes Draudſe	1824
	6008

Treſcha Draudschu-Teesa.

Gulbenes Draudſe	4070
Tirſes Draudſe	2919
	6989

Zettorta Draudschu-Teesa.

Kuggaſchu Draudſe	849
Ehweles Draudſe	988
Ehrgemes Draudſe	1313
Trikkahtes Draudſe	2547
Tahs pee Walkes Baſnizas peederrigas Muiſchas un tahdi Semneeki	192
	5889

Tehrpates-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Lajuſſes Draudſe	3080
Torma Draudſe	2068
Marias Draudſe	2244
Koddawerres Draudſe	2200
Pallamoiſes Draudſe	1674
	11266

Ohtra Draudschu-Teesa.

Kurſi Draudſe	1296
Ekſi Draudſe	2642
Tehrpattas Draudſe	3801
Niggenes Draudſe	2551
	10290

Treſcha Draudschu-Teesa.

Puhjas Draudſe	1443
Raimo Draudſe	1527
Renko Draudſe	2176
Sangaſtes Draudſe	3188
	8334

Zettorto Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Wenno Draudse	4197
Kambjas Draudse	2772
Ottepeh Draudse	2326
	9295

Werrojes-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

Rappihnas Draudse	2845
Pelwes Draudse	3308
Kannapeh Draudse	2456
	8609

Ohtra Draudschu-Teesa.

Wasselinas Draudse	3847
Rauges Draudse	3517
	7364

Trescha Draudschu-Teesa.

Arglas Draudse	1983
Karolas Draudse	1363
Antsena Draudse	3821
	7167

Pehrnawas-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Pehrnawas Draudse	1796
Testamas Draudse	1643
Audernas Draudse	1963
Torries Draudse	1575
	6977

Ohtra Draudschu-Teesa.

Wendres Draudse	2328
Mikkeli Draudse	1671
Jakobi Draudse	2793
	6792

Trescha Draudschu-Teesa.

Saaras Draudse	1731
Karkusses Draudse	2081
Allistes Draudse	3471
	7283

Wellihnes-Teesâ jeb Kreisê.

Pirma Draudschu-Teesa.

Wellihnes Draudse	6234
Wellihnes Jahna Draudse	3397
	9631

Ohtra Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Poltsamas Draudse	4454
Pillistwerres Draudse	2917
Kolka Jahni Draudse	2219
	9590

Trescha Draudschu-Teesa.

	Dwehseles.
Paiste Draudse	3556
Tarwastes Draudse	3009
Elmes Draudse	3304
	9869

Wehrâ irr leekams. Muischas, kas irr eekſch wairak kà weenas Draudſes, woi eekſch diwahm Kreiſehm; tahs nedallitas peeturrahs pee tahs Draudschu-Teesas, kur ta Muischa patti peederr.

D.

Lohnes = Rulle

preekſch tahm, no Augſta Krohna nolohnejamahm Teeſahm par Semneeku Buhſchanu eekſch Widſemmes.

	Zeek peederr per tahs Teeſahs.	Weenam.	Wiſſeem.	Zeek kohpâ isneſs.
		Sudraba Rubbuki.		
Kreis = Teeſa.				
Kreisrikters jeb Preekſchſehdetais	1	400	400	—
Diwi Peeſehdetaji no Leelkungu = Kahrtas	2	300	600	—
Diwi Peeſehdetaji no Semneeku = Kahrtas	2	80	160	—
Weens Sekretahrs	1	300	300	—
Weens Protokollists	1	120	120	—
Weens Kanzellists	1	80	80	—
Weens Teeſas = Sullainis	1	30	30	—
Kanzeleies = Waijadſibas, Siltums, Swezzes	—	—	120	—
Par to Ruhmi, ja us to nekahds Krohna = Nams ne irr .	—	100	100	—
	—	—	1910	—
Wehrâ irr leekams. Tee 100 Rubb. Sud. Naud. par to Teeſas = Ruhmi, un tee 120 Rubb. Sud. Naud. par tahm Kanzeleies = Waijadſibahm, par Siltumu un par Swezzehm peekriht tam Sekretahram, kam tomehr peenahkahs par to tik labbi isluhkoht tahdu Ruhmi, ar ko Kreisrikters irr ar Meeru, kà arri gahdaht par tahm Kanzeleies = Waijadſibahm, par Siltumu un par Swezzehm.				
Tas isneſs par 5 Kreisteeſahm kad Sahmuſemme peerehkene	—	—	—	9550
Opgerikts = Nodalla eekſch Semneeku Leetahm.				
Weens Sekretahrs no Leelkungu = Kahrtas	1	400	400	—
Weens Kanzellists	1	100	100	—
Kanzeleies = Waijadſibas	—	100	100	—
	—	—	—	600

Lohnes = Rulle

pee tahs Eewehschanas = Kommissihjes.

	Zeek peederr pee tahs Teekahs.	Zeek Lohnes pehz Oklada tohp dohts us Gaddu.		
		Weenam.	Wisseem.	Summe.
		Rubbli Sudraba Naudas.		
Preekschsehdetais:				
Tas Ziwil = Gubbernators	1	—	—	—
Beedri:				
Tas Landrahts, kas Ritterschapts = Leetas walda . . .	1	—	—	—
Weens Rahts no Kammeral = Teesas	1	—	—	—
No Leel = Kungu Beedribahm	3	—	—	—
Tas no Rihges Rahts nosuhtihts Rahts = Kungs . .	1	—	—	—
Tas Sekretahrs	1	450	450	—
Tas Tulkotais	1	400	400	—
Tas Deenas = Grahmatas Rakstitais	1	375	375	—
Skrihweri	2	100	200	—
Ruhme, kur ta Kommissihje sanahk un zittas Kanzeleies = Waijadsibas	—	—	500	—
	12	—	—	1925
Par wissu Gubbernementi un par Sahmu = Semmi . . .	—	—	—	12075

E.

	Kad ta Leeta eesahkta.	Kahda Pehrmindera Leeta un to Aisstahwejamu Wahrdi.	Wezzums.
Munsturis kahs Pehrminderu Grahmatas, kas pee Pagasta-Teesas irr turrama. §. 382.	1819 1mâ Merzî.	Aufchiz (Mikkela, Saimneeka) Atraitne. Anne, pehz Tehwa Wahrda, Dubbelt. Behrni: 1) Krischjahns . . . . . . 2) Eewe	 12 Gaddus. 10 —
	1820 1mâ Wewruar-deenâ.	Arndt (Anne, pehz Tehwa Wahrda, Berg-bohm). Atraitnis Jahn Andrees Arndts Rentineeks. Behrni: 1) Friddriks . . . . . . 2) Sappe	 11 Gaddus. 7 —
	1821 3schâ Oktob.	Arps (Truhte) pehz Tehwa Wahrda, Krampe, pehz bijuscha Wihra Wahrda, Dsehrwe. Dehls: Jahnis, Swescheumâ	 31 Gaddus.

E.

To Weetneeku Pehrminderu un Aisstahwetaju Wahrdi.	Kad ta atstahta Manta irr tikkusi usnemta.	Kas pehz tam irr isdarrihts.	Zik leela irr to Aisstahwejamu Manta.	Kad irr atbildehts par to Mantas Waldischanu.	Kad ta Lecta irr beigta.
Atraitnes Weetneeks Peter Skultis Krohdsineeks. Pehrminders Andrees Krastin Mahjas-Saimneeks.	1819, 5tâ Merz M. Deenâ.	1819, 14tâ Merz M. Deenâ irr peenesta ta Aukziones Nauda ar 200 Rubb. Sud. Naud. 1819, 18tâ Apprillî irr eenahkuschi, 100 Rubb. Papihra Nd. (S. N.) kas us Parradu bij isdohti. 1827, 1mâ Dez. Krischjahn Anschizam irr ismakfata winna Mantas-Dalka. 1829, 5tâ Juhli D. Eewai Anschizei irr ismakfata winnas Mantas-Dalka.	Katrom no teem Aisstahwejameem peederr 100 Rubbuli Papihra Naud. (S. N.)	1820 1mâ Merzî. 1827 1mâ Merzî.	1829 5tâ Juhlij.
Pehrminders to Aisstahwejamu Tehws. Pee Dallischanas irr eezelts par Pehrminderu Peter Kalwin Melders.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.
Aisstahwetais, Jahn Reekstin, Deeneestneeks.	— —	— — — —	— —	— —	— —

Munſturis F. §. 448.

Tas, kam ſchi Sihmite irr Rohkâ un kam Wahrds irr N. N., no N. N. Pagaſta, eekſch N. N. Draudſes, gribb ſew eekſch Deeneſta ſaderreht, ahra ta Pagaſta, pee ka winſch lihdſ ſchim peederreja, un winſch mannim Sinnu par to irr dewis. N. N. Gaddâ un Deenâ.

Draudſes Mehklers N. N.

Munsturis G. luhko §. 522.

Uswahrds, Kristibaswahrds.	Draudse.	Muischa.	Isdahwa		Mekle	
			Rentes-Weetu.	Winnas Leelums.	Deenestneeku.	Kahds tas Deenests irr.

Uswahrds, Kristibaswahrds, Zilts.	Zik wezs?	Dsimtene.	Draudse.	Muischa.	Pagasts.	Pehdiga Dsihwes-Weeta.	Apprezzehts? woi ne apprezzehts?	Woi winnam (winnai) Behrni, woi ne?	Woi jau bija Rentineeks (Rentineeze)?	Woi jau bija Kalps (Kalpone)?	Woi winsch (winna) kahdu Ammatu irr ismahzijees (jusees) un kurru? woi zittu kahdu leeti derrigu Skunsti proht?	Pehdigs Deenests.	Leezibas par Dsihwoschanu.	Mekle	
														Rentes-Weetu.	Deenesti.

Likkumu-Rahdîtais.

Pirma Dalla.

Brihwlaischana.

Lappâ.

Pirma Nodalla. Likkumi, kas ar ihseem Wahrdeem norahda, kà ta Dsimtsbuhschana buhs tapt nozelta. Numuri I. lihdz XV. . . . 5 — 9

Ohtra Nodalla. Likkumi, kas wehl plaschaki mahza, kà Widsemmes dsimteem Laudim buhs eenahkt eeksch Brihwlauschu Kahrtu. §. 1 lihdz §. 28. . 10 — 16

Trescha Nodalla. Likkumi, dehl pirmas Mahju Atdohschanas, dehl Mahjumantas un dehl Parradeem. §. 29 — §. 38. . . . 16 — 20

Zettorta Nodalla. Likkumi par Semneeku Klausischanahm, pirms wehl irr atlaisti par brihweem. §. 39 — §. 46. . . . . 20 — 23

Ohtra Dalla.

Brihwbuhschana.

Pirma Nodalla. Ihpaschas Widsemmes Semneeku Brihwibas un par Semneeku-Pagasteem. §. 47 — §. 71. . . . . 24 — 29

Ohtra Nodalla. Par Pagastu Sanahkschanahm un par tahm Wallahm, kas sanahkuscham Pagastam peederr. §. 72 — §. 87. . . . 29 — 32

Trescha Nodalla. Par Pagasta-Wezzakeem. §. 88 — §. 96. . . 32 — 34

Zettorta Nodalla. Par Pagasta-Teesahm. §. 97 — §. 133. . . 34 — 44

Peekta Nodalla. Par Muischas-Pollizeies Waldischanu. §. 134 — §. 156. 44 — 48

Sesta Nodalla. Par Draudschu-Teesahm. §. 157 — §. 182. . . 49 — 55

Septita Nodalla. Par Kreisteesahm. §. 183 — §. 196. . . 55 — 58

Astota Nodalla. Par Opgerikts-Nodallu eeksch Semneeku Teesaslectahm. §. 197 — §. 203. . . . . 58 — 61

Trescha Dalla.

Teesaschanas- un Isteesaschanas-Likkumi.

Pirma Grahmata, kas mahza, ka Teesaschanas preeksch Teesahm buhs usſahkt un isweſt. §. 204 — §. 350. . . . . 62 — 106

	Lappâ.
Pirma Nodalla, kas mahzà, ka eekſch Semneeku Iſteeſaſchanahm ihpaſchi buhs notikt katras Teeſas Preekſchâ. §. 205 — §. 247. . .	63 — 75
A. Pagaſta-Teeſas Preekſchâ. §. 205 — §. 215. . .	63 — 65
B. Draudſchu-Teeſas Preekſchâ. §. 216 — §. 231. . .	65 — 71
C. Kreisteeſas Preekſchâ. §. 232 — §. 243. . .	71 — 74
D. Opgerikts-Nodallas Preekſchâ. §. 244 — §. 247. . .	74 — 75
Ohtra Nodalla. Wehl plaſchakas Noſazziſchanas par kahdahm ihpaſchahm, pee Teeſaſchanas wehrâ nemmamahm Leetahm. §. 248 — §. 313. .	75 — 93
Par Termihneem. §. 248.	75 — 76
Par Peewallas Dohſchanahm. §. 249.	76
Par Apgalwoſchanahm. §. 250.	77
Pee kurras Teeſas jafuhds. §. 251 un §. 252. . .	77 — 79
Par nepaklauſigu Nohſtpalikſchanu preekſch Teeſas. §. 253 — §. 257.	79 — 80
Par uſaizinateem Aiſſtahwetajeem eekſch Teeſaſchanas-Leetahm. §. 258 un par neuſaizinateem §. 259. . . .	80
Par tahdeem, kas irr gattawi Teeſaſchanu uſnemt, kur winnam ne peederretu. §. 260.	81
Par eeſahktahm Teeſaſchanahm, kad tee kas teeſajahs, nomirſt. §. 261.	81
Par Parahdiſchanahm pee Teeſahm. §. 262.	81
Par Parahdiſchanu, kad kas ne leedſahs. §. 263 — §. 268.	81 — 82
Par Parahdiſchanahm zaur Leezibas-Rakſteem. §. 269 — §. 283.	82 — 85
Par Parahdiſchanahm zaur Leezmeekeem. §. 284 — §. 298.	86 — 89
Par Parahdiſchanahm zaur Apraudſiſchanu us Weetas. §. 299 un §. 300.	89
Par Parahdiſchanahm zaur Swehreſtibu. §. 301 — §. 304.	89 — 90
Par Teeſas-Spreedumeem. §. 305 — §. 310. . .	90 — 91
Par Neezibahm un Neeleetibahm eekſch Teeſaſchanas-Leetahm. §. 311.	91 — 92
Par Skahdesmakſaſchanu un par zittahm Iſmakſaſchanahm. §. 312 un §. 313.	92 — 93
Treſcha Nodalla. Par kahdahm ſawadahm Iſteeſaſchanahm. §. 314 — §. 350.	93 — 106
A. Par Parradu-Iſteeſaſchanu zaur Konkurſi. §. 314 — §. 327.	93 — 100
B. Iſteeſaſchana zaur Peeſpeeſchanu, un woi Zilweka- woi Mantas-Apzeetinaſchanu. §. 328 — §. 339. . . .	100 — 102
C. Iſteeſaſchana par Laupijumu un Skahdi. §. 340 un §. 341.	102 — 103
D. Iſteeſaſchana zaur Iſaizinaſchanu us Teeſu. §. 342 un §. 343.	103 — 104
E. Iſteeſaſchana par Nohbeſcheem. §. 344 un 345.	104

Lappâ.

F. Par atlikkuſchas Mantas-Dalliſchanu. §. 346 un §. 347. . . . 105

Peelikkums. Par Atlaulaſchanu un par to Leetu Isteeſaſchanu kas Bahrmeem peederr. §. 348 — §. 350. . . . . 105 — 106

Ohtra Grahmata. Likkumi par tahdu Brihwibu un Walku Isteeſaſchanu, kas Semneekeem irr ſawâ ſtarpâ, jeb kas winneem irr weenam prett ohtru. §. 351 — §. 497. . . . . 107 — 144

Pirma Nodalla. Par Laulibas Brihwibu un par nelaulatu Lauſchu Behrneem. §. 352 — §. 369. . . . . 107 — 110

Ohtra Nodalla. Par Pehrminderu-Buhſchanu un par zitteem Aisſtahwetajeem. §. 370 — §. 388. . . . . 111 — 115

Treſcha Nodalla. Par to Walku kas ikkatram irr par ſawahm Mantahm. §. 389 — §. 398. . . . . 115 — 118

Zettorta Nodalla. Isteeſaſchana pee atlikkuſchas Mantas-Dalliſchanas. §. 399 — §. 444. . . . . 118 — 128

A. Kad Nomirris pats ne ko par to naw noſazzijis. §. 400 — §. 420. 119 — 123

B. Kad tas, kas to atſtohj, pats ko irr noſazzijis. §. 421 — §. 438. 123 — 127

C. Par Apdahwinaſchanahm. §. 439 — §. 444. . . 127 — 128

Peekta Nodalla. Par to Walku, Saderreſchanas zelt. §. 445 — §. 497. 128 — 144

A. Par Saderreſchanahm Deeneſtu pehz. §. 448 — §. 478. . 129 — 136

B. Par Rentes Saderreſchanahm. §. 479 — §. 497. . 136 — 144

Treſcha Grahmata. Pollizeies Likkumi. §. 498 — §. 598. . 145 — 183

Pirma Nodalla. Par Semneeku Pagaſta ſinnamahm Dohſchanahm un Klauſiſchanahm. §. 498 — §. 525. . . . . 145 — 170

A. Rekruhſchu-Dohſchana. §. 498 — §. 513. . . 145 — 148

B. Par Semneeku Labbibas Magaſihnehm. §. 514. . . 148 — 152

C. Par Pagaſta-Lahdi. §. 515. . . . 152 — 154

D. Par Skohlahm. §. 516 un §. 517. . . . 154 — 161

E. Par to Dallu, kas Semneekeem irr japeeleek pee Mahzitaja un Skohlmeiſtera-Teeſas un par to, kas Pagaſtam kohpâ irr jabuhwe. §. 518 un §. 519. . . . . 162 — 164

F. Par Nabbagu-Apkohpſchanu. §. 520. . . . 164 — 165

G. Par ahrprahtigu un arri tahdu Lauſchu Kohpſchanu kas irr pahrnemti no lippigas-Sehrgas. §. 521. 165

H. Par Pagaſta Mehkleri. §. 522. . . . . 165 — 166

Lappâ.

I. Par Ugguns=Grehku un eedegguſcheem Meſcheem. §. 523. 167 — 168
K. Par Lohpu= un Sirgu=Sehrgahm. §. 524. . . 168 — 169
Peelikkums par Krohgeem un par Jekrohgeſ. anu. §. 525. . 169 — 170
Ohtra Nodalla. Likkumi par tahdahm Pahrkahpſchanahm kas Azzim redſoht un Auſim dſirdoht eet prett Polizeies Likkumeem. §. 526 — §. 543. 170 — 173
A. Par tahdahm Pahrkahpſchanahm kas irr pretti Semmes Meeram un drohſchai un peenahkamai Dſihwoſchanai. §. 526 — §. 539. 170 — 172
B. Par Apgrehkoſchanahm prett Tizzibas=Draudſehm un Baſnizahm. §. 540 — §. 543. . . . . 172 — 173
Treſcha Nodalla. Par tahdahm Pahrkahpſchanahm prett Pollizeies=Likkumeem, kas wairak noteek fleppeni. §. 544 — §. 598. . . . 173 — 183
A. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku drohſchu Dſihwoſchanu un prett teem Pollizeies=Likkumeem, kas irr dohti dehl Dſihwibas un Weſſelibas. §. 544 — §. 560. . . . . 173 — 177
B. Par tahdahm, kas eet prett teem Likkumeem, kas irr dohti dehl drohſchas Mantasturreſchanas. §. 561 — §. 588. . . 177 — 182
C. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku Gohdu. §. 589 — §. 594. . 182
D. Par tahdahm, kas eet prett gohdigu un kaunigu Dſihwoſchanu. §. 595 — §. 598. 183
Padohms, kà buhs iſraudſiht to Eeweſchanas Kommiſſihji, un kà winnai buhs ſawu Darbu iſdarriht. §. 599 — §. 643. . . . . 183 — 194
Munſturi un Rulles. A. — G. . . . . 195 — 210

Mitau, 1820.
Gedruckt bey Johann Friedrich Steffenhagen und Sohn,
Kurländiſchen Regierungs=Buchdruckern.